

עיר וקדיש מז שמיא נחית

זיא תשבת מפי זרעו

ספר תורת הזוהר

והוא ספר הזוהר שחבר התנא האלוקי
רבן שמעון בר יוחאי זיע"א
בלשון הקודש למען ירוץ הקורא בו
מנוקד ומחולק ללמוד יומי

חלק לח

בזוהר דא יפקון מן גלותא

והמשכילים ייהוו כזוהר הרקיע

עֲזָרִי מֵעַם ה' עוֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ

סֵפֶר תּוֹרַת הַזֶּהָר חֵלֶק לַח

וְהוּא סֵפֶר הַזֶּהָר שֶׁחִבֵּר הַתַּנָּא הָאֱלֹקִי
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי זִיע"א
בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ לְמַעַן יִרוּץ הַקּוֹרֵא בּוֹ
מִנְקֵד וּמִחוּלָק לְלִמּוּד יוֹמֵי
לְכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה

זוהר חדש פרשת בראשית

ומצורף: 1. תיקון הכללי, 2. תפילת הדרך 3. תפלת הודיה
לבורא עולם, 4. תפלה לפני ואחרי הלימוד, 5. תיקון מג,
6. תיקון מח, 7. פתיחת אליהו הנביא

מופץ ללא מטרת רווח כָּלֵל – לְקִירוּב הַגָּאוּלָּה בְּרַחֲמִים
וְכָךְ נִסִּים יַחַד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סֵפֶר הַזֶּהָר הַקְדוֹשׁ שָׁנָה בְּשָׁנָה
בְּהִילּוּלַת הַרְשָׁב"י

יוצא לאור עַל יְדֵי "מִפְעָל הַזֶּהָר הָעוֹלָמִי"
בְּעִזָּה"ק בֵּית שְׁמֶשׁ תּוֹבֵב"א
שֶׁבֶט תשע"ד לפ"ק

רבי שלום יהודה גראס שליט"א
האדמו"ר מהאלמין-בית שמש
חיבר למעלה מאלף ספרים
על כל מקצועות התורה

סניף בת ים
רחוב בר יהודה 50
בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 0527651911

נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובשמחות
ולכל החברים וידידים לזיכוי הרבים ולזכות ללמוד
תורה לשמה, וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים
צדיקים, ועליו נאמר "אם תוציא היקר מזולל כפי
תהיה", הוא מברך והקב"ה מסכים אתו אכ"ר.

הרשב"י קובע:

"בספר הזוהר יצאו בני ישראל מהגלות ברחמים"

**מחפשים מפיצים למיליוני דפי הזוהר בכל העולם
מחפשים תורמים להדפיס מיליוני דפי הזוהר לחלקם
ל-15 מליון יהודים בחנם**

האם יש מחשב שיוכל לחשב את הזכות הגדולה שיכולים
לזכות בכסף קטן?

**גדולי הדור פסקו! תרמו אל מפעל הזוהר העולמי, (ישירות
לדפוס) והיו שותפים להצלת עם ישראל על ידי חלוקת דפי זוהר
היומי, ספרים ועלונים בחינם: 0527-651911**

תיקון הכללי

קודם אמירת תהלים ביום חול אומרים זה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יֵאָהֲדוּנֵהי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, הַבּוֹחֵר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וּבִזְרָעוֹ אַחֲרָיו
וְהַבּוֹחֵר בְּשִׁירֹת וּתְשַׁבְּחוֹת שְׁתַּפֵּן בְּרַחֲמִים אֶל קְרִיאַת
מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים שְׁאֶקְרָא בָּאֱלֹו אֲמָרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו
הַשְּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, וְיַעֲמִד לָנוּ זְכוּת פְּסוּקֵי
תְהִלִּים וּזְכוּת תְּבוּתֵיהֶם וְאוֹתִיּוֹתֵיהֶם וּנְקֻדּוֹתֵיהֶם
וְטַעֲמֵיהֶם וְהַשְׁמֹות הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם מְרָאשֵׁי תְבוּת
וּמִסּוֹפֵי תְבוּת, לְכַפֵּר פְּשָׁעֵינוּ וְעֲוֹנוֹתֵינוּ וְחַטָּאתֵינוּ
וּלְזַמֵּר עֲרִיצִים וּלְהַכְרִית כָּל הַחוּחִים וְהַקּוֹצִים הַסּוֹכְבִּים
אֶת הַשּׁוֹשְׁנָה הָעֲלִיוֹנָה וּלְחַבֵּר אִשָּׁת גְּעוּרִים עִם דּוֹדָהּ
בְּאַהֲבָה וְאַחֻזָּה וְרַעוּת וּמִשָּׁם יִמָּשֶׁךְ לָנוּ שְׁפַע לְנַפְשׁ
רוּחַ וּנְשָׁמָה לְמַהֲרָנוּ מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ וּלְסִלּוֹחַ חַטָּאתֵינוּ
וּלְכַפֵּר פְּשָׁעֵינוּ כְּמוֹ שֶׁסִּלַּחְתָּ לְדָוִד שְׁאָמַר מִזְמוֹרִים אֱלֹו
לְפָנֶיךָ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גַּם יְהוָה יֵאָהֲדוּנֵהי הָעֶבֶר חַטָּאתֶךָ
לֹא תָמוּת. וְאַל תִּקְחֵנוּ מִהָעוֹלָם הַזֶּה קֶדֶם זְמַנּוֹ עַד
מְלֹאת שְׁנוֹתֵינוּ בְּאִפֶּן שְׁנוֹכַל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שִׁחַתְנוּ.
וּזְכוּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם יִגַּן עָלֵינוּ וּבְעֲדָנוּ
שְׁתַּאֲרִיךְ אַפָּךְ עַד שׁוּבָנוּ אֵלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ

וּמֵאוּצֵר מִתֵּנֶת חַנּוּם חֲנֻנוּ כְּדִכְתִּיב וְחֲנוּתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחִין
 וְרַחֲמֵי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם. וּכְשֶׁם שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים לְפָנֶיךָ
 שִׁירָה בְּעוֹלָם הִזָּה כִּךְ נִזְכָּה לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהּ
 אֱלֹהֵינוּ שִׁיר וּשְׁבַחָה לְעוֹלָם הַבָּא. וְעַל יְדֵי אֲמִירַת
 תְּהִלִּים תִּתְעוֹרֵר חֲבֻצַּלַת הַשְּׁרוּן וְלִשִׁיר בְּקוֹל נְעִים
 בְּגִילַת וְרֵגֶן כְּבוֹד הַלְבָנוֹן נִתֵּן לָהּ הוֹד וְהָדָר בְּבֵית
 אֱלֹהֵינוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן סָלָה:

תְּרִינִי מִזְמָן אֶת פִּי לַהֲדוּת וּלְהִלָּל וּלְשַׁבַּח אֶת בּוֹרְאֵי
 לֵשֶׁם יְחִוֵּד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינָתָה בְּדַחִילוֹ
 וְרַחֲמֵינוּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנַעֲלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טוב לומר זאת קודם אמירת העשרה מזמורים:

תְּרִינִי מְקַשֵּׁר עֲצָמֵי בְּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרִים אֵלָיו
 לְכָל הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּם שֶׁבְּדוֹרֵנוּ וּלְכָל
 הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּם שׁוֹכְנֵי עֶפְרָה קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
 הַמָּה, וּבְפֶרֶט לְרַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם נֶחֱל נֹבֵעַ
 מְקוֹר חַכְמָה רַבֵּנוּ נַחֲמָן בֶּן פִּיגָא שְׁגָלָה תִּקּוֹן זֶה זְכוּתָם
 יִגֵּן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן.

לְבוֹ בְּרִנָּה לִיהוָה יֵאָהֲדוּנָהּ נִרְיָעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ:
 נִקְדָּמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת נִרְיָע לֹא: כִּי אֵל
 גָּדוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהּ וּמִלְךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

מִזֹּ « מִכְּתָם לְדוֹד, שְׁמֵרְנִי אֵל כִּי־חֲסִיתִי בְךָ: » אָמְרַת
 לִיהוָה יֵאָהֲדוּנָהּ, אֲדַנִּי אַתָּה, טוֹבָתִי בַל־עָלֶיךָ:

ג לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר-בְּאֶרֶץ הַמָּה, וְאֲדִירִי, כָּל-חֲפָצֵי-בָם:
 ד יִרְבוּ עֲצָבוֹתָם, אַחֲרֵי מָהְרוּ, בִּלְאִסְיָךְ נִסְפִיָּהֶם מָדָם,
 וּבִלְאִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹתֶם עַל-שְׁפָתַי: ה יְהוָה יֵאֱהֹדֶנִהי
 מִנֶּת-חֲלָקִי וְכוּסִי, אֶתָּה תוֹמִיד גּוֹרְלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ-לִי
 בְּנַעֲמִים, אֶף-נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי: ז אֲבָרַךְ אֶת-יְהוָה
 יֵאֱהֹדֶנִהי אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי, אֶף-לֵילוֹת יִסְרוּנִי כְלִיֹּתַי: ח שְׁוִיתִי
 יְהוָה יֵאֱהֹדֶנִהי לְנִגְדֵי תְמִיד, כִּי מִיְמִינִי בִלְאֻמוֹט: ט לָכֵן
 שָׂמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי, אֶף-בְּשָׂרִי יִשְׁכֵּן לְבִטָּח: י כִּי
 לֹא-תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל, לֹא-תֵתֶן חֲסִידְךָ חֲסִידֶיךָ כִּי לְרֹאוֹת
 שָׁחַת: יא תוֹדִיעֵנִי אֵרַח חַיִּים, שִׁבַּע שְׁמַחוֹת אֶת-פָּנֶיךָ,
 נַעֲמֹת בִּימִינְךָ נָצַח:

לב א לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי-פֶשַׁע, כְּסוּי חֲטָאָה:
 ב אֲשֶׁרִי-אָדָם לֹא יִחַשֵׁב יְהוָה יֵאֱהֹדֶנִהי לוֹ עוֹן,
 וְאֵין בְּרוּחוֹ רַמְיָה: ג כִּי-הִחַרְשָׁתִּי בָּלוּ עֲצָמִי, בְּשֹׂאֲנָתִי
 כָּל-הַיּוֹם: ד כִּי יוֹמָם וּלְיָלָה תִּכְבֹּד עָלַי יָדְךָ, נִהַפְּךָ
 לְשֹׂדֵד, בְּחִרְבֵּנִי קִיץ סֵלָה: ה חֲטָאתִי אֹדִיעָךָ, וְעוֹנִי
 לֹא-כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לִיהוָה יֵאֱהֹדֶנִהי,
 וְאֶתָּה נִשְׂאתָ עוֹן חֲטָאתִי סֵלָה: ו עַל-זֹאת יִתְפַּלֵּל
 כָּל-חֲסִיד אֱלֹהֶיךָ לַעֲת מִצָּא, רַק לְשֹׁטֵף מִים רַבִּים אֱלֹהֵי
 לֹא יִגְיעוּ: ז אֶתָּה סֵתֵר לִי, מִצָּר תִּצְרֵנִי, רָנִי פֶלֶט
 תִּסּוּבְּבִנִי סֵלָה: ח אֲשַׁכִּילְךָ, וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ-זוֹ תִּלְךָ,

אִיעָצָה עָלַיָּךְ עֵינַי: ט אֶל־תִּהְיוּ כְּסוּם כְּפָרֵד אֵין הָבִין,
בְּמַתְג־וֹרְסֵן עֲדִיו לְבָלוּם, בַּל קָרַב אֵלַיָּךְ: י רַבִּים
מִכְּאוּבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי חֶסֶד
יְסוּכְבְּנוּ: יא שְׂמַחוּ בִיהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי, וְגִילוּ צַדִּיקִים,
וְהִרְנִינוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב:

מא * לְמַנְצָח מְזֻמּוֹר לְדוֹד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל־דָּל,
בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי: ג יְהוָה
יֵאָהֲדוּנְהִי יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֶהוּ, וְאֲשֶׁר יֵאָשֶׁר כ' בְּאַרְצָן, וְאֶל־
תַּתְנִיחוּ בְּנַפְשׁ אִיבִיו: ד יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי יִסְעֲדֵנוּ עַל־עֵרֶשׁ
דָּוִי, כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הַפְּכֶתָּ בַחֲלִיו: ה אֲנִי־אִמְרָתִי יְהוָה
יֵאָהֲדוּנְהִי חֲנֻנִי, רַפָּאָה נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבֵי יֹאמְרוּ
רַע לִי, מָתִי יָמוּת וְאָבֵד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לְרֹאוֹת, שְׂוֹא
יְדָבָר, לָבוֹ יִקְבֹּץ־אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדָבָר: ח יַחַד עָלִי
יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־כְּלִיעַל
יִצּוֹק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ שְׁלוּמִי
אֲשֶׁר־בְּטַחְתִּי בּוֹ, אוֹכֵל לַחֲמִי, הַגְדִּיל עָלִי עֶקֶב:
יא וְאַתָּה יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי חֲנֻנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֹמָה לָהֶם:
יב בְּזֹאת יִדְעֵתִי כִּי־חַפְצָתָּ בִּי, כִּי לֹא־יִרְעֶה אוֹיְבִי עָלַי:
יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכֶּתָּ בִּי, וְתַצִּיבֵנִי לִפְנֵיךְ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ
יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם,
אָמֵן וְאָמֵן:

מב » לְמִנְצַח מִשְׁפִּיל, לְבְנֵי-קֶרֶחַ: ב פֶּאִיל תַּעֲרַג
עַל-אַפְיקֵי-מַיִם, בֵּן נַפְשֵׁי תַעֲרַג אֱלֹהִים:
ג צִמְאָה נַפְשֵׁי לְאֱלֹהִים לֹאֵל חוּ, מְתִי אָבּוֹא וְאַרְאָה
פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיתָה-לִּי דְמַעְתִּי לֶחֶם יוֹמָם וּלְיָלָה,
בְּאִמֹר אֵלִי כָל-הַיּוֹם, אֵיזָה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֲזַכְּרָה
וְאִשְׁפָּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱכַר בֶּסֶף, אֲדֹדִם עַד-בֵּית
אֱלֹהִים בְּקוֹל-רִנָּה וְתוֹדָה, הַמּוֹן חוּגֵג: ו מֵה-תִּשְׁתַּוְּחָחִי
נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי-עוֹד אוֹדְנוּ
יִשׁוּעוֹת פְּנִיּוֹ: ז אֱלֹהִי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתַּוְּחָח, עַל-בֵּן
אֲזַכְּרֶךָ מֵאֶרֶץ יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מְצָעַר: ח תַּהוֹם-
אֶל-תַּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל צְנוּרִיךָ, כָּל-מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיָךְ עָלַי
עֲבְרוּ: ט יוֹמָם יִצְוָה יְהוָה יֵאֱהַדּוּנְהִי חֶסֶדּוֹ, וּבִלְיָלָה
שִׁירָה עָמִי, תִּפְּלָה לֹאֵל חַיִּי: י אוֹמְרָה לֹאֵל סִלְעִי,
לָמָּה שְׂכַחְתָּנִי, לָמָּה-קָדַר אֵלֶיךָ בְּלַחֵץ אוֹיֵב: יא בְּרִצַּח
בְּעִצְמוֹתַי, חֲרַפּוֹנִי צוֹרְרִי, בְּאִמְרָם אֵלִי כָל-הַיּוֹם אֵיזָה
אֱלֹהֶיךָ: יב מֵה-תִּשְׁתַּוְּחָחִי נַפְשִׁי, וּמֵה-תַהֲמִי עָלַי,
הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי-עוֹד אוֹדְנוּ יִשׁוּעַת, פְּנִי וְאֱלֹהִי:

נבז » לְמִנְצַח אֶל-תִּשְׁחַת, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוּל
וַיִּשְׁמְרוּ אֶת-הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ג הִצִּילֵנִי מֵאִיבֵי אֱלֹהִי,
מִמִּתְקוֹמְמִי תִשְׁגְּבֵנִי: ג הִצִּילֵנִי מִפְּעָלִי אָוֶן, וּמֵאֲנָשִׁי
דְּמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יָגוּרוּ עָלַי עֲזִים,

לֹא-פִשְׁעִי וְלֹא-חַטָּאתִי יְהוָה יִאֱהֹדֶנֶה: ה בְּלִי-עוֹן
 יִרְצוֹן וַיְכַוְּנֵנוּ, עוֹרָה לְקִרְאָתִי וּרְאָה: ו וְאַתָּה יְהוָה
 יִאֱהֹדֶנֶה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הַקִּיצָה לְפָקֶד
 כָּל-הַגּוֹיִם, אֶל-תַּחֲזֹן כָּל-בְּגָדֵי אֹן סֵלָה: ז יֵשׁוּבוּ לְעֶרְב,
 יִהְיוּ בְּכָלֵב, וַיִּסּוּכְבוּ עִיר: ח הִנֵּה יִבְעִיו בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת
 בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי-מִי שָׁמַע: ט וְאַתָּה יְהוָה יִאֱהֹדֶנֶה
 תִּשְׁחַק-לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל-גּוֹיִם: י עֲזוּ אֱלֹהֵי אֲשֻׁמְרָה,
 כִּי-אֱלֹהִים מְשֻׁנָּבִי: יא אֱלֹהֵי חֲסָדֵי חֲסֵדוֹ כ', יִקְדָּמֵנִי,
 אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשֶׁרְרִי: יב אֶל-תַּהֲרִגֶם פֶּן-יִשְׁכְּחוּ עָמִי,
 הִנֵּיעֵמוּ בְּחִילָךְ וְהוֹרִידֵמוֹ, מִגִּגְנוֹ אֲדָנִי: יג חַטָּאת-פִּימוֹ,
 דַּבֵּר-שִׁפְתֵימוֹ, וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם, וַיִּמְאֲלָה וַיִּמְכַּחֵשׁ יִסְפְּרוּ:
 יד כִּלָּה בַּחֲמָה, כִּלָּה וַאֲיַנְמוֹ, וַיִּדְעוּ כִּי-אֱלֹהִים מִשְׁלַל
 בִּיעֶקֶב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֵלָה: טו וַיֵּשְׁבוּ לְעֶרְב יִהְיוּ בְּכָלֵב,
 וַיִּסּוּכְבוּ עִיר: טז הִמָּה יִנִּיעוֹן יִנְעוֹן כ' לְאָכַל, אִם-לֹא
 יִשְׁכְּעוּ וַיִּלִּינוּ: יז וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ, וְאַרְגֵּן לְבָקֶר חֲסִדָּךְ,
 כִּי-הָיִיתָ מְשֻׁנָּב לִי וּמְנוֹם, בְּיוֹם צָר-לִי: יח עֲזוּ אֱלֹהֵי
 אֲשֻׁמְרָה, כִּי-אֱלֹהִים מְשֻׁנָּבִי אֱלֹהֵי חֲסָדֵי:

עז א לְמַנְצָה עַל-יְדוּתוֹן יִדִּיתוֹן כ' לְאַסְף מְזִמּוֹר: ב קוֹלִי
 אֶל-אֱלֹהִים וְאַצְעָקָה, קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי:
 ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַנִּי דִרְשָׁתִּי, יָדִי לִילָה נִגְרָה וְלֹא תַפּוּג,
 מֵאַנְהָ הַנָּחִם נִפְשִׁי: ד אֲזַכֶּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה, אֲשִׁיחָה

וְתַתְּעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: ^ה אֶחָזֶת שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר: ^ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שָׁנוֹת עוֹלָמִים: ^ז אֶזְכְּרָה
נִגְיַנְתִּי בַלִּילָה, עִם-לִבִּי אֲשִׁיחָה, וַיִּחַפֵּשׁ רוּחִי:
^ח הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי, וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד: ^ט הָאִפֶּס
לְנֹצַח חֲסִדוֹ, גָּמַר אֲמַר לְדֹר וָדֹר: ^י הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל,
אִם-קִפֵּץ בָּאֵף רַחֲמָיו סֵלָה: ^{יא} וְאֲמַר חֲלוּתִי הִיא, שָׁנוֹת
יָמַי עָלְיוֹן: ^{יב} אֶזְכּוֹר אֲזִכִּיר ^כ מַעֲלִילִיָּהּ, כִּי-אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פְּלִאָהּ: ^{יג} וְהִגִּיתִי בְּכָל-פְּעֻלָּהּ, וּבַעֲלִילוֹתֶיהָ אֲשִׁיחָה:
^{יד} אֱלֹהִים בִּקְדָשׁ דִּרְכָּהּ, מִי-אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: ^{טו} אַתָּה
הָאֵל עֲשֵׂה פֶלֶא, הוֹדַעַת בְּעַמּוּם עֲזָךְ: ^{טז} גָּאֻלְתָּ בְּזוֹרַע
עֲמָךְ, בְּגִי-יַעֲקֹב וַיֹּסֶף סֵלָה: ^{יז} רָאוּךְ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךְ
מַיִם יַחִילוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: ^{יח} זָרְמוּ מַיִם עֲבוֹת, קוֹל
נִתְּנוּ שְׁחָקִים, אֶף-חֲצִצִּיף יִתְהַלְכוּ: ^{יט} קוֹל רַעֲמָךְ בַּגִּלְגָּל,
הֵאִירוּ בְּרָקִים תִּבְל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: ^כ בָּיִם דִּרְכָּהּ,
וַשְׁבִּילָהּ וּשְׁבִילֶיהָ ^{כא} בְּמַיִם רַבִּים, וְעַקְבוֹתֶיהָ לֹא נִדְעוּ:
^{כב} נַחֲתִיתָ כִּצְאוֹן עֲמָךְ, בִּיד-מִשָּׁה וְאַהֲרָן:

צ ^א תִּפְלָה לְמִשָּׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מַעֲזֵן אַתָּה
הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: ^ב בְּמִרְם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲוִילֵל
אָרֶץ וַתִּבֵּל, וּמַעֲזוֹלִם עַד-עוֹלָם אַתָּה אֵל: ^ג תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ
עַד-דָּבָא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְּנֵי-אָדָם: ^ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים
בְּעֵינֶיךָ כִּיּוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בַלִּילָהּ:

ה זרמתם שנה יהיו, בפקר כחציר יחלף: ו בפקר יציין
 וחלף, לערב ימולל ויבש: ז כיכלינו באפך, ובחמתך
 נבהלנו: ח שפה שת כ' עונתינו לנגדך, עלמנו למאור
 פניך: ט כי כל־ימינו פנו בעברתך, כלינו שנינו כמו־
 הקה: י ימי־שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורת
 שמונים שנה, ורהבם עמל ואון, כִּי־גו חיש ונעפה:
 יא מי־יודע עז אפך, וכיראתך עברתך: יב למנות ימינו
 בן הודע, ונבא לבב חכמה: יג שובה יהוה־יאהדונחי
 עד־מתי, והנחם על־עבדיך: יד שבענו בפקר חסדך,
 ונרגנה ונשמחה בכל־ימינו: טו שמוחנו כימות עניתנו,
 שנות ראינו רעה: טז יראה אל־עבדיך פעלך, והדרך
 על־בניהם: יז ויהי נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה
 ידינו בוננה עלינו, ומעשה ידינו בוננהו:

קה א הודו ליהוה־יאהדונחי קראו בשמו, הודיעו
 בעמים עלילותיו: ב שירו־לו זמרו־לו, שיחו
 בכל־נפלאותיו: ג התהללו בשם קדשו, ישמח לב
 מבקשי יהוה־יאהדונחי: ד דרשו יהוה־יאהדונחי ועזו,
 בקשו פניו תמיד: ה זכרו נפלאותיו אשר־עשה, מפתיו
 ומשפטי־פיו: ו זרע אברהם עבדו, בני יעקב בחיריו:
 ז הוא יהוה־יאהדונחי אלהינו, בכל־הארץ משפטיו:
 ח זכר לעולם בריתו, דבר צוה לאלף דור: ט אשר ברת

אֶת־אֲבָרָהֶם, וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק,
 לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן,
 חֲבֹל נַחֲלָתְכֶם: יב בְּהֵיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר, כְּמַעֲט וְגָרִים
 בָּהֶ: יג וַיִּתֶּהֱלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי, מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אֲחֵר:
 יד לֹא־הָנִיחַ אָדָם לַעֲשֹׂקָם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
 טו אֶל־תִּגְזְעוּ בְּמִשְׁחִי, וּלְנִבְיָאֵי אֶל־תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב
 עַל־הָאָרֶץ, כָּל־מִטְהַלֵּחַ לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ,
 לַעֲבֹד גִּמְכָר יוֹסֵף: יח עָנוּ בְּכָבֵל רִגְלוֹ רַגְלוֹ כ', בְּרוֹזַל בָּאָה
 נַפְשׁוֹ: יט עַד־עַתָּה בֹּא־דְבָרוֹ, אִמְרַת יְהוָה יאהרונחי
 צִרְפָּתָהּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ, מִשֵּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ:
 כא שָׁמוֹ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשֵּׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לְאַסֹּר שָׂרָיו
 בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִנָיו יַחֲבִם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גָּר
 בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיִּפְרַר אֶת־עַמּוֹ מָאֵד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרָיו:
 כה הִפְךָ לָבָם לְשָׂנֵא עַמּוֹ, לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח
 מֹשֶׁה עֲבָדוֹ, אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בוֹ: כז שָׁמוּ־בָם דְּבָרֵי
 אֱתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֲשֹׁךְ וַיַּחֲשֹׁךְ,
 וּלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ דְּבָרָיו כ': כט הִפְךָ אֶת־מִימֵיהֶם לָדָם,
 וַיָּמַת אֶת־דֹּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרָדַיִם, בְּחֻדְרֵי
 מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב, בָּנִים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
 גִּשְׁמֵיהֶם בָּרֶד, אִשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם: לג וַיָּה, גִּפְגָּפָם
 וַתֵּאֱנָתָם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר, וַיָּבֹא אֲרָבָה,

וַיֵּלֶק, וְאִין מִסְפָּר: ל^ה וַיֹּאכַל כָּל-עֵשֶׂב בְּאֶרֶץ, וַיֹּאכַל
פְּרֵי אֲדָמָתָם: לו וַיֵּךְ כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ, רֵאשִׁית לְכָל-
אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שְׂמַח מְצֻרִים בְּצִאתָם, כִּי-נָפַל פֶּחָדָם עֲלֵיהֶם:
לט פֶּרֶשׁ עָנָן לְמַסָּךְ, וְאֵשׁ, לְהָאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיָּבֵא
עֲלָיו שְׁלוֹ כ', וְלָחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר, וַיּוֹצִיאוּ
מִיָּם, הֶלְכוּ בְּצִיּוֹת נָהָר: מב כִּי-זָכַר אֶת-דְּבַר קָדְשׁוֹ,
אֶת-אַבְרָהָם עֲבָדוֹ: מג וַיּוֹצֵא עִמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרָנָה
אֶת-בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרֻצּוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ, הַלְלוּהָ:

קלז א על נִהְרֹת בָּבֶל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם-בְּכִינוּ בְּזִכְרֵנוּ
אֶת-צִיּוֹן: ב על-עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ, תָּלִינוּ בְּנֻרֹתֵינוּ:
ג כִּי שָׁם נִשְׁאַלֵנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַר-יְשׁוּעָה, וְתוֹלְלֵנוּ שְׂמִיחָה,
נִשְׁרִי לָנוּ מִנְּשִׁיר צִיּוֹן: ד אִיךְ נִשְׁרִי אֶת-שִׁיר-יְהוָה
יֵאֱהֻדוּנְהִי, עַל אֲדָמַת גִּבֹּר: ה אִם-אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם,
תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבֹּק-לְשׁוֹנִי לְחִפִּי, אִם-לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ,
אִם-לֹא אֶעֱלֶה אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמִיחָתִי: ז זָכַר
יְהוָה יֵאֱהֻדוּנְהִי לְבָנֵי אָדָם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם, הָאֻמִּים
עָרוּ עָרוּ עַד הַיָּסוֹד בָּהּ: ח בַּת-בָּבֶל הִשְׁדּוּדָהּ, אֲשֶׁרִי
שִׁישְׁלָם-לָךְ אֶת-גְּמוּלָךְ שְׂגַמְלָתָ לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאֲחֹז
וְנִפֹּץ אֶת-עַלְלֶיךָ אֶל-הַסָּלַע:

קנ » הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ-אֵל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עֲזוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרָתוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרַב גְּדָלוֹ: **ג** הַלְלוּהוּ
 בְּתַקַּע שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בַּנִּבָּל וּבְנוֹר: **ד** הַלְלוּהוּ בְּתַף
 וּמַחֲוֹל, הַלְלוּהוּ בַּמִּנִּים וְעֹגֵב: **ה** הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי-שְׁמַע,
 הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: **ו** כֹּל הַנִּשְׁמָה תְּהִלָּה יְהִי,
 הַלְלוּ-יְהִי:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בָּשׁוּב יְהוָה־יֵי יֵאֱהֲרֹנְהִי
 שְׁבוּת עַמּוֹ. יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשׁוּעַת
 צְדִיקִים מִיְהוָה־יֵי יֵאֱהֲרֹנְהִי מְעֹזָם בְּעַת צָרָה: וַיַּעֲזֹרֵם
 יְהוָה־יֵי יֵאֱהֲרֹנְהִי וַיַּפְלִטֵם וַיַּפְלִטֵם מִרְשָׁעִים וַיּוֹשִׁיעֵם כִּי
 חָסוּ בּוֹ:

רבנונו שֶׁל עוֹלָם, עֲלֵת הָעֲלֹת וְסִפַּת כָּל הַסְּבוּת, אֲנִתָּ
 לְעֵלָא, לְעֵלָא מִן כָּלָא, וְלִית לְעֵלָא מִנָּה, דְּלִית
 מִחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בְּךָ כָּלָל, וְלָךְ דּוּמְיָה תְּהִלָּה, וּמִרְמָם
 עַל כָּל בְּרָכָה וְתְהִלָּה. אוֹתָךְ אֲדַרְשׁ, אוֹתָךְ אֲבַקֵּשׁ
 שְׁתַּחֲתֹר חֲתִירָה דְּרָךְ כְּבוֹשָׁה מֵאֲתָךְ, דְּרָךְ כָּל
 הָעוֹלָמוֹת, עַד הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁלִי בְּמָקוֹם שְׁאֲנִי עוֹמֵד,
 כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלָה לָךְ, יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת, וּבְדֶרֶךְ וּנְתִיב הַזֶּה
 תֹּאִיר עָלַי אוֹרָךְ, לְהַחֲזִירֵנִי בְּתִשׁוּבָה שְׁלָמָה לְפָנֶיךָ
 בְּאַמֶּת, כְּפִי רְצוֹנְךָ בְּאַמֶּת, כְּפִי רְצוֹן מִבְּחַר הַבְּרוּאִים,
 לְבִלִּי לַחֲשֹׁב בְּמִחְשַׁבְתִּי שׁוּם מִחֲשַׁבְתָּ חוּץ וְשׁוּם

מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונה, רק לדבק במחשבות
 זכות צחות וקדושות בעבודתך באמת בהשגתך
 ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי לב מהור לעבדך
 באמת. וממצולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
 מהרה. תשועת יהוה יאהדונהי כהרף עין, לאור באור
 החיים כל ימי היותי על פני האדמה. ואזכה לחדש
 נעורי, הימים שעברו בחשך, להחזירם אל הקדשה,
 ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא חטא. ואזכה
 לחזות בנעם יהוה יאהדונהי ולבקר בהיכלו, בלו אומר
 כבוד, אמן נצח סלה ועד:

דיני וסדר תפלת הדרך

לעירו או לעיר שרוצה ללון בה,
 רמשם ואילך יאמר אותה בלא
 חתימה. וטוב להסמיק תפלת הדרך
 לברכה אחרת כרי שתהא ברכה
 הסמוכה לחברתה. לכן כשיוצא
 בדרך בשחרית קודם התפלה כגון
 שהוא נחוץ, יאמר ברכת השחר על
 הדרך ויסמיק תפלת הדרך לברכת
 השחר, וביום יאכל איזה פרי ויסמיק
 תפלת הדרך לברכת הפרי, או
 כשמטיל מים יסמוך אותה לברכת
 אשר יצר.

היוצא לדרך מהלך שיעור פרסה
 (שבעים ושנים דקות) ויותר צריך
 להתפלל תפלת הדרך. אבל אם הוא
 צריך לילך רק פחות ממהלך שיעור
 פרסה, מתפלל בלא שם ומלכות.
 ובמקום סכנה אפילו בפחות ממהלך
 שיעור פרסה צריך להתפלל
 בחתימה בשם ומלכות. תיכף
 כשיוצא מעיבורה של עיר צריך
 להתפלל תפלה זו. ואם שכח מתפלל
 כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא
 הגיע עדיין תוך פרסה הסמוכה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם
וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם. (ואם חוזר באותו היום
יאמר וְתַחַזִּירֵנוּ לְשָׁלוֹם) וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב
בְּדֶרֶךְ, וְתִשְׁלַח בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו. וְתַתֵּנּוּ לַחַן וּלְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
יֵאָהֲדוּנָהי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

ויש מוסיפים פסוקים אלו לשמירה:

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדֶרֶכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאָכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב כֹּאֲשֶׁר רָאִים מַחֲנֶה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם
הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵם:

ג' פעמים

וַיִּסָּעוּ וַיְהִי חֶמֶת אֱלֹהִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם
וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב: לִישׁוּעָתְךָ קוֹיָתִי
יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהי:

ג' פעמים

וַיִּבְרַךְ יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהי וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהי
פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יֵשָׂא יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהי פָּנָיו
אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:

ג' פעמים

הִנֵּה אֲנִי שֹׁלַח מַלְאָךְ לִפְנֶיךָ לְשָׁמְרֶךָ בְּדֶרֶךְ וְלִהְבִּיאָךְ
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכְנַתִּי:

ג' פעמים

חַמְלָאָךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, יִבְרַךְ אֶת הַנְּעָרִים,
וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבוֹתֵי, אֲבָרָהָם

וַיַּצְחֶק, וַיִּדְגּוּ לָרוֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

ג' פעמים

להודות ולהלל את ה' יתברך מביאה לכל הישועות.
כל האומר אותה כל יום יזכה לראות נסים גלויים מבורא עולמים,
וכל האומר תחנה זו מהלב הופך מיד מדת דין לרחמים.

תפילת הודיה לבורא עולם

מִלְךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲדוֹן עוֹלָם, רְבוּנוּ
שֶׁל עוֹלָם, תּוֹדָה.

תּוֹדָה שְׁאֲנִי עוֹמֵד/ת כָּאֵן לְפָנֶיךָ וּמוֹדָה לָךְ.
וְכָל מִי שְׁאֲנִי אוֹמֵר יִהְיֶה כָּאֵין וּכְאֶפֶס לַעֲמֹת כְּמִי שְׁאֲנִי
בְּאֻמָּת צְרִיכָה לַהֲוֹדוֹת לָךְ.

הָרִי עַל הַכֹּל אֲנִי צְרִיכָה לַהֲוֹדוֹת לָךְ.
כִּי הַכֹּל מִמֶּךָ, הַכֹּל נָתַתָּ לִי בָחֵן, בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים.
תּוֹדָה עַל כָּל הַדְּבָרִים בְּעוֹלָם.

תּוֹדָה עַל רוֹב רַבִּי רַבּוֹת פְּעָמִים שְׁעֹזְרֶתָּ לִי, תְּמוֹכָתָּ בִּי,
הוֹשִׁיעָתָ אוֹתִי הַצֵּלְתָּ אוֹתִי, שְׁמַחְתָּ אוֹתִי רִיפֵאתָ אוֹתִי,
שְׂמַרְתָּ עָלַי, עוֹדְדְתָּ אוֹתִי, תּוֹדָה שְׂאֵתָה אֵתִי תָמִיד.

תּוֹדָה שְׂאֵתָה נוֹתֵן לִי כּוֹחַ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת, כּוֹחַ לַעֲשׂוֹת
מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְכֹחַ לַהֲתַפְלֵל.

תּוֹדָה עַל כָּל הַפְּעָמִים שְׁעֹזְרֶתָּ לִי וְלֹא יָדַעְתִּי לַהֲגִיד לָךְ
תּוֹדָה.

תּוֹדָה עַל כָּל הַחֲסָדִים שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה עִמִּי בְּכָל רָגַע וְרָגַע.
תּוֹדָה עַל כָּל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה שְׁאֲנִי נוֹשֵׁם/ת.

תודה לך מלך מלכי המלכים, גם על כל הדברים שאין לי.
תודה שקשה לי לפעמים, כי הכל לטובתי אפילו אם לא
תמיד ראיתי שזה לטובתי, עמוק בלב אני יודע/ת שכל מה
שמוציא ממך הוא הדבר הטוב ביותר עבורי, והוא נעשה
במיוחד בשבילי, בהשגחה פרטית מדקדקת ומשלמות, כמו
שרק מלך מלכי המלכים יכול לעשות.

תודה שלפעמים קשה לי, כי רק כך אני יודע/ת להעריך
את הטוב,

כי רק כשנמצאים בחשך אפשר להעריך את האור.

תודה על החיים הנפלאים שנתת לי.

תודה על הדבר הכי קטן שיש לי, כי את הכל אתה נתת
לי ולא אף אחד אחר.

תודה שאתה שומע את התפלות שלי.

בורא עולם! אני מבקש/ת ממך סליחה מעמקי לבי, אם
היו פעמים שלא הערכתי את מה שנתת לי, ובמקום לומר
לך תודה, רק התלוננתי.

אני עפר ואפר ואתה אדון כל העולם, אנא אל תרחק
ממני לעולם!!!

מבוסס על פ' הסה"ק יסוד ושרש העבודה (צוואה ס' כ"ו)
מצוה גדולה לפרסם ולהפיץ את התפלה הקדושה הזו

תפילה קצרה לאומרה קודם הלימוד

לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתִּיהּ וְכוּ'. עַל
יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנַעֲלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל
לְאַקְמָא שְׁכִינְתָא מַעְפָּרָא, וְלַעֲלוֹי שְׁכִינַת עוֹזְנוֹ אִם
הַבְּנִים שְׁמַחָה, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנַעֲלָם בְּשֵׁם
כָּל יִשְׂרָאֵל.

חֲרִינִי מִקָּשֶׁר עֲצָמִי בְּלִימוֹד הַקְדוֹשׁ הַזֶּה בְּנִשְׁמַת כָּל
הַתְּנָאִים וְהַצְדִּיקִים הַכְּתוּבִים בְּזוּהַר הַקְדוֹשׁ
וּבְרֵאשֵׁם הַתְּנָא הָאֱלֹקִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי וְרַבִּי
אֶלְעָזָר בֶּנּוּ. וְעַל יְדֵי זֶה תִּתְקַיֵּים תְּפִילַת דָּוִד הַמְּלֶכֶךְ
עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים ס"א ד' ה') כִּי הָיִיתָ מַחֲסֶה לִּי מִגְדֵּל
עַז מִפְּנֵי אוֹיֵב. אֲגוּרָה בְּאַהֲלָךְ עוֹלָמִים אֲחֶסֶה בְּסֶתֶר
בְּנִפְיָךְ סֵלָה. וְאַזְכָּרָה שְׁבִלִימוֹדִינוּ זֶה יִהְיוּ שְׁפָתוֹתֶיהֶם
דּוֹכְבוֹת בְּקָבֶר, לְמַעַן שָׁמּוּ בְּאַהֲבָה לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ
לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ. וּבַהֲדִין סִפְרָא סִפְרָא
הַזוּהַר, יִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא בְּרַחֲמֵי, יִרְאֶה אֵל
עַבְדֶּיךָ פִּעְלֶךָ וְהִדְרֶךְ עַל בְּנֵיהֶם. וְיִהִי נָעַם אֲדָנִי
אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ בּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ
בּוֹנֵנָה, וְיִהִי נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ
בּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ בּוֹנֵנָה (תְּהִלִּים צ' ט"ז י"ז).

תפילה קודם לימוד קבלה

מהאד"י זלה"ה

רבוּן העוֹלָמִים וְאֲדֹנֵי הָאָדוֹנִים. אָב הַרְחָמִים
וְהַסְּלִיחוֹת. מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְהוָה
יֵאֱהֹדְנֵהוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, בְּקִדְהָ וּבְהַשְׁתַּחֲוֶיָּה,
שֶׁקִּבְּרָתָנוּ לְתוֹרָתְךָ וְלַעֲבוּדָתְךָ עֲבוּדַת הַקֹּדֶשׁ, וְנָתַתָּ לָנוּ
חֶלֶק בְּסוּדוֹת תּוֹרָתְךָ הַקְדוּשָׁה. מָה אָנוּ, מָה חַיֵּינוּ,
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ חֶסֶד גָּדוֹל כָּזֶה. עַל כֵּן אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ שֶׁתִּמְחַל וְתִסְלַח לְכָל חַטֹּאתֵינוּ
וְעוֹנוֹתֵינוּ. וְאֵל יְהִי עֲזוּתֵינוּ מִבְּדִילִים בֵּינֵינוּ לְבֵינֶךָ.
וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יֵאֱהֹדְנֵהוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּכַוֵּן אֶת לִבֵּנוּ לְיִרְאָתְךָ וְאֶהְבְּתָךְ,
וְתִקְשִׁיב אֲזָנְךָ לְדִבְרֵינוּ אֱלֹהִי, וְתִפְתָּח לִבֵּנוּ הָעֵרֶל
בְּסוּדוֹת תּוֹרָתְךָ. וְיִהְיֶה לַמוֹדֵנוּ זֶה נַחַת רוּחַ לִפְנֵי כִסֵּא
כְּבוֹדְךָ כְּרִיחַ נִיחוּחַ. וְתִאֲצִיל עָלֵינוּ אוֹר מְקוֹר נִשְׁמָתָנוּ
בְּכָל בְּחִינוֹתֵינוּ. וְשִׁיתְנוּצְצוּ נִיצוּצוֹת עֲבָדֶיךָ הַקְדוּשִׁים
אֲשֶׁר עַל יָדָם גָּלִיתָ דְּבָרֶיךָ אֱלֹהִי בְּעוֹלָם. וּזְכוּתָם וּזְכוֹת
אֲבוֹתָם וּזְכוֹת תּוֹרָתָם וְתַמִּימוּתָם וְקִדְשָׁתָם יַעֲמִד לָנוּ
לְבַל גִּפְשָׁל בְּדִבְרִים אֵלֹהִי. וּבְזְכוּתָם תִּאִיר עֵינֵינוּ בְּמָה
שָׂאֵנוּ לִזְמָדִים. כִּמְאֹמֶר נָעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, גַּל עֵינֵי
וְאִבִּטָּה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ. יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן
לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהוָה יֵאֱהֹדְנֵהוּ צוּרֵי וְגֵאֲלֵי. כִּי יְהוָה

יֵאֱהֹדְנֵהוּ יִתֵּן חֲכָמָה, מִפִּי דַעַת וְתִבְנוּנָה:

רבוֹן עֲלֵמִין, דְּאַנְתָּ הוּא מְגַלִּי עֲמִיקְתָּא וּמִסְתָּרְתָּא
וְגַלִּי רְזִיָּא. יְהֵא רַעְוָא מִן קַדְמָךְ לְאַסְפָּרָא
מַלִּין בְּפּוּמָנָא, לְקִימָא בְּנָא מְקָרָא שְׁכָתוּב, וְאַנְכִי
אַהֲיָה עִם פִּיד וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֵּר. וְלֹא נִיעוּל
בְּכִסּוּפָא קַדְמָךְ. וְנִזְכִּי לְמִשְׁמַע רְזִין עֲלָאִין דְּאוּרִיתָא
מְפּוּמָא דְּרִישָׁא דְּמַתִּיבְתָּא עֲלָאָה. אֲמֵן וְכֵן יְהִי רְצוֹן,
אֲמֵן, סְלָה:

וְנִתְּהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן, וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה
לְאַרְבַּעַה רָאשִׁים: וְהַמִּשְׁבָּלִים יִזְהָרוּ כְּזוֹהַר
הַרְקִיעַ, וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים כְּכּוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד: גַּל־עֵינֵי
וְאַבְיִטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

תפלה לרפואות וישועות

הֲרִינִי מְקַבֵּל עָלִי מַצּוֹת עֲשֵׂה נָשָׁל וְאַהֲבַת לְרַעָךְ
כְּמוֹךְ, וְהֲרִינִי אוֹהֵב כָּל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּנַפְשֵׁי וּמַאֲדֵי, וְהֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְלַמֵּד בְּסִפְרֵי הַזֹּהַר
הַקְדוּשׁ לְזִכּוֹת ... פ"ב (וְכַאֵן יִפְרֹט בְּקִשְׁתּוֹ) [לְרַפּוּאֹת...]
[יְשׁוּעָת ...] [לְבָנִים ...] הַשֵּׁם יִשְׁלַח דְּבָרוֹ יַחֲזִקְהוּ
[וְיִרְפְּאֵהוּ בְּרַפּוּאֹת הַנֶּפֶשׁ וּרַפּוּאֹת הַגּוּף בְּרַמ"ח אֲבָרָיו
וְשֵׁם"ה גִּידָיו בְּתוֹךְ שָׁאֵר חוּלֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאֲרִיךְ יָמָיו
וְשָׁנוּתָיו בְּנְעִימִים] [וְיִוְשִׁיעָהוּ בְּדַבֵּר יְשׁוּעָה
וְרַחֲמִים ...] אֲמֵן סְלָה:

תפילה לאחר קריאת הזוהר

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבֹתֵי
שְׂמִינְתֵּינִים בְּנוֹ עֵתָה מִקְרָא שְׁפָתוֹב "וְאֲשִׁים דְּבָרֵי
בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדֵי בְּסִיתִיךָ לְגִמְעַ שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ",
לְהַעֲלוֹת לְרוּמָם וּלְתַקֵּן הָרִיסוֹת וְחֻרְבוֹת הַשְׁכִּינָה
הַקְדוּשָׁה לְקִשּׁוּט וּפּוֹרְפִירָא עֲלָאָה וּלְאַרְמוֹן שְׁעַל מְכוֹנוֹ
יֵשֵׁב לְהַחְזִיר עֲטָרָה לְיוֹשְׁנָה וְקִים בְּנוֹ מְהֵרָה מִקְרָא
שְׁפָתוֹב "וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְבָּנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְאֹרֶךְ הַחֲמָה
יְהִיָּה שְׁבַע־עֶשְׂרִים כְּאֹרֶךְ שְׁבַע־עֶשְׂרֵת הַיָּמִים". וְזִכּוֹת הַרְשָׁב־י
הַקְדוּשׁ וּבְנוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְיוֹתָם בֶּן עֲזִיחָה, יַעֲמֹד לָנוּ
לְתַקֵּן הָעוֹלָם מִיּוֹם שְׁנִבְרָא עַד סוּפּוֹ כְּרָצוֹנוֹ וּכְרָצוֹן
יִרְאָיו. וּבְזִכּוֹת הַיּוֹתָנוּ עֲסוּקִים בְּחֻכְמָה הַזֹּאת, עַל יָדָהּ
תִּתְקַרֵּב הַגָּאוּלָּה, וְיִשְׁוַעְתָּהּ מְהֵרָה תַּצְמִיחַ, לְעַלּוֹי
שְׁכִינָתָה עֵוֹנוֹ בְּמֵהֵרָה בְּיָמֵינוּ. וְיִקְוִים בְּנוֹ מִקְרָא שְׁפָתוֹב
"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹרֶךְ", וְיִזְרַח עֲלֵינוּ אֹרֶךְ יְהוָה
יֵאָהֲדוּנְהִי, בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי אַחֲרָה וְנִשְׁמוֹ
אַחֲרָה, אֲמֵן נִצַּח סֶלָה וְעַד. (נִסְחַת הַתַּפִּלָּה מִתּוֹךְ לְשׁוֹנוֹ הַקְדוּשׁ שֶׁל

רַבִּי חַיִּים וַיִּטָּאֵל זִיע"א)

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְהוָה יֵאָהֲדוּנְהִי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵי שְׂמִינְתֵּינִי לְלִמּוּד וּלְהַגּוֹת בְּסִפְרֵי הַקְדוּשׁ
הַזֶּה וְיִהְיֶה עֲלֵיָאָה, וְזִכּוֹת הַתַּנְאִים הַקְדוּשִׁים שֶׁלְמַדְנוּ
תּוֹרָתָם יַעֲמֹד לָנוּ וּלְזִרְעֵנוּ וְנִזְכֶּה לְהַבְטִיחַת הַנְּבִיא

(ישעיה נט, כ-כא) וְכֹא לְצִיּוֹן גֹּאֲלִי וְלִשְׁבִי פֶשַׁע בִּיעֲקֹב נָאִם
 יְהוָה־יְיָ יֵאֱהֲדוּנֶהּ. וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתָּם אָמַר יְהוָה־יְיָ
 יֵאֱהֲדוּנֶהּ רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרִי אֲשֶׁר שִׁמְתִּי בְּפִיךָ לֹא
 יִמּוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זִרְעָה וּמִפִּי זֶרַע זִרְעָה אָמַר יְהוָה־יְיָ
 יֵאֱהֲדוּנֶהּ מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְיִתְקַיֵּים בָּנוּ הַנְּבוּאָה (ישעיה
 נא, מז) וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל יָדֶי בְּסִיתֶיךָ לְנִטְעַ
 שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה. וּבִרְפַת
 מֹשֶׁה רַעֲיָא מְהִימָנָא תַתְּגַלָּה בְּמַהֲרָה דִּידֶן, יְהוָה־יְיָ
 יֵאֱהֲדוּנֶהּ בְּדָד יִנְחֶנּוּ וְאִין עֲמּוּ אֵל גָּבֵר, יִרְאוּ עֵינֵינוּ
 וְיִשְׁמַח לִבֵּנוּ וְתִגַּל נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ בְּאַמֶּת בְּאֵמֶר לְצִיּוֹן
 מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ, בָּרוּךְ יְהוָה־יְיָ יֵאֱהֲדוּנֶהּ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.
 (סוד ה')

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהִי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ
 טוֹב וּמַטִּיב הַדָּרֵשׁ לָנוּ. שׁוּבָה אֵלֵינוּ
 [עָלֵינוּ] בְּהִמּוֹן רַחֲמֶיךָ בְּגִלָּל אֲבוֹת שְׁעָשׂוּ רְצוֹנָךְ.
 בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבִתְחֻלָּה וְכוּנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוּנוֹ.
 וְהִרְאֵנוּ בְּכַנְיָנוּ וּשְׁמַחְנוּ בְּתַקּוּנוֹ. וְהִשָּׁב שְׁכִינְתְּךָ
 לְתוֹכּוֹ, וְהִשָּׁב כְּהָנִים לְעִבּוּדְתָם וְלוֹיִים לְדוּכָּנָם
 לְשִׁירָם וְלִזְמָרָם. וְהִשָּׁב יִשְׂרָאֵל לְגוֹיָהֶם. וּמִלֵּאָה
 הָאָרֶץ דַּעַה אֵת יְהוָה־יְיָ יֵאֱהֲדוּנֶהּ לִירְאָה וּלְאַהֲבָה
 אֵת שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא אָמֵן בֵּן יְהִי רְצוֹן.
 (סי"ת)

סוד הגאולה "בראשית תמו" תקון מ"ג מתקוני זוהר השלם והמבואר

(זוהר הקדוש דף פ"ב ע"א)

א. הבנים צועקים שמע ישראל ואין קול ואין עונה

בְּרֵאשִׁית, שָׁם אֶת־ר יב"ש, וְזֶהוּ נָהָר יַחֲרֹב וַיִּבֶשׁ,
(שם ה), בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא יִבֶּשׁ וְהִיא
יִבֶּשֶׁה, צוֹנְחִים הַבָּנִים לְמִטָּה בְּיַחְדּוֹ וְאוֹמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל, וַאֲיֵין קוֹל וַאֲיֵין עוֹנָה. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (משלי א כח) אֵין
יִקְרָאנִי וְלֹא אֶעֱנֶה.

ב. הלומד רק תורת הנגלה טוב לו שלא נבְּרָא כָּלֵל בְּעוֹלָם

וְכִךְ מִי שֶׁגִּזְרֵם שְׂתַסְתַּלֵּק קְבָלָה וְחֻכְמָה מִתּוֹרָה שְׁבַעַל
פֶּה וּמִתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְגִזְרֵם שְׁלֹא יִשְׁתַּדְּלוּ בָהֶן,
וְאוֹמְרִים שְׂאִין אֵלָּא פִּשְׁט בְּתוֹרָה וּבִתְלִמּוֹד, בְּוִדְאִי
כְּבָלוֹ הוּא יִסְלַק אֶת הַמַּעֲזֵן מֵאוֹתוֹ נָהָר וּמֵאוֹתוֹ גֵּן. אוֹי
לוֹ, טוֹב שְׁלֹא נִבְרָא בְּעוֹלָם וְלֹא יִלְמַד אוֹתָהּ תּוֹרָה
שְׁבַכְתָּב וְתּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה, שְׁנַחֲשֵׁב לוֹ כְּבָלוֹ הַחֲזִיר
הָעוֹלָם לְתֵהוּ וּבֵהוּ, וְגִזְרֵם עֲנִי בְּעוֹלָם וְאַרְךְ הַגְּלוּת.

ג. אם מתחיל ללמוד היום זוה"ק מתקן את העבר שלא למד

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם תִּדְרָשׁא הָאֶרֶץ דְּרָשׁא וְכו' (בראשית א יא),
אִמַּר רַבִּי אֱלֻעָזָר: אֲבָא, וְהִירִי קָרָא לוֹ יִבֶּשֶׁה,

מאיפה תדשא הארץ? אמר לו: בני, כך למד תשובה
 לכל בני העולם, שאם אדם יחזר בתשובה, מוריד לה
 המעין שהסתלק, ומה שהיתה יבשה קורא לה ארץ,
 ולנהר שהיה חרב ויבש קרא לו מקנה המים וימים,
 זהו שכתוב (שם י) ויקרא אלהים לַיַבֶּשֶׁה אֶרֶץ וּלַמִּקְנָה
 הַמַּיִם קָרָא יָמִים. באותו זמן שנקראת ארץ, מה כתוב
 בו? ויאמר אלהים תדשא הארץ, להוציא זרעים
 ופרות שהן נשמות, (דף פב ע"ב) כל אחד למינהו, אלו
 הנשמות שנגזרו מכסא כבודו, ואלו רוחות שנגזרו
 ממלאכים, ואלו הנפשות שנגזרו מהאופנים, כל אחד
 הוציא למינהו את כל אחד כראוי. עץ פרי - זה
 תלמיד חכם, עשה פרי - זו בת זוגו, לכל אחד כראוי
 (כל אחד הוציא למינו).

ד. הת"ח שנסמטו גדולה, פוגם יותר אם אינו לומד זוהר

ועוד, עץ פרי - זה העמוד האמצעי, עשה פרי - זה
 צדיק, אשר זרעו בו על הארץ - זו השכינה,
 שכל הזרעים נכללים בה, וכאן המצוה של פריה
 ורביה, לעשות פרות וזרעים, זהו שכתוב לא תהו
 בראיה לשבת יצרה, ומי שמתפטר מפריה ורביה, באלו
 החזיר את אותה ארץ יבשה, ומונע ממנה ברכות, כל
 אחד לפי דרגתו, מי שפוגם למטה פוגם למעלה את
 המקום שנגזרה נשמתו.

תיקוני זוהר תיקון מ"ח

תקון שמונה וארבעים

סגולה נפלאה מרבנו האר"י זיע"א

בְּרֵאשִׁית, שֵׁם תִּרְ"י, שֵׁם שֶׁב"ת, כְּגוֹן זֶה, בְּרֵאשִׁית
 - בְּרֵ"א שֶׁת"י, וְהֵן שְׁתֵּי שִׁבְתוֹת, עֲלֵיהֶם
 נֶאֱמָר (שמות לא): "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת
 אֶת הַשַּׁבָּת" וְגוֹמֵר, שְׁתֵּי פְעָמִים הַזִּכִּיר כָּאֵן שַׁבָּת, כְּנֶגֶד
 הַשְּׂכִינָה הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתְּחִתּוֹנָה. "לְדֹרֹתָם", מֵהוּ
 לְדֹרֹתָם? אֵלֶּא זָכָא הוּא מִי שְׁעוֹשֶׂה לָהֶם דִּירָה בְּשַׁבָּת
 בְּשְׁנֵי בְתֵי הַלֵּב, וּמִתְפַּנֶּה מִשֵּׁם יֵצֵר הָרַע שֶׁהוּא חֲלוּל
 שַׁבָּת, 'בְּרִית עוֹלָם', זֶה צְדִיק, שְׂשׂוּרִים שְׁנִיָּהִם עָלָיו,
 אֶחָד לְמַלְא אוֹתוֹ, וְאֶחָד לְהַתְּמַלֵּא מִמֶּנּוּ. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 הֵם כְּנֶגֶד שְׁתֵּי כְּלִיּוֹת - פְּנִימִיּוֹת נִצָּח וְהוֹר, בְּנִים
 לְיִשְׂרָאֵל סָבָא - עֲמוּד הָאֱמָצְעִי - תְּפֹאֶרֶת, שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים שְׁבִיעִי שְׁבִיעִי שְׁבִיעִי אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲבוֹת, עֲנֵג
 שַׁבָּת "וְנִהְרָ יוֹצֵא מֵעֵד" לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגִּ' (בראשית
 ב'). וְנִהְרָ, יֵשׁ נִהְרָ וְיֵשׁ נִהְרָ, יֵשׁ נִהְרָ הַנִּקְרָא נִהְרָ פְּלִגְיוֹ,
 וְיֵשׁ נִהְרָ הַנִּקְרָא נַחַל קְדוּמִים, עֵדֶן עֲלִיּוֹן עָלָיו נֶאֱמָר
 (ישעיה סד) "עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹלָתְךָ", זֶה הַנִּהְרָ
 הוּא אוֹת ו', הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא אוֹת א', וְעוֹכֵר
 בֵּין אָבָא - חֲכָמָה וְאֱמָא - בִּינָה וְהוֹלֵךְ חֲמִשׁ מֵאוֹת
 שָׁנָה, וּמִגִּיעַ עַד צְדִיק - יְסוֹד שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, וּמִשֵּׁם

מִשְׁקָה לְגָגָה - מְלָכוֹת, שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה הַתַּחְתּוֹנָה. וְכֵּן
הוּא מִי שֶׁשׁוּמֵר דִּירָה לְשַׁבָּת, שֶׁהוּא הַלֵּב, שֶׁלֹא יִתְקַרֵּב
שָׁם עֵצֶב הַמַּחּוּל וְכַעַם הַמָּרָה שֶׁהִיא אִשׁ הַגִּיהֶנֶם,
שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (שְׁמוֹת ל"ה): "לֹא תִבְעְרוּ אִשׁ בְּכָל
מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת", וְכֵן הוּא וְדָאִי, שֶׁכָּל מִי
שֶׁכּוֹעֵם בָּאֵלּוּ מְדַלִּיק אֶת הָאִשׁ שֶׁל הַגִּיהֶנֶם. אֲרַבְעִים
מְלָאכוֹת חֹסֵר אַחַת, הֵן כְּנֶגֶד אֲרַבְעִים מַלְקִיּוֹת חֹסֵר
אַחַת בְּשַׁבָּת, וְהֵם עֲשָׂרָה שְׁלָקָה אָדָם, וְעֲשָׂרָה לְחֹהָה,
וְעֲשָׂרָה לְנַחֲשׁ, וְתִשְׁעָה לְאֲדָמָה, וּבְגִלָּל זֶה אָמְרוּ בְּעָלֵי
הַמִּשְׁנָה אֵין לֹקִין בְּשַׁבָּת, שֶׁאֵלּוּ הַמְּלָאכוֹת הֵן נִחְשָׁבוֹת
לְיִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד מַלְקִיּוֹת. יְצִיאֹת הַשַּׁבָּת שְׁתֵּים, הֵם
עֲקִירָה וְהִנָּחָה, שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּבֵת אַחַת, מִי שֶׁעוֹקֵר
חֶפֶץ מִמְּקוֹמוֹ וּמַנִּיחַ אוֹתוֹ מִחוּץ לְמְקוֹמוֹ וּמַרְשׁוֹתוֹ,
בָּאֵלּוּ עָקֵר אֶת אֵילָן הַחַיִּים, שֶׁהוּא אוֹת בְּרִית, וְהַנִּיחַ
אוֹתוֹ בְּרִשׁוֹת נְכָרִיָּה. מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֶת זֶה, גּוֹרֵם לַעֲקוֹר
נִשְׁמָתוֹ מִרְשׁוֹת שְׁלָה וּמַנִּיחָה בְּרִשׁוֹת אַחֲרֵת, שֶׁהִיא
מָרָה וּמַחּוּל, וְזֶה גֵרֵם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּעְקְרוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וְגָלוּ לְאֶרֶץ נְכָרִיָּה, שֶׁהִיא רִשׁוֹת הָרָבִים, וְכֵן הוּא מִי
שֶׁמּוֹעֵל בָּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ שֶׁלּוֹ וּמַעֲבִיר כַּח לְרִשׁוֹת
נְכָרִיָּה. שְׁבַת־א"י הוּא טַחּוּל, חֶמ"ה, - אִשָּׁה רָעָה וּמָרָה,
שְׁבַת־א"י עָלָיו נֶאֱמַר: "וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם", מַיִם אֵין
בּוֹ אֲבָל נִחְשִׁים וְעֲקָרִים יֵשׁ בּוֹ, וְהוּא רָעֵב וְצָמְאוֹן

וְקִינָה וְהֶסְפֵּד וְחִשְׁכָּה וְעֶרְפָּל - אֶפְלָה, וְהִיא גְלוּת
 לְיִשְׂרָאֵל, וְצָרִיכִים יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהּ שְׁנֵי בָּבֶל, וְהִרִי
 פְּרִשׁוּהָ, וְהוּא דְבוּר שֶׁל חַל שֶׁהוּא אָסוּר בְּשַׁבָּת,
 וְכֵאֲשֶׁר לֹא מוֹצֵאת מָקוֹם לְשֵׁרוֹת שָׁם, הִיא בּוֹרַחַת,
 כְּמוֹ הַשְּׁפָחָה שֶׁל אֲבִרָהָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ: "מִפְּנֵי שָׂרִי
 גְּבֵרָתִי אֲנִי בֹרַחַת". מְחוּל עָלָיו נֶאֱמַר: "שֶׁל נְעֻלָּיִךְ
 מֵעַל רִגְלֶיךָ", נֵעַל מִטְנֶפֶךָ שֶׁל טָפָה סְרוּחָה, כִּי הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר אֶתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת קֹדֶשׁ הוּא, זֶה שַׁבָּת,
 וְעָלָיו אוֹמֶרֶת הַשְּׂכִינָה: "פְּשִׁמְתִּי אֶת בִּתְנִיתִי אֵיכָכָה
 אֶלְבָּשְׁנָה, רַחֲצִיתִי אֶת רִגְלֵי אֵיכָכָה אִטְנִפִּים", וּמִפְּנֵי זֶה
 צָרִיךְ בֶּן אָדָם בְּשַׁבָּת לְשַׁנּוֹת בְּלִבוֹשִׁים, בְּגָד וּבִמְאָכָלִים,
 וְצָרִיךְ לִהְיוֹת מוֹסִיף מֵחַל עַל הַקֹּדֶשׁ, וְכָל הַמוֹסִיף,
 מוֹסִיפִים לוֹ נֶפֶשׁ יִתְּרָה בְּשַׁבָּת, וְכָל הַגּוֹרֵעַ מִפְּסִידִים לוֹ
 אוֹתָהּ נֶפֶשׁ יִתְּרָה חֵם וְשָׁלוֹם וְכָל הַמוֹסִיף, מוֹסִיפִים לוֹ
 נֶפֶשׁ יִתְּרָה בְּשַׁבָּת.

כשהנך מקדיש דקה בלבד ללמוד דף זהר ומצטרף ל-250.000 לומדי
 הזוהר הקדוש נחשב כאלו אתה מסיים 250.000 פעמים כל ספר הזוהר!!!
 - ויתקבלו תפלותיך ומשאלות לבך, כי התנאי לקבלת התפלות וקריאת
 שמע הוא למוד בזוהר כל יום (תיקון"י תיקון מ"א). על כן כל אדמו"ר, ראש
 ישיבה, רב עיר, רב שכונה, רב בית מדרש, מגיד שעור של דף היומי,
 מלמד תינוקות של בית רבן טהורים, יקח בחשבון איזה נחת רוח הוא
 יכול לעשות להקב"ה, ולהציל את עם ישראל מכל הצרות בלומדו זוהר
 הקדוש דקה אחת עם הצבור, וכך כל עם ישראל יכנסו בתבת נח, וינצלו
 ממלחמת גוג ומגוג, כמו שכתב הזוה"ק, רבי חיים וויטאל, והרמח"ל ז"ע,
 ועיין עוד "אור הזוהר".

פתיחה אליהו הנביא

לקבלת התפלה. (עבודת הקודש מורה באצבע סוף סימן י'). והרי"ח הטוב כתב, שבאמירתה מסוגל לברור ניצוצי הקדושה (בא"ח, פ' בהר סוף ההקדמה).

כתב הרמ"ק: טוב לומר תפלת פתח אליהו זכור לטוב הנזכרת בריש ספר תיקוני הזוהר (סדור רבי שבתאי מראשקוב). וכתב החיד"א, אשר קבלו רבנן קדישין, שהיא מסגלת

פְּתַח אֱלִיהוּ הַנָּבִיא זְכוֹר לְטוֹב וְאָמֵר. רַבּוֹן הָעוֹלָמִים שְׂאֵתָה הוּא אֶחָד לְבָד, וְלֹא בְחֻשְׁבוֹן הַמִּסְפָּרִים. אֵתָה הוּא עֲלִיוֹן מֵעַל כָּל הָעֲלִיוֹנִים, נֶעְלָם מֵעַל כָּל נַעֲלָמִים. וְאִין מַחְשָׁבָה אוֹ תַּפְסִיסָה בְּךָ לְהַשִּׁיגְךָ כָּלֵל. אֵתָה הוּא שְׁהוּצָאת וּגְלִית עֶשֶׂר תְּקוּנִים, וְקוֹרְאִים לָהֶם עֶשֶׂר סְפִירוֹת, לְהַנְהִיג בָּהֶם עוֹלָמוֹת סְתוּמִים שְׂאִינָם נִגְלִים וְעוֹלָמוֹת הַנִּגְלִים. וּבָהֶם אֵתָה מִתְכַּסֶּה מִבְּנֵי אָדָם, וְאֵתָה הוּא שְׁקוּשֶׁר אוֹתָם וּמִיחַד אוֹתָם. וּמִפְּנֵי שְׂאֵתָה מִבְּפָנִים, כָּל מִי שֶׁמִּבְדִּיל וּמִפְרִיד אֶחָד מִחֻבְרוֹ, מֵאֵלּוּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת, נִחְשָׁב לוֹ כְּאֵלּוּ הוּא מִפְרִיד בְּךָ. וְאֵלּוּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת, הֵם הוֹלְכִים כְּסֻדָּרָם, אֶחָד אַרְוֶה, וְאֶחָד קָצֵר, וְאֶחָד בִּינוּנִי. וְאֵתָה הוּא שְׁמַנְהִיג לָהֶם. וְאִין מִי שְׁמַנְהִיג לָךְ, לֹא מִלְמַעְלָה וְלֹא מִלְמַטָּה וְלֹא מִכָּל צֶדֶד שְׁהוּא. לְבוֹשִׁים תִּקְנֶת לָהֶם, שְׂמֵהֶם פּוֹרְחִים נְשָׁמוֹת לְבַנֵּי אָדָם, וְכַמָּה גּוֹפִים תִּקְנֶת לָהֶם, שְׁנִקְרְאוּ גּוֹפִים כָּלִפִּי הַלְבוּשִׁים שְׁמַכְסִּים עֲלֵיהֶם, וְנִקְרְאִים בְּתִקּוֹן הַזֶּה. הַחֹסֵד זְרוּעַ יְמִין. גְּבוּרָה זְרוּעַ שְׂמָאל. תַּפְאֶרֶת כְּנֻגַּד הַגּוֹף. נִצָּח וְהוּד כְּנֻגַּד שְׁנֵי רִגְלָיִם. יְסוֹד – שְׁלִימוֹת הַגּוֹף, וְהוּא אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ. מַלְכוּת נִקְרְאת פֶּה, תוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה קוֹרְאִים לָהּ. מִדַּת הַחֲכָמָה הִיא הַמַּחֲ, הִיא הַמַּחְשָׁבָה שְׂבַפְנִים. מִדַּת הַבִּינָה הִיא הַלֵּב, וּבָהּ הַלֵּב מִבִּין, וְעַל אֵלּוּ שְׁנֵיהֶם [הַחֲכָמָה וְהַבִּינָה] נֶאֱמָר, הַנִּסְתָּרוֹת לֹא אֱלֻכִינוּ. כְּתָר עֲלִיוֹן, הוּא כְּתָר מַלְכוּת, וְעֲלִיוֹ נֶאֱמָר מִגִּיד

מראשית אחרית, והוא הראש שמוניחים עליו תפלין, ובנשמה הפנימית מאיר שם אות יוד ואות הא ואות ואו ואות הא, שהוא דרך אצילות, והוא משקה את האילן בזרועותיו וענפיו, כמים שמשקים את האילן, ומתרבה ומתגדל באותה ההשקאה.

רבוץ העולם, אתה הוא עליון על כל העליונים, וסבת כל הסבות, ואתה משקה את הספירות שנקראים אילן, בנביעת המעין, ואותו אור המעין הוא כנשמה לגוף, שהוא חיים לגוף. ובה אין דמיון, ואין דמות מכל הספירות והנקראים הפנימיים והחיצוניים. ובראת שמים וארץ. והוצאת מהם שמש, וירח, וכוכבים ומזלות. ובארץ בראת אילנות ודשאים, וגן עדן, ועשבים, וחיות ועופות ודגים ובהמות ובני אדם. להפיר ולהודיע בהם עליונים, ואיך יתנהגו בהם עליונים ותחתונים, ואיך נכרים ונודעים עליונים ותחתונים, ואין מי שיודע ומשיג באין סוף ברוך הוא כלל. ובלעדי אורו יתברך, אין יחוד בעליונים ותחתונים, ואתה נפר ונודע אדון על כלם, ולכל ספירה לכל אחד יש שם ידוע, ובשמות הספירות נקראים המלאכים. ואתה אין לך שם ידוע, שאתה הוא ממלא ומחיה את כל הספירות הנקראים בשמות. ואתה הוא המשלים וממלא את כולם וכאשר אתה מסיר את השפעתך מהם, ישארו כל השמות כגוף בלי נשמה. אתה הוא חכם ולא על ידי החכמה הידועה בספירות, אתה הוא מבין ולא על ידי הבינה הידועה בספירות. אין לך מקום קבוע וידוע, אלא הנהגתך להודיענו תקופה וחזקה לבני אדם. ולהראות להם איך מתנהג העולם בדין וברחמים, שהם צדק ומשפט כפי מעשי בני אדם. דין הוא הגבורה. משפט הוא העמוד האמצעי. צדק היא המלכות הקדושה. מאזני צדק, שני עמודי האמת. הין צדק, היא אות ברית. הכל להראות

איך מתנהג העולם אבל לא שיש לך צדק הידוע שהוא דין ולא משפט הידוע שהוא רחמים, ולא מכל אלו המדות כלל.

קום רבי שמעון ויתחדשו סודות עליונים על ידך שהרי רשות נתנה לך לגלות רזים נסתרים על ידיך, מה שלא נתן רשות לגלות לשום בן אדם עד עתה. קם רבי שמעון פתח ואמר: לך ה' הנהגות הגדולה, חסד והגבורה, והתפארת, והנצח, וההוד. כי כל – יסוד, בשמים ובארץ. לך ה' הממלכה – מלכות. והמתנשא לכל לראש. עליונים שמעו, אלו ישני חברון, והרועה הנאמן, התעוררו משנתכם. "הקיצו ורננו שוכני עפר", הם אלו אותם הצדיקים, שהם מחלק השכינה שנאמר בה, "אני ישנה ולבי ער", ואינם קרובים מתים אלא ישנים, ובשביל זה נאמר בהם, "הקיצו ורננו" וגו', משה הרועה הנאמן, אתה והאבות. התעוררו לשמח ולעורר את השכינה שהיא ישנה בגלות, שעד עתה, הצדיקים כלם רדומים, ושינה בעיניהם. מיד נתנה השכינה שלש קולות, לנגד הרועה הנאמן, ואומרת לו: קום הרועה הנאמן. שהרי עליך נאמר "קול דודי דופק", אצלי בארבע אותיות שלו, ויאמר בהם בכחם, פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי". שהרי כתוב: "תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך" שהרי ראשי מלא טל ומדוע מלא טל? אלא אמר הקדוש ברוך הוא, את השכינה חשבת, שמיום שנחרב בית המקדש, שעליתי לבית המקדש של מעלה, ועליתי לישובי – ירושלים של מעלה? אין זה כך, שבאמת לא עליתי לביתי כל זמן שאת בגלות! הרי לך סימן, "שראשי נמלא טל" והא היא השכינה בגלות, השלמות שלה והחיים שלה הוא בסוד טל, וזה הוא סוד אות יו"ד אות ה"א אות נא"ו ואות ה"א היא השכינה שאינה בחשבון ט"ל, אלא אות יוד אות הא ואות נא"ו עלים האותיות לחשבון ט"ל, שהשם הזה ממלא את השכינה

ממעין הנובע של כל המקורות העליונים, מיד קם הרועה הנאמן והאבות הקדושים עמו. עד כאן סוד היחוד.

ויהי רצון מלפני ה' העתיק יומין הקדוש מכל הקדושים ונסתר מכל הנסתרים נעלם מהכל. שיתמשך טל העליון ממנו להשפיע ולמלאות הראש של זעיר אנפין ולהמשיך שפע לשדה תפוחין הקדוש בהארת פנים ברצון ובשמחת הכל. ויתמשך מלפני ה' "העתיק יומין הקדוש מכל הקדושים, ונסתר מכל הנסתרים נעלם מהכל. רצון ורחמים חז, וחסד, בהארה עליונה, ברצון, ושמחה, עלי ועל כל בני ביתי, ועל כל הקרובים אלי, ועל כל ישראל עמו. ויפדה אותנו מכל הצרות הרעות שבאות לעולם, ויכין וינתן לנו מזון ופרנסה טובה בלי צרה ומצוקה, מהמזל העליון, שכל המזונות ממנו משתלשלים. ויצילנו מעין הרע, ומחרב מלאך המות, ומהדין של גיהנום. ויתן לנו, ולכל נפשותנו, חן וחסד, וחיים ארכים, ומזונות ברווח, ורחמים, מלפניו, אמן כן יהי רצון. אמן ואמן.

אמר רבי שמעון, הרימותי ידי בתפלות, למעלה שפאשר הרצון העליון למעלה למעלה, עומד על אותו הרצון שלא נודע ולא נתפס כלל לעולם. הראש הסתום ביותר למעלה ואותו הראש הוציא מה שהוציא, ולא נודע, והאיר מה שהאיר, והכל בהעלם. ורצון המחשבה העליונה, לרדף אחריו לקבל הארה ממנו. כעין מסך אחד נפרס, ומתוך אותו המסך על ידי רדיפת זו המחשבה העליונה מגיע ולא מגיע עד אותו המסך ומזה האיר מה שהאיר וכשקבלה אותה המחשבה העליונה היה עתיק מאיר באור סתום שלא נודע וזו המחשבה לא ידע ואינו משיג גודל האור, אז הפה אותו האור שהוא סוד המחשבה שלא נודעה הפה בהארת מסך העומד והאיר ממה שאינו ידוע ומשג, ולא נודע ולא התגלה

ואז זה האור של המחשבה שלא נודעה הכה פעם ב' בהארת המסך העומד ועל ידי זה האירו כולם כאחד ונעשו ונתקנו תשעה היכלות ואלו ההיכלות אינם אורות ואינם בבחינת רוח ואינם בבחינת נשמות ולא יש מי שעומד בהם בבחינת חיה. הרצון של כל תשע האורות, שעומדים כלם בכח המחשבה שהוא אחד מהם בחשבונם כולם רוצים לדרך אחריהם בזמן שעומדים במחשבה ואינם משיגים אותו ולא נודע להם כלל ואלו לא קימים לא ברצון ולא במחשבה העליונה תופסים בה מעט הארה ולא תופסים. באלו נמצאים כל סודות האמונה וכל אותם האורות מסוד המחשבה העליונה, משם ולמטה כולם נקראים בערכם אין סוף. עד כאן מגיעים האורות בדקות ולא מגיעים, ולא נודעים מהותם, אין כאן השגה של רצון ולא השגה של מחשבה כאשר מאירה המחשבה ולא נודע לו מי מאיר אז מתלבש ונעלם בתוך בינה ומאירים למי שראוי להאיר ומתחבר זה עם זה עד שנכללים ונחשבים כולם לאחד ובסוד הקרבן כאשר עולה עשן הקטרת, כולם נקשרים זה בזה ומאירים זה בזה, אז עומדים כולם בסוד עליה והמחשבה עולה ומתעטרת באין סוף. זה האור שמאירה ממנו מחשבה עליונה (שלא נודע בה כלל) נקרא אין סוף וממנו נמצא ונאצל ומקים ומאיר למי שמאיר ועל סוד זה הכל עומד, אשרי וזך חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

כְּשִׁיּוּדָעִים מְקוֹם שֶׁל מְקוֹר מִים נוֹבְעִים, נִכְנָסִים
 לָשֶׁם, וְלִפְעָמִים שְׁעוּלִים מִתּוֹךְ הַמִּים לִתְבֵּל הַזֶּה.
 וְהֵם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם אַחֲרִים, וּבִינֵיהֶם
 דִּיּוּרִים טוֹבִים וְעֶשֶׂר רַב, וְזוּרְעִים מְעַט מִתּוֹךְ
 הַיֶּבֶשׁ שֶׁשֶׁם, וְנוֹטְעִים אֵילָנוֹת וְלֹא מַצְלִיחִים,
 וְתִשׁוּקָתָם לְבְנֵי אָדָם שֶׁל כָּאן.

וּמִכַּלָּם אֵין שְׂאוּכָלִים לָחֶם, פָּרֵט לָאֱלוֹ שְׁכָאן
 בַּתְּבֵל, שֶׁהָרִי לְמַעְלָה מְכַל אֱלוֹ תְּבֵל,
 שְׁכָתוּב וְהוּא יִשְׁפֹּט תְּבֵל בְּצֶדֶק. כִּמוֹ שְׁכָל אֱלוֹ
 הָאֲרָצוֹת, יֵשׁ בַּתְּבֵל הַזֶּה. וְכָל אֱלוֹ הַשָּׁמַיִם יֵשׁ
 בָּהֶם אֵף כֵּךְ, מִשּׁוֹם שֶׁהִיא שְׂבִיעִית. יֵשׁ כָּאן אֵף
 כֵּךְ כִּמוֹ שְׁאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁלִמָּה, וְכָל אֱלוֹ בְּדִיּוּרִים
 שֶׁל בְּנֵי אָדָם, מְשַׁנִּים אֱלוֹ מֵאֱלוֹ, שְׁכָתוּב (תהלים קד,
 כד) מֶה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה'. עַד כָּאן.

סדר הלימוד ליום ב אב [יום 297 בשנה]

מִדְּרַשׁ הַנֶּעֱלָם

שְׁנֵינּוּ, בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. רַבִּי
 חֲזִיָּא וְרַבִּי נִתָּן אוֹמְרִים, בְּמֵאֲמַר אֶחָד
 נִבְרָא, וְאֵיזֶהוּ? שְׁכָתוּב (תהלים לג) בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם
 נִעֲשׂוּ. וְרַבִּי אַבָּא אָמַר, שְׁכָתוּב (שם) כִּי הוּא אָמַר
 וַיְהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֵד. אֲמִירָה אַחַת בְּלִבְדִּי.

רבי אלעזר אמר, לא זה ולא זה, אלא באות אחת נברא העולם, בלא אמירה. שלמדנו, רבי אלעזר אמר, אות אחת נטל הקדוש ברוך הוא משמו, ובאותה האות נברא, והינו שאמר רבי אלעזר, מהו שפכתוב (שמות טו) מי כמכה באלם ה', שיוכל לברא את העולם?

אף משמע בה"א נברא העולם, באות אחת ממש, ובמה נבאר (תהלים לג) כי הוא אמר ויהי וגו', (שם) בדבר ה' שמים נעשו? אלא אמר רבי אלעזר, להראות לעולם שהרי היה נברא ולא היה מתגלה, והצטרך כל אחד ואחד להתגלות, להוציא כל אחד ואחד מעשיו וכחו שראוי לו.

אמר רבי אלעזר, כל העולם כלו וכל תולדותיהם, ברגע אחד נבראו, בשעה אחת נבראו, וביום אחד נבראו, שפכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים. באותו היום ממש, באותה שעה ממש ואותו רגע ממש.

וישנינו, אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן, קדם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, היה הוא ושמו אחד, והיה בדעתו לברא את

הָעוֹלָם, וּבָרָא קֹדֶם אֵלֶּף עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר
השירים ח) הָאֵלֶּף לִךְ שְׁלָמָה, וְאַחֵר כֶּךָ בָּרָא עוֹלָמוֹת
אַחֲרִים, לְהוֹדִיעַ שֶׁהַכֹּל נִגְדוּ כָּאֵין.

וְהִינּוּ שֶׁאֵמַר רַבִּי חֵיִיא, לָמָּה אֵלֶּף רֵאשׁוֹנָה
שְׁבָאוֹתִיּוֹת? מִפְּנֵי שֶׁבִּתְחִלָּה בָּרָא אֵלֶּף
עוֹלָמוֹת, שֶׁקֹּדֶמוֹ לְשָׂאֵר עוֹלָמוֹת, וְאַחֲרָיו בִּי"ת,
שֶׁהוּא בְּנִין שָׁמַיִם וָאָרֶץ. רַב הוֹנָא אָמַר, בִּתְחִלָּה
בָּרָא כֶּסֶּא הַכְּבוֹד, שֶׁכְּתוּב בּוֹ (דניאל ז) אֵלֶּף אֲלָפִים
יִשְׁמְשׁוּהוּ, וְאַחֲרָיו שָׂאֵר הַמְּלָאכִים, וְהָאָרֶץ, שֶׁהִם
בֵּית הָעוֹלָם. וְאַחֲרָיו גִּימ'ל, גֵּן עֵדֶן שֶׁהוּא גִּמּוּל
הַצְּדִיקִים, וְאַחֲרָיו דָּל"ת, שֶׁהוּא הָאָדָם שֶׁנִּכְרַב
בְּאַרְבַּע רוּחוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, קוּיִם יִרְקִים הֵיוּ
סוֹבְבִים עַל הַתְּהוֹם, וְהַתְּהוֹם הָיָה עוֹלָה
וְיוֹרֵד, וְאוֹת אַחַת הָיְתָה מִתְּפַשְּׁטַת בְּשִׁלֵּשׁ
זְיוּתֶיהָ עַל הַתְּהוֹם, וְהַתְּהוֹם שָׁכַף. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב
(בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא מִכָּאֵן מִשְׁמַע, אֲלֹא מִכָּאֵן,
שֶׁכְּתוּב (תהלים עז) רָאוּךְ מִיָּם אֱלֹהִים, רָאוּךְ
מִיָּם יַחֲלִיּוּ אֶף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת.

וְהִינּוּ מָה שֶׁשְּׁנִינוּ, אֵלֶּף עוֹלָמוֹת הֵיוּ טָרֵם
שֶׁנִּכְרָא הָעוֹלָם, וְזִיו כְּבוֹדוֹ הָיָה מִתְּפַשֵּׁט

ובורא עולמות ומחריב אותם, עד שעלה ברצון
 לפניו לברא את העולם הזה. ובאותה שעה
 התפשטו שתי אותיות משמו, וקיים אותן, ושתיים
 אחרות נחקקו למעלה ולמטה, אחת בתוך אחת.
 חקק אחת וחזרו שלש, וחקק אחת אחרת וחזרו
 שתיים, עד שעלו עשר. נחלקו אותן עשר וחזרו
 לשלשים ושתיים, והם שלשים ושתיים נתיבות
 חכמה. אלו נחלקו בחקיקותיהם לעשר, וחזרו
 לארבעים ושתיים. מכאן ולהלאה, מי שישגיח,
 ישגיח בבעת הלב, יסתם, ואין שפותחים לו.
 ועל זה כתוב (ישעיה מב, ח) אני ה' הוא שמי וכבודי
 לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. וכתוב (שמות כ)
 לא תעשה לך פסל וכל תמונה.

אמר רבי אלעזר, התהום היה נשקע בארבע
 אבנים, והטבעו למטה על אבן אחת,
 שהוא העמוד, ועל זה העולם עומד. זהו
 שכתוב (איוב לח ו) על מה אדניה הטבעו או מי
 ירה אבן פנתה. אמר רבי זירא, זוהי האבן
 שממנה השתת העולם, ועליה העולם עומד,
 והוא קדש הקדשים, והוא טבורו של עולם,
 וממנה יצאו אבנים המשקעות בתהום, וממנה
 יוצאים מים.

אָמַר רַבִּי אֲחָא בַּר יַעֲקֹב, בְּשִׁלְשׁ אוֹתִיּוֹת נִשְׁקַע
הַתְּהוֹם, וַנִּחַלֵּק בְּשִׁלְשָׁה חֳלָקִים, וְהֵם
עֲמוּדֵי הָאָרֶץ. וְאַחַת לְשִׁלְשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
מִתְרוֹפָּפִים מִמְּקוֹמָם, שְׁנֵאמַר (שם ט, י) הַמְּרַגִּיז
אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעֲמוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן.

שָׁנָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַל שִׁבְעָה עֲמוּדִים הָאָרֶץ
עוֹמֶדֶת, שְׁנֵאמַר (משלי ט) חָצְבָה עֲמוּדֶיהָ
שִׁבְעָה, וְהֵם תְּלוּיִים עַל הַמַּיִם, וּכְנָגְדָם אָמַר דָּוִד
הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שִׁבְעָה קוֹלוֹת, שְׁכַתוֹב
(תהלים כט) קוֹל ה' עַל הַמַּיִם.

הַכֹּף תְּלוּי עַל שִׁבְעָה: עֲמוּדֵי שָׁמַיִם הֵם שִׁבְעָה,
וְהָרְקִיעִים שִׁבְעָה, וְהַכּוֹכָבִים שִׁבְעַ מַעְלוֹת,
שִׁבְעָה גּוֹיִם לְמַעְלָה, שִׁבְעָה גּוֹיִם לְמַטָּה, שִׁבְעַ
אֲרָצוֹת, שִׁבְעָה יַמִּים, שִׁבְעָה נְהָרוֹת, יְמֵי בְּרָאשִׁית
שִׁבְעָה, וְהַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ לָהּ, יוֹם שִׁפְלוֹ שִׁבְתָּ.

שְׁנֵינּוּ שָׁם, רַבִּי יְהוּדָה בַּר אֱלֵעָאִי אוֹמַר, שִׁבְעָה
לְבוּשָׁיו פְּרוּסִים, נִחַקְקוּ בְּשָׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם
אֲלָפִים חֳלָקִים, וְהָיָה פּוּרֵס בָּהֶם שְׁעוֹר אֶחָד שֶׁל
הָעוֹלָם, עַד שֶׁמֶתַח אוֹתוֹ לְאַרְבַּע זְווִיּוֹת, וְסִמַּךְ
אוֹתוֹ עַל תּוֹמְכָיו. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (ישעיה מד, כד) אֲנֹכִי ה'
וְכוֹ נָטָה שָׁמַיִם לְבִדִּי רַקַּע הָאָרֶץ מִי אֲתִי.

אמר רבי שמעון, מה זה שכתוב (שם מח) קרא אני אליהם יעמדו יחדו? אלא אמר רבי שמעון, כשעלה במחשבתו לברא העולמות, באותה שעה נבראו עליונים ותחתונים וכל מה שבהם, שנאמר קרא אני אליהם יעמדו יחדו, אל תקרי אליהם אלא אלהים. מלמד שבה"א בראם, והינו שכתוב (שמות טו) מי כמכה באלים ה', כמו אסקפה שמלאה מכל צרכי הבית, ואז יודעים ששם הכל, מה שמצטרף להם.

אמר רבי יהודה, בג' דברים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו: בסופר וספר וספור. כנגדם בחכמה בתבונה ובדעת. בחכמה, שכתוב (משלי ג) ה' בחכמה וגו'. בדעת, שכתוב (שם) בדעת תהומות נבקעו. רבי נחוניא אמר, בחכמה בלבד נבראו כל העולמות כלם, זהו שכתוב בראשית ברא אלהים, וראשית היא החכמה, וזה בא כמו מי שאומר בה"א בראם, ושלשתם נכללים בו.

משנה, הפתחים נפתחו. השערים הם שמורים, הנכנס לא יוצא, והיוצא לא נכנס, לפני הפתח יש שומרים, עולים לתוכו גדולים חזקים, תומך אחד עומד בתוכו, אותו התומך ה' נעוץ, ושלשה גונים היו בו: גון חשוף, גון לבן, גון

יִרְק. בּוּ עוֹלִים וּבּוּ יוֹרְדִים, הַכֹּל מִשְׁתּוֹקְקִים
לְהַכְנִס לְתוֹכוֹ, וְאֵין רְשׁוּת לְכָל.

הוּא קָדֵם לְבְרִיאת הָעוֹלָם, עָלָיו עוֹמֵד שְׁלֹטֵן
אֶחָד שְׁנֵגְנָז בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת, מִמֶּנּוּ נִתְבַּקְּעוּ
כָּל חֻקֵּי קוֹת הָעוֹלָם. אֲשֶׁרִי מִי שִׁישְׁרָה בְּתוֹכוֹ.
אַחֲרָיו נִמְצְאִים שְׁנֵי אַחִים אֲחוּזִים זֶה בְּזֶה. אֶחָד
מִקְבֵּל אוֹרְחִים, וְהוּא מֵרָאה שֶׁל חַיִּים.
מִי שְׁאוּכַל בְּשִׁלְחָנוֹ, עוֹמֵד תָּמִיד, וְאֶחָד מִקְבֵּל
אוֹרְחִים וְלֹא מִקְבֵּל. הוּא מֵרָאה שֶׁל חַיִּים, מֵרָאה
שֶׁל מוֹת. מִי שְׁאוּכַל בְּשִׁלְחָנוֹ נוֹפֵל וּמֵת. אֵין לוֹ
הַצְלָה, אֵין שְׁאוּחוֹ בִּידּוֹ. אַחֲרָיו נִמְצְאִים אוֹהֲבִים
הַמִּשְׁתּוֹקְקִים לְרֹאוֹת, מִשְׁתּוֹקְקִים לְקָרֵב אוֹתָם,
כֻּלָּם מְשַׁבְּחִים אוֹתָם.

עוֹר אֶחָד הָיָה הוֹלֵךְ קָרֵב אֲלֵיהֶם לְתַבֵּעַ אֶת
חֻלְקָם. קָרֵב לְאוֹתוֹ מֵרָאה שֶׁל חַיִּים וּמֵרָאה
שֶׁל מוֹת, הִחְזִיק בּוּ, אָחִז בְּגוּפוֹ, חִבְּרוּ הָיָה קוֹרָא
(משלי כג, ב) וְשִׁמְתָּ שֹׁכֵין בְּלַעַף אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה.
לֹא הִקְשִׁיב וְלֹא הִטָּה אָזְנוֹ, עַד שֶׁנִּפְּלָה וּמֵת.

אַחֵר אֵלּוּ יֵצֵא מִתּוֹק אֶחָד וְנִחְלַק לְאַרְבַּע, וּמִכָּל
אֶחָד יֵצֵא חֲכָמָה, מֵאוֹתוֹ גְּדוֹל וְנִכְבָּד
שָׂרָצוּ, וְכָל אוֹתָם הָאוֹהֲבִים וְהַמִּשְׁתּוֹקְקִים
לְרֹאוֹת, וְאוֹתָם שְׁנֵי הָאֲחִים הָאֲחוּזִים זֶה עִם זֶה.

אַחֲרָיו שְׁנֵי יָלָדִים עֲלָמִים תִּינוּקוֹת, וְחָרַב
הַמְּלָהֻטָּה הַשְּׁנוּנָה שֶׁל אֵשׁ בִּידֵיהֶם,
שׁוֹמְרִים הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים שֶׁלֹּא יִפְגַּס אֶחָד
וְלֹא יֵצֵא אֶחָד, פָּרַט לְאוֹתוֹ שֶׁלֹּא אָכַל וְלֹא
שָׁתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם, שֶׁנִּבְרְאוּ
לִפְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. מִכָּאן וְהִלָּאָה נִתְקַנּוּ כָּל
צַדִּיקֵי הָעוֹלָם.

שׁוּרָה אַחֲרֵת - צַד הַשְּׁמָאל, הַצַּד שֶׁנוֹפְלִים
שְׂרִידִים, הַמָּקוֹם שֶׁהִיָּתָה הָאֵשׁ דּוֹלָקָת
יָמִים וְלֵילוֹת לְזֶרֶק לִפְנֵיהָ אֶת רַמֵּי הָרוּחַ,
שֶׁהוֹלְכִים לְשִׁמְאֵל, בּוֹ הֵם נִטְרָדִים עַד עֶדֶן
וְעֶדְנִים, אֵלּוּ הֵם יָמִין וְשִׁמְאֵל הַקָּדִימוֹ לְבְרִיאַת
הָעוֹלָם, וְאַחֵר כֵּךְ זִוְיוֹתֵיהֶם שֶׁל הָאָרֶץ.

פֶּסֶקָא: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּתוּב (משלי ג)
ה' בַּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם
בַּתְּבוּנָה וְאוֹמַר בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ. בְּשִׁלְשָׁה
דְּבָרִים הִלְלוּ נִבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל שְׁנַיִם מֵהֶם הוּא
עוֹמֵד - עַל הַתְּבוּנָה וְעַל הַדַּעַת. וְהָרִי שֶׁנִּינוּ
שָׁלֵשׁ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַחֲכָמָה, נִטְלָה הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְמַעַלָּה וְהִיא שְׁמוֹ, לְהוֹדִיעַ לַעֲבָדָיו
הַצַּדִּיקִים, וְהַשְּׁנַיִם עֹמְדוֹ בָּעוֹלָם, וְהֵם קִיּוּמוֹ.

אמר רבי אבא, כל השלשה נרמזו במראה קטן,
והם שלש תנועות הפה: עליון, אמצעי
ותחתון. בנהוגי הפה מתנהג בהם. **אמר רבי**
אבא, והם חכמה ותבונה ודעת.

מה משמע שהשנים הללו מתנהג בהם העולם
והם תבונה ודעת? ששנינו, אלו מנהגי
העולם, השמים שנבראו בתבונה, והתהום
בדעת, והחכמה היא שמו של מקום, והוא נקרא
חכמה. ושנינו, הוא והחכמה – הכל דבר אחד.
שאמר רבי יהושע, מה שכתוב (ישעיה מב) **אני ה'**
הוא שמי, מלמד שהוא ושמו אחד הוא.
אמר רבי אבהו, הכל נתן, אבל שמו הגדול לא
נתן ולא השאיל לאחרים, שכתוב **אני ה'**, לבידי.
מלמד ששם זה לא נתן לשום נברא.

ואמר רבי אבהו, בא וראה כמה חשש הקדוש
ברוך הוא על כבוד שמו יתברך. תדע
לך, בזמן שבית המקדש היה קיים, כל המקריב
קרבן וזובחו לשם זה הנקרא אלהים, חייב מיתה,
שנאמר (שמות כב, יט) **זבח לאלהים יחרם בלתי לו'**
לבדו. מלמד שצריך להזכיר שמו המיוחד בלבד.
ועל כן, כדי שלא יטעה אדם, צוה בקרבנות
ואמר (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם קרבן לה'

(שם יט) וְכִי תִזְכְּחוּ זִבְחַ תּוֹדָה לַה', וְכִי תִזְכְּחוּ זִבְחַ שְׁלָמִים לַה', (שם ב) וְנִפְּשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבֵּן מִנְחָה לַה'. הַכֹּל לַה', וְלֹא נֶאֱמַר לְאַלְהִים.

מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, שֵׁם זֶה הוּא מִשְׁתַּף, שֶׁהַמְּלָאכִים נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, בְּנֵי אָדָם נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, הַדֵּיּוֹנִים נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְמִי מֵהֶם זֹבַח, לְכַף צָרִיךְ לְהִזְכִּיר הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד לְבָדוּ.

אָמַר רַבִּי חֲיִיא, בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמְקַלֵּל אֶת הַשֵּׁם, שְׁכָתוֹב (ויקרא כד) אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלַל אֱלֹהֵיו וְנִשְׂא חֶטְאוֹ. שֶׁהָרִי אִם קָלַל הַשֵּׁם הַזֶּה סָתָם, אֵינוֹ חַיֵּב מִיתָה וְאֵין מַנְדִּים אוֹתוֹ, שֶׁיִּכּוֹל לְטַעֵן לְאַחַד מִן הַדֵּיּוֹנִים אוֹ לְגָדוֹל הַדּוֹר הוּא אָמַר.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מִיתָה אֵין מְחַיִּבִּים אוֹתוֹ, אֲבָל נִדּוּי מְחַיִּבִּים אוֹתוֹ, מִשּׁוֹם לָאו שֶׁל הַתּוֹרָה, שְׁכָתוֹב (שמות כב) אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל, סָתָם. אֲבָל אִם קָלַל שֵׁם הַמְּיֻחָד, חַיֵּב מִיתָה, שְׁכָתוֹב (ויקרא כד, ו) וְנִקְבַּ שֵׁם ה' מוֹת יוֹמָת. מְלַמֵּד שֶׁאֵינוֹ חַיֵּב עַד שֶׁיִּזְכִּיר שְׁמוֹ הַמְּיֻחָד.

הָאִישׁ הַהוּא שֶׁהִקְדִּישׁ אֶת בְּנוֹ וְאָמַר, הִבֵּן הַזֶּה שְׁנוּלָד יִהְיֶה מְקֻדָּשׁ לְאַלְהִים,

שָׁמַע רַבִּי חֲזִיָּא וְנָדָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ: וּמָה עַל
 שֶׁהִקְדַּשְׁתִּי אֶת בְּנֵי לִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִהְיָה
 אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּנִדּוּי? אָמַר לוֹ: לֹא עַל כֶּף עֲשִׂיתִי,
 אֲלָא עַל שֶׁהִקְדַּשְׁתָּ אוֹתוֹ לְשֵׁם הַנִּקְרָא אֱלֹהִים,
 וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (שמות כג) זִכַּח לְאֱלֹהִים יִחָרֵם.
 אָמַר: וְאֵיךְ הָיָה לִי לומר? אָמַר לוֹ: הֵבֵן הָיָה
 שְׁנוּלָד לִי יִהְיֶה מְקַדֵּשׁ לָהּ וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר.
 וּמִנֵּין לָנוּ? מִחֲנָה, שְׁכָתוֹב (שמואל-א א) וְנִתְּתִיו לָהּ,
 וְלֹא אָמְרָה לְאֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי שָׁלוֹם, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ שֶׁבִּשְׁם אֱלֹהִים
נִבְרָא הָעוֹלָם, אִם כֶּף, יָכֹל לְטַעַן הָאִישׁ
הַזֶּה, כְּמוֹ כֵּן שֶׁהָיוּ מְלָאכִים, אוֹ הָיוּ גְדוּלֵי הַדּוֹר,
אוֹ הָיוּ דִּינָיִם. אָמַר רַבִּי אַבְהוּ: הָרִי הָעוֹלָם נִבְרָא
טָרֵם שְׂיִכְבְּאוּ בְּנֵי אָדָם וְטָרֵם שְׂיִכְבְּאוּ דִּינֵי הַדּוֹר
וְגְדוּלֵי הַדּוֹר, וְאֵין לְשִׁגּוֹת.

כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הַחֲכִיב וְהִיקָר, שְׁכָתוֹב
(שמות טו) מִי כָמֹכָה בָּאֱלֹם ה', שְׂיִוָּכֵל לִבְרָא
אֶת הָעוֹלָם. מִשְׁמַע שְׂאֵלִים אֵינוֹ יָכוֹל לִבְרָא
הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּטַּל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹת אַחַת
מִשְׁמוֹ, וְהָיָה הָאוֹת ה"א, וְכוּ נִבְרָא הָעוֹלָם,
וְנַעֲשֶׂה מִן אֱלֹהִים אֱלֹהִים, וְנִבְנָה שְׁמוֹ אֱלֹהִים, וְעַל
זֶה שְׁנִינּוּ בַּה"א בְּרָאִם.

אמר רבי יוסי, הרי ראינו שאין פתור ומלכות אלא בשמו הקדוש, שלא השאילו לאחר, והוא השם יו"ד ה"א וא"ו ה"א. שאמר רבי יוסי, בו נכללים עליונים ותחתונים, שמים וארץ וכל צבאם, כסא הכבוד וחיות הקדש, וכלם לנגדו כאין וכלא חשובים, והוא ה"ה, והוא ה"ה, והוא י"ה. ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

אמר רבי יהודה, יתברך ויתעלה שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא ראשון והוא אחרון, ומבלעדיו אין אלהים, וברא את העולם בסוד שלשה ענינים גדולים וטובים, והם דעת חכמה ובינה, שנאמר (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו.

ולמה ברא הקדוש ברוך הוא הארץ, שהיא עולם השפל, בסוד החכמה, והשמים, שהוא גדול ממנו, בתבונה, שהוא דבר קטן מן החכמה? וכבר שנינו, מתי נקרא אדם חכם בחכמה? כששואלים אותו בכל דבר, ועונה ומשיב כענין וידו בכל, אז נקרא חכם בחכמה, שהוא גדול על התבונה ועל הדעת, על כן ה"ה

לו יתברך לעשות השמים בחכמה, והארץ, שהיא שפלה מהם, בתבונה.

תדע שהחכמה גדולה מכלם, ועל כן נקרא אדם חכם, מפני שהוא חכם בכל החכמות, והתבונה קטנה מן החכמה, ועל כן נקרא אדם מבין, כלומר מבין דבר מתוך דבר, הוא מעצמו ומלבו מבין דבר מתוך דבר אחר, כלומר, בראותו יסוד, בונה בנין עליו. וכן הוא המבין, בראותו דבר אחד או קצתו, משלים הענין עליו.

והקדוש ברוך הוא יתברך שמו ברא השמים בסוד התבונה, שהוא ענין הבינה מתוך היסוד, ובראשית כל הנבראים ברא צורת המלאכים הקדושים, שהם תחלת כל הנבראים הנאצלים מזיו אור הדרו.

ועשרה שמות נקראו בסודם, ובתוך שמותם נקרא אלהים. ועל כן בא להורות בראשית ברא אלהים, כלומר, ברא יתברך שמו צורת המלאכים הנקראים אלהים, והם היסוד מכל הנבראים האחרים, ומתוך זה היסוד נבראו השמים לאחר כן בסוד התבונה, כאשר התבונה הוא דבר מתוך דבר, כך נבראו השמים דבר

מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים,
כלומר, הם בנין מתוך היסוד, ועל כן כונן
שמים בתבונה.

אבל הארץ נהיה מתוך יסוד אחר, אלא שהיא
תלויה על המים. והקדוש ברוך הוא יסד
לה יסוד עשוי בחכמה, ועל כן נאמר ה' בחכמה
יסד ארץ כונן שמים בתבונה, דבר מתוך דבר.

ונאמר רבי אבהו, בא וראה כמה חשש הקדוש
ברוך הוא על כבוד שמו הגדול שהוא
יהו"ה, כי זהו שמו ממש. אבל שם אלהים
משתף הוא על יתר הנבראים. המלאכים
נקראים אלהים, בני אדם נקראו אלהים, הדגינים
נקראו אלהים.

ועל כן חשש המקום על כבוד שמו. תדע לך,
כל המקריב קרבנו וזבחו לשם זה הנקרא
אלהים, חייב מיתה, שנאמר (שמות כב) זבח לאלהים
יחרם בלתי לה' לבדו. בשביל שהוא שם משתף,
ואין אנו יודעים אם הוא זבח למלאכים או לבני
אדם או לקדוש ברוך הוא. ועל כן אמרה התורה
זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, כלומר,
שצריך שיזכיר שם יהו"ה לבדו. ולפיכך נאמר

בְּקִרְבָּנוֹת (ויקרא כב) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַה', וְכֵן
בְּשָׁלָמִים וְכֵן בְּעוֹלָה, וְלֹא נֶאֱמַר לְאֱלֹהִים, אֲלֹא
לַה' מִמָּשׁ.

וְשָׁמַיִם נִבְרְאוּ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר הַנִּשְׁפָּע בְּאֱלֹהִים,
עָשָׂה אוֹתָם דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וּבְג' דְּבָרִים
הִלְלוּ נַעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לג, ג)
וְאִמְלֵא אוֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה
וּבְדַעַת. וְשִׁלְשַׁתָּן הֵם בְּמִתְנַת עֲלִיּוֹן, לְכָל אֲשֶׁר
יִחְפֹּץ יִתְּנֵם, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה' יִתֵּן חָכְמָה מִפִּי
דַּעַת וּתְבוּנָה.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים (בראשית א). רַבִּי אַבָּא פָּתַח
וְאָמַר (שם טו), בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת
אֲבָרָם בְּרִית לֵאמֹר. בְּחַמְשָׁה עֶנְיָנִים נֶאֱמַר
הַבְּרִית, הָא' הוּא בְּרִית מִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז)
וְהִיתָה בְּרִיתִי בֵּין שְׂרָכֶם לְבְּרִית עוֹלָם. הִב' – בְּרִית
הַקֶּשֶׁת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית. הִג' –
בְּרִית הַמֶּלַח, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יח) בְּרִית מֶלַח עוֹלָם.
הִד' – בְּרִית הַיְסוּדִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כח) אֵלֶּה דְּבָרֵי
הַבְּרִית. הֵה' – בְּרִית הַכֶּהֱנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כה)
וְהִיתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנַת עוֹלָם.

וְקִדְּם שֶׁנִּתְּנוּ הֵה' בְּרִיתוֹת, לֹא הִיתָה הַבְּרִית
אֲלֹא בְּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) וְהִנֵּה תִּנּוֹר

עֶשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ וְגו', וּכְתִיב (שם) בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת
ה' אֶת אֲבָרָם בְּרִית לֵאמֹר. וְהָאֵשׁ הָיְתָה בְּרִית
בְּתַחֲלָה. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית. הוּצָא מִשֵּׁם אֵשׁ, וְנִשְׁאַר
בְּרִית. כְּלוּמַר בְּרִי"ת א"ש.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, בְּרִית כְּרוּתָהּ כָּרַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא עִם הָעוֹלָם, וְעַל מְנַת שְׂעֵמֶד אֲבָרָהֶם
וַיִּתְּקִים הָעוֹלָם בְּזִכּוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) אֱלֹהִים
תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם - בְּאֲבָרָהֶם.
וְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁכַרְתָּ עִמּוֹ הַבְּרִית בְּאֵשׁ, עִמֵּד
הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, בְּרִית אֵשׁ, בְּרֵא
אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ כְּדִי שְׂתַעֲמֵד
אוֹתָהּ הַבְּרִית אֵשׁ.

וְהַחֲכָמָה אוֹמְרָת, לָמָּה הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִבּוֹל מַיִם לָעוֹלָם בְּתַחֲלַת דִּינוֹ וְלֹא
דָּבָר אֲחֵר? אֲלֹא רָאָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהָעוֹלָם
נִבְרָא בְּבְרִית אֵשׁ, וְרָאָה שֶׁאִם יִדִּין הָעוֹלָם בְּדִין
אֲחֵר, אֶפְשָׁר שְׂיוֹכְלוּ הָרָשָׁעִים לַעֲמֵד בְּעוֹלָם מִפְּנֵי
אוֹתוֹ בְּרִית אֵשׁ, כֶּאֱשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם. אֲלֹא מָה
עָשָׂה? דִּן אֶת הָעוֹלָם בְּמַיִם, בְּדָבָר הָרְאוּי לְכַבּוֹת
אֶת הָאֵשׁ, כְּדִי לְהַעֲבִיר אֶת הָרָשָׁעִים מִן הָעוֹלָם,
שֶׁנֶּמְשְׁלוּ לֵאשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טו) מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ

וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. רְצוֹנוֹ לומר, מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ בְּתַחֲלָת
הָעוֹלָם כְּשֶׁנִּבְרָא.

לָכֵן בְּתַחֲלָה אָמַר, אִמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי
בַּמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד) וְהִרְשָׁעִים כַּיֵּם נִגְרָשׁ,
לְאַחַר כֵּן נֶאֱמַר, מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. אָמַר
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: עַד כָּאן הָיוּ נִמְוָקִים בַּמַּיִם,
מִכָּאן וְאִילָךְ – מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם.

וּכְשֶׁחֲטָאוּ אַחֵר כֵּן, דֵּין אוֹתָם בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר
(בראשית יט, כד) וְה' הִמָּטִיר עַל סְדֹם וְעַל

עֲמֹרָה גִּפְרִית וָאֵשׁ. וְאִמְתִּי נִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם?
כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינִי, וְנִתְמַלֵּא כְּלוֹ אֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר
(דברים ד, יא) וְהָהָר בָּעַר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם. רַבִּי
יִצְחָק אָמַר, וְהַתּוֹרָה נִהְיְתָה בְּרִית בֵּין הָשָׁם
וְהָעוֹלָם, שֶׁנִּמְשְׁלָה בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג, כט)
הֲלוֹא כֹה דִּבַּרְתִּי כָאֵשׁ, וְזֶהוּ בְּרִית אֵשׁ, בְּרֵאשִׁית.

רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח, (משלי כג) בְּחִכְמָה יִבְנֶה בַּיִת –
שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צָרִיף אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּדַרְכֵי
הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן: לִבְנוֹת בַּיִת מוֹשְׁבּוֹ, וְלִטַּע כָּרֶם
לְהַתְּפַנֵּס בוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ לְקַחַת לוֹ אִשָּׁה, וְלִהְיוֹלִיד
בָּנִים, לְפַרְנֶסֶם בָּהֶם. וְלֹא כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹטִים,
הַלּוֹקְחִים אִשָּׁה בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטְעִים כָּרֶם,
וְאַחֵר כֶּךָ בּוֹנִים בַּיִת.

כי זֶה שָׁאֵמַר רַבִּי סִימּוֹן, כָּל הַלּוֹקֵחַ לוֹ אִשָּׁה
וְאֵין לוֹ בִּתְחִלָּה בְּמָה שְׂיֻכַּל לְפָרְנָסָה, הָרִי
זֶה חֲפָשִׁי מִן הַמְצוּוֹת, כַּמַּתִּים הַנִּקְרָאִים
חֲפָשִׁים, שְׁנֵאֵמַר (תהלים פח) בַּמַּתִּים חֲפָשִׁי. וְלָמָּה
נִקְרָא חֲפָשִׁי? לְפִי שֶׁהוּא חֲפָשִׁי מִן הַמְצוּוֹת,
מִפְּנֵי שֶׁלֹא יוֹכֵל לְהַשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוּדַת בּוֹרָאוֹ, אֲלֵא
בַּעֲבוּדַת אִשְׁתּוֹ.

רבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּאֵלוֹ לּוֹקֵחַ עֲבוּדָה זָרָה
לַעֲצֻמוֹ. שָׁאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּתְחִלָּה הָיוּ
הַחֲכָמִים וְהַחֲסִידִים לּוֹקְחִים אִשָּׁה, וְלֹא הָיָה לָהֶם
דִּי פָרְנָסָתָם, וּמִמִּיתִים עֲצָמָם בָּרָעַב וּבִצְמָא,
וּמִנִּיחִים כָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה
וּבַמְצוּוֹת וּבַעֲבוּדַת בּוֹרָאֵם. אָבֵל בְּזִמְנָן הַזֶּה,
שֶׁהָעוֹלָם טָרוּד אַחֵר הַפָּרְנָסָה, צָרִיךְ לְכוֹנֵן בֵּית
בִּתְחִלָּה, וּלְזִמְנָן מְזוֹנוֹתָיו, וְאַחֵר כֶּף לְקַחַת אִשָּׁה,
וְיֻכּוֹל לַעֲבֹד בּוֹרָאוֹ, וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. כִּי זֶה שָׁאֵמְרוּ
רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּהּ, אִם אֵין קָמַח אֵין תּוֹרָה.

ואֵמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאַחֵר שֶׁהָאָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה,
אֲזַי נִקְרָא עֹבֵד ה', מִפְּנֵי שֶׁלְּבוֹ פָּנוּי
מִלְּהִסְתַּכֵּל בַּעֲבֹרָה וּבִנְשִׁים וּמִלְּתוֹר אַחֵר לְכַבּוֹ
וְעֵינָיו, כָּמוֹ שְׁנֵאֵמַר (במדבר טו) וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי

לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וְגו'. לְפִיכֶךָ צָרִיךְ אָדָם
 לְהִשְׁתַּדֵּל לְכוֹנֵן בֵּית בְּרָאשׁ, וְלַעֲשׂוֹת יָשׁוּב בְּבֵית.
 וּבְמִי אַתָּה לָמֵד? מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. קֹדֶם בָּנָה
 בֵּית וְכוֹנְנוּ, וְזֶמֶן כָּל הַפְּרָנְסָה וְהַמְזוֹנוֹת
 קֹדֶם שְׂיָבֵא אָדָם לְעוֹלָם. וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם
 בְּרָאשׁ, שֶׁהוּא הַבֵּית. וְזֶמֶן כָּל הַפְּרָנְסָה הָאֵיךְ?
 בָּרָא אֶת הַבְּהֵמוֹת, וְאֶת הַחַיּוֹת, וְאֶת הָעוֹפוֹת
 וְהַדְּגִים הַצִּמְחִים וְהָאֵילָנוֹת, שֶׁהֵם זְמוֹן כָּל
 הַפְּרָנְסָה. לְאַחֵר שֶׁהָכִין הַבֵּית וְהַפְּרָנְסָה, הֵבִיא
 אֶת הָאָדָם, וּבָרָא אוֹתוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ, וְהוֹלִידוּ בָנִים
 וַעֲשׂוּ יָשׁוּב בְּבֵית. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר בְּרָאשִׁית, בֵּית
 רִאשׁ. כֹּאֲשֶׁר תָּבִין בְּאוֹתִיּוֹת, תִּמְצָא בִּי"ת רִאשׁ.
 וְכֵן הִתְחִילָה הַתּוֹרָה בְּרָאשִׁית, כְּלוּמַר בֵּית
 רִאשִׁית, וְהַכֹּל עֲנִין אֶחָד.

וְעַם כָּל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ,
 וְלַעֲשׂוֹת עֲתִים לַתּוֹרָה, וְלִהְיוֹת עֲמָלוֹ
 בְּשֵׁתֵי הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ, מִפְּנֵי שְׂגִיעַת שְׁנֵיהֶם
 מִשְׁכַּחַת עוֹן. וְשֵׁמָּה יֹאמַר אָדָם: הֲרִינִי בֶן אָבוֹת
 הָעוֹלָם, מִמִּשְׁפַּחַת גְּדוּלָּה, אֵינִי רָאוּי לַעֲשׂוֹת
 מְלָאכָה וְלֹא לְהִתְבַּזֵּז. אָמַר לוֹ: שׁוּטָה, כָּכָר
 קֹדֶמְךָ יוֹצֵרְךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בְּרָאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת
 הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְהוּא עָשָׂה מְלָאכָה קֹדֶם

שְׁבֹאֶתָ לְעוֹלָם. וּמִנֵּיין לָנוּ? שְׁנֵאֲמַר (בראשית ב) מִכָּל
מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. קָרָא אוֹתָהּ
מְלֹאכָה. וְכֵן (שם) וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל
מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה.

כְּמוֹ זֶה שְׁאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה, לָמָּה בָּרָא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם אַחֲרוֹן לְכָל
הַנִּבְרָאִים. אֲלָא לְלַמֶּדֶךָ, שֶׁעָשָׂה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם
מְלֹאכְתּוֹ, וּבָרָא הָעוֹלָם וְכָל צָבָאָם, וּבַיּוֹם הַשְּׁשִׁי,
שֶׁהוּא אַחֲרוֹן לְמְלֹאכְתּוֹ, בָּרָא בּוֹ אֶת הָאָדָם. אָמַר
לוֹ לְאָדָם: עַד כָּאן הָיִיתִי אֲנִי מְשַׁתְּדֵל בַּמְּלֹאכָה,
מִכָּאן וְאֵילָךְ אֶתָּה תִּשְׁתְּדֵל בָּהּ. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית
בָּרָא אֱלֹהִים, קֹדֶם שִׁיבֹא אָדָם לְעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לָמָּה נִבְרָא אָדָם בְּצֶלֶם אֱלֹהִים,
שְׁנֵאֲמַר (שם א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
בְּצֶלְמוֹ? מָשַׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה מוֹשֵׁל עַל הַמְּדִינָה,
וְהָיָה בּוֹנֵה בִּירְגֻנוֹת וְתִקּוּנוֹת לָעִיר, וְכָל בְּנֵי הָעִיר
מִשְׁתַּעֲבָדִים תַּחְתָּיו. יוֹם אֶחָד קָרָא לְכָל בְּנֵי הָעִיר,
וּמָנָה עֲלֵיהֶם שׂר אֶחָד שְׁלוֹ. אָמַר: עַד כָּאן הָיִיתִי
טוֹרֵחַ בְּכָל צָרְכֵי הָעִיר, וְלַעֲשׂוֹת מְגֻדִּלִים
וּבִירְגֻנוֹת, מִכָּאן וְאֵילָךְ הָרִי זֶה כְּמוֹנִי.

כְּעֵנֶיין זֶה נֶאֱמַר בָּאָדָם, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
בְּצֶלְמוֹ, וְאָמַר לוֹ: רְאֵה בְּנִיתִי כָּל הָעִיר

וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ. וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי מוֹשֵׁל עָלֶיךָ וּבִוְנָה
 אוֹתָהּ כְּכֹל חִפְצֵי - כִּךְ אַתָּה תִּבְנֶה וְתַעֲשֶׂה
 מְלֹאכֶת הָעוֹלָם. מִכָּאן וְאֵילָךְ יִהְיֶה הַכֹּל מְסוּר
 בְּיָדְךָ, וְכֹלָם יִהְיוּ מְשַׁעֲבָדִים תַּחְתִּיךָ וִירָאִים מִמֶּךָ
 כַּאֲשֶׁר הָיוּ יִרְאִים מִמֶּנִּי, שְׁנֵאמַר (שם ט, ב) וּמִוֹרָאֲכֶם
 וַחֲתֹכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ. וְעַל כֵּן בְּצֻלָּם
 אֱלֹהִים עָשָׂה אוֹתוֹ. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
 בְּצִלְמוֹ, לַעֲשׂוֹת כָּל צִרְכֵי הָעוֹלָם וְתִקּוּנוֹ כַּאֲשֶׁר
 הוּא עָשָׂה בַּתְּחִלָּה.

בְּרֵאשִׁית, כְּתוּב (משלי ח) ה' קִנְּנִי רֵאשִׁית דִּרְכוֹ
 קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז. הַפְּסוּק הַזֶּה
 חוֹזֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הֵיחָד רֵאשִׁית דִּרְכֵי
 הָאֵל, שֶׁהַתּוֹרָה נִבְרָאת אֵלֶּפֶים שָׁנָה קֶדֶם
 שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

שְׁאֵמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁבַעַה דְּבָרִים נִבְרָאוּ עַד
 שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלוּ הֵם: הַתּוֹרָה,
 וְגֵן עֵדֶן, וְגִיּוֹהֶנֶם, וְכֶסֶף הַכְּבוֹד, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ,
 וְשִׁמּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְהַתְּשׁוּבָה. וּבַתּוֹרָה בָּרָא אֶת
 הָעוֹלָם, שְׁנֵאמַר (שם) ה' קִנְּנִי וְגו'. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית
 בָּרָא אֱלֹהִים. רוּצָה לוֹמַר עִם רֵאשִׁית, שֶׁהִיא
 הַתּוֹרָה, בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.
 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה כִּמָּה הִפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין

הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשֵׁשֶׁת יָמִים,
וְהַתּוֹרָה בְּאַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה הוֹלֵךְ מְקִיסְרֵי לָלוּד, וְהָיָה מְטִיל
עִמּוֹ רַבִּי חֲזִיָּא בַּר אֲבָא. כְּשֶׁהֲגִיעוּ לְשָׂדֶה
אַחַת, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֶה הָיָה שְׁלִי וּמִכְרָתִי אוֹתוֹ
כְּדִי לְזָכוֹת בַּתּוֹרָה. בָּכָה רַבִּי חֲזִיָּא בַּר אֲבָא. אָמַר
לוֹ: וְלָמָּה אַתָּה בּוֹכָה? אָמַר לוֹ: שְׁלֹא הִשְׁאַרְתָּ
לְזִקְנָתְךָ כָּלוּם.

אָמַר לוֹ: חֲזִיָּא בְּנִי, קָלָה הוּא בְּעֵינֶיךָ מֵה
שֶׁעָשִׂיתִי, שֶׁהִשְׁאַרְתִּי דָּבָר שֶׁנִּבְרָא בְּשֵׁשֶׁת
יָמִים בְּעֶבְרוֹ דָּבָר שֶׁנִּבְרָא בְּאַרְבָּעִים, שְׁנֵאֲמַר (שמות
לד) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה,
וְקָנִיתִי דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְטוֹבִים שְׁאֵינָם בָּעוֹלָם,
וְהֵם יַעֲצֶה וְתוֹשִׁיָּה וְחֻכְמָה וְגִבּוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר (משלי ח,
יד) לִי יַעֲצֶה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גִבּוֹרָה.

כְּשֶׁהָיָה רַבִּי יוֹחָנָן עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הָיוּ פָּנָיו
מְאִירִים כְּזֹהֵר הַשֶּׁמֶשׁ. יוֹם אֶחָד
פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי יוֹסִי. אָמַר לוֹ: רְאֵה פָּנֶיךָ זוֹהָרִים
כְּזֹהֵר הַשֶּׁמֶשׁ. אָמַר לוֹ: אֵינִי אֵלָּא שֶׁהִשְׁעוֹר
מְאִיר לִי. קָרָא עָלָיו (שופטים ה, לא) וְאֶהְיֶה כְּצֶאת
הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ.

רבי יצחק אומר, התורה נקראת תושיה בתחלה, ואחר כך גבורה, שנאמר לי עצה ותושיה וגו'. תדע לך, כי בתחלה נקראת תושיה, שמתשת כחו של אדם, מפני שיש לו להלחם עם יצר הרע, ולכתת כל גופו בבית המדרש, עד שיִרגיל אותו בתורה. כיון שהוא רגיל לעסק בתורה, אז יש לו שמחה וגבורה, שנאמר אני בינה לי גבורה. רוצה לומר, כשאדם רגיל בתורה ובחכמה, אז יש לו תפארת. ואיזו היא גבורה? להלחם מלחמות ה', שנאמר (במדבר כא, יד) על כן יאמר בספר מלחמת ה', שם תהא המלחמה והגבורה.

ובתורה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, שנאמר (משלי ח, ל) ואֵהִיָּה אֶצְלוֹ אֱמוּן, אל תקרי אֱמוּן, אלא אֱמֶן. וזהו בראשית ברא אלהים, עם ראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וזו היא התורה.

רבי יהודה אומר, לא נברא אלא בשביל היראה, שנקראת ראשית, שנאמר (משלי א) יראת ה' ראשית דעת. ומנין לנו שהעולם נברא על פי היראה? שנאמר (קהלת ג, יד) והאלהים עשה שיִראו מלפניו. עשה את העולם כדי שיִראו מלפניו,

וְעַל פִּי הַיְרָאָה, שֶׁהִיא רֵאשִׁית, בָּרָא אֱלֹהִים אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.

בְּרֵאשִׁית, רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח (תהלים קכ) שִׁיר
הַמַּעֲלוֹת אֶל ה' בַּצִּדְקָתָהּ לִי קָרָאתִי
וַיַּעֲנֵנִי. שִׁירִים תֵּאָבִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בִּבְרִיאת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כְּדֵי לְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
שֶׁהוּא יוֹצֵר הַכֹּל. הַשָּׁמַיִם אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָיו,
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל,
וְהָאָרֶץ אוֹמֶרֶת שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם צו) שִׁירוּ לַה'
כָּל הָאָרֶץ.

וַעֲזֹד, שֶׁכָּל הָעוֹלָם תֵּאָבִים וּשְׂמֵחִים לְפָאֵר
לְיוֹצְרָם בַּחֲזוֹתָם נִפְלְאוֹתָיו בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית. עֵינַי בְּאוֹתִיּוֹת וְתִרְאָה,
שִׁירֵי תֵּאָבִיב. כְּלוֹמֵר, תֵּאָבִיב לֵאמֹר שִׁיר עַל
נִפְלְאוֹתָיו בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, אֵיזָה הוּא אוֹתָם
הַמַּעֲלוֹת שֶׁהִיָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אוֹמֵר.
אֵלוֹ הֵם אוֹתָם הַשִּׁירִים שֶׁל אוֹתֵן הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהֵם
הַשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ט) הַבּוֹנֶה בַּשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָיו.
וְדָוִד תֵּאָבִיב לָהֶם וְהִיָּה אוֹמְרָם, וְזֶהוּ שִׁיר תֵּאָבִיב.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (איוב לח) בְּרֵן יַחַד כּוֹכְבֵי
בֶּקֶר וַיְרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מִי הֵם בְּנֵי

הָאֱלֹהִים? אֵלֹהֵם הַמְּלָאכִים, שֶׁהֵם אוֹמְרִים
 שִׁירָה לִפְנֵי יוֹצֵר בְּרָאשִׁית בְּכָל לַיְלָה, כְּנֶגֶד שֵׁלֶשׁ
 מִשְׁמְרוֹת שֶׁהִיָּה הַלַּיְלָה, וּבְכָל מִשְׁמֶרֶה וּמִשְׁמֶרֶה
 כָּל כֶּת וְכֶת אוֹמֶרֶת שִׁירָה. וּבִמִּשְׁמֶרֶה הָאֲחֵרוֹנָה
 שֶׁהִיא בְּסוּפָהּ, וְהִיא לַעֲת הַבֶּקֶר, כָּל הַכּוֹכָבִים
 וְהַמַּזְלוֹת, וְהַמְּלָאכִים הַנִּקְרָאִים בְּנֵי הָאֱלֹהִים, הֵם
 אוֹמְרִים שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֵן יַחַד כּוֹכְבֵי בֶקֶר וְגו'.

וְכָל אֶחָד כָּפִי מַעֲלָתוֹ, לְהוֹרוֹת (קִהְלֵת ה) כִּי גְבוּהָ
 מֵעַל גְּבוּהַ שְׁמֵר, כִּי מַעֲלוֹת יֵשׁ לָהֶם אֵלֶּה
 לְמַעַל מֵאֵלֶּה, עַל כֵּן נֶאֱמַר שִׁיר לְמַעֲלוֹת,
 מִמַּעֲלוֹת הַמְּלָאכִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים שִׁירָה, וְזֶהוּ
 בְּרָאשִׁית, שִׁיר תֵּא"ב, בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם
 וְאֶת הָאָרֶץ

סדר הלימוד ליום ג אב [יום 298 בשנה]

רַבִּי חֲזַקְיָה הָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסִי
בֶּר חֲלִפְתָּא. קָמוּ לְלַכֵּת אַחֵר חֲצוֹת הַלַּיְלָה.
 עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲזַקְיָה, מָה
 עָשִׂינוּ? שֶׁהָרִי שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יֵצֵא אָדָם בְּכִי טוֹב.
אָמַר לוֹ רַבִּי חֲזַקְיָה: בְּרִיתָא הִיא, בֹּא וּשְׁמַע סֵדֶר
 נְעִימוֹת קוֹל גְּלִגְלֵי הַחַיּוֹת שֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים
 שִׁירָה לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ. עַד שֶׁהָטָה אָזְנוֹ, שָׁמַע קוֹל

תִּשְׁבַּחַת נְעִימוֹת, שְׁמַע שְׁהִיו אוֹמְרִים (תהלים ט) וְה'
לְעוֹלָם יֵשֵׁב וְגו'.

אָמַר לוֹ רַבִּי חֲזַקִּיָּה: בְּנִי, שְׁמַעְתָּ כָּלוּם? אָמַר
לוֹ: קוֹל נְעִימוֹת. וּמֵהֵנָּעִימוֹת וְהַתִּשְׁבַּחַת
מִהַפְּסוּק הַזֶּה שְׁשִׁמַּעְתִּי, כָּעַת יִדְעָתִי פְּרוּשׁוֹ,
שְׁכָתוֹב וְה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כְּסָאוֹ,
שְׁבֹכֵל שָׁעָה וְשָׁעָה שְׂדָנִים דִּין, שְׁכִינַת הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, שְׁהִיא כְּסֵא כְבוֹדוֹ, מְתַקֶּנֶת שָׁם,
מִמִּשְׁמַע שְׁנֶאמַר כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כְּסָאוֹ.

אָמַר לוֹ: יִדְעָתָּ אֵיזוֹ הִיא מִשְׁמָרָה מִמְּלָאכֵי
הַשָּׁרֵת שְׁאוֹמְרִים אֶת זֶה? אָמַר לוֹ: לֹא.
אָמַר לוֹ: מִשְׁמָרֶת אוֹתָם הַמְּלָאכִים הַנִּקְרָאִים
אֱלֹהִים הִיא, שְׁלִמְדָנוּ, עֲשָׂרָה מִשְׁמָרוֹת שֶׁל
מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת יֵשׁ בְּרַקִּיעַ, וְהֵם מִתְחַלְקִים לְשֵׁלֶשׁ
מִשְׁמָרוֹת שֶׁהוּא הַלֵּילָה.

וְתִדַּע לָךְ אֵיךְ, כְּשִׁישְׁרָאֵל מְסִימִים תִּפְּלָתָם
בַּלֵּילָה, נוֹשְׂאִים שִׁירָה אַחֲרֵיהֶם אוֹתָם
שְׁנִקְרָאִים אִישִׁים, וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וְזֶה הַשִּׁירָה
שְׁאוֹמְרִים? (שם ח) מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגו'
וְתִחַסְרֵהוּ מִעַט מֵאֱלֹהִים וְכְבוֹד וְהֶדֶר תַּעֲטֹרְהוּ
וְגו' ה' אֲדַנִּינוּ מָה אֲדִיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ.

בַּמְשָׁמְרָה הַשְּׁנִיָּה נוֹשָׁאִים שִׁירָה אוֹתָם שְׁנִקְרָאִים
מִלְאָכִים וְחֲשָׁמַלִים וְאַרְאָלִים, וְמָה אוֹמְרִים? (שם
כט) הָבוּ לָהּ בְּנֵי אֱלִים.

בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה מִמֶּשׁ, עַד שְׁמִסְתֵּימַת מְשָׁמְרָה
שְׁנִיָּה, שְׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא מְסַתְּכָל בְּעֶדֶן מִמֶּשׁ, שְׁגָנוֹ לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד
לְבָא, פּוֹתְחִים חֵיוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְאַחֲרֵיהֶם שְׂרָפִים
וְאוֹפָנִים וְכְרוּבִים, וְאוֹמְרִים (שם לא) מָה רַב טוֹבָךְ
אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירְאֶיךָ, (שם סח ה) סְלוּ לָרֹכֵב בְּעֶרְבוֹת
בֵּיתָ שְׁמוֹ.

בְּתַחֲלִילַת הַמְשָׁמְרָת הַשְּׁלִישִׁית נוֹשָׁאִים שִׁירָה
אוֹתָם שְׁנִקְרָאִים אֱלֹהִים, וְאוֹמְרִים
(תהלים ט) וְה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב וְגו'. כְּשֶׁבָא הַבֶּקֶר,
פּוֹתְחִים הַשָּׁמַיִם וְאוֹמְרִים (שם יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים
כְּבוֹד אֵל וְגו'. כּוֹכְבֵי בֶקֶר אוֹמְרִים (שם קמז) מוֹנֶה
מְסַפֵּר לְכוֹכְבִים וְגו', גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב כַּח. אוֹתָם
הַמִּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים בְּנֵי אֱלֹהִים, פּוֹתְחִים
וְאוֹמְרִים (שם כט) הָבוּ לָהּ בְּנֵי אֱלִים, הָבוּ לָהּ
כְּבוֹד וְעוֹ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ שֶׁהַקְדִּיר הַשַּׁחַר וְחִזָּר
הָאוֹר. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה לְרַבִּי יוֹסִי: בָּא

וְאַרְאֶה לָךְ שְׂכָךְ הִיא גְּאֻלַּתְךָ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בְּזִמְנָא
שֶׁתֵּאִיר לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל הַגְּאֻלָּה, תֵּבֵא לָהֶם צָרָה
אַחֵר צָרָה, וְקִדְרוֹת אַחֵר קִדְרוֹת. עַד שֶׁהֵם בִּה
יֵאִיר עֲלֵיהֶם אוֹרוֹ שֶׁל הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר
(הושע ו) כִּשְׁחַר נִכּוֹן מִצָּאוֹ, וְכָתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה
לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכִנְפֶיהָ.

וּבְאוֹתוֹ הַזֶּמֶן מִלְחָמוֹת יִתְעוֹרְרוּ בְּעוֹלָם, גּוֹי
בְּגוֹי וְעִיר בְּעִיר, וְצָרוֹת רַבּוֹת יִתְחַדְּשׁוּ
עַל שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּקְדְּרוּ פְּנֵיהֶם
כְּשׁוֹלֵי קִדְרָה, וְאַחֵר כֶּךָ יִתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם גְּאֻלַּתְךָ
מִתּוֹךְ שְׂאֲגַת לֶחֶצֶם וְדַחֲקִים.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים כב)
לִמְנַצֵּחַ עַל אֵילַת הַשֹּׁחַר. אֵילַת הַשֹּׁחַר?
אֵילַת הַבֶּקֶר הִיא לוֹ לומר! אֵלֶּא עַל אֵילַת וְחִזְק
הַשִּׁחְרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם פח) כְּגִבּוֹר
אֵין אֵיל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יִזְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ
אֵלֵינוּ לָמָּה עֲזַבְתָּנִי, מִתּוֹךְ צָרָתְךָ, וְאַחֵר כֶּךָ מַה
כָּתוּב? (תהלים ל) פֶּתַחַת שְׁקִי וַתֹּאזְנֵנִי שְׂמִיחָה.

רַבִּי אוֹמֵר: הַשִּׁיתִּים מִשֵּׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית
נִבְרָאוּ, וְהַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא שִׁית. וְזֶהוּ
בְּרֵאשִׁית, כְּלוֹמַר, בְּרָא שִׁית. אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק,

אִמֶּת הוּא שֶׁנִּבְרָא מִשֵּׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית, וְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בָּרָא שִׁי"ת, תִּי"ש בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת.

בְּרֵאשִׁית יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבָּרָא כָּל
הָעוֹלָם, וְהִכִּינוֹ בְּחֻכְמָה וּבְתִבּוּנָה וּבְדַעַת, וּכְנָגֵד
בָּרָא ג' עוֹלָמוֹת: עוֹלָם הָעֲלִיוֹן, וְעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן,
וְעוֹלָם הַתִּיכוֹן. וְנָתַן בְּעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן הַקָּטָן
שְׁלֹשָׁה צוּרוֹת: צוּרַת הַמְּדַבֵּרֶת, וְצוּרַת הַצּוֹמַחַת,
וְצוּרַת הַשְּׂכֵלִית.

וְתִדַּע לָךְ, כִּי הָעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן מְתָקִים בְּאוֹר,
כְּאֶשֶׁר תִּרְאֶה כִּי הַגּוֹף מְתָקִים בְּנֶפֶשׁ,
וְהַנֶּפֶשׁ מְתָקִימָת בְּאוֹר, וְהָאוֹר בְּבוֹרָא יִתְבָּרַךְ.
תִּדַּע לָךְ, שֶׁהַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ בָּרָא הָאָדָם, וּבָרָא אוֹתוֹ
בְּצֶלֶם וּבְצוּרָה.

וְהִכִּינוֹ מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים מְבֻדָּלִים זֶה מִזֶּה -
מֵאֵשׁ, מֵרוּחַ, מִמַּיִם, מֵעָפָר. שְׁנֵאֵמַר
(בראשית א) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְּהוֹ וָבְהוּ וַחֲשָׁךְ עַל פְּנֵי
תְּהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים. אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים
הַנִּזְכָּרִים, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, מְקוֹם יֵשׁ בְּכִרְכֵּי הַיָּם
שְׁקוּרִין לֹאֵשׁ תְּהוֹ, וְזֶהוּ הַיִּסּוּד הָרֵאשׁוֹן. וְבְהוֹ
וַחֲשָׁךְ - הֵם הַמַּיִם וְהָעָפָר. וּמִנֵּין לָנוּ שְׁחָשָׁךְ הוּא

הַעֲפָרָה? שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ו') וּבַחֲשֵׁךְ שָׁמוּ יִכְסֶה, וְאָמְרוּ
שְׂדֵהוּ גֹשׁ הַעֲפָרָה. וְהָרוּחַ - הוּא רוּחַ מָמֶשׁ.

וְאִמְנָם כִּי הָאֵל יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא
נִקְרָא עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, כְּנֶגֶד עוֹלָם
הָעֲלִיּוֹן הַגָּדוֹל, וְנִתֵּן בּוֹ קִיּוֹם הַנֶּפֶשׁ, הַמְּנִיעַ לַגּוּף
כָּלוּ, וְעַל כֵּן הַבְּדִילוֹ מִכָּל הַנִּבְרָאִים אֲשֶׁר לְמַטָּה
עִמּוֹ, וּבִמָּה הָאָדָם מְבָדֵל מֵיתֵר הַנִּבְרָאִים? מִפְּנֵי
זֹאת הַנֶּפֶשׁ. וְאִיזְהוּ הִיא? נֶפֶשׁ הַמְּדַבֶּרֶת.

שְׂאֵל רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי דּוֹסֶתַאי, הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר
בָּאָדָם הַנִּקְרָאת שְׂכֵלִית, אִיזְהוּ נֶפֶשׁ הִיא,
וְאִיזְהוּ מְקוֹמָהּ? אָמַר לוֹ, הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי הָאָדָם,
בָּרָא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם יִתְבָּרַךְ בְּשֵׁמוֹ, וְכֹאֲשֶׁר הוּא
גָּדֵל וְרוּאֶה עֲנִינֵי הָעוֹלָם וּמַבִּיט בְּלִבּוֹ, הוּא
מַעְצֵמוֹ מֵרִיחַ הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת, כִּי הוּאֵיל וְהוּא מַבִּיט
וְרוּאֶה נִפְלְאוֹת הַבוֹרָא, וְחִדּוֹשׁ הָעוֹלָם, וְזִרְיַחַת
הַמְּאוּרוֹת עָרֵב וּבִקָּר, וְכִי כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ תְּלוּי
בְּכַחוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְשַׁתְּדֵל בְּעֵצְמוֹ לַחֲקֹר וּלְהַשִּׁיג
הַשְּׂגָה קְדוֹשָׁה וּבִרְהָ, וְאִזּוֹ יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ הַשְּׂכֵלִית,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁכִּיל לְדַעַת לַחֲקֹר בַּחֲכָמָה.

רַבִּי עֲזַרְיָה אֹמֵר, הַנֶּפֶשׁ מְקוֹמָהּ בְּלֵב, וְהִיא
מְנִיעָה לְכָל הַגּוּף, וְהִיא מִנַּחַת בְּאֶמְצַע

הגוף, ומאירה לכל הגוף, כַּאֲשֶׁר נָתַן הַשֶּׁמֶשׁ
בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם. וְהַגּוֹף מִתְקַיֵּם בְּנֶפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ
בְּאֹוִיר, וְהָאֹוִיר בְּבוֹרָא. וְהַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ סוּבַל כָּל
הָעוֹלָמוֹת בְּכַחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מו) אֲנִי עָשִׂיתִי וְאֲנִי
אֵשָׂא וְאֲנִי אֶסְבֵּל.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לָמָּה הַזְכִּיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּרִיאַת שָׁמַיִם וְהָאָרֶץ תְּחִלָּה, וְהֵלֵא
כִּסֵּא הַכְּבוֹד וְהַמְּלָאכִים נִבְרָאוּ תְּחִלָּה? אֵלֵא,
כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָדָם דְּבָרִים הַסְתוּמִּים מִהָעֵין
וְאֲשֶׁר לֹא גָלָה בְּרֵאשׁ.

רַבִּי אוֹמֵר, כְּדִי לְהִרְאוֹת לָאָדָם שְׂאִינוּ בַּעַל
חֻכְמָה, וְאִינוּ רְאוּיִי לְגִלוֹת לוֹ סִתְרֵי תוֹרָה.
שֶׁאֵמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין מְגִלִּין סִתְרֵי תוֹרָה אֵלֵא
לָאָדָם חֻכֵּם, וְקוֹרָא וְשׁוֹנֶה, וְתִלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם
בִּידּוֹ, וְהוּא יֵרָא שָׁמַיִם, וּבָקִי בְּכָל דְּבָר. וְאָדָם
שְׂאִינוּ כַּעֲנִין זֶה, וַיִּשְׁאַל עַל הַסְתָּרִים וְהַנֶּעְלָמִים
שְׁלִמְעֵלָה - אָמַר לוֹ: מָה אַתָּה שׁוֹאֵל, שָׂא נָא
עֵינֶיךָ וּרְאֵה, כִּי בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. תִּדַּע לָךְ שֶׁלֹּא גִלְתָּה
הַתּוֹרָה יוֹתֵר.

וְאֵם תֹּאמַר שְׂאִין סִתְרִים בַּתּוֹרָה - תִּדַּע לָךְ, כִּי
עַל כָּל דְּבָר וְדְבָר יֵשׁ תִּלְי תִּלִּים שֶׁל סוּדוֹת

וְהִלְכוֹת וּפְרוּשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) קִנְצוֹתַיו
תִּלְתְּלִים, עַל כָּל קוּץ וְקוּץ תִּלִּי תִלִּים. כִּי זֶה
שֶׁרֶבֶן יוֹחֲנָן בֶּן זַפְאִי הָיָה אוֹמֵר עַל הַפְּסוּק הַזֶּה
(בראשית ל"ו) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בֵּת מִטְרֵד בֵּת מִי
זֶהב, שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלֹא רָצָה
לְגַלוֹת אוֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֶרְךָ וּלְרַבִּי
אֱלֶעָזָר בֶּן הוֹרְקָנוֹס תִּלְמִידָיו, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים
בְּמַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה עִמוֹ.

אָמַר רַבִּי, בֵּא וְרֵאֵה מָה כָּתוּב בְּשִׁלְמָה, וְיִדְבֵּר
שְׁלֵשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה
וְאַלְף. עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר הָיָה אוֹמֵר בּוֹ אֲלֶף
וְחֲמִשָּׁה טַעָמִים. וְמָה שִׁלְמָה, שֶׁהָיָה עֶבֶד שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָיָה אוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר
שְׁלֵשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וְאַלְף וְחֲמִשָּׁה טַעָמִים –
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת
וְנִסְתָּרוֹת, וְהוּא הַנוֹתֵן הַחֲכָמָה וְהַבִּינָה, שֶׁנֶּאֱמַר
(משלי ב) כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה, עַל
אֶחָת כֹּמֶה וְכֹמֶה.

רַבִּי לִוִּי אָמַר, כָּתוּב (תהלים צב) מָה גָּדְלוֹ
מַעֲשֵׂיךָ ה' מֵאֵד עֲמָקוֹ מִחִשְׁבֹּתֶיךָ. מָה
גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' – זֶה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִם

מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מָאד עֲמָקוּ
מַחֲשַׁבְתֵּיךְ - אֵלּוּ סִתְרֵי תוֹרָה.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אָמַר, כְּתוּב וְה' נָתַן חֲכָמָה
לְשִׁלְמָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ, מִלְמַד שְׁעָמַד עַל
דְּקְדוּקֵי תוֹרָה, אָבֵל עַל עֲמָקֶיהָ לֹא עָמַד.
וּכְשֶׁבִקֵּשׁ לַעֲמַד עָלֶיהָ, אָמַר (קהלת ז') אֲמַרְתִּי
אֲחֲכָמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי.

שֶׁאֵל רַבִּי דוֹסֶתַּאי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל. אָמַר
לוֹ: רַבִּי, הַעֲמִידֵנִי עַל סוּד זֶה הַפְּסוּקָה,
(במדבר כח, ו) עַל־תֵּת תְּמִיד הָעֹשֶׂהָ בְּהַר סִינִי לְרִיחַ
נִיחֹחַ אֲשֶׁה לָּהּ. אָמַר לוֹ: בְּנִי, חַיִּיךָ, דִּבֶּר אֲמַרְתָּ
לִי שְׁעָדִין אֵינָךְ רָאוּי לַעֲמַד עָלָיו, וְלֹא שָׁאֲלָנִי
אָדָם עַל זֶה זוּלָתִי עֲקִיבָא תְלָמִידִי, וְעָדִין
הַשָּׂרָשִׁים בְּיָדִי. שָׁמַע רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר: כִּיּוֹן
שְׁהִנְצוּ הַפְּרָחִים, אֲכַלְתִּי הַשָּׂרָשִׁים. אָמַר לוֹ:
עֲקִיבָא עֲקִיבָא, מוֹכֵן תִּהְיֶה לְרִיחַ נִיחֹחַ לָהּ,
וְעָדִין בְּלִיעַת הַמָּתוֹק נִשְׁאָר.

יּוֹם אֶחָד הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ: אִם אֲזִי
אֲכַלְתָּ הַשָּׂרָשִׁים שְׁאֲמַרְתָּ? אָמַר לוֹ: רַבִּי,
מִשְׁאֲמַרְתָּ לִי הַסּוּד, עֲמַדְתִּי עַל תְּכוּנָתוֹ. וְסָח לוֹ
אֵיךְ. אָמַר לוֹ: עֲמַדְתָּ וְאֲכַלְתָּ וְעָדִין הַבְּלִיעָה

מִהַמְתּוֹק נִשְׁאָר. וְאוֹתָהּ שְׁעָה גְלָה לּוֹ אַרְבָּעִים
סוּדוֹת בַּתּוֹרָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאָה מַעֲיֵן מִים אֶחָד. יֵשְׁבוּ
שָׁם. אָמַר לּוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲקִיבָא, בֹּא
וְאַרְאֶה לְךָ נִבְיַעַת הַמֵּיִם, שְׁפוֹתַחִים מִים,
וְצִלּוּלִים וְנוֹזְלִים, כַּכְּתוּב (שיר ד, טו) בָּאֵר מִים מִים
וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. וְעַל הַפֶּסוּק הַזֶּה גְלָה לּוֹ
שִׁיחַת מִלֵּאכֵי הַשָּׁרֵת, שִׁיחַת כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת,
וִידִיעַת חֲלוּנֵי חֲמָה בְּעִתּוֹתָיו וְזִמְנָיו, שִׁיחַת
דְּקָלִים וְעוֹפּוֹת, שִׁיחַת הָרוּחוֹת, יְדִיעַת
הַתְּקוּפוֹת וְהַעֲבוּרִים.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בָּכָה רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לּוֹ: עַל
מָה אַתָּה בּוֹכָה? אָמַר לּוֹ: אוֹי לְדוֹר
שֶׁיְהִיוּ יְתוּמִים מִמֶּנִּי. אָמַר לּוֹ: אֵל תֹּאמַר כֶּךָ,
אֵלָּא אוֹי לְדוֹר שֶׁיְהִיוּ יְתוּמִים בְּלִי אָב, בְּלִי חָכֵם
וּמוֹרָה, וְלֹא תִלְמִיד הוֹגָה. וַיָּמִים יָבוֹאוּ שְׁכָל
הַדּוֹר יִהְיוּ חֲצוּפִים וְעֲזִי פָנִים וְתִשְׁתַּכַּח תּוֹרָה,
וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ. וְהַמִּתְעוֹרֵר לְבוֹ בַּתּוֹרָה
יִהְיֶה נִבְזֶה וְחָדֵל אִישִׁים. אוֹי לְדוֹר הַהוּא כְּשִׁיבָא
אוֹתוֹ הַדּוֹר.

אָמַר לּוֹ: אֵין אוֹתוֹ הַדּוֹר מִתְקִים אֵלָּא בְּהֶבֶל
פִּיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן, כְּשֶׁהֵם

רַבִּים בְּלִבָּד, וּכְשֶׁהֵם קָשִׁישִׁים, הַתּוֹרָה נִשְׁכַּחַת מֵהֶם, כָּמוֹ מֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִהוּ זֶה שְׁכָתוֹב אֶל הַנֶּעַר הַזֶּה הַתְּפִלָּתִי? הֲיֵה לּוֹ לֹמֵר, אֶל הַבֵּן הַזֶּה הַתְּפִלָּתִי. אֵלָּא אָמְרָה חֲנָה, יְהִי רָצוֹן שְׁשֻׁעָה שִׁיגְדֵל, יִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוּדַת הַמָּקוֹם, כָּמוֹ עֲכָשׁוּ שֶׁהוּא נֶעַר.

וְכֵן אָדָם שִׁיזְכָּה לַהֲיוֹת בְּזִקְנוּתוֹ כָּמוֹ בְּנִעְרוּתוֹ, יִזְכָּה לְמַעֲלַת שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, שְׁכָתוֹב וּמַעֲלִיל קָטָן תַּעֲשֶׂה לּוֹ אָמוֹ וְהַעֲלֶתָהּ לוֹ מִיָּמִים יְמִימָה. וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ כֵּךְ? אֵלָּא צְדָקָתוֹ וּזְכוּתוֹ הִיָּה גִדֵּל עִמּוֹ תָּמִיד, כִּתְּפִלַּת אָמוֹ. וּלְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲלִיל מִמֶּשׁ הוּא.

וְאָמַר רַבִּי, מִהוּ שְׁכָתוֹב (ויקרא יט) מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוֹם וְהִדְרָת פָּנָי זָקֵן? אָמַר רַבִּי, בּוֹ הוּא מוֹסֵר לִיוֹנָק, כְּלוּמַר, מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוֹם, קוֹדֵם שֶׁתַּעֲלֶה לְשִׁיבָה וּלְזִקְנָה תָּקוֹם לַהֲיוֹת טוֹב, וְכֹאשֶׁר תִּשְׁתַּדֵּל לַהֲיוֹת טוֹב בְּבַחֲרוּתָךְ, לְאַחַר כֵּן וְהִדְרָת פָּנָי זָקֵן. וְסוּף הַפֶּסוּק הַזֶּה מוֹכִיחַ עָלָיו, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר וִירָאֲתָ מֵאֲלֹהֶיךָ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, תַּחֲלַת כָּל הָעוֹלָם וּבְנֵינוּ לֹא נִבְרָא אֲלֵא עַל הִירָאָה, לַהֲיוֹת אָדָם בַּעַל

יִרְאֶה לְשָׁמַיִם וּבַעַל יִרְאֶה לְבְרִיּוֹת. מִמָּה שִׁכְתוֹב
 (בראשית א) בְּרֹאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
 הָאָרֶץ אֶת הַשָּׁמַיִם - לְהִיּוֹת יִרְאֶה אֶת הַשָּׁמַיִם,
 וְאֶת הָאָרֶץ - לְהִיּוֹת יִרְאֶה לְבְרִיּוֹת. כִּמוֹ כֵּן מְלִמֵּד
 שְׁכָל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֲלָא עַל הַיִּרְאָה שֶׁנִּקְרֵאת
 רֵאשִׁית, שֶׁנֶּאמַר (תהלים קיא) רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֶת
 ה', וְזֶהוּ שִׁכְתוֹב בְּרֹאשִׁית.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר (בראשית א). רַבִּי
 חֲזִיָּא פִתַּח, (תהלים צז) אוֹר זָרַע לַצַּדִּיק
 וּלְיִשְׂרָאֵל לֵב שִׂמְחָה. הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רֹאֶה וְצִפָּה
 שֶׁהָעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בְּלִתִּי הִיסוּד, וְאֵינֶהוּ
 הִיסוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו? הוּא הַצַּדִּיק,
 שֶׁנֶּאמַר (משלי י) וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם. וְזֶהוּ יִסּוּד
 הָרֵאשִׁית שֶׁבָּרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְהוּא
 נִקְרָא אוֹר, שֶׁנֶּאמַר אוֹר זָרַע לַצַּדִּיק. וְעוֹד, מִמָּה
 שִׁכְתוֹב (בראשית א) וַיִּרְאֶה אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.
 נֶאמַר כָּאן כִּי טוֹב, וְנֶאמַר לְהֵלֵךְ (ישעיה ג) אִמְרוּ
 צַדִּיק כִּי טוֹב.

רַבִּי אֹמֵר, זֶה הָאוֹר, אוֹר הַמְּלָאכִים, הוּא
 שֶׁנִּבְרָאוּ תַחֲלָה, קִדְּם כָּל הָעוֹלָם. וְאִם
 תֹּאמַר, וְהָרִי אָנוּ רוֹאִים שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ נִבְרָאוּ
 תַחֲלָה? לֹא קִשָּׁה, שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאמַר לְמַעַל עַד כָּאן,

הוא אָמַר סְפוּר. אֵלָא זֶה וַיְהִי, הוּא הָרָאוּן,
וּמִכָּאן הִתְחִילוּ כָּל הַנִּבְרָאִים.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, זֶהוּ אוֹר הַכֶּסֶּא מִמֶּשׁ, וּמִזֶּה
הָאוֹר נִבְרָאוּ שָׂאָר כָּל הַנִּבְרָאִים. מִמֶּנּוּ
נִבְרָאוּ הַשָּׁמַיִם, וְכֶסֶּא נִבְרָא בְּתַחֲלָה, שְׁנַאֲמַר (יִרְמִיָּה
יז) כֶּסֶּא כְבוֹד מְרוֹם מֵרָאוּן.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמַר, אוֹר הַמְּלָאכִים נִבְרָא
בְּתַחֲלָה, שְׁכָתוֹב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי
טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.
כְּלוּמַר, הַבְּדִלָה נָתַן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ
בֵּין זֶה הָאוֹר, וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַזֶּה.
וְהַשָּׁמַיִם הֵם הַמְּבְדִּילִים בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין
אוֹר הַמְּלָאכִים, וְהֵם הַמְּבְדִּילִים בֵּינֵיהֶם בֵּין
הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.

רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמַר, נָתַן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִמֶּשְׁלָה לַמְּלָאכִים עַל הַשָּׁמַיִם, וְהַשָּׁמַיִם עַל
הָאָרֶץ, וְכֻלָּם נִתְּלִים בְּכֶסֶּאוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְהוֹרוֹת
כִּי גְבוּהָ מֵעַל גְּבוּהָ שִׁמּוֹר.

יְהִי אוֹר (בְּרֵאשִׁית א). **רַבִּי אֶלְכָּסָנְדְּרָאי** אוֹמַר,
הָרוּאָה הַכּוֹכָבִים בְּמַסְלוֹתָם חַיֵּב לְבָרֵךְ.
מָה מְבָרֵךְ? בְּרוּךְ הַמְּסִיד אֶת הַכּוֹכָבִים בְּרָקִיעַ.

רָאָה כּוֹכַב אֶחָד, אֵינּוּ מְבַרֵךְ. שְׁנַיִם, מְבַרֵךְ.
וְאִמָּתִי? כְּשִׁנְהִיָּה הַלֵּילָה מְבַרֵךְ בְּרוּךְ הַמַּעְרִיב
עָרְבִים. רַבִּי אֹמֵר, אֵלּוּ כּוֹכָבִים דְּקִים שְׂדֵרְכֵיהֶם
מִסְתַּלְקִים עַל אוֹתוֹ הַיּוֹם מִפְּחַד הַחַיּוֹת, מְבַרְכִים
שׁוֹמֵר עִמּוֹ לָעַד. וּלְפִיכָךְ תִּקְנּוּ עַל דֶּרֶךְ זֶה כָּל
תַּפְלַת הָעָרְבִית.

רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הֵלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי
יוֹסִי בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא חָמִיו. סָמוּךְ
לְקָרְיָה יָרַד הַלֵּילָה. אָמַר לְרַבִּי יוֹסִי, שְׁהִיָּה
הוֹלֵךְ עִמּוֹ: הִרְאִיתָ אֶת הַכּוֹכָבִים הַמָּאִירִים
הַלָּלוּ? אָמַר: רָאִיתִי. אָמַר לוֹ: אֶת כּוֹכַב
הַשְּׁבִיט, זֶמֶן רַב שְׁאֵנִי מִשְׁגִּיחַ בּוֹ, וּמִיָּמִי לֹא
אָמְרוּ לִי עַל זֶה כָּלּוּם.

אָמַר לוֹ: שְׁנֵי עֲנִינִים שְׁמַעְתִּי, אֶחָד הוּא – שְׁכַל
מֶה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּשָּׁמַיִם
וּכּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, יֵשׁ בָּהֶם יְדִיעָה וְהַשְּׁכַל, וְכָלֵם
עוֹשִׂים שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַכּוֹכַב
הַזֶּה שְׁאֻמְרָתָּ, אֵל תֹּאמַר וְאֵל תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ
שֶׁהוּא אֶחָד, אֶלָּא רַבִּים הֵם, שְׁאֶחָד תִּרְאֶה בְּצַד
הַזֶּה, וְאֶחָד תִּרְאֶה בְּצַד הַזֶּה, וּלְפַעְעָמִים שְׁכָלֵם
בְּשַׁעָה אַחַת.

וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי מֵאָבָא שֶׁהֵם שְׁבַעָה, וּבְזִמְנָן שְׁמַגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם לֹמֵר שִׁירָה, מִרְבַּּה הַשְׁמָחָה שֵׁישׁ בָּהֶם, שׁוֹלְחִים אֶת זֵיוֹם וְהוֹלְכִים לֹמֵר שִׁירָה.

וְעֲנִין אַחֵר, שֶׁשְׁבַעַת הַכּוֹכָבִים הִלְלוּ לֹא הוֹלְכִים וְלֹא נוֹסְעִים מִמְּקוֹמָם, פָּרַט לְזִמְנָן שְׁקוּרָא לְאֶחָד מֵהֶם רַבּוֹן הָעוֹלָם לְהַאֲיר לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. שְׁכַתּוֹב (ישעיה מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא. וְכִשְׁנוֹסְעִים, שׁוֹלְחִים זֵיוֹם עִמָּהֶם לְלַכֵּת.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית חָמִיו, לֹא הָיָה שָׁם. כְּשָׁבָא, אָמַר: אֵתָה כָּאן, וְאֲנִי בָאתִי לְרֹאוֹת כּוֹכַב אֶחָד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְהַשְׁלִים אֶת רָצוֹן אֲדוֹנוֹ. אָמַר לוֹ: מָה הוּא? אָמַר לוֹ: כּוֹכַב הַשְּׁבִיט, וְאֶחָד מֵהֶם רָאִיתִי שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְמַצּוֹת אֲדוֹנוֹ. יָשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם.

אַחֵר כֶּן הִשְׁכִּימוּ לְלַכֵּת, כְּשָׁבָא הָאוֹר, וְהִלֵּךְ עִמּוֹ חָמִיו כְּמַחְצִית הַמִּיל. בִּרְךְ אוֹתוֹ חָמִיו, אָמַר: זֹהִי הַשְּׁעָה שֶׁמִּתְקַיֶּמֶת בְּרַכַּת הַצַּדִּיק. מִנִּין לָנוּ? שְׁכַתּוֹב (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, כְּתוֹב כָּאן כִּי טוֹב, וְכַתּוֹב שָׁם, (במדבר כד) כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל.

אמר לו: אִפְלוּ בִּרְכָתוֹ שֶׁל כָּל אָדָם מִתְקַיֶּמֶת
בַּשָּׁעָה הַזֹּאת, שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּלְאָכִים
אוֹמְרִים שִׁירָה.

וַעֲזֹד שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, שֶׁבִּרְכָּה יִתְּרָה הוֹסַפְתָּ לוֹ,
וְזוֹהִי שְׂמֻחָה, מְשֻׁם שֶׁהַשָּׁעָה הַזֹּאת
אוֹמְרִים הַשָּׁמַיִם, (תהלים יט) וְהוּא כֹחֲתָן יוֹצֵא
מִחֻפְתּוֹ. מֶה הֶחֱתָן כְּשִׁיוֹצֵא יִשְׁיֵשׁ, כִּךְ הַיּוֹצֵא
לְדֶרֶךְ יִשְׁי"ש בַּשָּׁעָה הַזֹּאת.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר (בראשית א). שֶׁם שְׁנִינוּ אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, מֶהוּ שְׂכָתוֹב (ישעיה כא) מִשָּׂא
דוֹמָה אֵלַי קִרָּא מְשַׁעִיר שִׁמְרָה מֶה מְלִילָה שִׁמְרָה מֶה
מְלִיל וְגו', דָּבָר זֶה הוֹלֵךְ, כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן, כָּל הַגְּלִיּוֹת שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, כָּל־
הָיָה גָלוּי לְכָל, וְהַגְּלוּת הִרְבִּיעִית לֹא נִגְלָה
לְעוֹלָם. וְאַיִזְהוּ גְלוּת הִרְבִּיעִית? זֶה שֶׁהוּא
מְשַׁעִיר, שֶׁהוּא עֹשֶׂה, וְכָתוּב (בראשית לו) וַיֵּשֶׁב עֲשׂוֹ
בְּהַר שְׁעִיר.

אָמַר רַבִּי, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁעִיר? עַל שֵׁם תִּקְּףָהּ
וְחֻזְקָה, הָעַל הַכֶּבֶד, שְׁמוֹנָעִים מֵהֶם הַתּוֹרָה
וְהָעֲבוּדָה. וְזֶהוּ עַל עַל נִשְׁמָתָם שְׁנוֹתָנִים עַל
יִשְׂרָאֵל. שְׁעִיר"ר הוּא תִקְ"ף בְּגִימָטְרִיא, וְזֶהוּ

הגלות שִׁישְׁרָאֵל יוֹשְׁבִים בָּהּ, הוּא מִשָּׂא דוֹמָה,
כְּלוּמַר בְּחִשְׂאֵי, דְּכָר שְׁלֹא נִגְלָה מֵהֵלֶב לָפָה,
שְׁנַאֲמַר (ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקַם בְּלִבִּי וְגו'.

רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח, (דברים לד, ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי בְּאֶרֶץ
מוֹאָב מוֹל בֵּית פְּעוֹר, וְכָתוּב (שם) וְלֹא יָדַע
אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שׁוֹטִים הֵם הַמְּחֻשְׁבִּים אֶת קֶץ הַמְּשִׁיחַ, דְּכָר
שְׁלֹא גִלִּיתִי לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר (ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקַם
בְּלִבִּי. הֵלֶב לָפָה לֹא גָלָה, וְאַתָּם מְשַׁתְּדִלִּים
לַחֲשֹׁב אֶת הַקֶּץ שְׁלִי?!

בְּזֶה נִרְאָה שְׁלֵשָׁה סִמְנִים כְּתִבְתִּי וְהִרְאִיתִי
לְדוֹרוֹת הָעוֹלָם בְּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַבְדִּי,
וְאֵלּוּ הֵם: בְּגִיא, בְּאֶרֶץ מוֹאָב, מוֹל בֵּית פְּעוֹר.
הִרְאִיתִי וְנִתְּתִי סִמְנִים לְכָל הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹדְעִים
אִיפֹה קְבוּרָתוֹ, שְׁכָתוּב וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ.
דְּכָר שְׁלֹא גִלִּיתִי וְלֹא הִרְאִיתִי, אֵיךְ אוֹמְרִים שְׁטוֹת
וְשָׁקַר לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה?!

זֶהוּ שְׁכָתוּב (שם כא) מִשָּׂא דוֹמָה אֵלַי קָרָא מִשְׁעִיר.
אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁקוּרָאִים לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִהֶעַל הַכְּבֹד שֶׁל בְּנֵי שְׁעִיר. וּמָה אוֹמְרִים? (שם)
שִׁמְר מַה מְלִילָה וְגו'. רְצוֹנוֹ לומר, רְבוּנוֹ שֶׁל

עולם, אתה הוא שומר ישראל ה', עד מתי אנו
בזה הגלות שדומה ללילה? אמר לנו מה מלילה,
מה תהיה מזו הלילה, מתי תוציאנו ממנה?

בא וראה מה שכתוב אחריו, (שם) אמר שמר
אתא בקר וגם לילה. אמר הקדוש ברוך
הוא שהוא שומר ישראל: בא בקר, הבאתי
והוצאתי אתכם מן הגלות, ולא זכיתם להיות
בבקר. וגם לילה, הבאתי לכם הלילה,
והאפלתי אתכם בבור הגלות הזה שהוא
כלילה. (שם) אם תבעיון בעיו, אם אתם
מבקשים לדעת קץ גאלתכם מתי תהיה ואימתי
תבאו לארצכם - (שם) שובו אתיו. שובו
בתשובה ומיד אתיו. כי זה שאמר רבי יהודה,
אין קץ הגלות נתלה אלא בתשובה, שנאמר
(תהלים צה, ז) היום אם בקלו תשמעו.

וכיון שנברא העולם, נרמז הרמז הגדול הזה
ברזי הסתרים, שנאמר (בראשית א) ויאמר
אלהים יהי אור ויהי אור. כלומר, יהי רז. ורז
ואור דבר אחד הוא. וירא אלהים לזה הרז כי
טוב להיות ברז וסוד כדי שלא יתגלה לשום
אדם, שאלמלי יתגלה, כמה פריצים מבני עמנו
ילכו לאבדון.

וַעֲלֵ שְׁנֵהֶיָּה בְּרִז וְסוּד, הַבְּדִיל אֱלֹהִים בֵּין הָאוּר
 וּבֵין הַחֲשֶׁךְ, בֵּין אֲמָתוֹ שֶׁהוּא הָאוּר, וּבֵין
 הָאֲמוֹת שֶׁהֵם הַחֲשֶׁךְ, שֶׁנֶּאֱמַר וּרְשָׁעִים בַּחֲשֶׁךְ
 יִדְמוּ. וְעוֹד כְּתִיב (תהלים פב) בַּחֲשֶׁכָּה יִתְהַלְכוּ.
 (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוּר יוֹם, אָמַר רַבִּי, זֶה
 יוֹם קֵץ הַגְּאֻלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ,
 זֶה יוֹם הַקֵּץ.

רַבִּי יוֹסִי בֶּן חֲלַפְתָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי יִצְחָק.
 אָמַר לוֹ: דִּבֶּר שְׁמוּעָה לּוֹ לְמַר, עַל מָה
 הִתְאַרְךָ יוֹם הַמְּשִׁיחַ מִהַגְּלוּת הַזֹּאת? אָמַר לוֹ: לֹא
 הִתְאַרְךָ אֲלָא עַל בְּטוּל תּוֹרָה, שֶׁכָּךְ שִׁמְעָתִי מֵרַב
 הַמְּנוּנָא סָבָא, שֶׁלֹּשׁ גְּלִיּוֹת גָּלוּ יִשְׂרָאֵל, וַחֲזָרוּ
 בְּזִכּוֹתָם שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וּבַגְּלוּת הִרְבִּיעִית
 יִחְזָרוּ בְּזִכּוֹת מִשָּׁה.

בִּא וְאַרְאֶה לָךְ, לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל אֲלָא עַל בְּטוּל
 תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבָם
 אֶת תּוֹרָתִי. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בַּגְּלִיּוֹת
 הָרַאשׁוֹנוֹת חֲזָרוּ בְּזִכּוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב,
 עֲכָשׁוּ הֵם חֲטָאוּ בַּתּוֹרָה שֶׁנִּתְּתִי לְמִשָּׁה, וְנִקְרְאוּ
 עַל שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) זָכְרוּ תּוֹרַת מִשָּׁה
 עֲבָדִי. כְּשִׁישׁוּבוּ וַיִּתְּעַסְקוּ בַּתּוֹרָתוֹ, בְּזִכּוֹת מִשָּׁה
 אֲנִי גּוֹאֵלִם.

על כן נאמר בתורה (דברים לג) **תורה צוה לנו משה,**
כדי לשמרה ולעסוק בה, ואם לאו, מורשה
קהלת יעקב. מורשה – זוהי העניות, כמו שנאמר
ה' מוריש ומעשיר. מלמד שלא ראה עניות לבת
יעקב אלא על שלא התעסקו במצוות התורה.

רבי חזקיה אומר, אני הייתי במקומות
הערביים, וראיתי גברים שהיו מסתתרים
בין ההרים במערה, ובאו מערב שבת לערב
שבת לבתיהם. אמרתי להם: מה זה מה שאתם
עושים? אמרו לי: אנו פרושי העולם,
ומתעסקים בתורה בכל יום ויום, ולפעמים
איננו אוכלים, רק מעשבי הבר.

אמרתי להם: ושאר הפעמים, במה אתם
מתפרנסים? אמרו לי: אנו מצאנו
במדבר עצים שמצמיחים באלוד, ואנו אוכלים
אותם. כשמאירה לנו השמועה, מרב שמחה
משתמטים מעמנו, ומבשלים אותם ואוכלים,
ואותו היום נחשב לנו שהוא כי טוב. ובזמן שלא
צומחים אותם העצים, אנו אוכלים עשבים שאנו
מוצאים, ומבשלים אותם ואוכלים.

אמרתי להם: יהי חלקי עמכם לעולם הבא,
אשריכם בעולם הזה, וטוב לכם

לְעוֹלָם הָבָא. כָּעֵת יִדְעָתִי שְׁלֹא תִהְיוּ בְּבוּשָׁה
כְּשִׁיבָא מִשָּׁה לְתַבְעֵ אֶת עֲלִבּוֹן הַתּוֹרָה. אָמַרְתִּי
לָהֶם: בְּנִי, חַיִּיכֶם, הַיּוֹם הַזֶּה אֵיזָה חֲדוּשׁ
הַתַּחֲדָשׁ לָכֶם?

אָמְרוּ לִי הַפְּסוּק הַזֶּה: (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וְשָׁנָה רַבִּי כְּרוֹסְפָדַי,
גְּדוֹל הַתּוֹסֶפֶת מִהָאוֹר, שְׁהִיָּה אוֹר שְׁלֹא הִיָּה
כְּמוֹהוּ, זֶהוּ הוּא אוֹר הַשֶּׁכֶּל הַגְּדוֹל שֶׁנִּתְהַוָּה
מֵאוֹר זֵיו הוֹדוֹ, וְזֶהוּ הָעוֹמֵד מֵאַחֲרֵי הַפְּרָגוֹד.
שִׁשְׁנִינּוּ, מֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֲטָה אוֹר כְּשֶׁלֶמָה,
מִלֵּמַד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵר
הַמְּלָאכִים בְּאוֹתוֹ הָאוֹר הָרֵאשׁוֹן, מֵאוֹתוֹ הָאוֹר
מִמֶּשׁ, הַתַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ כְּמוֹהוּ? אֵלֶּא מֶה הוּא
דְּבַר מְבַדֵּל וּמְשַׁכֵּל, כִּךְ שְׁאֵר הַמְּלָאכִים דְּבָרִים
מְבַדֵּלִים וּמְשַׁכֵּלִים, אֲבָל אֵין הַשְּׁגָתָם כְּהַשְּׁגָתוֹ,
שֶׁשָּׁנָה רַבִּי כְּרוֹסְפָדַי, הַשְּׁגָת הַמְּלָאכִים הִיא
הַשְּׁגָה גְּדוֹלָה, מֶה שְּׂאִין כֵּן לְמָטָה מֵהֶם.
הַשְּׁגָה שְׁנִיָּה הִיא הַשְּׁגָת הַשָּׁמַיִם, שְׁמִשְׁיָגִים
הַשְּׁגָה, מֶה שֶׁלֵּמָטָה מֵהֶם אֵין מְשִׁיגִים
כְּמוֹתָם. הַשְּׁגָה שְׁלִישִׁית הִיא הַשְּׁגָת הַמְּדֻרָּגָה
הַתַּחְתּוֹנָה אֲשֶׁר מַעְפֵּר יְסוּדָּהּ, וְהִיא הַשְּׁגָת בְּנֵי
אָדָם, מֶה שְּׂאִין מְשִׁיגִין שְׁאֵר הַנִּבְרָאִים.

וכנגד שלש מעלות הללו יש באדם שלש צורות נפשיות. צורה הראשונה היא הנפש השכלית. השנייה היא הנפש המדברת. השלישית היא הנפש הבהמית המתאווית תאוות, והיא הנפש אשר תמעל מעל.

ואם תאמר כך, הנפש הראשונה היא נפש הבהמית, כנגד המדרגה התחתונה שאמרנו. נפש המדברת כנגד השמים, שהיא מעלה יתרה על הראשונה. נפש השכלית כנגד מדרגת המלאכים, שהיא המעלה העליונה על כל אלה.

ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים (בראשית א). רבי אלעזר פתח, (תהלים סג) אלהים אלי אתה אשחרך. בא וראה שאין מקום בעולם פנוי בלא מים, מפני שהארץ תלויה על המים, שנאמר (שם כד) כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. וכי תעלה על דעתך שהמים הם מתחת לארץ, והארץ שהיא כבדה מכל היסודות עומדות על המים? אלא שהמים על הארץ, ולמעלה לשמים.

אמר לו רב חסדא, והרי כתוב (בראשית א) המים אשר מעל לרקיע? אמר לו, אין זה אלא

כְּתָרְגוּמוֹ, בְּאֶמְצַע הַמַּיִם, שֶׁהָרְקִיעַ מְבַדִּיל
 בֵּינֵיהֶם. כִּי הַמַּיִם אֲחָדִים הָיוּ, אֲבָל מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנַס
 הָרְקִיעַ בְּאֶמְצַע נִחְשָׁבוּ כְּשָׁנִים. וְהָרְקִיעַ כְּדוּר,
 וְבֹא בְּמִימֵי אוֹקֵינוֹס, כְּמְבַדִּיל בֵּין הַמַּיִם. נִמְצָאוּ
 מַיִם מִמַּעַל, וּמַיִם מִתַּחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רְקִיעִים הֵם הַסּוֹבְבִים,
 לִפְעָמִים מִמְּזֶרֶח לְמַעַרְב, וְלִפְעָמִים
 מִמַּעַרְב לְמְזֶרֶח, וּבָאִים בְּאֶמְצַע הַיָּם וּמְבַדִּילִים
 בֵּינָתִים. וְזֶהוּ וַיִּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם.

וּמִפְּנֵי מָה מִי הַיָּם מְלוּחִים? מִפְּנֵי חֲמִימוֹת
 הָרְקִיעַ וּרְתִיחָתוֹ. בֹּא וּרְאֵה, קְדָרָה
 הַעוֹמֶדֶת עַל הָאוֹר, וְכָל מֶה שֶׁמִּתְעַכֶּכֶת עַל הָאוֹר,
 יוֹתֵר הַתְּבַשִּׁיל נִמְלָח מֵרַב חֲמִימוֹת הָאֵשׁ. וְאָמַר
 רַבִּי יְהוּדָה, אֲלֵמָּלָא הָרְקִיעַ הִיָּה קָיָם בֵּין הַמַּיִם,
 כָּל הַמַּיִם הָיוּ נִקְפָּאִים כְּמִלַּח, אֲלֵא הוּלָךְ וְסוֹבֵב
 וְאֵינוֹ וְאֵינוֹ מִתְקַיֵּם בֵּין הַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה לָמָּה לֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב
 בְּשָׁנִי? מִפְּנֵי שֶׁעֲנִין זֶה חוּזֵר עַל יְחוּדוֹ,
 לְהוֹרוֹת כִּי אֵין שְׁנֵי לְנִגְדּוֹ, וְאֵין טוֹב בְּשָׁנִי, עַל כֵּן
 נֶאֱמַר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן יוֹם אֶחָד.

שִׁשְׁשָׁנָה רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה לֹא נֶאֱמַר רִאשׁוֹן בְּמִקְוֹם
 אֶחָד? לְהוֹרוֹת, דָּאֵלוּ נֶאֱמַר רִאשׁוֹן, עַל

כָּל פָּנִים הָיָה רָאוּי לְהִיּוֹת שְׁנִי, כִּי רֹאשׁוֹן מִחֶרֶת
לְשָׁנִי, אֲבָל אֶחָד אֵינוֹ מִחֶרֶת לְשָׁנִי.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַהֲרִי נֶאֱמַר (ישעיה מא) אֲנִי ה'־
רֹאשׁוֹן. אָמַר לוֹ: דְּבָרוּ מְסִיעַ לְרֹאשׁוֹן,
מִהַכְּתוּב וְאֵת אַחֲרוֹנִים אֲנִי הוּא (שם). אֵף עַל פִּי
שְׁיֵשׁ אַחֲרוֹנִים לְרֹאשׁוֹן, אֲנִי הוּא. וְכִי יֵשׁ
אַחֲרוֹנִים לְרֹאשׁוֹן? כֵּן. שְׁמוֹ הַמֵּיחָד, שֶׁהוּא רֹאשׁ
וּמֵיחָד. אַחֲרֵים הֵם: אֶלֶּ"ף דָּל־ת נו"ן יו"ד,
אֱלֹהִי"ם, שַׁד"י, א"ל, צָבָאוֹ"ת, וְהֵם מִתְּכַנִּים
בְּיַחְדוֹ, וְהוּא הוּא יִתְבָּרֵךְ מִמָּשׁ, דְּכָתִיב וְאֵת
אַחֲרוֹנִים אֲנִי הוּא.

סדר הלימוד ליום ד אב [יום 299 בשנה]

רַבִּי יוֹסִי בַר חֶלְפָתָא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן פִּזִּי וְרַבִּי
יִצְחָק הָיוּ אוֹכְלִים בְּסַעֲוֹדַת הַהִלּוּלָה שֶׁל
רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. **רַבִּי חֲזִיָּא רַבָּה הָיָה**
תִּינוּק, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם. אָמַר **רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי**
שְׁמַעוֹן: לָמָּה לֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בְּשָׁנִי? אָמַר לוֹ:
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלָאכַת הַמַּיִם בְּשָׁנִי,
וּכְשֶׁנִּגְמְרָה בְּשָׁלִישִׁי, אָמַר כִּי טוֹב פְּעָמִים.

אָמְרוּ: נִשְׁאֵל אֶת הַתִּינוּק הַזֶּה, שְׁמַשְׁחָרֵב בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ נִמְצְאָתָה הַנְּבוּאָה בְּפִי הַתִּינוּקוֹת,

אוּלַי נִמְצָא דְבַר בְּפִיו. אָמַר לוֹ: חַיֵּיא בְּנִי, אָמַר
 לָנוּ לָמָּה לֹא נֶאמַר כִּי טוֹב בְּשָׁנֵי? אָמַר לָהֶם:
 מִפְּנֵי שְׂאִין טוֹב אֱלָא בְּאַחַד. בָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן
 וּנְשָׁקוּ. קָרָא עָלָיו (ירמיה א) הִנֵּה נִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיךָ.
אָמְרוּ: הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, נִשְׁאַל אוֹתוֹ. אָמְרוּ
 לוֹ: מָה זֶה (שופטים ה) וְאַהֲבִיו כְּצֶאת
 הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ, מָה שֶּׁבַח הוּא זֶה לְצַדִּיקִים?
 אָמַר לָהֶם: מָה הַשֶּׁמֶשׁ כְּשִׁיוֹצֵא בְּגִבּוֹרָתוֹ, יֵשׁ
 שְׁמִיחִים בּוֹ וְיֵשׁ שְׁלֹא שְׁמִיחִים בּוֹ, כֵּךְ הַצַּדִּיקִים
 – כְּמוֹתָם יִשְׁיֹשׁוּ, וְהַרְשָׁעִים לֹא יִשְׁיֹשׁוּ. מָה
 הַשֶּׁמֶשׁ יֵשׁ לָמִי שְׁעוֹשֶׂה רְפוּאָה, וְיֵשׁ לָמִי שְׂאִינוֹ
 עוֹשֶׂה – כֵּךְ הַצַּדִּיקִים יִהְיוּ רְפוּאָה לְטוֹבִים,
 וּמִכָּה לְרָשָׁעִים.

אָמְרוּ לוֹ: חַיֵּיא בְּנִי, לָמָּה לֹא נִזְכֹּר שֵׁם הַמִּיחָד
 בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית? אָמַר לָהֶם: אֵין נֶאֱחָה
 לְמַלְךְ הַכְּבוֹד לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל הַמַּתִּים, וְעַל דְּבַר
 הַנֶּאֱבָד, כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ, כְּשֵׁם שְׁכָל הַבְּרִיּוֹת
 שֶׁבְּרָאָם הֵם כָּלִים וְנֶאֱבָדִים, כֵּךְ שְׁמוֹ, חֹס
 וְחִלָּלָהּ. וְלֹא הַזְכִּיר שְׁמוֹ הַמִּיחָד עַד שֶׁנִּבְרְאוּ כָּל
 הַבְּרִיּוֹת שֶׁהֵם כָּלִים וְנֶאֱבָדִים, וְלֵאחֶר כֵּן הַזְכִּיר
 שְׁמוֹ עַל דְּבַר שֶׁהוּא קֵיָם לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי
 עוֹלָמִים, שֶׁנֶּאמַר (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים

אָרֶץ וְשָׁמַיִם. וּמִשָּׁאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָא, לֹא
הִזְכִּיר בְּכָאן אֵלָּא דְּבַר הַקָּיָם. וְלֹא נֶאמַר בְּיוֹם
עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם אָדָם וְחַיּוֹת
וּבְהֵמָוֹת וְעוֹפוֹת, שֶׁהֵם דְּבָרִים כָּלִים, אֵלָּא דְּבַר
הָעוֹמֵד לְעוֹלָם, וְהֵם אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

אָמְרוּ לוֹ: מֶה שֶׁכָּתוּב (שם א) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת
הָרָקִיעַ וַיַּבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם וְגו', מֶה צִרְךָ
הָיָה לוֹ לְקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת רָקִיעַ לְהַבְדִּיל
בֵּין הַמַּיִם? אָמַר לָהֶם: כְּבֹר כָּתוּב (משלי טז, ד) כָּל
פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ. לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְּבַר
שֶׁלֹּא לְצִרְךָ. וּבָרָא הָרָקִיעַ, וּכְשֶׁהוּא חוּזֵר, אֵינוֹ
חוּזֵר אֵלָּא לַעֲתִידִים יְדוּעִים. וְסִילּוֹן אֶחָד שֶׁל מַיִם
יוֹצֵא מִתְּהוֹמוֹת, וְסִילּוֹן שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִגִּיהֶנֶם,
וַיּוֹרֵד בְּצִנּוֹר סִילּוֹן הַתְּהוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב)
תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיךָ. וְהָרָקִיעַ נִכְנָס
בְּאֻמָּצָע שְׁנֵיהֶם, וְאֵלְמָלָא שֶׁנִּכְנָס בֵּינֵיהֶם, הָיוּ
הוֹרָגִים לְשׁוֹתֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּבְדִּיל
בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מֵעַל לָרָקִיעַ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַתִּינוּק הַזֶּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמְרוּ,
שֶׁכָּךְ הָיָה מִמֶּשׁ שֶׁכָּתוּב יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ
הַמַּיִם, בְּתוֹךְ מִמֶּשׁ, בְּאֻמָּצָע הַמַּיִם, בְּהִכָּנָס

הָרָקִיעַ בְּאֲמָצַע, מַחְזִיר הַמַּיִם הָרָעִים הַיּוֹצְאִים
מִגִּיהֶנֶם לְמָקוֹמָם, וְלֹא יֵצֵא לְעוֹלָם מֵאוֹתָם
הַמַּיִם, אֲלָא כְּמֵלֵא הַלֵּג, בִּימֵי אֱלִישָׁע. וְנֶאֱמַר
בָּהֶם וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת. כְּלוּמַר,
בְּשִׁבִיל שֶׁהַמַּיִם רָעִים, הָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת מִבְּנֵי אָדָם,
שְׁכָלִים בְּשִׁבְלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַל כָּל זֶה מַעֲיֵד הַכָּתוּב הַזֶּה,
שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מִה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, לֹא עָשָׂה דָּבָר לְבִטְלָה, וּמִפְּנֵי שֶׁהִיא
גְּלוּי לִפְנֵי שְׁאוֹתָם הַמַּיִם הַיּוֹצְאִים מִגִּיהֶנֶם,
וַיִּתְעַרְבוּ בַּמַּיִם הָאֲחֵרִים וַיִּזְיקוּ לְבְרִיּוֹתָיו, עָשָׂה
אֶת הָרָקִיעַ לְהַכְנִס בְּאֲמָצַע שְׁנֵיהֶם, לְהַבְדִּיל
בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם,
בֵּין מַיִם הָרָעִים לְמַיִם הַטּוֹבִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה
מִמֶּשׁ שֶׁהַמַּיִם יּוֹצְאִים לְהִתְעַרֵּב בַּמַּיִם הַטּוֹבִים,
אֲזַי הָרָקִיעַ חוֹזֵר וְנִכְנָס בֵּינֵיהֶם, וּמַחְזִירָם לְאַחֹר.
בֵּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמַּיִם הִלְלוּ שֶׁהֵם
לְהַחְיֹת הָעוֹלָם וּלְתַקּוֹן הַבְּרִיּוֹת, אֵיךְ
יִקְרָאוּ? אָמַר רַבִּי בִּרְכָּיָה, הַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל
הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם מַיִם טוֹבִים.

רַבִּי חֲזִיָּא בַּר אֲבָא הֵיךְ הוֹלִךְ בְּדֶרֶךְ וְהִתְעַיֵּף
מִחֻזָּק הַשָּׁמַשׁ, וְהֵיךְ צָמָא לְשִׁתּוֹת מַיִם.

פָּגַע בָּאוֹתוֹ מְדַבֵּר וּמַצָּא אֵילָן אֶחָד. יֵשֵׁב תַּחְתּוֹ.
 עַד שֶׁהָרִים עִינּוּ, רָאָה מַעֲיֵן מִים קָטָן. שָׁמַח
 לִשְׂתוֹת מֵהֶם. שָׁתָה מִן הַמֵּים וְהָיוּ מְרִים. אָמַר
 לְשֹׁמְשׁוֹ, הֵינּוּ טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, שָׁאֵמַר רַבִּי
 אֶלְעָזָר, אֵין לָךְ בְּעוֹלָם שְׂאִין שֵׁם תַּמְצִית מְאוֹתוֹ
 סִילוֹן שֶׁל גִּיהֶנֶם, פָּרַט לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִלְמָלָא
 שְׂשׁוּתִים כָּל הָעוֹלָם מְאוֹתָהּ תַּמְצִית שֶׁל אָרֶץ
 יִשְׂרָאֵל, לֹא יְכוּלִים לִשְׂתוֹת מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי הוֹנָא, הֲרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ
 אֱלֹהִים אֶת הֲרָקִיעַ, הוּא הֲרָקִיעַ הַיְדוּעַ
 לְמַעַלָּה שֶׁעַל רָאשֵׁי הַחַיּוֹת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א)
 וְדַמּוֹת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַחַיּוֹת הִלְלוּ, חַיָּה כָּתוּב אַחַת,
 לָמָּה נֶאֱמַר רָאשֵׁי? אָמַר רַבִּי הוֹנָא, יֵשׁ חַיָּה
 אַחַת גְּדוֹלָה, וְשׁוֹלֶטֶת עַל כָּל שְׂאָר חַיּוֹת הַקֶּדֶשׁ,
 וְזִיּוּיָהּ גְּדוֹלִים רַבִּים. לָהּ רָאשִׁים שֶׁל זִיּוּם רַבִּים,
 וְאִזּוּ כָּתוּב רָאשֵׁי הַחַיָּה, וְזוֹהִי הַחַיָּה שֶׁרָאָה
 יִחְזַקְאֵל בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה. וְאִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ
 שֶׁהִיא הַחַיּוֹת, בֹּא שְׁמַע, כָּתוּב (שם) וְאֶרָא הַחַיּוֹת
 וְגו', רָאָה אֶת זֶה וְרָאָה אֶת הַחַיּוֹת.

הֲרָקִיעַ הַזֶּה, לָמָּה הוּא בָּא? אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה,
 לְהַפְרִיד בֵּין הַמְּלָאכִים הַקְּדוּשִׁים

שמתחת הרקיע ההוא, ובין המלאכים הקדושים שזכו שהם למעלה. זהו שכתוב ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע. בין המים אשר מתחת לרקיע - המלאכים שהם תחת הרקיע ההוא, ובין המים אשר מעל לרקיע - המלאכים שהם מלמעלה. אמר רבי יצחק, מזה נשמע שהוא הפרגוד שמפסיק בינתיים.

רבי אלעזר שאל את רבן יוחנן בן זכאי. אמר לו, הרקיע הזה שנברא בשני מה הוא? אמר לו, סוד עליון הוא, שברא הקדוש ברוך הוא ממנה מתחת ידו ובחר בו, והשליטו על כל צבאות השמים, ומשום אותו ענין לא נאמר כי טוב בשני, אף על פי ששלטון יתר יש לו, שהכל תחת ידו, להראות לכל העולם שאין טוב וכבוד ופדות וגאות אלא בקדוש ברוך הוא בלבד.

יעוד אמר רבן יוחנן בן זכאי, מה שכתוב (שיר ו) אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל? זהו מה שראה יחזקאל באותו הרקיע שנברא בשני, שבראו הקדוש ברוך הוא וסתמו מכל רבבות קדש שלו. ואותם העולמות שכוסף בהם הקדוש ברוך הוא, סתמם ממנו, וכבוד הדרו

סָתָם. מֵאוֹתָם עוֹלָמוֹת וּלְמַעְלָה סָתָם, וְהַטְּמִין
מִכָּלָם, וְכָלָם שׁוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים אֵיזָה מְקוֹם כְּבוֹד
מְלָכוֹתוֹ, (יחזקאל ג) בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

בא וְרָאָה מָה אָמַר, אֶל גִּנַּת אֶגְוִז יִרְדְּתִי בְּגִנַּת
אֶגְוִז לֹא כְּתוּב, אֲלֵא אֶל גִּנַּת אֶגְוִז, כְּמִי
שִׁירָד וְקָרַב לָגֶן וְלֹא נִכְנַס בּוֹ, כָּל שָׁכֵן שֶׁלֹּא קָרַב
לְאֶגְוִז אֲלֵא לַגִּנָּה, וְכָל שָׁכֵן שֶׁלֹּא רָאָה מָה
שֶׁבִּתּוֹךְ הָאֶגְוִז, וְכָל שָׁכֵן שֶׁאָמַר לְרֹאוֹת וְלֹא אָמַר
רְאִיתִי. כְּלוּמָר, לַגִּנָּה, שֶׁהוּא חוּצָה, קָרַבְתִּי
וְיִרְדְּתִי לְרֹאוֹת, וְלֹא אָמַר שֶׁרָאָה אֶפְלוּ הַגִּנָּה
שֶׁהוּא חוּצָה.

ועוד אָמַר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, כְּמָה נִצְטַעַר אוֹתוֹ
אִישׁ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר יב) לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה
בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא, לְרֹאוֹת שֶׁמֶשׁ אֶחָד
שֶׁמֶשֶׁמֶשׁ לִפְנָיו, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת, שֶׁכָּתוּב (שמות
לג, יח) הִרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ. אָמַר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן
זַכַּאי, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים יט) כְּבוֹד אֵל, וְהוּא
מַטְטֵרוֹ"ן שֶׁר הַפָּנִים.

ואיך בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה לְרֹאוֹת אֶת זֶה? אֲלֵא מֹשֶׁה
סָבַר, כִּיּוֹן שֶׁרָאָה גּוֹפּוֹ אַרְבָּעִים יָמִים
וְאַרְבָּעִים לַיְלוֹת, כְּשֶׁלֹּא אָכַל וְשָׁתָה, וְהָיָה נִזּוֹן

מֵאִסְפֵּק לְרִיָּה שְׁלִמְעָלָה, סָבַר שְׁכַדְאֵי הוּא לְבִקְשׁ
אֶת זֶה.

וְכֵּה הִשִּׁיב לוֹ? (שמות לג, כ) לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת
פָּנַי. הוּא בִּעַל הַפָּנִים, וְלֹא נָתַן לוֹ רְשׁוֹת
עַד שִׁיַּצָּאָה נִשְׁמָתוֹ, לְקַיֵּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי
לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחַי. וְכָל נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים
נִתְּנָה לוֹ רְשׁוֹת לְדַעַת וּלְהַדְבִּק, מָה שְׁאִין יְכוּל
בְּעוֹלָם הַזֶּה.

שְׁנֵי רַבּוֹתֵינוּ, כָּל יוֹם וְיוֹם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עוֹשֶׂה מְלָאכִים קְדוֹשִׁים, וְאֵלוֹ הֵם נִשְׁמוֹת
הַצְּדִיקִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים קד, ד) עֲשֵׂה מְלָאכָיו
רוּחוֹת מְשֻׁרְתָיו אֵשׁ לֵהֵט. עֲשֵׂה לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא
עוֹשֶׂה, מִשְׁמַע שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, לֹא יִקְשֶׁה לָךְ זֶה, שֶׁהֲרִי יֵשׁ
מְלָאכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִכֶּסֶּף הַכְּבוֹד, וְהֵם
שְׁלוּחִים מִמָּנִים בְּשְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא. אִם שָׁאָר הַמְּלָאכִים שֶׁהֵיוּ מִכֶּסֶּף הַכְּבוֹד כָּךְ,
נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵיוּ מִשֶּׁם וְקִיְמוֹ אֶת הַתּוֹרָה,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים קְדוֹשִׁים.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, כָּלֵל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאָדָם
אֲרַבְעָה דְּבָרִים: א"ש רי"ח מִי"ם עֶפ"ר.

אמר רבי יהודה, והרי מהפכים הם בתורה? אמר לו רבי פנחס, ובתורה הם ישנם? אמר לו, כן, ואלו הם: רוח א"ש עפ"ר מי"ם.

שנים הם שנגזרו מהשמים שלמעלה, ושנים הם שנגזרו מלמטה. מנין לנו? שכתוב עשה מלאכיו רוחות - הנה רוח. משרתיו אש ליהט - הנה אש. יסד ארץ על מכוניה - כמשמעו. תהום כלבוש כסיתו על הרים יעמדו מים - הנה מים. כלם מתחברים זה עם זה, רוח אש עפר מים. אמר רבי פנחס, אף על גב שמתהפכים, איננו עוסקים בזה, וטוב מה שאמר רבי יהודה.

ואמר רבי יהודה, את כלם כלל הקדוש ברוך הוא באדם. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אני בראתי אותך עליון והמלכתיך על כל בריותי, נתתי בך כח מן המלאכים, וכח מן המשרתים, שהם מלמעלה, וכח התהום, וכח הארץ, ונתתי בך שכל טהור הגזור מכסאי, ואתה חוטא לפני?

אמר רבי יצחק, רצה הקדוש ברוך הוא לעשות את האדם עליון על כל בריותיו, להיות יחיד בעולם הזה, כמו שהוא יחידי למעלה. כיון

שְׁחָטָא, אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (בראשית ב) הֵן
הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ, הָיָה בִדְעָתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ
כְּאַחַד. עֲכָשׁוּ, וַעֲתָה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רִקִּיעַ אֶחָד עָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וּמִמֶּנּוּ נִתְּהוּ הַשָּׁמַיִם, שְׁנַאֲמַר (בראשית
א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרִקִּיעַ שָׁמַיִם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
וְלֹא זֶה בְּלִבָּד, אֲלֹא כָּל מֶה שֶׁעָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, לֹא עָשָׂה אֲלֹא דָבָר אֶחָד
מִהֶכָּל, וְאוֹתוֹ דָּבָר הוֹצִיא כָּל פְּעֻלוֹתָיו לְמִינוֹ.
כְּגוֹן הַשָּׁמַיִם, עָשָׂה מִמֶּנּוּ אֶחָד, אוֹתוֹ הַמְּשַׁבַּח
מִכָּלָם, וְאַרְץ עָשָׂה אֶחָד.

בֵּא שָׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִהֶכָּל עָשָׂה אֶחָד,
אוֹתוֹ הַמְּשַׁבַּח מִכָּלָם, וְזֶהוּ הַרְקִיעַ (יחזקאל א)
כְּעֵין הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִתְּהוּ הַשָּׁמַיִם, זֶהוּ
שְׁכָתוֹב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרִקִּיעַ שָׁמַיִם. וְאַרְץ אוֹתָהּ
הַמְּשַׁבַּח מִכָּלָן, וְזֶהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִמֶּנָּה נִתְּהוּ
שָׂאֵר הָאֲרָצוֹת, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (משלי ח) עַד לֹא עָשָׂה
אֶרֶץ וְחַוּצוֹת. אֶרֶץ - זֶהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְחַוּצוֹת -
שָׂאֵר הָאֲרָצוֹת שֶׁבְּחוּצָה לָאֶרֶץ. הָאָדָם אֶחָד,
וּמִמֶּנּוּ נִתְּהוּ כָּל הַשָּׂאֵר, שְׁכָתוֹב (שם) וְרֹאשׁ
עֲפָרוֹת תִּבֵּל. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה. אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, מִנֵּין לָנוּ? מִהַפְּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר דָּוִד (תהלים

קמח) הָלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, מֵאוֹתוֹ שְׁנַעֲשׂוּ
הַשָּׁמַיִם מִמֶּנּוּ.

שָׁנָה רַבּוֹתִינוּ, פַּעַם אַחַת הָיָה הוֹלֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן
לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ
רַבִּי יוֹסִי. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, לָאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ? אָמַר
לוֹ, לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר: לְבַעַל
הַמַּחֲלָקֶת שֶׁלְךָ אַתָּה הוֹלֵךְ?! אָמַר: מִזֶּה נִשְׁמַע
שֶׁרַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהוֹאִיל וְכָךְ
הוּא, חֲבִיבוֹת לְבִי נִמְצְאָת בּוֹ. הִסְכִּימוּ לִלְכֹּת,
וְנִהְיָה לִילָה. אָמְרוּ, נִשֵּׁב כָּאֵן עַד שְׁיָבֵא הָאוֹר,
וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. יֵשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִרְקִיעַ הַזֶּה שְׁנִבְרָא בִּשְׁנֵי, הוּא
הִרְקִיעַ הָעֲלִיּוֹן. וְשְׁנִינוּ, הוּא הַפְּרָגוֹד
הַמְּפָסִיק בֵּינֵתַיִם, שְׁכָתוֹב (יחזקאל א) וְדָמוֹת עַל
רֹאשֵׁי הַחֲזִיהַ רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרֶחַ הַנוֹרָא, וּמִזֶּה
הִרְקִיעַ נַעֲשׂוּ כָּל שְׂאֵר הִרְקִיעִים, הַסּוֹבְבִים
וְשְׂאֵינָם סוֹבְבִים, וְכֻלָּם אֲדוּקִים בָּזֶה הִרְקִיעַ.
וְקָרָא לוֹ רָקִיעַ, וְקָרָא לוֹ שָׁמַיִם, שְׁכָתוֹב (בראשית א)
וְיִקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמַיִם, עַל שְׁנִתְהוּוּ מִמֶּנּוּ.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, קָרַב בָּנוּ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי לְאָבִיו.
אָמַר לוֹ, זֶה שְׂאֵמַר שְׁלֵמָה וְאַתָּה תִּשְׁמַע

הַשָּׁמַיִם מְכוּן שְׁבִתָּךְ. הִיָּה לוֹ לומר מִן הַשָּׁמַיִם!
שָׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לוֹ, אָמַר בְּנִי, אָמַר, שְׁדַּבֵּר
פִּיךָ דְּבַר קְדוֹשׁ הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַפְּסוּק הַזֶּה
שׁוֹאֵל, וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוּן שְׁבִתָּךְ, מִן
הַשָּׁמַיִם הִיָּה לוֹ לומר!

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, מְקַרָּא חֶסֶד הוּא, כְּמוֹ שְׁוֹעַת
עֲנִיִּים, הִיָּה לוֹ לומר מִן עֲנִיִּים, וְכֵן צַעֲקַת
עֲנִיִּים, וְכֵן הִרְבֵּה. קָרַב לְאָבִיו וְאָמַר לוֹ, דְּבַר
שְׁמַעְתִּי בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר בְּנִי, אָמַר.

אָמַר, שְׁמַעְתִּי שְׁבִזְמָן שְׁמַבְקָשִׁים יִשְׂרָאֵל
תְּפִלוֹתֵיהֶם וּבִקְשׁוֹתֵיהֶם בְּבִתִּי תְּפִלוֹתָם,
מַטְטְרוּ"ן בְּעַל הַפָּנִים נוֹטֵל אֶת כָּל תְּפִלוֹת
יִשְׂרָאֵל וּמַעֲלָה אוֹתָם לָרָקִיעַ הַזֶּה, וּכְשֶׁרוֹצֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁגִּיחַ בְּזִכְיוֹתֵיהֶם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל, הוּא מַעֲזִין בְּאוֹתוֹ הַרְקִיעַ שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם,
שֶׁשֶּׁם בִּקְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמֵרַחֵם עֲלֵיהֶם,
שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, מִמָּשׁ. כֵּן אָמַר
דָּוִד, הִלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁשֶּׁם הִיא
תְּשַׁבַּחְתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בָּא רַבִּי יוֹחָנָן וּנְשָׁקוּ עַל
רֹאשׁוֹ וּבִרְכוּ. אָמַר, הַמְּרַגְּלִית הַזֶּה הִיָּתָה תַּחַת
יָדְךָ, מְרַגְּלִית תְּהִיָּה בְּדוֹרְךָ.

אמר רבי יצחק, בא וראה, עשה הקדוש ברוך הוא הרקיע הזה ועשה ממנו שמים, שממנים תחתיו. הרקיע למעלה והשמים למטה, ועשה תחת אלו שמים אחרים שנקראו רקיע השמים, שממנים בו המאורות המאירים.

בא וראה, בין הרקיע הזה, שנקרא רקיע השמים, עד הרקיע הנטוי על החיות, יש שלש מאות ותשעים רקיעים אחרים, ושבעת אלפים וארבע מאות וחמשים חלקים סמוכים על שני מאורות אחרים, ומהמאורות הללו נטל הקדוש ברוך הוא והניח ברקיע השמים הזה להאיר על הארץ.

פרשה ד, (בראשית א) ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה. רבי בא פתח בפסוק הזה (ירמיה י, טז) לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא. בא וראה, כשבָּרָא הקדוש ברוך הוא את העולם, צפה וראה שעתידים ישראל לעמד ולקבל תורתו, וגזר מכסאו כל אותם הנשמות העתידות להנתן בהם.

ועשה למעלה אוצר אחד אשר כל הנשמות הגזורות מכסאו עומדות שם, וקרא לו

גוף הנשמות. ולמה נקרא גוף הנשמות? אמר רבי בא, מפני שכל הנשמות, כשיוצאות מן העולם הזה, עושה להם הקדוש ברוך הוא דמות של גופות כמו שהיו בזה העולם, ומניחם בזה האוצר.

וזה האוצר באיזה מקום הוא? אמר רבי יוחנן אמר רבי יצחק, במקום שגנזי גשמים שם וגנזי חיים טובים, ונקרא ערבות. ובערבות יש גנזים הרבה, וגנזי הנשמות שם. והרי אמר רבי בא שאוצר אחד הוא, וכאן שנינו גנזים?

אמר רבי יוחנן, לא יקשה לך, שנים אוצרות הם: אוצר הנשמות שעתידות להנתן בבני אדם, שהרי שנינו, באותה צורה ובאותו דיוקן ממש, שעתיד לעמד בזה העולם באותו דיוקן שהוא שם, ונקרא גוף הנשמות, מפני שהוא עושה להם גוף כמו שעתידיים להיות. ואוצר אחד כנגדו לאותן הנשמות שהיו בעולם הזה וקימו התורה, ונקרא גנזי חיי העולם, והינו מה שהיה אומר רבי שמעון, בגנזי חיי העולם תהיה פלוני, שיצא מן העולם הזה.

שני רבותינו, כל יום ויום הכרוז קורא: התעוררו בני הקדוש העליון, ועשו את

עבודת רבונכם, שהפריד אתכם משאר העמים ונתן בכם נשמה קדושה שנגזרה מכסא כבודו.

אמר רבי יודא, אם כן שאר עמים, מאיזה מקום נשמותיהם. הזדמן לו רבי אלעזר. **אמר**,

בא וראה שכתוב (בראשית ב, ז) **ויפח באפיו נשמת חיים**, זו הנשמה הקדושה שנגזרה מכסא כבוד המלך העליון, מה כתוב בו? (שם) **ויהי האדם לנפש חיה**. **אמר רבי אלעזר**, זוהי הכח שנתן לבהמות ולחיות ולדגים, שנבראת מן האדמה, שכתוב (שם א) **תוצא הארץ נפש חיה למינה**.

אמר רבי יצחק, התורה קובלת על האדם ואומרת, הקדוש ברוך הוא ברא את האדם ונתן בו נשמה קדושה, שיהיו לו חיים לעולם הבא, והיא בחטאיה החזרה לאותה נפש חיה שנגזרה מן הארץ לבהמות ולחיות.

אמר רבי יהודה, ממשמע שכתוב ויהי אדם לנפש חיה, לא נאמר ויעשהו, אלא ויהי האדם לנפש חיה, מלמד שהוא בעצמו גרם לחזור לאותה נפש הגזורה מהאדמה.

אמר רבי יוחנן, אמר הקדוש ברוך הוא: אדם, אני בראתי אותך עליון על כל בריותי,

וּנְפַחְתִּי בָךְ נִשְׁמַת חַיִּים הַנוֹתֶנֶת חַיִּים לְבַעֲלֶיהָ,
הַגְּזוֹרָה מִכְסָּאִי, וְאַתָּה חֲזַרְתָּ לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה
שֶׁבְּרָאתִי מִן הָאָדָמָה לְבִהְמוֹת, חַיִּיךָ מִכָּאן וְאֵילַךְ
– כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָתִי וַיִּשְׁמֹר אוֹתָהּ, אֶתֵּן לוֹ אוֹתָהּ
הַנִּשְׁמָה הַגְּזוֹרָה מִכְסָּאִי, שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים
לְבַעֲלֶיהָ. וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא יַעֲסֻקוּ בְּתוֹרָתִי, יִהְיֶה
חֶלְקָם בְּאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁבִּחְרוּ לְמַעַן יִכְלוּ עִמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, מָה שֶׁכָּתוּב (קהלת ג, כא)
מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמַעְלָה
וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לְאָרֶץ, רוּחַ בְּנֵי
הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמַעְלָה – זֶה הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה
שֶׁל הַצְּדִיקִים, וְרוּחַ הַבְּהֵמָה – זֶהוּ נֶפֶשׁ חַיָּה
שֶׁנִּגְזְרָה מִן הָאָרֶץ לְבִהְמָה, שֶׁתִּכְלָה וְתִרְדַּ
לְהִתְכַּלּוֹת מִן הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, אִם כֵּן, אֵין לָהֶם נִשְׁמָה לְגוֹיִם
אֲלֵא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
כֵּן הוּא! אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, וּלְיִשְׂרָאֵל מִי נוֹתֶנָה?
תָּמָה רַבִּי חֲזִיָּא. אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, בֹּא וּרְאֵה,
שֶׁשָּׁנִינוּ, בָּא לְטָהֵר מְסִיעִין אוֹתוֹ. אֵיזָה סִיוֵּעַ
נוֹתֵנִים לוֹ? אֲלֵא אוֹתָהּ הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה,
שֶׁתְּהִיָּה לוֹ סֶמֶךְ, שֶׁנוֹתֵנִים לוֹ לְסִיעַ לוֹ בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

אמר רבי אלעזר, עד שלש עשרה שנים השתדלותו של אדם באותה נפש חיה, ומשלש עשרה שנים ומעלה – אם רוצה להיות צדיק, נותנים לו אותה נשמה קדושה עליונה שנגזרה מכסא כבוד המלך. **אמר רבי יהודה**, זהו הטעם ששנינו בשלש עשרה מדות הרחמים, במשנה של רבי אלעזר.

רבי שמעון בן יוחאי הזמין את בעלי המשנה לאכל בסעודה גדולה שעשה להם, וכסה את כל הבית בכלים יקרים, והושיב את החכמים בצד זה, והוא בצד הזה, והיה שמח הרבה.

אמרו לו, מה שמחתו של מר ביום הזה משאר הימים? **אמר להם**, שהיום הזה ירדה נשמה קדושה עליונה בארבע כנפי החיה לרבי אלעזר בני, ובהלולה הזו תהיה לי שמחה שלמה.

הושיב את רבי אלעזר בנו אצלו. **אמר**, שב בני, שב, שיום הזה אתה קדוש, ובגורלם של קדושים. **אמר רבי שמעון דבר אחד**, והקיפה אש את הבית. יצאו החכמים, ראו קיטור שהיה עולה מן הבית כל היום ההוא.

בא רבי יוסי בן רבי שמעון בן לקוניא, מצא את החכמים שהיו תמהים ועומדים בשוק. אמר להם, מה זה? אמרו לו, ראה הקיטור הזה מהאש שלמעלה, זהו שמכתירים ביום הזה בכתר קדוש את רבי אלעזר. וראו חכמים ארבע כנפי נשר, שירדו באש שהקיפה אותו ואת רבי שמעון אביו. ישב שם רבי יוסי עד שהלכה האש.

נכנס לפניו. אמר לו, על ההכתרה וההסתרה, גדלה על הכל, שתהיה ההלולה הזו שלמה. אמר רבי שמעון, מה דעתך? אמר רבי יוסי, הרי בתי לרבי אלעזר בנה. אמר, ודאי יהיה כך! קראו לחכמים ונתן לו את בתו.

ישבו שם שלשה ימים ועסקו בתורה לפניו, ולא השאירו סוד של המשנה שלא למד אותם רבי שמעון. אמרו עליו על רבי שמעון, שלא נראתה הקשת בימיו, שהרי הוא היה הסימן בעולם.

אמר רבי יצחק, הנשמה עומדת בקיום לעולמים. מה הקדוש ברוך הוא קים, אף היא קימת. אבל על אותה נפש חיה אמר הכתוב (במדבר טו) הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה.

אמר רבי יוסי, מה ראה אונקלוס שאמר
 (בראשית ב) **וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, וְתִרְגָּם:**
לְרוּחַ מְמַלָּא. אִם נֶפֶשׁ שֶׁל בְּהֵמָה הִיא – לָמָּה
לֹא מְדַבְּרוֹת?

אמר רבי יצחק, על שנלוושו מהעבי הגדול של
העפר יותר מבני אדם, ולא זוקפות ראש,
ולא מסתכלות ברקיע כמו בני אדם. שאלו נלושו
מעפר הקל כמו בני אדם וזוקפות ראש
ומסתכלות ברקיע, הִיוּ מְדַבְּרוֹת.

אמר רבי יוסי, הלישה וזקיפת הראש – מילא,
אבל הסתכלות ברקיע למה? אמר לו,
אותו הסיוע הגדול של בני האדם. בא וראה,
כשנבוכדנצר נטרד והיה בהמה בהרים, לא היה
לו סיוע עד שהסתכל ברקיע, זהו שכתוב (דניאל ד,
לא) אֲנִי נְבוּכַדְנֶצַּר, עֵינַי לַשָּׁמַיִם נִטְּלֹתִי, וּמַדְעִי עָלִי
הִתְיַשֵּׁב. שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל בַּרְקִיעַ, לֹא הִיָּתְה
דַּעְתּוֹ עָלָיו.

אמר רבי כרוספדאי, הגוים ועמי הארץ שלא
מאמינים בקדוש ברוך הוא ולא עוסקים
בתורה, אין להם אלא רק אותה נפש חיה שיצאה
מן הארץ, ועל כן אין להם אמונה, אבל ישראל

שְׂמֵאֲמִינִים בְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה
וְשׁוֹמְרִים מִצְוֹתָיו, אָמַר הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (ירמיה
) לֹא כָאֵלָה חֵלֶק יַעֲקֹב וְגו'. לֹא תִהְיֶה לָּהֶם נַפֶּשׁ
חַיָּה, אֲבָל מַה יִּהְיֶה לָּהֶם? כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא. הַכֹּל
הוּא שְׂכִינָתוֹ, וּמִמֶּנָּה נִגְזְרָת הַנִּשְׁמָה הַקִּדּוּשָׁה
לְהִיּוֹת חֵלֶקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. מַה הוּא? כְּלוּמַר, הַכֹּל
הִיא הַנִּשְׁמָה, הוֹאִיל וְנִגְזְרָה מִמֶּנָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת
אֵין אֱמוּנָה, הֲרִי רְאִינוּ שְׁהוֹלְכִים אֶל
תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם חֲגָרִים וְסוּמִים וּמִלְאִים מִכּוֹת
וּמַחֲלוֹת, וְנִרְפְּאִים! אָמַר לוֹ, לֹא־בֶד אֹתָם
לְעוֹלָם הַבָּא, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (איוב יב, כג) מִשְׁגִּיא
לְגוֹיִם וַיֹּאבִדֵם.

וְעוֹד, הֲרִי שָׁנִינוּ (דברים כח) וְחִלָּיִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים.
מַה זֶּה נֶאֱמָנִים? שְׁעוֹשִׁים בְּאֱמוּנָה,
כְּשֶׁמִּגִּיעַ הַזְמַן יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ. וְלִפְעָמִים
שְׁנִמְצָא אֶצֶל אֹתָם הַגְּלוּלִים, שֶׁהֵם הוֹלְכִים
בְּמַחֲלוֹתֵיהֶם לְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם וְנִרְפְּאִים, וְאוֹמַר
שֶׁהוּא הָאֱלִיל הוּא שֶׁעָשָׂה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פֶּעַם אַחַת סִפֵּר לִי יְהוּדִי אֶחָד,
שֶׁהָיוּ לוֹ חֲלָאִים רַבִּים וְלֹא נִרְפָּא, רָאָה

את אותם סוחרים שהיו הולכים עם מחלותיהם
לגלוליהם ונרפאו. אמר, אלך לשם, ואף על גב
שהוא אסור, אבל כדי לראות מה זה.

הלך לשם ונכנס לתוכם, ולן שם בין האנשים
שהיו מכים וחולים. כלם ישנו, והוא לא
ישן, עד שראה שטן אחד שהיה הולך ביניהם
וכלי רפואה בידו, והיה שם על כל אחד ואחד
ונרפא. עבר עליו ולא שם עליו. אמר לו, אדוני,
הריני מבני החלאים, שים עלי!

אמר לו, לא כאלה חלק יעקב, שעל אלה צונו
אותי להאביד אותם לעולם הבא, אבל
בני יעקב לא כאלו. ומפני מה? (שם) על כי יוצר
הכל הוא. מה היוצר סותר ובונה, אף הקדוש
ברוך הוא מכה ומרפא, וסותר ובונה. יצא אותו
האיש וספר לי את המעשה. אמרתי, ברוך
הרחמן ששלח אותך לשם לראות את זה ולשמע
את זה מפיו. וכזה סח לי יוסי החרש.

אמר רבי יצחק אמר רב אחא, מה זה
שכתוב (איוב לב) ונשמת שדי תבינם?
אלא הנשמה היא מביאה את האדם להכיר
את קונו ולהכניסו בתורה ובמעשים טובים,

וְאַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שְׁנַכְנְסִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, בְּדֶרֶךְ
הַנִּשְׁמָה, שְׁבִשְׁבִּילָה יִזְכּוּ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא
וּלְמַעַלְת הַקְּדוּשִׁים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי אַחָא, כָּל הָעוֹסֵק
בַּתּוֹרָה, הוּא קוֹנֶה הַנִּשְׁמָה מֵעַצְמוֹ. הֵינּוּ
מֵה שְׁשָׁנֵינוּ, בָּא לְטָהֵר מְסִיעִים אוֹתוֹ. אוֹי לָהֶם
לְרָשָׁעִים שֶׁהֵם נִדְבָקִים בְּכַח הָאֲדָמָה, שֶׁהִיא
נִקְרָאת נֶפֶשׁ חַיָּה, הַנִּבְרָאת מִן הָאֲדָמָה,
שְׁבִשְׁבִּילָה יִכְלוּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

שְׁאֵל רַבִּי דוֹסֶתַּאי אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אָמַר לוֹ,
אוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה, מֵה נִהְיָה מִמָּנָה לְעוֹלָם
הַבָּא? אָמַר לוֹ, אֵל תֹּאמַר כֵּן, אֲלֵא אָמַר, מֵה
נִהְיָה מִמָּנָה תְּמִיד?

בָּא שָׁמַע, אָמַר רַבִּי בָּא, מֵה שְׁכָתוֹב (במדבר טו)
הַכֶּרֶת תִּכְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא, אֲלֵא כְּמוֹ
הַהֶבֶל שִׁוּצָא מִפִּי אָדָם, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְעֵלוֹת
לְמַעַלָּה אֲפֹלוּ כְּמֵלֶא עֵינָיו, וּמִיָּד תִּכְלָה, כֵּן
הִיא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה, כְּאוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁנִּכְרַת
מִן הַפֶּה מְהֵרָה, וְתִכְלָה, וְאֵינּוּ נִרְאָה בְּעוֹלָם,
וְהִיא כְּלֵא הִיא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי שְׁנֵינוּ נִפְשוֹתֵם שֶׁל רָשָׁעִים
הֵן הֵם הַמְּזִיקִים שְׁבִעוֹלָם? אָמַר לוֹ רַבִּי

יִצְחָק: יָפָה אִמְרַתְּ, שֶׁהֵן הַמְּזִיקוֹת לְבַעֲלֵיהֶן, וּמוֹנְעוֹת כַּח הַנִּשְׁמָה מֵעֲבוֹדַת בּוֹרְאָן, שְׂאִין מְזִיק לָאָדָם אֲלֵא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ עַל שֶׁנִּכְרְתָה וְכִלְתָּה עִם הַגּוֹף. וְאָמַר רַבִּי אַחָא, לֹא כֶּךָ שְׁנִינוּ, אֲלֵא נִפְשוֹתֵם שֶׁל רְשָׁעִים, כְּשִׁיוָצְאוֹת מִן הַגּוֹף, הֵן הֵן הַמְּזִיקִים שֶׁבָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כֶּךָ וְכֶךָ יָפָה, כְּשִׁיוָצְאוֹת מִן הַגּוֹף אֲזִי נִמְצָא הַנֶּזֶק, וְאִיךָ מְזִיק אוֹתוֹ נֶפֶשׁ לַגּוֹף? וְהַכֹּל תְּמִיּהִים הֵיאֵךְ הֵם אוֹתָם הַנִּפְשוֹת מְזִיקִין שֶׁבָּעוֹלָם עַל שֶׁדִּבְקִים בְּבִנְיָ אָדָם. שְׁנֵי רַבּוֹתֵינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יַעֲקֹב, תְּמִיּה אֲנִי עַל אֲנָשֵׁי הַדּוֹר אִם רַבָּם נַעֲשִׂים בְּכִשְׁרוֹת. בֹּא וּרְאֵה מָה כָּתוּב (ויקרא יא), וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתָם קְדָשִׁים, מִלְּמַד שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁעַת תְּשׁוּמִישׁ.

מָה הַקִּדְּשָׁה שִׁיכֶת לְכָאן? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יַעֲקֹב, שְׁלֹא יַעֲשׂוּ פְרִיצוֹת וְחֻצִּיפוֹת, וְלֹא לִשְׁם זִנוּת כְּבִהְמוֹת, שֶׁהִבְהִמוֹת אֵינָן עוֹשׂוֹת אֲלֵא לְכָךְ.

שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ, כָּל הַבוֹעֵל לִשְׁם זִנוּת, אוֹ לִשְׁם מָה שֶׁאִמְרָנוּ, וְלֹא יִשְׁמַר אֶת עַצְמוֹ מֵאוֹתָם

הַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים, שְׁשִׁנּוּ בְּבְרִיתָא, הָעֶבֶר הַהוּא
שְׁנוּלָד, יִהְיֶה פָּרִיץ חֲצוּף זוּנָה רָשָׁע, וְאִינוּ בְּכָלֵל
זֶרַע אֱמֶת.

וְכָל הַבּוֹעֵל לְשֵׁם מִצְוָה וּמִקְדָּשׁ עֲצָמוּ וּמִכּוֹן לְבוֹ
לְשֵׁם שָׁמַיִם, יִהְיוּ לוֹ בָּנִים מְעֵלִים, צְדִיקִים
וְחֹסִידִים, יֵרָאִי שָׁמַיִם, קְדוּשִׁים. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ש)
וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתָם קְדָשִׁים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָרָשָׁעִים עַל שְׂאִינָם מוֹלִידִים
אֵלָא לְשֵׁם זָנוּת, בְּעִזּוֹת וּבַחֲצִיפוֹת, אֵין
לָהֶם אֵלָא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה הַנִּתּוֹנָה לְבִהְמוֹת,
שְׁעִנְיָנָם אֵינָם אֵלָא כְּבִהְמָה.

אָבִי צְדִיקִים הַיּוֹדְעִים לְקַדָּשׁ עֲצָמָם, כָּתוּב בָּהֶם
(יִרְמִיָּה ב) וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק כֹּלָה זֶרַע אֱמֶת.
מָה הָאֱמֶת? אָמַר רַבִּי אַחָא, אֱמֶת שְׂאִינוּ מְהִרְהֵר
בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת, וַיֵּשׁ לוֹ אֱמֶת עִם אִשְׁתּוֹ.

רַב הוּנָא אָמַר, לְכוֹן וּלְקַדָּשׁ עֲצָמוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם,
שְׁנַאֲמַר (תהלים קכז) אִם ה' לֹא יִבְנֶה בֵּית שְׁוֹא
עֲמְלוֹ בּוֹנִיּוֹ בּוֹ. כְּלוּמַר, אִם אֵין הַכּוֹנֶנָה לְשֵׁם
שָׁמַיִם לְבָנוֹת הַבֵּית וּלְהוֹלִיד בָּנִים, שְׁוֹא עֲמְלוֹ
בּוֹנִיּוֹ בּוֹ, שְׁמִכְנִיס בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד עֲמַל שֶׁל שְׁוֹא.
וְאִיזְהוּ עֲמַל שֶׁל שְׁוֹא? זֶה נֶפֶשׁ חַיָּה, שְׁתַּכְלָה

וְתִכְרַת כְּהֶבֶל הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּה, שֶׁהוּא שׂוּא,
וְהוֹאִיל וְהוּא מְכַנִּסוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹלֵד, הֲרִי עֲמְלוֹ
שֶׁל שׂוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲמַת הוּא נוֹטְרִיקוֹן: אֶל"ף -
אֶמ"ת, מ"ם - מֵאָרֶץ, תִּי"ו - תְּצַמ"ח.
כְּלוּמַר, (תהלים פה) אֲמַת מֵאָרֶץ תְּצַמַּח. מֶה מְשַׁמֵּעַ?
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעַת הַחֲבוּר שְׁצָרִיךְ לִהְיוֹת שֵׁם
הָאֲמַת וְהַיִּשָּׁר, בְּשַׁעַת שְׁנִתְהוּהָ מֵאָרֶץ וְנִתְיַסַּד,
וְלֹא בְשַׁעַת שְׁנִתְגַּבֵּל, וְהֵינּוּ מֶה שְׂאֵמַר רַב הוֹנָא,
כָּל בְּנֵינִי שְׂאִין בּוֹ יִסּוּד - אֵינוֹ כְּלוּם, וְאִיזְהוּ יִסּוּד
שְׁצָרִיךְ הָאָדָם בְּשַׁעַת הַחֲבוּר, כְּפִי שְׂאֵמַרְנוּ.

רַבִּי זִירָא אָמַר, פַּעַם הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּמִּדְבָּר,
וּמִצָּאֲתִי עַרְבִי אֶחָד שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא עַל כַּתְפוֹ
מִשָּׂא שֶׁל י' סָאִים, וְהָיָה זָקֵן, וְאִמְרָתִי לוֹ, הִכָּח
הָזֶה צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה! אָמַר, לֹא עָשׂוֹ אוֹתִי
אָבִי וְאִמִּי בְּשָׁבִיל זֶה, אֲלֹא לְמַעֲשֵׂה הָזֶה.

שְׂאֵנִי שְׁמַעְתִּי אֶת אָבִי, שֶׁבְּשַׁעַת שְׁעָשָׂה אוֹתִי,
שֶׁתְּשׁוּקָתוֹ לִבֵּן הָיְתָה שְׂיֵהָיָה לוֹ כַּח
לְהִבִּיא תְּבוּאָה מִן הַשָּׂדֶה, וּבְעֶצֶה הַזֶּה נִמְלָךְ
בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, וְהֲרִי אֲנִי זָקֵן, וּמֶה אַעֲשֶׂה?

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִי מִי שְׂאֵבוֹתָיו הִרְהָרוּ
בְּדִבְרֵי טוֹב. מִנֵּינִי לָנוּ? מִבֵּת שְׁבַע אִם

שְׁלֹמֹה, שֶׁהַכְּתוּב מַעֲיֵד עָלֶיהָ שֶׁהִיא אִם שְׁלֹמֹה
מִמֶּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהִתִּיּוֹד מִמֶּנָּה, מַעֲנִינָהּ,
וּמִהֲרָהוּרָה, וּמִהַשְׁתַּדְּלוּתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) מֶה
בְּרִי וּמֵר בֶּר בִּטְנִי וְגו'.

אָמְרוּ מִלָּא, אָבֵל אָבִיו מִנִּין לָנוּ? שֶׁכְּתוּב (תהלים
קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשְׁלֹמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה
בֵּית שָׁוֵא עֲמָלוֹ בּוֹנִיו בּוֹ. וְכִי שְׁלֹמֹה אָמַר אֶת
הַמִּזְמוֹר הַזֶּה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, חֶסֶד וְשָׁלוֹם! אֶלֶּא
דָּוִד אָמְרוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר
הַנְּבִיא לְדָוִד הִנֵּה בֶן נִוֹלָד לָךְ כּו', כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה
שְׁמוֹ. אָמַר דָּוִד, בֶּן אֶחָד הִזְיָה לִי מִבֵּת שְׁבַע וּמֵת,
עֲכָשׁוּ אַחֵר יוֹלֵד לִי? מִן שְׁמִיָּא הוּא בָּא! וְאָמַר
שִׁיר זֶה, וְנִתְכַּוֵּן בּוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב שִׁיר
הַמַּעֲלוֹת לְשְׁלֹמֹה, בְּשִׁבְלִי שְׁלֹמֹה אָמְרוּ.

אִם ה' לֹא יִבְנֶה בֵּית, אִם סִיעֵתוֹ לֹא יִסִּיעַ בַּכּוֹנֶה
הַשְׁלֹמֹה שְׁלִי, שָׁוֵא עֲמָלוֹ בּוֹנִיו בּוֹ, לְשָׁוֵא
נַעֲמַל, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּרֵאשׁוֹנָה שֶׁעֲמָלָנוּ לְשָׁוֵא,
וּבְשִׁבְלִי אוֹתוֹ הַחֲטָא מֵת, וְאֲנִי יֵשׁ לִי לְהַטְרִיד
מִירוּשָׁלַיִם, וּבְעוֹד שְׁאֲנִי אֶצֵּא, אִם ה' לֹא יִשְׁמַר
עִיר מְכָל אָדָם, שָׁוֵא שְׁקֵד שׁוֹמֵר. אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
שֶׁהֵנִיחַ עֶשֶׂר נָשִׁים פִּילְגָשִׁים לְשֹׁמֵר הַבַּיִת, וְהָיָה
מֶה שֶׁהָיָה, וְעַל כֵּן שָׁוֵא שְׁקֵד שׁוֹמֵר.

אמר רבי יהודה, בשביל שלמה נאמר שיר זה,
 שנתכונן דוד עליו לשם שמים, ואמו גם
 כן נתכונה לשם שמים, ויצא מהם שלמה,
 שכתוב בו וישב שלמה על כסא ה' למלך. אמר
 רבי יצחק, לפיכך נקרא למואל. מהו למואל?
 כמו למו פי. מלמד ששניהם נתכוננו למו אל,
 כמו לאל.

ומכאן למדנו, כל המתכונן לשם שמים, באותה
 שעה יוצא ממנו בן מעלה. ומניין לנו?
 משמואל שנתכונה אמו עליו תמיד לשם שמים,
 שכתוב ונתתיו לה', וכן אל הנער הזה התפללתי.
 וכן אמר דוד, אם יהיה לי הבן הזה. מכאן יהיה
 מזמן למואל"ל, כלומר, נתון הוא לאל.

סדר הלימוד ליום ה' אב [יום 300 בשנה]

שנו רבותינו, אמר רבי יוסי בן פזי, פעם אחת
 הייתי הולך בדרך ופגעתי באותו הר של
 כפר קרדו, והיו האנשים שמחים בחלקם, ולנתי
 שם ליל שבת אחד, וראיתי את מארחי שהיה
 רוצה לשכב עם אשתו. עמד זה מצד זה
 והתפלל, ועמדה היא מצד ההוא והתפללה.
 אמרתי להם: מהי תפלתכם בשעה זו?

אָמְרוּ לִי: הַזְמַן שֶׁלָנוּ לְזוּג מִשְׁכַּת לְשַׁבַּת,
וּמִתְפַּלְלִים אֶת תְּפִלָּתָנוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שְׂיִהְיֶה לָנוּ בֶּן שְׂעֵבֶד עֲבוֹדָתוֹ, בֶּן
יֵרָא חֲטָא, בֶּן שְׂעֵשָׁה אֶת מִצְוֹתָיו וְלֹא יִסָּטֶה
מִהַתּוֹרָה לְיָמִין וְלִשְׂמָאל. אָמַרְתִּי לָהֶם: יְהִי
רְצוֹן שְׁתֵּהִיָּה לָכֶם בְּקִשְׁתְּכֶם, שְׁהִי לָשֵׁם
שָׁמַיִם עֲשִׂיתֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֶרְאֶה פָּנֵי הַשְּׂכִינָה, שְׁלֹא אַחֲרֵי
יָמִים נִקְלַעְתִּי לָשֵׁם, וְרָאִיתִי אוֹתוֹ הַבֶּן
שְׁנוּלָד לָהֶם, וְהָיָה בֶּן שֶׁבַע שָׁנִים. רָאָה אוֹתִי
בְּבֵית, וְלֹא רָצָה לְדַבֵּר עִמִּי. אָמַר לוֹ אָבִיו: לֵךְ
לְפָנָיו, שְׂאִישׁ גָּדוֹל הוּא.

אָמַר: אֲנִי פוֹחֵד לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְהִתְקַרֵּב עִמּוֹ,
שְׁהִי לֹא יִדְעֵתִי אִם יֵשׁ לוֹ נִשְׁמָה
קְדוּשָׁה אִם לֹא, שְׁכַף לִמַּד אוֹתִי מוֹרֵי הַיּוֹם הַזֶּה,
שְׁלָכְל מִי שְׂאִין לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה, אָסוּר לְדַבֵּר
עִמּוֹ וּלְהִתְקַרֵּב עִמּוֹ. אָמַר לוֹ: חֵס וְשָׁלוֹם, שְׂאִישׁ
גָּדוֹל וְהַחֲכָם שֶׁל הַדּוֹר הוּא.

קָרַב אֵלַי, וְלֹא הִסְפִּיק לְדַבֵּר עִמִּי. אָמַר לִי: אֲנִי
רוֹאֶה בְּךָ שְׁנִשְׁמָה חֲדָשָׁה יֵשׁ בְּךָ מְזֶה יָמִים
מוֹעֲטִים, וְלֹא נִזְרְקָה בְּךָ בְּשַׁעַה שְׂיִצְאָתָ לְעוֹלָם.

תַּמְהִיתִי. אָמַרְתִּי: כֶּךָ הוּא! שְׂרוֹק הֵייתִי,
כְּשֶׁעֲסַקְתִּי בַתּוֹרָה, וְנִתְּנָה בִּי נִשְׁמָה.

אָמַר לִי: יָדַעְתָּ אֶת נַפְשׁ הַחַיָּה, שָׁאֵמַר הַכֶּתוּב
שֶׁהִיְתָה מִן הָאָרֶץ, וְהָרִי מִשְׁמַע נַפְשׁ חַיָּה?
אָמַרְתִּי לוֹ: אָמַר בְּנִי.

אָמַר: כֶּךָ אָמַר לִי מוֹרִי, שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ שֶׁהוֹצִיָּאה
הָאָרֶץ, וּמִן הָאָרֶץ הִיא נִגְזְרָה, אָבֵל הִיא
חַיָּה שִׁיכוּלָה לְהִתְנַעֲנֵעַ לְכָאן וּלְכָאן, כְּמוֹ
שְׁעוֹשִׂים בְּהֵמוֹת וּשְׂרָצִים וְהַכֹּל. אָבֵל אֵין בָּהּ
הַשְּׂכָל וְחֻכְמָה בַּעֲבוּרַת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא
נִבְרָאה אֱלֹא לְבִהְמָה וּלְחַיָּה לְהִתְנַעֲנֵעַ בָּהּ לֵלֵא
הַשְּׂכָל, וּלְהִתְפַּלּוֹת כְּשֶׁתִּצָּא, כִּהְיֵה הַזֶּה שֶׁל הַפֶּה.
אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הוּא רַבֵּךְ? אָמַר לִי: רַבִּי
אֶלְכַּסְנִדְרָאִי. אָמַרְתִּי לוֹ: וּמָה לְמַדְתָּ

הַיּוֹם הַזֶּה? אָמַר לִי: הַפְּסוּק הַזֶּה שֶׁכֶּתוּב (תהלים
קיא) רֵאשִׁית חֻכְמָה יִרְאֵת ה' שְׂכָל טוֹב לְכָל
עוֹשֵׂיהֶם, כֶּךָ אָמַר לִי רַבִּי אֶלְכַּסְנִדְרָאִי, מֶה הוּא
חֻכְמָה? הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא
חֻכְמָה, וּמַעוֹלָם לֹא גָלָה לְשׁוֹם אָדָם וְלֹא עָתִיד
לְהִגָּלוֹת, אֱלֹא קִצְתָּ הַיְמָנָה לַמָּשָׁה לְבַד.

וְלֹא עָמַד עַל כָּל יְדִיעָתָהּ, אֱלֹא עָמַד עַל מֶה
שֶׁלֹּא עָמַד אָדָם, עַל הָרֵאשִׁית הַזֹּאת שֶׁהִיא

חֲכָמָה, שְׁכָתוּב בּוֹ בְּמִשָּׁה (דברים לג) וַיֵּרָא רֵאשִׁית
לוֹ, וְזֶהוּ חֲכָמָה.

וְאֵם תֹּאמַר, הֲרִי כְּתוּב וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשִׁלְמָה?
בֹּא וּרְאֵה, לֹא כְּתוּב נָתַן הַחֲכָמָה, אֲלֵא
חֲכָמָה, שֶׁעָמַד עַל קֶצֶת אֲמַתָּתָהּ. הַמְּשִׁיחַ עֲתִיד
לְדַעַת קֶצֶתוֹ, שְׁכָתוּב בּוֹ (ישעיה יא) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ
ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה כו'.

וְהַחֲכָמָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל וְקֹדֶם הַכֹּל, אֲבָל
יֵרָאֵת ה' שְׁכָל טוֹב. כְּלוּמָר, הִירְאָה
נִשְׁאָרָה בְּשִׁכָּל וּבִינָה, לְדַעַת וּלְחַקֵּר יֵרָאֵת ה'.
לְכָל עוֹשִׂיהֶם - לַעֲוֹשֵׁה הַמַּצּוֹת בִּירְאָה בַּתְּחִלָּה,
עַד שִׁירְגִיל עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת מֵאֲהָבָה.

אֲמַרְתִּי לוֹ: מַה שָּׁמַךְ? אָמַר לִי: אֲהָבָה. אֲמַרְתִּי
לוֹ: מֶר אֲהָבָה, וְקִרְאֲתִי עָלָיו (ירמיה לא)
וְאֲהָבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךָ. וְאַנִּי זָכִיתִי לִרְאוֹת אֶת רַב
אָדָא בְּנוֹ, וְסִפַּרְתִּי לוֹ אֶת זֶה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, חָכָם הָיָה אָדָם
הָרֵאשׁוֹן, שֶׁהָיָה מְכִיר וַיּוֹדַע לְכָל מִי
שֶׁהָיָה בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּמִי שֶׁהָיָה בּוֹ נִשְׁמָה. כְּשֶׁבָאוּ
אֲצָלוֹ, הִכִּיר אֶת כָּלָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית ב) וְכָל
אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם (נֶפֶשׁ חַיָּה, אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדַע וּמְכִיר בַּעֲבוּדַת

בּוֹרָאוּ, וְנִשְׁמָה) לְמִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בְּעִבּוּדַת בּוֹרָאוּ.
וְכָךְ הוּא עַד הַיּוֹם, מִי שֶׁאִינוּ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בְּעִבּוּדַת
בּוֹרָאוּ וְאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הוּא יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה
וְלֹא נִשְׁמָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵף עַל גַּב שֶׁהִנֵּפֶשׁ חַיָּה הַזֶּה
יֵשׁ בְּבִהְמוֹת וּבְחַיִּיּוֹת וּבְמִינֵיהֶם וְהַתִּירָם
לְבָנֵי אָדָם, חָס הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם
בְּמִיתָתָם שֶׁלֹּא יִצְעְרוּ אֶת אוֹתָם בְּעַלֵּי נֶפֶשׁ חַיָּה,
שֶׁאֵין לָךְ כָּל אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה כְּדִי
שִׁשּׁוּב לְעִבּוּדַת בּוֹרָאוּ, לְהַבְדִּיל עֲצָמוֹ מִשָּׂאָר
כָּל אָדָם כְּדִי לְהַתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת,
שְׁמֵרוֹתֶיךָ בְּזֶה הַנִּשְׁמָה הַקָּדוֹשָׁה.

לְפִיכָךְ, הַשּׁוֹחֵט הַזֶּה שִׁיוֹצֵאת נְבִלָה אוֹ טְרֵפָה
מִתַּחַת יָדוֹ, פֶּעַם אַחַת מְנַדִּים אוֹתוֹ,
שְׁנִית – מַעֲבִירִים אוֹתוֹ, שְׁלִישִׁית – מַכְרִיזִים עָלָיו
בְּשׁוּקִים שְׁכָל מֶה שֶׁשּׁוֹחֵט הוּא טְרֵפָה, וְלַעוֹלָם
לֹא נַעֲמִיד אוֹתוֹ לְהִיּוֹת שׁוֹחֵט.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי עַל פֶּעַם אַחַת לֹא יַעֲנֶשׁ
חוּץ מִזֶּה? וְהָרִי שָׁנִינוּ, שֶׁהַשּׁוֹחֵט הַזֶּה
שֶׁלֹּא מֵרָאָה סָכִין לְפָנָיו חָכָם, מְנַדִּים וּמַעֲבִירִים
אוֹתוֹ, וּמַכְרִיזִים עַל בְּשָׂרוֹ שֶׁהוּא טְרֵפָה? וּמָה עַל

סִכִּין שְׁלֹא נִמְצְאָה כָּל כֶּף יָפָה הוּא כֶּף - עַל מִי
שִׁינְיָאָה נְבִלָה אוֹ טִרְפָּה מִתַּחַת יָדוֹ, אֵינּוּ דִין
שְׁמַנְדִּים אוֹתוֹ וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ וּמִכְרִיזִים עַל
בְּשׂוֹר שְׁטִרְפָּה?

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי יְהוּדָה
שֶׁהִזְמִין אֶת רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲגִי, וְהָיָה
שׁוֹחֵט אֶחָד שֶׁקָּרְאוּ לוֹ רַבִּי אַבָּא, וְשָׁחַט תְּרַנְגֵּלֶת
אַחַת, וְהִתְכַּוֵּן לְשְׁנֵי סִימָנִים, וּבִדְקוֹ וּמִצְאוּ
שֶׁשָּׁחַט סִימָן אֶחָד, וְאֶחָד לֹא נִשְׁחַט.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, עַל מָה הִתְכַּוְּנָתָּ? אָמַר, עַל
שְׁנֵי סִימָנִים. אָמַר, וְהָרִי אֲנִי מִצְאָתִי אֶחָד
שָׁחוּט. אֵלֹא הַבְּשׂוֹר הוּא שְׁכָּשֹׁר, וְאַתָּה לֹא תִּהְיֶה
שׁוֹחֵט מִכָּאן וּלְהֵבָא. וְאַף עַל גֵּב שְׁלֹא צָרִיךְ
כְּוֹנֵה בְּשִׁחִיטָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, הַכְּוֹנֵה, לֹא לָזֶה נֶאֱמַר, אֵלֹא
כְּוֹנֵנְתוֹ לְקֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁשׁוֹחֵט לְשָׁמַיִם
וְלֹא לָשׁוּם דְּבָרִים אַחֲרִים, אֲבָל נִתְכַּוֵּן לְשְׁנֵי
סִימָנִים וְשָׁחַט אֶחָד - מִתֵּר הוּא בְּדִיעֵבֶר, שֶׁשְּׁנִינוּ,
הַשׁוֹחֵט אֶחָד בְּעוֹף - בְּדִיעֵבֶד כֵּן, לְכַתְּחֻלָּה לֹא.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בֹּא וּרְאֵה, כָּל מָה שֶׁנִּבְרָא מִנֶּפֶשׁ
הַחַיָּה הַזֶּה, הִתִּירוּ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנֵי

אָדָם מִפְּנֵי שְׂאִין לָהֶם נִשְׁמָה לְדַעַת וּלְהַפִּיר (בַּעֲבוּדַת
בּוֹרָאם), שְׂאֵל מָלֵא הִיתָה לָהֶם נִשְׁמָה, לֹא הִתְרוּ.

שאל רַבִּי אַבָּא אֶת רַבִּי חֲזִיָּא, אָמַרְתָּם שְׁנִשְׁמָה
אֵין נִכְנָסַת לְבֵן אָדָם עַד שִׁסְתַּכַּל בַּעֲבוּדַת
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִז תְּהִיָּה לוֹ נִשְׁמָה, וְאָמַרְתָּם
שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא קְדוּשָׁה, מַעֲלָה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן,
מָה זֶה שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ז) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת
רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בְּחִרְבָּה מֵתוּ, לָמָּה
יָמָתוּ? הוּאִיל וְהִיתָה לָהֶם נִשְׁמָה, הִיָּה לָהֶם
לְהַנְצִל? לֹא הִיָּה בִידּוֹ.

בא וְשְׂאֵלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר
לָהֶם, כִּךְ הוּא וְדַאי! וְהַכְּתוּב מְסִיעַ לָנוּ
שְׁכַךְ אָמַר אָבִיו, שְׁכַאֲשֶׁר בָּא הַמַּבּוּל, לֹא הִיָּה
אָדָם שִׁיעֲשֶׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשִׁבְלֵו, פָּרַט
לָנֶחַ וּבִנְיָו, וּזְכוּתָם לֹא הִיתָה אֶלָּא לְהִגָּן עֲלֵיהֶם
וְעַל בְּתִיָּהֶם, וְלֹא הִיתָה מִסְפִּיקָה זְכוּתָם כָּל כִּךְ
לְהִגָּן עַל כָּל הַדּוֹר.

ואותם שֶׁהָיוּ צְדִיקִים בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּמוֹ חֲנוּךְ
וְיִרְדָּה, שֶׁהִיתָה לָהֶם נִשְׁמָה, וְרֵאשִׁיִּים
שִׁיעֲשֶׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעַנָם, (מֵתוּ מִקֶּדֶם לָכֵן),
וְהִיָּנוּ מָה שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב (שֵׁם ח) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת

חיים באפיו, שעל אותם שנשמה קדושה היתה בהם. שלא תאמר שעל אלו שהיו במבול אמר הכתוב, אלא בא הכתוב ואמר (שם) מכל אשר בחרבה מתו, שלא היו בימי דור המבול ולא באותו זמן, אלא בחרבה מתו, כלומר, כבר נסתלקו מן העולם, ולא נשתיר בעולם צדיק להגן על דורו, ואז נעשה דין ברשעים.

אמר לו רבי חייא לרבי אבא, לא אמרתי לך שהלבוש הזה של זהב, שהוא לבוש של בעלי המשנה? שיאמר, אשריכם בעלי המשנה, גדול חלקם על הכל לעולם הבא.

עוד אמר רבי אלעזר, מה שכתוב (תהלים קנ) הללוהו בתקע שופר הללוהו בנגי"ל וכנו"ר הללוהו בת"ף ומחול הללוהו במני"ם ועגב. וכי צריך הקדוש ברוך הוא את זה?

אלא אמר דוד, כל מה שתשבחו לפני הקדוש ברוך הוא במיני הזמר הללו, אינו כלום. באדם האומר לחברו: עכשו עשה זה וזה, וכל מה שתעשה אינו כלום, עד שתעשה דבר פלוני. כך אמר דוד, הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי תרועה, כלומר אינו הללו, אלא מהו

הָלָלוּ? כָּל הַנִּשְׁמָה תִּהְלֵל יְיָ הַלְלוּיָהּ. וְהָאֲחֵר
אֵינוֹ כָּלוּם, אֲלָא הַלּוּל הַנִּשְׁמָה, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם)
כָּל הַנִּשְׁמָה תִּהְלֵל יְיָ הַלְלוּיָהּ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמִּים וְגו', רַבּוּתֵינוּ פְּתָחוּ
בַּפִּסּוּק הַזֶּה (תהלים מו ט) לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בָּאָרֶץ. אָמַר רַבִּי אֲבָא,
בֹּא וּרְאֵה שְׁלֹא כַּמֶּדֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵדֶת
בְּשׁוּר וָדָם. מֵדֶת בְּשׁוּר וָדָם, מַעֲשֵׂיו מִבָּלִים אוֹתוֹ,
אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּלָה אֶת מַעֲשָׂיו.

וְהִינּוּ מַה שְּׁאֻמְרָה חֲנָה, אֵין קָדוֹשׁ כֵּה' כִּי אֵין
בִּלְתָּהּ. מַהוּ כִּי אֵין בִּלְתָּהּ? אַל תִּקְרִי
בִּלְתָּהּ אֲלָא בַּלּוּתָהּ.

כֶּךְ הוּא כְּתוּב, לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים וְגו'.
אָמַר רַבִּי אֲבָא, מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁעָשָׂה אוֹתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה
בְּבִהְלָהּ, וְאָמַר לְכוּ חֲזוּ. בֹּאוּ הָיָה צָרִיף לוֹ לְכַתֵּב!
אֲפֹא אָמַר דָּוִד, כָּל דִּירֵי הָאָרֶץ שְׁבַע עוֹלָם הַזֶּה
לְכוּ, לְכוּ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם עַד סוּפוֹ, וְתִמְצְאוּ
אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כַּמַּעֲשֵׂיו בְּרֹאשׁ
הָעוֹלָם, כֶּךְ מַעֲשֵׂיו בְּסוֹף הָעוֹלָם. מִבֵּיא דִּירֵים
לְעוֹלָם, אִם זָכוּ - מוֹשִׁיב אוֹתָם וְאֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת

בְּנֵי בְנֵיהֶם עַד סוֹף הָעוֹלָם, לֹא זָכוּ - מִחֲרִיב
 אוֹתָם מֵהֶם, וְאוֹתוֹ מָקוֹם וְאוֹתָהּ קִרְיָה לֹא תִבְנֶה
 לְעוֹלָמִים. לְהִרְאוֹת לְבְנֵי אָדָם שְׂמֻקּוֹם שֶׁל רְשָׁעִים
 הִיָּה אוֹתוֹ מָקוֹם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה בּוֹ דִין,
 זֶהוּ שִׁפְתוֹב אֲשֶׁר שֵׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ.

דְּבַר אַחֵר, לָכֵן חָזוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים, אָמַר רַבִּי
 פִּנְחָס, מָה רָאָה דָּוִד שֶׁאָמַר מַפְעָלוֹת
 אֱלֹהִים וְלֹא אָמַר מַפְעָלוֹת ה' ? אֲלֹא בִשְׁם שֶׁל
 אֱלֹהִים הִשְׁתַּכְּלִל מַעֲשֵׂה בִּרְאשִׁית, וּכְשֶׁבָרָא
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיוּ הַמַּיִם הוֹלְכִים
 וְיוֹרְדִים, וּכְשֶׁזָּרַק הָאֶרֶץ לְמָטָה, זָרַק אוֹתָהּ בֵּין
 הַמַּיִם, וְהִיתָה טְמוּנָה, וְקָפְאָה בֵּין הַמַּיִם.

וַעֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹת בְּתוֹךְ אוֹת, דִּרְכּוֹ
 וְטַבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁהַמַּיִם קָלִילִים
 וְהָאֶרֶץ כְּבֵדָה, וּמִי שֶׁהוּא כְּבֵד, יוֹרֵד לְמָטָה,
 וְהַקָּלִיל עוֹלָה לְמַעְלָה, אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 לְהִרְאוֹת אוֹתוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו לְבְנֵי הָאָדָם, הִרְפִּין
 וְהוֹרִיד הַמַּיִם שְׁקָלִילִים לְמָטָה, וְהָאֶרֶץ שֶׁהִיא
 כְּבֵדָה, הָעֹלָה לְמַעְלָה עַל מֵה שְׁקָלִיל. זֶהוּ מֵה
 שִׁפְתוֹב (תהלים קלו) לְרַקַּע הָאֶרֶץ עַל הַמַּיִם. כְּלוֹמַר,
 הַמַּיִם שֶׁהֵם קָלִילִים - לְמָטָה, וְהָאֶרֶץ שֶׁהִיא
 כְּבֵדָה - לְמַעְלָה.

וְעוֹד, שְׁמַבִּין הַמִּים נִרְאָתָה וַיֵּצֵאָה הַיִּבְשָׁה,
 שְׂאִין דְּרֹךְ הָאָרֶץ לְהַעֲלוֹת מִתּוֹךְ מִים
 יִבְשָׁה, אֶלָּא לַחֹת, וּכְשֶׁהָעֵלָה יִבְשָׁה מִבֵּין הַמִּים,
 קָרָא שְׁמָה אָרֶץ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית ז) וַיִּקְרָא
 אֱלֹהִים לַיִּבְשָׁה אָרֶץ.

וַיִּשְׁנָה, ז' שְׁמוֹת קָרָא לָהּ: אָרֶץ, אֲדָמָה, גִּיא,
 נָשִׂיָה, צִיָּה, אֲרָקָא, תַּבַּל. גְּדוֹל שְׁכָכְלָם
 תַּבַּל, שְׁכָתוֹב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תַּבַּל בְּצֶדֶק.
 זֶהוּ שְׁכָתוֹב אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאָרֶץ. אָמַר רַבִּי
 יִצְחָק, שְׁבַעָה רְקִיעִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 כְּנֻגְדָם בָּרָא שְׁבַע אֲרָצוֹת, וְשְׁנֵינוּ, אָרֶץ אַחַת
 מִמֶּשׁ הוּצִיאוּ הַמִּים, וּמִמֶּנָּה נִתְּהוּ שְׁבַע אֲרָצוֹת,
 כְּפִי שְׁאֲמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַמִּים הָיוּ הִיסוֹד שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוֹם
 שְׁמַצָּאנוּ שְׁעָקָר כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שְׁלוֹ
 הָיוּ מִן הַמִּים, וְשְׁנֵינוּ, בַּתְּחִלָּה הָיוּ הַמִּים מְפֹזְרִים
 תַּחַת הַשָּׁמַיִם, עַד שֶׁגָּעַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּהֶם,
 וְהִכְנִיסָם וְאַסְפָּם אֶת מְקוֹם אֶחָד. זֶהוּ שְׁכָתוֹב
 (בראשית א) יָקוּוּ הַמִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם
 אֶחָד וַתֵּרָאָה הַיִּבְשָׁה. וְלֵאחֲרַי כֵּן נִתְּפָזְרוּ
 כְּמִתְחַלָּה, וְרָקַע הָאָרֶץ עַל הַמִּים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב
 (תהלים קלו) לָרָקַע הָאָרֶץ עַל הַמִּים כִּי לַעֲוֹלָם חֲסָדוֹ.

אמר עולא, וכי למה צריך כאן חסד, שכתוב לרקע הארץ על המים כי לעולם חסדו? אמר רבי יוסי, חסד גדול עשה הקדוש ברוך הוא בעולמו שהעמיד הארץ על המים, שאלמלא לא היתה הארץ מלמעלה, היה העולם מטשטש בבת אחת.

אמר רבי חסדא, אלמלא כך, לא היו בני אדם נוטעים וחורשים וזורעים. עכשו שהארץ למעלה, נוטעים וזורעים, והארץ עומדת בכחה ובקיומה מפני לחות המים אשר מתחת לארץ. ומלמטה יוצאים כמה נהרות, כמה מעינות, כמה מקנאות, לדשן כל העולם ולהצמיח הכל, וזהו החסד שעשה הקדוש ברוך הוא עם בריותיו ועם כל העולם.

שנו רבותינו, יום אחד היה יושב רבי שמעון בכניסת השער של לוד, והיו שם רבי יוסי ורבי חגי ורבי אלעזר בנו. בא רבי פנחס, אמר להם, הנה מאור המשנה בא. קם רבי שמעון והושיבו אצלו. אמר לו, מה היום הזה משאר הימים שאתה שותק, ואין פיה מניף מתיקות של דבש החכמה?

אמר לו, הייתי מסתכל בלבי, זה שאמר
 יחזקאל (יחזקאל א) ואשמע קול כנפיהם
 כקול מים רבים כקול שדי. שקל (השנה) אותו
 למים רבים, ושקל אותו לקול שדי, ומזה נשמע
 שקול מים רבים הוא כקול שדי. אמר לו, על זה
 תמהתי עליך, שלא היו שפתותיך מרחשות
 בסודות עליונים.

אמר לו, הרי סוד המרכבה הקדושה הוא. בא
 וראה, ששנינו במשנה שלנו, ארבעה
 מלאכים קדושים נוסעים במסע כסא הכבוד של
 המלך הקדוש, ומי הם המלאכים? אותם
 שנקראו חיות הקדש, וארבעה הללו הם נכבדים
 ועליונים על כל שאר המלאכים, פרט לאחד.

ויש אומרים שאחד הוא מארבעה הללו, ולא
 כך הוא, שכן מצאנו בספר החכמה של
 המלך שלמה.

ואלו הארבעה, כאשר מתכנסים בכנוס
 במסעיהם, נשמע בכל הרקיע קול
 מסעם כקול מלאכים רבים ועליונים, שנקראים
 אלף אלפים ורבוא רבבות, ובקול שהוא של
 שמש האחד שהוא, שמשמש לפני המלך

הַעֲלִיזוּן, וְהַכְּנוּס הַהוּא שֶׁהֵם מִתְכַּנְּסִים, בְּזִמָּן
שָׂבָא לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם הַטּוֹב וְהַכְּבוֹד שֶׁל מַלְכָם.
בְּכָה רַבִּי פִנְחָס וְאָמַר, בְּמִפְתָּח שֶׁל הַפּוֹתָחִים
חֲקוּקִים הָאוּצְרוֹת שְׁחֲתוּמִים, בְּכֹאֲשֶׁר הֵם
עוֹלִים הָיִיתָ. בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, הַשָּׁלֵם הַפְּסוּק!

אָמַר, (שם) קוֹל הַמֶּלֶךְ כְּקוֹל מַחְנֶה. מֶה זֶה קוֹל
הַמֶּלֶךְ? כִּךְ שְׁנִינוּ, שְׂכֹאֲשֶׁר מְשַׁבְּחִים אֶת
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כָּל דְּבוּר שֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים
לְפָנָיו, כְּדְבוּר שֶׁל תְּשַׁבַּחְתֶּם שֶׁל מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל,
כֹּאֲשֶׁר מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ לְמַטָּה.

בְּעִמְדָם תִּרְפִּינָה כִנְפֵיהֶן (שם), הַבְּעִמְדָם הַזֶּה
כְּמוֹ (איוב לב) עֲמָדוֹ וְלֹא עָנוּ עוֹד.
שְׂכֹאֲשֶׁר מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל הַזֶּה אֵין מְשַׁבְּחִים אֶת
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, מִיד תִּרְפִּינָה כִנְפֵיהֶן,
מִתְרַפֶּה כְּחֵם שֶׁל הַכְּנוּס הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְאֵין לָהֶם
כַּח לְשַׁבַּח תְּשַׁבַּחַת שְׁלָמָה לְפָנָיו.

וְעוֹד פְּסוּק אַחֵר שֶׁמְסִיעַ לָזֶה, שְׂכָתוֹב (יחזקאל א)
וְיֵהִי קוֹל מַעַל לָרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ וְגו'.
וְיֵהִי קוֹל, זֶה קוֹלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. כְּשֶׁמְרַבִּין בַּתְּפִלָּה,
לְהִיכֵן עוֹלָה? מַעַל לָרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל
חַיִּית, שֶׁשֶּׁם מִנַּחַת תְּפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים.

וְכַשְׁפוּסָקִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹלָם וּלְהַתְּפִלֵּל וּלְקַרֹּת
 בַּתּוֹרָה, מָה כָּתוּב? בְּעֶמְדָם,
 כְּלוּמַר, בְּשִׁתְּיוֹתָם מִהַתּוֹרָה וּמִן הַתְּפִלָּה,
 תִּרְפִּינָה כִּנְפֵיהֶן שֶׁל הַחַיּוֹת, כְּמוֹ שְׁאַמְּרָנוּ. אָמַר
 לוֹ, עֲבוּר כֵּן בָּאתִי לִשְׁמַע מִפִּיךָ רוּחַ שֶׁל חֲכָמָה,
 סֹדֶר, וְהַשְׁלוּם שֶׁלִּמְעֵלָה שֶׁנֶּתַן בָּךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָקוּוּ הַמַּיִם - הֵקוּ הַזֶּה
 שְׁמַנִּיחִים הָאָמְנִים לְבָנוֹת הַבְּנִין שֶׁלֹּא
 יֵצֵא חוּץ מִמֶּנּוּ לְכָאן וּלְכָאן, כִּף עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא קוֹ לַמַּיִם שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִשְׁפָּתָם לְכָאן
 וּלְכָאן. זֶהוּ שִׁפְתוֹב (אִיּוֹב לח) וְאָמַר עַד פֹּה תִּבְאֵ
 וְלֹא תִסִּיף.

וְיִשְׁנִינוּ, גְּבוּל הַגְּבִיל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּם,
 וְאֵיזֶהוּ הַגְּבוּל? רַבִּי אֲבָא אוֹמֵר, זֶה
 הַחוּל, שִׁפְתוֹב (יִרְמְיָה ה) אֲשֶׁר שִׁמְתִּי חוּל גְּבוּל לַיָּם.
 וְכִשְׂרוּאִים אֶת הַחוּל הַזֶּה, חוֹזְרִים לְאַחֹר, וְאֵינָם
 יוֹצְאִים לַחוּץ מֵאוֹתוֹ הֵקוּ שֶׁנֶּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה כִּמָּה שֶׁהוּא עֶקֶר
 הָעוֹלָם הַמַּיִם, שֶׁהָרִי שְׁמַיִם נִטְלוּ מֵהֶם אֶת
 הַשֵּׁם, מִי"ם שְׁמִי"ם, וְלָמָּה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק,

שְׁהוֹסִיף הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּים אֵשׁ וּבָרָא
מִמֶּנּוּ שָׁמַיִם, כְּלוּמַר אֵשׁ וּמִים.

אָמַר רַבִּי יוֹדָאִי, לֹא כֶּף, שֶׁהָרִי מֵהַחֲבִיבוֹת
שֶׁלִּפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִבְרָאוּ הַשָּׁמַיִם.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיִּפֶּה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְלֹא
קָשָׁה בָּמָה שְׁאָמַר רַבִּי יוֹדָאִי, וּכְשֶׁתִּדְּעַ מֶהוּ
הַמִּים, תִּדְּעַ אֶת עֶקֶר הַדָּבָר.

וּכְשֶׁבָא רַבִּי בָּא, נִכְנָסוּ לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי
חֲזִיָּא. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמַר לָנוּ מוֹרְנוּ הָעֶקֶר
שֶׁל דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים. אָמַר, אָמַר
דָּבָר אֶחָד, וְטוֹב לָמִי שִׁיְהִיָּה לוֹ לֵב לְדַעַת.

אוֹמְרִים בְּעָלֵי סוּד הַמִּשְׁנָה, שָׁמַי שְׁרוּצָה
לְדַעַת וּלְהַתְּבוֹנֵן בָּלְבוּ מִחֲכָמַת
הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, יֵדַע בְּרֵאשׁוֹנָה מֶהוּ מִים, וּמִי
שְׁרוּצָה לְדַעַת מֶהוּ הַקֶּפְאוֹן שֶׁל הַכֶּסֶּא, יִסְתַּכֵּל
בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שְׁכָתוֹב (בַּמַּדְבָּר יח) בְּרִית מֶלֶךְ
עוֹלָם הִיא, וּמִשְׁנֵים הִלְלוּ יִסְתַּכֵּל בַּחֲכָמָה
הַקְדוּשָׁה שֶׁלֹּמְעָלָה.

אָמַר רַבִּי אָבָא, מִי שְׁרוּצָה לְדַעַת הָעֲנִיִּן שֶׁל
קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שִׁידַע אֶת עֲנִיִּן
הַמֶּלֶךְ, שֶׁמִּנְהֵג מִן הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהַתְּמִנָּה תַּחַת אֲדוֹנוֹ,
יֵדַע מֶהוּ וְאֵיךְ נִמְחָה בַּמִּים, וְיִסְתַּכֵּל בַּחֲכָמָה.

אמר רבי יצחק אמר רב, החוזים בכוכבים שמעמידים בכוסותיהם מים ומלח, ענין של אורה, מאור היה כדי להסתפל בחכמה.

דבר אחר, (בראשית א) ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, רבי פתח, (תהלים צג) מקלות מים רבים אדירים משברי ים אדיר בפרום ה'. מקלות מים רבים, כשאמר הקדוש ברוך הוא למים שיתכנסו במקום אחד, היו משוטטים לכאן ולכאן, ונתגאו למעלה.

אמר רבי יצחק, בשעה הזו נטלו המים את הארץ, שהיתה כנוסה בהם, והיו מכסים אותה. אמר להם הקדוש ברוך הוא, לא כך, אלא הכנסו כלכם אל מקום אחד ותראה היבשה. משמע שהיבשה היתה מקדם ארץ, בלי לחות, בין המים. לא כתוב יבשה, אלא היבשה.

והיו המים הולכים גובהים ויורדים, ומשמיעים קולם לסוף השמים, עד שגער בהם הקדוש ברוך הוא והכניסם לתהום, ושם היא התכנסות המים, ועד עתה קולם אינו שוכך, וקרא להם ימים. וכשהם גובהים שם במקום ההוא, נשבר תקפם, ויורדים ואין יוצאים החוצה

מִירָאָת תִּקְפוֹ שֶׁל אֲדוֹנָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) אֲדִירִים
מִשְׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְאֵם כֵּן, מֶה כָּתוּב אַחֲרָיו? (שם)
עֲדַתִּיךָ נֶאֱמָנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נֶאֱוָה קֹדֶשׁ. מֶה
רוֹצֶה פֶּסוּק זֶה לְפֶסוּק שְׁלֹמֶעֱלָה? אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, אָמַר דָּוִד: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָעֲדוּת
שְׁעָשִׂיתָ בְּמַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית, הֵם אָמַת לְהַעֲדִיד
עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, שֶׁהָרִי שָׁנִינוּ, כָּל הַמַּעֲדִיד
בְּמַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית בְּכָל יוֹם, מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן
הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר דָּוִד, אֵתָּה הוּא שְׁעָשִׂיתָ אֶת כָּל הָעוֹלָם,
וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּים, וְהַמִּים הָיוּ מִכְסִּים אֶת
הָעוֹלָם מִהֶרְבּוּי שִׁבְהֵם, וְעָשִׂיתָ לָהֶם שְׁתֵּיכַנְסוּ
בְּצִמְצוּם כָּלֵם אֶחָד אֶל מְקוֹם אֶחָד. כֵּךְ יִהְיֶה רְצוֹן
מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁשְׁכִּינְתְּךָ שֶׁהִיא מְלֵאָה כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ,
שֶׁתִּצְמָצֵם אוֹתָהּ בְּבֵיתְךָ, שְׁיוֹתֵר רָאוּי הוּא לְהִיּוֹת
שֵׁם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב לְבֵיתְךָ נֶאֱוָה קֹדֶשׁ, וְלֹא לְזִמָּן
מוֹעֵט, אֲלֵא לְאֶרֶךְ יָמִים.

דִּבֶּר אַחֵר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמִּים מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה.
רַבִּי תַנְחוּם פָּתַח בְּפֶסוּק הַזֶּה, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבִד

וַאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מִבֵּין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסָף הַצַּדִּיק. שָׁם שְׁנִינוּ, שְׂכָאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַתְּכַל בְּעוֹלָם וְרוֹאֶה שְׂאִין בְּנֵי אָדָם צַדִּיקִים, וְהַרְשָׁעִים הַרְבֵּה פוֹרְחִים בְּעוֹלָם, אָזִי עוֹשֶׂה דִין בְּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, כְּמַעֲשֶׂה שֶׁל הַגּוֹף עִם הַנִּשְׁמָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם הַדּוֹר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵיךְ? אָמַר לוֹ, כְּגוֹן זֶה:
הַצַּדִּיקִים הֵם הַנִּשְׁמָה, וְהַרְשָׁעִים הֵם הַגּוֹף. כְּשֶׁמְסַתְּכַל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, נוֹטֵל אֶת הַנִּשְׁמָה, וְנִשְׁאָר הַגּוֹף לְסִרְחוֹן הַבָּשָׂר. וּמָה נוֹטֵל? נוֹטֵל אֶת הַנִּשְׁמָה, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים, וְיִשְׁאָרוּ הַגּוֹף, שֶׁהֵם הַרְשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקּוּוּ הַמֵּיִם, אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַנֶּאֱסָפִים לְבֵית עוֹלָמָם, שֶׁהֵיא מְקוֹם אֶחָד וּמִיָּחָד לָהֶם לְמַעַלְתָּם, וּכְשִׁיתְּכַנְסוּ לְעוֹלָם הַבָּא, מָה כָּתוּב? וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה, שֶׁהֵם הַרְשָׁעִים, בְּלִי מַעֲשֶׂה, שְׂאִין מִי שִׁיגֵן עָלֵיהֶם וַיְכַסֶּה עָלֵיהֶם, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ') וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גִוַע אֶהְרֶן, אֵל תִּקְרִי וַיִּרְאוּ, אֵלָא וַיִּירְאוּ.

שְׁהָרִי שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַב, וַיֵּשׁ
 אֹמְרִים אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב, כָּל
 זְמַן שְׁהַצְדִּיקִים בְּדוֹר, אֵין מִדַּת הַדִּין יְכוּלָּה
 לְשַׁלֵּט בָּהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר
 לְהַשְׁמִידֵם לֹוִי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בַּפָּרֶץ לְפָנָיו
 לְהַשִּׁיב חֲמָתוֹ מִהַשְׁחִית. וּכְשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרָשָׁעִים, מְסַלֵּק הַצְדִּיקִים
 מִבִּינֵיהֶם, וְאֵז עוֹשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים.

מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוּמָה? לְמַלְךְ שְׁהָיָה לוֹ
 פָּרֹדֶס. יוֹם אֶחָד נִכְנָס לִגְנוֹ וְרָאָה שְׁהָיוּ
 שָׁם בְּכָלוֹ דִּרְדָּרִים רַבִּים. אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְבַעַר
 אוֹתָם מִכָּאן. הָרִים עֵינָיו וְרָאָה וְרָדִים טוֹבִים
 וְנָאִים. אָמַר, בְּשָׁבִיל אוֹתָם הַנִּרְדִּים אֲשָׁאִיר אֶת
 כָּל הַדִּרְדָּרִים, וּכְשֶׁנִּתְּנוּ רִיחָם אוֹתָם הַנִּרְדִּים,
 נָטַל אוֹתָם וַעֲקַר אוֹתָם מִן הַגֶּן. כִּיּוֹן שְׁעָקַר
 אוֹתָם, אָמַר, הֲרִי הַזֶּמֶן לַעֲקַר אֶת הַדִּרְדָּרִים שֶׁל
 הַגֶּן וּלְבַעַר אוֹתָם מִכָּאן. כֵּן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 כָּל זְמַן שְׁהַצְדִּיקִים בְּדוֹר, אֵין נַעֲשֶׂה דִין
 בְּרָשָׁעִים. נִסְתַּלְקוּ הַצְדִּיקִים מִבִּינֵיהֶם, אֵז נַעֲשֶׂה
 דִין בְּרָשָׁעִים.

שָׂאֵל רַבִּי יִצְחָק אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁהָיוּ הוֹלְכִים
 בַּמִּדְבָּר. אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְשָׂאֵל שָׂאֵל

אחת, אם זה אינו חטא. אמר לו, ראוי אתה לשאל בתורה, מה שאתה רוצה - תשאל.

אמר, זה שאמר הכתוב (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. אם קדם הפעלה היה - נאה הוא ויפה. אלא מה שאמר אחר הפעלה, משמע שלא היה יודע קדם לכן את עקר הפעלה ותקונה ויפיה, וכשהיתה הפעלה נגמרת, משמע שהיה מעיין בה כמות שהיא עומדת, ואזי הוא אומר כי טוב, שכתוב וַיֵּרָא, ואחר כך אמר כי טוב?

אמר לו, זה אינו חטא, ואתה צריך לשאל את זה. וזו אזהרה לאדם, שאמר רבי יהודה, כשילמד אדם במעשה בראשית, פעלתו של כל יום ויום, אין לו לשאל על מה שאינו מצוה ולומר, פעלה זו למה נעשית כך בדמות זו, וזו נעשית כך בדמות זו. ואמר לו, תדע למה, וירא אלהים כי טוב לעשותו, ועל כן אל תשאל יותר. **ועוד**, כדי להזהיר לבני אדם ולהורות להם הדרך הנכון, כי גלוי וידוע לפניו הפעלה קדם שיעשה, ולא רצה לומר טוב הוא זה עד גמר המלאכה. וכך אין ראוי לאדם לשבח הדבר עד סיומו, שמא ימצא בו גרעון ויתבדה, ויאחז בדבריו.

אמר רבי ברכיה, כן ראינו בכמה מקומות שנתן הקדוש ברוך הוא אזהרה לאדם להזהר ממנו, אף על פי שלא היה צריך לו, והכל גלוי לפניו, אבל כדי לתת אזהרה לאדם הצריך לעשות כן.

בא וראה, שכתוב (בראשית יח) ארדה נא וראא הפצעקתה הבאה אלי עשו כלה. וכי לא היה גלוי לפניו, שהוא צריך לדעת ולחקר? אלא אמר רבי ברכיה, מכאן אזהרה לבית דין שאין להם להסמך על דעתם, אלא יש להם לדעת ולחקר ולדרש הענין יפה. זהו שכתוב (דברים יג) ודרשת וחקרת ושאלת היטב, ואין לה רשות להסמך על דעתה.

בעוד שהיו יושבים, ראו את רבי אבא שהיה בא. אמרו, מבצלי המשנה הגיע. קרבו אליו, ושאלו את השאלה הזו.

אמר, כך פסקו בצלי המשנה, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, עשה אותו במצותו על ידי אמצעי. אמר לארץ עשי כך, ועשתה כמו שהצטוותה ולא שנתה ממנו. אמר למים עשו כך, ועשו המים את המעשה שלהם שהצטוו ולא שנו ממנו, וכך לרקיע כך כגון זה.

וְכַשְׁהִיָּה עוֹשֶׂה שׁוּם אֶחָד מֵהֶם מַעֲשֵׂהוּ כְּמוֹ
שֶׁהֲצִטָּה, הִיָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁעָשָׂה כְּאוֹתוֹ אֲפֵן שֶׁצָּוָה אוֹתוֹ, וְהוּא
מְשַׁבַּח אֶת אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיֵּרָא
אֱלֹהִים כִּי טוֹב, כְּלוֹמֵר, וַיֵּרָא בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה
שֶׁעָשָׂאוֹהוּ כְּמוֹ שֶׁצָּוָה, וְהִיָּה אוֹמֵר כִּי טוֹב,
כְּלוֹמֵר כִּי טוֹב עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁנִּצְטָוָה, וְזֶהוּ וַיֵּרָא
אֱלֹהִים כִּי טוֹב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּלֶם אָמְרוּ יִפָּה,
וְהַדְּבָר הַזֶּה יִפָּה מִכָּלֶם.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה לְרַבִּי יִצְחָק, אִם כֵּן, קָשָׁה דְּבָר
זֶה מִכָּל מָה שֶׁנֶּאֱמַר, שָׁאִם כֵּן, הִיָּה לוֹ
לוֹמֵר פֶּסוּק זֶה (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר
עָשׂוּ וְהָיָה טוֹב מְאֹד, מָה זֶה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה?
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יִפָּה אֲמַרְתָּ!

הִלְכוּ אַחֲרֵי רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ לוֹ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה.
אָמַר לָהֶם, יִפָּה הוּא! וּפֶסוּק זֶה מְסִיעַ
לָנוּ, שְׁכָתוֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה – בְּכָלֶל, וְלֹא
נֶאֱמַר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ, שֶׁמִּשְׁמַע (על) הָאֲמָצְעִיִּים
הִלְלוּ שֶׁעָשָׂה, שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת כָּל מָה שֶׁנִּצְטָוָה,
וְהָיָה טוֹב, וּבִגְלָלוֹ כְּתוֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
וְהָיָה טוֹב, לְהִיּוֹתָם עוֹמְדִים תָּמִיד, בְּאוֹתוֹ

קיום ובאותו הדרך שֶׁעָשָׂהוּ, וְשָׁלֵא יִשְׁתַּנּוּ מִדֶּרֶךְ
זוֹ לְעוֹלָם.

אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב, לְשִׁלְשָׁה קָרָא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹתָם בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית,
וְאֵלּוּ הֵן: הַשָּׁמַיִם, וְהָאָרֶץ, וְהַמַּיִם. הַשָּׁמַיִם מִנֵּין
לָנוּ? שְׁכָתוֹב (ש) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרְקִיעַ שָׁמַיִם.
הָאָרֶץ מִנֵּין לָנוּ? שְׁכָתוֹב (ש) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
לְיִבְשָׁה אָרֶץ. הַמַּיִם מִנֵּין לָנוּ? שְׁכָתוֹב (ש)
וַלְמָקוֹה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. וְלָמָּה? לַעֲשׂוֹת בָּהֶם
כָּל מְלָאכָתוֹ.

וְכֵּה שִׁיַּצָּא מֵהֶם הַנִּיחוּ לְאָדָם לְקָרָא לָהֶם שְׁמוֹת.
אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, כָּל מָה שֶׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ, אָדָם הִרְאִישׁוֹן קָרָא לָהֶם שְׁמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר
(שם ב) וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה.

סדר הלימוד ליום ו' אב [יום 301 בשנה]

פֶּרֶשָׁה ג'. (שם א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְּשָׂא הָאָרֶץ
דָּשָׂא עֹשֵׁב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פָּרִי עֹשֶׂה פְּרִי
לְמִינוֹ. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח, (שיר ד) עוֹרֵי צִפּוֹן וּבּוֹאֵי
תִּימָן הִפְיַחִי גְּנִי יִזְלוּ בְּשִׁמְיוֹ יָבֵא דוֹדֵי לְגִנּוֹ וַיֹּאכֵל
פְּרִי מִגִּדְּיוֹ. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, כִּמָּה יֵשׁ לְאָדָם

לְהַרְהֵר בְּמַעֲשָׂיו וּלְפַקֵּד אוֹתָם בְּכָל יוֹם, הוֹאִיל
וְנָתַן בוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִשְׁמָה טְהוֹרָה לְדַעַת
וּלְהַפִּיר לְבוֹרְאוֹ, וּלְהַסְתַּכֵּל בְּנִפְלְאוֹתָיו שֶׁהוּא
עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם.

וְשִׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַרְבַּע רוּחוֹת מְנַשְּׁבוֹת
בְּכָל יוֹם מֵאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. רוּחַ
מִזְרַח מְנַשֶּׁבֶת מִהַבְּקָר וְעַד חֲצֵי הַיּוֹם, וְיוֹצְאִים
עִמָּה מֵאוֹצַר הַחֲמֻדָּה הַהוּא. שִׁשְׁנִינוּ, אוֹצַר יֵשׁ
לְמַעַלָּה בְּשַׁעְרֵי הַמִּזְרַח וְחֲמֻדָּה שָׁמוּ, וַיֵּשׁ בוֹ
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וְחֲמֵשׁ רוּחוֹת שֶׁל
רְפוּאָה לְעוֹלָם.

וְהִינּוּ שִׁשְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, (שְׁאָמַר רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר, מֵהוּ) מֵה שִׁכְתוּב בִּקְר לֹא עֲבוֹת,
כְּלוּמַר, כְּשֶׁהוּא בִקְר, מִי שֵׁישׁ לוֹ מַחֲלוֹת וְחֻלָּיִים,
אֵינּוּ נִלְכָּד בְּעֲבוֹת.

וּמִשּׁוּם כֵּן אָמַר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי, יֵשׁ מִלְּאָךְ
מִמֶּנָּה מִהַבְּקָר וְעַד חֲצֵי הַיּוֹם בְּאוֹתָהּ
רוּחַ שְׁבָאָה מִמִּזְרַח, וּמִיכָאֵל שָׁמוּ, שֶׁהוּא מְמַנֶּה
לְצַד מִזְרַח. וְאָמַר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי, הוּא
מִיכָאֵל, שִׁכְתוּב בוֹ הִנֵּה מִלְּאָכִי יֵלֶךְ לְפָנָיִךְ.
בְּהַשְׁגָּחָה תִּמְצָא, מִיכָאֵל - מִלְּאָכִי, וְזֶהוּ שְׁאָמַר

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעַשֵׁה הַנָּה מְלָאכִי יִלְךְ לְפָנֶיךָ,
כְּלוּמַר, הַנָּה מִיכָאֵל יִלְךְ לְפָנֶיךָ.

וְשָׁנִינוּ, כְּשֶׁרוּחַ מְזֻרַח מְתַעֲוֶרֶת לְצֵאת לְעוֹלָם,
מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וִיכוֹן רוּחוֹ לְעֲנִין הַזֶּה,
כָּל בְּרָכָה שֶׁמְבָרְכִים אוֹתוֹ, מְתַקֶּימָת בַּשָּׁעָה
הַהִיא, וַיְהִיָּה שִׁמַּח כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

רוּחַ מַעֲרָב מְנַשְׁבֶּת מִחֲצֵי הַיּוֹם עַד הַלֵּילָה,
וְיוֹצֵאִים עִמָּה מְאוּצָר מַעֲיָן אַרְבַּע מֵאוֹת
וְשָׁשִׁים וְחֲמֵשׁ רוּחוֹת לְהַפְרִיחַ עֲשָׂבִים וְאֵילָנוֹת
וְיִבּוּלִים. וְלִמְדָנוּ, מְלֶאךָ מְמַנֶּה מִחֲצֵי הַיּוֹם עַד
הַלֵּילָה, וּרְפָאֵל שְׁמוֹ, וְהוּא מְמַנֶּה לְצַד מַעֲרָב.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶן פִּזִּי, אִם כֵּן, קָשִׁיָא יֵשׁ כָּאֵן,
שֶׁהָרִי שָׁנִינוּ, הַמְּלָאךְ הַמְּמַנֶּה עַל הָרִפּוּאָה
רְפָאֵל שְׁמוֹ, וְאָמַרְתָּ שֶׁהָרִפּוּאָה בָּאָה מִמְּזֻרַח,
וּמִיכָאֵל הַמְּמַנֶּה עָלֶיהָ?

בֹּא תִשְׁמַע, אָמַר רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, כָּל מַעֲשֵׂי
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנֵי אָדָם כְּדִי שִׁיכִירוּ
אוֹתוֹ שֶׁהוּא מְכָה וְהוּא מְרַפָּא, וְלֹא יִשְׁימוּ אֲנָשִׁים
לָבָם לְמֶלֶאךָ וְלֹא לְגִדּוּל, וּמִשּׁוּם כֵּךְ מַחְלִיף
עֲדָנִים וְזִמְנִים, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מְלָאךְ פְּלוֹנִי עָשָׂה לוֹ
אֶת זֶה, אֵלָּא הַכֹּל בְּיָדוֹ.

וּלְפִיכָךְ מַחְלִיף רוּחוֹת, עַד שִׁיתְּפַלְלוּ לְפָנָיו
וַיֵּשׁוּבוּ, וְאֵז וּפְקֹד אֶת הָרְפוּאָה לְשֵׁרוֹת
עָלָיו, וְאוֹתוֹ מְלֹאךְ שֶׁנִּפְקֵד עַל הָרְפוּאָה, עוֹשֶׂה
מָה שֶׁנֶּצְטָוָה מִרְצוֹן אֲדוֹנָיו.

וּבֹא רְאֵה אֶת רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
שֶׁלֹא מָכָה אֶת הָאָדָם עַד שִׁיעֲלָה אֶת
מַעֲשָׂיו בַּמִּשְׁקַל בְּבֵית הַדִּין שֶׁלְמַעֲלָה, וְהָהוּא
שֶׁהִתְמַנֶּה עַל הַדִּין, הוּא מִיכָאֵל. וְרַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שָׂאף עַל גֵּב שֶׁבִּגְלָלוֹ מְגִיעַ לוֹ
דִּין בִּידוֹ בְּדִין, מְגִיעַ לוֹ רוּחַ שֶׁל רְפוּאָה בְּכָל יוֹם,
עַד שִׁיכְשִׁיר אָדָם אֶת מַעֲשָׂיו וַיֵּשׁוּב מֵהֶם לְפָנָיו
רְבוּנוֹ, וְאֵז מְשִׁדֵּר לוֹ רְפוּאָה עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַשְּׁלִיחַ
שֶׁמִּמֶּנָּה עָלָיו.

רוּחַ דְּרוֹם מְנַשֶּׁבֶת מֵרֵאשִׁית הַלֵּילָה עַד חֲצִי
הַלֵּילָה, וַיּוֹצֵאִים עִמָּה מְאוֹצֵר הַחֲמֻדָּה
הֵהוּא מְאֻתִּים וְשִׁבְעִים וְחֲמֵשׁ רוּחוֹת, לְדַשֵּׁן אֶת
הָאָרֶץ וּלְחַמֵּם אֶת הַקֶּר, וּמְלֹאךְ מִמֶּנָּה עָלָיו,
וְאוֹרִיאֵל שָׁמוֹ, וְהוּא מִמֶּנָּה לְצַד דְּרוֹם בְּרוּחַ
הַהֵיא, וְאוֹתָהּ רוּחַ כְּבֹדָה עַל הַחוּלִים וְדוּחֻקִּים
בוֹ, וְהוּא טוֹב לְעוֹלָם. וְלִמְדֵנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן דְּנִים
אֶת הָרָשָׁעִים בְּאֵשׁ הַגִּיהֶנֶם, וְכָל הָעוֹלָיִם שׁוֹכְבִים
וְהוֹזִים בִּשְׁנָה, וְאֵין מִי שֶׁמִּתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם.

רוח צפון מנשבת מחצי הלילה עד הבקר.
ולמדנו, שלש מאות אלה רוחות וסערות
באים עמה, והיא קשה מכלם לכל, וטוב לחולים
מרב הקר שלהם, בעבור החם הרב שבהם.

ולמדנו, אמר רבי שמעון בן יוחאי, באותה
שעה יוצא הקדוש ברוך הוא מאותם
עולמות רבים שכוסף בהם, ובא להשתעשע עם
הצדיקים בגן עדן, וקול הפרוז מכריז לפניו
ואומר: עורי צפון ובואי תימן. כלומר, עורי
רוח צפון והתעוררי לבא לעולם ולהפיח
בבשרים של העדן. זהו שכתוב (שיר ד) הפיחי גני
יזלו בשמיו.

שלמדנו, בזמן שרוח צפון מנשבת בחצי
הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס
בגן עדן, כל הבשרים וכל האילנות שבגן עדן
עולים ריחם ומזמרים לפניו, שכתוב אז ירננו
עצי היער מלפני ה'. אמר רבי שמעון, היער
הזה, כמו שנאמר (שם ה) אכלתי יערי עם דבשי.

וכן הצדיקים כלם נהנים מזיו אספקלריה של
מעלה ונזונים ממנו, ומזמרים לפני יוצרם
בגן עדן. זהו שכתוב (שם ד) יבא דודי לגנו ויאכל

פְּרִי מִגְדָּיו. אָמַר רַבִּי מִנְחֵם, מָה זֶה יֹאכֵל?
הִיעָלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֹאכֵל? לֹא
כֵן! אֲלֵא כְּמִי שְׂאוֹמֵר, יֵבֵא שְׁלִיט הַבֵּית – וְיֹאכֵל
הָאוֹרֵחַ. כֵּן כָּתוּב יֵבֵא דוֹדֵי לְגִנּוּ, כְּלוּמַר,
כְּשִׁיבֵא דוֹדֵי לְגִנּוּ, יֹאכֵל הַמִּמְתִּין לוֹ, וְאַיִזְהוּ פְּרִי
מִגְדָּיו? הֵם הַצְדִּיקִים, שֶׁהֵם פְּרִי מִגְדָּיו שֶׁל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

שְׁנֵי רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁמִּתְחִילָה רוּחַ צָפוֹן לְנִשֵּׁב, כָּל
הַשָּׁמַיִם וְכָל הָרַקִּיעִים וְחַיּוֹת הַקֶּדֶשׁ
וְהָאוֹפָנִים וְכָל צֶבֶא הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם מִזְדַּעְזְעִים
וּמִתְחַלְחֲלִים, וּפּוֹצְחִים רְנָה וּשְׂבָחָה לְמִי שְׂאֹמֵר
וְהִיא הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּכְנָס עִם הַצְדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן.
וְזֶהוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִי שֶׁנִּשְׁמָה קְדוּשָׁה יֵשׁ
בוֹ, וְשׁוֹמֵעַ קוֹל הַתְּרַנָּגוּל קוֹרֵא בַּחֲצוֹת
הַלַּיְלָה, שְׂאֹמֵר רַב יְהוּדָה, בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה,
כְּשֶׁנִּכְנָס הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגֵן עֵדֶן, זִיק שֶׁל אִישׁ
יוֹצֵא מִבֵּין גִּלְגָּלֵי הַחַיּוֹת וְהוֹלֵךְ בְּכָל הָעוֹלָם
וְנוֹגֵעַ תַּחַת כַּנְּפֵי הַתְּרַנָּגוּל, וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה,
בִּירְאָה מִקִּישׁ אֶת כְּנָפָיו זו עִם זו וְקוֹרֵא, וְזֶהוּ
בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה.

וּמִי שֵׁשׁ לוֹ הַשָּׁכַל בָּלְבוֹ וַיִּתְעוֹרֵר וַיִּקְוֶם
 לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, הוֹלֵךְ קוֹלוֹ וְנִשְׁמָע בְּגֵן
 עֵדֶן, וּמִקְשִׁיב הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַצְדִּיקִים
 אוֹמְרִים לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, מִי הוּא זֶה? וְהוּא
 מַשִּׁיב וְאוֹמֵר: פְּלוֹנִי וְהִנֵּשְׁמָה הַקְדוֹשָׁה שֵׁשׁ בּוֹ
 עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הִקְשִׁיבוּ כָלְכֶם, שְׂזֵה נוֹחַ לְפָנַי מִכָּל
 שִׁירָה וְתִשְׁבַּחַת שְׁאוֹמְרִים לַמַּעֲלָה.

זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם ד) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגְּנִים. כְּלוּמַר, נִשְׁמָה
 קְדוֹשָׁה שְׁאֵת יוֹשֶׁבֶת בְּעוֹלָם הַהוּא בֵּין גְּנוֹת
 וְטַנוּף, וְאֵת עוֹסֶקֶת בַּתּוֹרָה – בַּשָּׁעָה הַזֹּאת הַחֲבָרִים
 מִקְשִׁיבִים לְקוֹלָהּ, שֶׁהוּא עָרֵב. וְהוֹאִיל וְכֵן,
 הַשְּׁמִיעִי וְהָרִימִי קוֹלָהּ בַּתּוֹרָתִי, וְאַתָּן לָהּ שְׂכָר
 חֶסֶד בְּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הָיָה מַכִּיר
 אוֹתָהּ הַשָּׁעָה, שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּנֹר הָיָה תְלוּי
 לַמַּעֲלָה מִמַּטָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, וּכְשֶׁהָיָה חֲצוֹת הַלַּיְלָה,
 רוּחַ צְפוֹנִית בָּאָה וּמִנִּשְׁבַּת בּוֹ, וּמִיָּד הָיָה קוֹם
 וּמִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת, שְׁכָתוֹב (תהלים נז)
 עוֹרָה כְּבוֹדִי עוֹרָה הַגָּבֹל וְכֹנֵן אֶעֱיָרָה שְׁחָר.

אָמַר רַבִּי זִירָא, מִנֵּין לָנוּ שְׁרוּחַ צְפוֹנִית מִנִּשְׁבַּת
 בְּכֹנֵן? אָמַר רַב יִצְחָק, מִכָּאן – כָּתוּב כָּאן

עוֹרָה כְּבוֹדִי, וְכָתוּב שֵׁם עוֹרֵי צָפוֹן. מַה לְּהֵלֶן
צָפוֹן, אֵף כָּאֵן צָפוֹן. וְהָיוּ מְקַשִּׁיבִים לוֹ בְּכָל לַיְלָה
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגֶן עֵדֶן, וְזֶהוּ
בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה.

שְׁנֵי רַבּוֹתֵינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גֵן עֵדֶן
לְמַטָּה בְּאֶרֶץ, וְהוּא מְכוֹן כְּנֶגֶד כִּסֵּא
הַכְּבוֹד, וּפְרֻכֶּת, הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא. וְלִמְדָנוּ מְקוֹם יְדוּעַ
יֵשׁ עָלָיו אֲשֶׁר לֹא שָׁלְטָה בּוֹ עֵין נְבִיא לְרֹאוֹת לֹא
בְּמַחְזָה וְלֹא בְּמֵרָאָה, וְעֵדֶן שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד)
עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלָתָהּ.

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֵאוֹתוֹ עֵדֶן שְׁלַמְעֵלָה, מִמֶּנּוּ
נִזּוֹן אוֹתוֹ הֶגֶן שְׁלַמְטָה הַיְמָנִי,
וּמִתְדַשְּׁנִים מִשֵּׁם כָּל הָאֵילָנוֹת וְכָל הַיְּבוּלִים וְכָל
הַצִּמְחִים שֶׁבְּגֶן.

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם
מְנִיטָף אוֹתוֹ עֵדֶן שְׁלַמְטָה מֵעַל הֶגֶן מִכָּל
הַרִיחוֹת הַטּוֹבִים וְהַזּוֹהָרִים הָעֲלִיוֹנִים וְהַנָּאוֹת
וְכִסּוּפִים, וּמִהַרִּיחַ הַהוּא וְהַכְּסוּף וְהַנָּאָה שִׁיּוּרֵד
עָלָיו, נִזּוֹן מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָם.

וְלִמְדָנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא תְּדַשָּׁא הָאֶרֶץ דְּשָׂא, מִיָּד

הַצְמִיחָה הָאָרֶץ כָּל הַיְּבוּלִים וְכָל הַדְּשָׁאִים וְכָל
הָאֵילָנוֹת שְׁבֹגֵן עֵדֶן בַּתְּחִלָּה, וְאַחֵר כִּן הַצְמִיחָה
לְכָל הָעוֹלָם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָאָרֶץ הַצְמִיחָה
לְכָל הָעוֹלָם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַצְמִיחַ אֶת הַגֵּן
עֵדֶן, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית ב, ח) וַיֵּטֶע ה' אֱלֹהִים גֵּן
בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאָרֶץ הַצְמִיחָה הַכֹּל, וְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בִּרְר אֶת כָּל הַמַּעֲלָה מֵהֶם וְשָׁתַל
אוֹתָם בְּגֵן עֵדֶן, וּמִמָּה שִׁיּוּרֵד מֵעֵדֶן כָּלֵם נִזְוָנִים.
זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים כד) יִשְׁבְּעוּ עֵצִי ה' אֲרָזִי לְבָנוֹן
אֲשֶׁר נָטַע אֲשֶׁר שָׁם צַפְרִים יִקְנְנוּ. מִי הֵם
הַצַּפְרִים? אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עָשָׂה לָהֶם כְּנָפִים כַּצַּפְרִים לְהִתְעוֹפֵף לְמַעַלָּה
בְּמַדְעַ וְהַשְׁכֵּל, וּלְהַעֲלוֹתָם לְמָקוֹם הַהוּא שְׁגָנוּ
לָהֶם, שְׁכָתוֹב בּוֹ (ישעיה סד, ג) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים
זוֹלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוֹלִידָה הָאָרֶץ דְּשָׁאִים
הַמְגִדִּלִים לְאַחֵר כִּן וְצוּמָחִים, לַעֲשׂוֹת
צָרָף הָעוֹלָם, וְכָל הָעֶשְׂבִּים שֶׁל רְפוּאָה לְרַפְאוֹת
בָּהֶם הַבְּרִיּוֹת, כָּלֵם הוֹלִידָה וְהַצְמִיחָה הָאָרֶץ
בְּכַת אַחַת.

אמר רבי יהודה בר שלום, בו ביום שנבראו
שמים וארץ, בו ביום עשו כלם תולדותם
ולא חסר מהם כלום, משמע שכתוב (בראשית ב)
אלה תולדות השמים והארץ. ואימתי נעשו
תולדות אלו? ביום עשות ה' אלהים ארץ
ושמים. דוקא בו ביום נעשה כל צרכי העולם,
ולאחר כן גלה אותם בכל יום ויום, ונתן טעם
לכל דבר ודבר באותו היום שנתגלה.

וכן אמר רבי יוחנן, בו ביום שנבראת הארץ,
בו ביום הולידה והצמיחה כל תולדותיה,
והיו כלם גנוזות תחתיה, עד שאמר לה
הקדוש ברוך הוא תוצא הארץ. תברא הארץ
לא נאמר, אלא תוצא הארץ, דבר שהיה גנוז
בה, והוציאה כל דבר ודבר באותה הטבע
הראוי לה להוליד ולהזריע מהם כדומה להם,
זהו שכתוב למינה.

אמר רבי יהודה, כף עשה הקדוש ברוך הוא
לארץ, כנקבה זו המעברת, ואחר כף
מוציאה עברה ממנה. כף היתה הארץ - בשעה
שנבראת, נתעברה מהיסודות כלם שנכנסו בה,
והם הוציאו כל תולדות שלה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ גִידִים שֶׁל שְׁלִיָּה שֶׁל אִשָּׁה,
שְׁמָלָאִים מִזְרְעוּ שֶׁל אָדָם, שְׂיֵשׁ בּוֹ
הִיסוּדוֹת כָּלָם, כִּךְ הָאָרֶץ – בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּבְרָאת, בּוֹ
בַּיּוֹם נִתְעַבְּרָה מִכָּל מָה שֶׁהוֹלִידָה, שְׁכָתוֹב (שם א)
בְּרֹאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ,
וּמִיָּד וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ וְרוּחַ, הָרִי
בְּכָאן אַרְבַּעַה יְסוּדוֹת שֶׁהֵם: אֵשׁ מִיָּם רוּחַ חֹשֶׁךְ,
וְאֵלּוּ הוֹלִידוּ תוֹלְדוֹתֶיהָ, וּמֵאֵלּוּ נִתְיַסְדּוּ כָלָם, וְכָל
הַתּוֹלְדוֹת נִתְהוּוּ מִכָּחוֹת הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, הַבְּצוֹת שֶׁבָּאָרֶץ מְלָאִים זֶרַע כְּמוֹ
נִקְבָּה מֵאוֹתָם הַמִּים שֶׁלִּמְעָלָה, וּמִתְעַבֶּרֶת
מֵהֶם כְּנִקְבָּה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכֵר.

שָׁאֵל רַבִּי חֲגִי לְרַבִּי דּוֹסֶתַּאִי, אָמַר לוֹ, הָרִי כָתוּב
וּתּוֹצֵא הָאָרֶץ (שם) דָּשָׂא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע
עַץ פָּרִי עֲשֵׂה פָרִי לְמִינוֹ. הָאָרֶץ הוֹצִיָּאָה אֵילָנוֹת
וּפִירוֹת, מָה כָתוּב לְאַחֵר כִּךְ (שם ב) וְכָל שִׁיחַ הַשָּׁדָה
טָרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׁב הַשָּׁדָה טָרֶם יִצְמַח,
וּמִשְׁמַע טָרֶם כְּתִרְגוּמוֹ?

אָמַר לוֹ, כִּךְ הוּא, אֲבָל כָּחוֹת לְהוֹלִיד בָּאוֹתוֹ
הַזְמַן לֹא הָיָה לָהֶם, וּמִפְּנֵי מָה? מִפְּנֵי
שֶׁלֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְאֵד לֹא הָיָה

שִׁיעֲלָה מִן הָאָרֶץ, שְׁאֵלְמָלָא הָיָה כֶּךָ, כָּל כַּחוֹתָם
הָיוּ לְהוֹלִיד וּלְהַצְמִיחַ, אֲבָל מִפְּנֵי זֶה לֹא הָיָה
בָּאָרֶץ הַכַּח הַמוֹלִיד.

רַבִּי יִצְחָק הֵלֵךְ לְרַבִּי זִירָא, נִכְנַס לְבֵיתוֹ וּמָצָא
שָׁהִיָּה מְטִיל בָּאוֹתוֹ הֶגֶן. פָּתַח וְאָמַר (שׁוּפְטִים
(א) וּבְנֵי קִינֵי חוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים. מָה
רָאוּ בְּנֵי יִתְרוֹ לַעֲלוֹת מִשָּׁם?

שָׁאֲמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁקוּלָה הָיְתָה יְרִיחוֹ
כְּנֶגֶד כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִרְבַּ הַתַּעֲנוּגִים
שָׁהִיו בָּהּ, שָׁאֲמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לָמָּה נִקְרְאת
שָׁמָּה יְרִיחוֹ? עַל שֵׁם הָרִיחַ. אָמְרוּ בְּנֵי יִתְרוֹ, אָנוּ
צָרִיכִים לְהַתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה אֵינָה צָרִיכָה
תַּעֲנוּגִים, נִקּוּם מִכָּאן לָהֶר וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי זִירָא, יָדַעְתִּי עַל מָה הַתְּכַוֵּנָתָּ, אֲלֹא בְּנֵי
יִתְרוֹ עַד עַתָּה לֹא הָיוּ יוֹדְעִים תּוֹרָה,
וְצָרִיכִים אֶת הָהָר, אֲבָל אָנוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה
וְצָרִיכִים צָחוֹת לְלַבּוֹן הַהֶלְכָּה.

אָמַר לוֹ, מָהוּ שְׂכָתוֹב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׁא? אָמַר
לוֹ, הוֹצִיאָה הָאָרֶץ כָּל הַתּוֹלְדוֹת שָׁהִיו בָּהּ
וְשָׁהִיו גְּנוּזִים בָּהּ לַחוּץ, וְלֹא הָיוּ בָּהֶם כַּחוֹתָם,
עַד שֶׁהִמָּטִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הָאָרֶץ וְעָמְדוּ

כָּל הַתּוֹלְדוֹת בְּכַחַם הַשְּׁלֵמָה, וְכָתוּב וַיֵּרָא אֱלֹהִים
כִּי טוֹב.

פְּרָשָׁה ד': וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ
הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ. שֵׁם שְׁנֵינּוּ,
אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר יַעֲקֹב, מִהוּ שְׁכָתוּב (שיר ד') כָּלֹךְ
יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּהּ? בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבְּרָא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עָשָׂא מְאֹתוֹ הָאֹר
הַנֶּאֱצֵל מִלְּמַעְלָה, וּבְרָא הַשָּׁמַיִם מְאֹתוֹ הָרָקִיעַ
הָרָאשׁוֹן שֶׁהֵכִינוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְרָא
בַּתְחִלָּה, וְאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הוֹלִיד כָּל שְׂאֵר הָרָקִיעִים
שֶׁנִּתְּהוּ מִמֶּנּוּ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אוֹתוֹ הָרָקִיעַ
הוֹלִיד כָּל הַמְּאֹרוֹת מְאֹתוֹ הָאֹר
שֶׁמִּקְבֵּל מִלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
אוֹתוֹ רָקִיעַ, נָטַל אֶת הַמְּאֹרוֹת, וְהִנִּיחָם בְּאוֹתוֹ
רָקִיעַ הַנִּקְרָא רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, שְׂאוֹתוֹ רָקִיעַ
נִתְּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הָרָקִיעַ הָעֲלִיּוֹן הוֹלִיד
הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר תַּחְתָּיו, וְהַשָּׁמַיִם הוֹלִידוּ
אֶת הָרָקִיעַ הַזֶּה, וְנִקְרָא רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְנָטַל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּאֹרוֹת הֵלְלוּ וְנִתְּנָם

בו. זהו שכתוב (בראשית א, יז) ויתן אותם אלהים
ברקיע השמים.

אמר רבי יצחק, עשה הקדוש ברוך הוא את
המאורות הללו, והניחם ברקיע הזה
להיות ממשלה על הארץ ולהשתמש בהם
הבריות, וכשבראם, נתנו אורם שניהם בשוה.
אמרה הלבנה, רבנו של עולם, אין לך להתנהג
בשני כתרים בשוה. מה עשה הקדוש ברוך הוא?
המעט אותה, והינו הכפרה של שעיר ראש
חדש, שנאמר בו לה'.

אמר רבי יעקב, בכמה מקומות שנינו את
זה ולא התישב בלבי הענין. כשבא
רב נחמן, באו ושאלו אותו. אמר כמשמעו.
אמר רבי יהודה לרבי יעקב, אתה רוצה לעבר
על דברי חבריך? שתק.

רבי יוסי בן רבי שמעון בן לקוניא בא לראות
את רבי אלעזר בן רבי שמעון חתנו. יצאה
בתו ולקחה ידו לנשק. אמר לה: לכי ומעטי את
עצמך מלפני בעלך, שהוא קדוש. שמע רבי
אלעזר, אמר: כעת אני נזכר בדבר אחד, שהיא
מרגלית יקרה, שנאמר על הלבנה כפי ששנינו,

שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְלַבְנָה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת
עֲצָמֶיךָ, שְׁחַשְׁבָה הַלַּבְנָה שְׁלָה נִתֵּן הַשְּׁלֵטוֹן. אָמַר
לוֹ חֲמִיו: אֲנִי כֹךְ שָׁמַעְתִּי וְכֹךְ הוּא מְסַתְדֵר בְּלִבִּי,
מִשּׁוּם שֶׁלֹא אָעִיב עַל דַּעַת הַחֲבֵרִים.

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פִּיּו וְאָמַר, (דברים לג) אֲשֶׁרִיךְ
יִשְׂרָאֵל מִי כִמוֹךְ עִם נוֹשַׁע בָּה' מִגֵּן עֲזָרְךָ
וְאֲשֶׁר חָרַב גְּאוֹתֶךָ. וְכִי גְאוֹתֶךָ שֶׁל יִשְׂרָאֵל חָרַב
הוּא? לֹא! שֶׁהָרִי הַחָרַב נִתְּנָה לַעֲשׂוֹ, שְׁכַתוֹב
(בראשית כז) וְעַל חֲרָבְךָ תַּחֲיֶה, אֲבָל יִשְׂרָאֵל לֹא.

אֵלֵּא כֹּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאָבָא, שֶׁאִלּוּ הֵם תַּלְמִידֵי
הַחֲכָמִים, שֶׁכְּשׁוֹמְעִים דָּבָר וְלֹא מְתִישֵׁב
בְּלִבָּם, שֶׁהֵם גִּלְחָמִים זֶה עִם זֶה כְּאוֹתָם לוֹחֲמֵי
הַקָּרָב בְּחָרָב, וְרוֹצִים לַהֲרֹג זֶה אֶת זֶה.

וְדָבָר זֶה שֶׁאָמַר חֲבֵרֵנוּ – כֹּךְ הוּא, וְכֵן גִּזְרֵתִי
בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁכְּאֲשֶׁר בָּרָא
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַלַּבְנָה, גִּזַּר
עַל הַשֶּׁמֶשׁ שִׁיחֲזוֹר לִהְיוֹת שְׁלִטוֹנוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ, וְגִזַּר
עַל הַלַּבְנָה לִהְיוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלִטוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב,
וּמִנָּה עָלֵיהֶם שְׂרִים חֲזָקִים, עַד שִׁיבֹאוּ שְׁתֵּי
הָאֲמוֹת הַלָּלוּ.

וְהַיֵּשֶׁר הַהוּא שֶׁהִתְמַנָּה עַל הַלַּבְנָה, עֵבוֹר
הָאֲמָה שֶׁל יַעֲקֹב, רָצָה מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

הוא שִׁינַתָּן הַשְּׁלִטוֹן לְלִבָּנָה בְּעוֹלָם הַזֶּה,
כְּלוּמַר לְאַמָּה שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא, וְכִי מֵה צְרִיכָה הָאָמָה שֶׁל יַעֲקֹב, אֲלֵא אֵת
הָעוֹלָם הַבֶּא, וְלִהְשָׁלִיטָם עַל כָּל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
וּמִזּוֹלוֹת, אֲבָל בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְכִי וּמַעֲטִי אֵת
עֲצִמְךָ וְהַשְׁתַּעֲבָדִי בַּגְּלוּת לְזִכּוֹת לְעוֹלָם הַבֶּא.

בְּשִׁבְעָא הָאָמָה שֶׁל יַעֲקֹב, הִתְרַעְמוּ לִפְנֵי
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שֶׁנִּטַּל מֵהֶם
הַשְּׁלִטוֹן וְנִתֵּן לַעֲשׂוֹ. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא: וְכִי מֵה אַתֶּם צְרִיכִים אֵת שְׁלִטוֹן הָעוֹלָם
הַזֶּה? שֶׁהֲרִי אֲנִי עָרֵב לְהַשְׁלִיטְכֶם לְעוֹלָם הַבֶּא
עַל כָּל הָאָמוֹת, וּמִשׁוּם כֵּךְ הִקְרִיבוּ עָלַי
כַּפָּרָה. כְּלוּמַר, עַל אוֹתָהּ הַבְּטָחָה שֶׁאֲנִי עָרֵב
בוֹ, הִקְרִיבוּ כַּפָּרָה וְהִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְעָלִי
לִתֵּת לָכֶם שָׂכָר טוֹב, וְעָלִי לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם
עַל כָּל הָאָמוֹת, שֶׁעַל כֵּךְ מַעֲטָתִי אֵת הַיֶּרֶחַ
בְּעוֹלָם הַזֶּה.

בֵּא רַבִּי יוֹסִי חָמִיו וּנְשָׁקוּ בְּרֹאשׁוֹ. קָרָא לְבִתּוֹ
וְאָמַר לָהּ: הַגְּלוֹי שָׁל הָאֹר וְהַמָּאוֹר שֶׁנִּפְרַד
בְּטוֹבוֹת יֵשׁ לָךְ. אֲשֶׁרֶיךָ, אֲשֶׁרֶי חִלְקָךְ, וְאֲשֶׁרֶי
חִלְקִי בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁזַכִּיתִי לְרֹאוֹת כָּךְ.

רבי יוחנן אָמר, זָכוּ יִשְׂרָאֵל – מֵאִיר לָהֶם הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְאֵינָם צְרִיכִים לְמֵאור אַחֵר,
שְׁכָתוֹב (ישעיה ס) וְהָיָה לָךְ ה' לְאֹר עוֹלָם.

אמר רבי אבהו, יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שְׁנַתְחַלֵּף לָהֶם
הַשְּׁלֵטוֹן, מוֹנִים חֲשָׁבוֹן לְלִבָּנָה, שְׁבָה
נוֹהֲגִים יִשְׂרָאֵל חֲשָׁבוֹנוֹתֵיהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שיר
השירים ד) הִנֵּךְ יָפָה רַעֲיָתִי, מִנְהִיגָתִי. מִן רוּעָה כִּצְאֵן
יוֹסֵף. (שם) וּמוֹם אֵין בָּךְ, שְׁלֹא נִמְצָא בָּךְ חֲסָרוֹן
בְּמוֹעֲדִים וּבְזִמְנִים.

דבר אחר, הִנֵּךְ יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּךְ, שָׁנוּ
רְבוּתֵינוּ, בְּאַרְבַּעַת פְּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם
נִדוֹן. אָמַר רַבִּי אֶלְכָּסֵּנְדְּרָאִי, וְכִי לֹא נִדוֹן הָאָדָם
אֶלָּא לְפְרָקִים אֵלּוּ? וְהִרִי כָתוֹב (איוב ז) וְתִפְקְדָנוּ
לְבָקָרִים לְרֹגְעִים תִּבְחָנֵנוּ! וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין
לָךְ כָּל רֹגַע וְרֹגַע שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מְשַׁגִּיחַ
בְּאָדָם בְּכָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וְשָׁנָה כָּאֵן,
שְׁבָאֲרַבַּעַת פְּרָקִים בְּשָׁנָה הוּא?!

אמר רבי אֶלְכָּסֵּנְדְּרָאִי, אֲנִי חוֹזֵר בִּי, שֶׁדָּבַר
הַתּוֹרָה בְּעֲנִין זֶה, וְלֹא בְּעֲנִין שֶׁל אוֹתוֹ
דָּבָר שֶׁל רְבוּתֵינוּ. שֶׁהַפְּסוּק אָמַר פְּקִידָה וּבְחִינָה,
וְחֲכָמִים אוֹמְרִים דִּין. וּמִשְׁמַע שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

הוא מִשְׁגִּיחַ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בְּעוֹלָם, אָבֵל לְדוֹן דִּין,
רק בְּאַרְבַּעַה זְמַנִּים הִלְלוּ לְדוֹן אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וְכָל הַדִּינִים הִלְלוּ, בְּשָׁבִיל בְּנֵי הָאָדָם עוֹשֶׂה
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּין בְּעוֹלָם. בְּפֶסַח עַל
הַתְּבוּאָה, מַה מִּשְׁמִיעֵנוּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל
הַתְּבוּאָה מִמֶּשׁ. שָׁאֵמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּשָּׁנָה
שֶׁעָבְרָה נָתַן לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּבוּאָה,
סְפוּקָם שֶׁל הָעוֹלָם. לֹא מַעֲשִׂינָן אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם
וְלֹא נוֹתְנִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ לַעֲנִיִּים, לִיתוּמִים
וְלֹא לְמָנוּת?! כְּשֶׁבָּאָה הַשָּׁנָה הַזֹּאת, דִּן אֶת כָּל
הָעוֹלָם עַל אוֹתָהּ תְּבוּאָה שֶׁהִיְתָה בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה.

בַּעֲצֶרֶת דִּן אֶת הָעוֹלָם עַל אֵיזָה עוֹן? עַל עוֹן
פִּירוֹת הָאֵילָן, שֶׁלֹּא הִמָּתִינוּ שְׁנַת
עָרְלָתָם וְשֶׁלֹּא הִנִּיחוּם בַּשְּׂבִיעִית לָעֲנִי וְלַגֵּר.

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה דִּן כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ, גּוֹפּוֹת בְּנֵי
אָדָם וְהַנֶּשְׁמוֹת, וּפּוֹקֵד אוֹתָם, וְדִן אוֹתָם
עַל כָּל מַה שֶׁעָשׂוּ כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה. וְלִמְדֵנוּ, אֶפְלוּ
צָעָדֵיו שֶׁל אָדָם נִמְנִים וּבָאִים בְּדִין בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם.
זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לא) וְכָל צָעָדִי יִסְפּוֹר.

שָׁנָה רַבִּי יוֹסִי, שָׁלַשׁ כְּתוּת נִכְנָסִים לְיוֹם הַדִּין:
כֶּת צַדִּיקִים גְּמוּרִים, כֶּת רָשָׁעִים גְּמוּרִים,

כַּת בִּינוּנִיִּים, וּכְנֻגָּדָן שְׁלֶשָׁה כַּחוֹת בְּאָדָם: כַּחַ
הַנְּשָׁמָה הַקְּדוּשָׁה, וְכַח הַמִּתְאַוָּה, וְכַח הַמְּנִיעָה.
מֵהוּ כַּח הַמְּנִיעָה? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּח הַמְּגִדְלָת
וְהַמְּנִיעַ אֶת הַגּוֹף בְּכָל צָרָתוֹ.

רַבִּי יוֹסִי בֶּן פִּזִּי אוֹמֵר, בֹּא רְאֵה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵף עַל פִּי שְׁבִית דִּין שֶׁל
מַעֲלָה בָּאִים לַעֲמֹד בַּדִּין וְלָדוֹן אֶת הַבְּרִיּוֹת
וְלַהוֹרוֹת לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְכוֹת וְחוּבָה שֶׁל
בְּנֵי אָדָם, שֶׁלְמַד רַבִּי יוֹסִי בֶּן פִּזִּי, שְׁלֹשׁ כַּחוֹת שֶׁל
מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת עוֹמְדִים עַל הַדִּין בְּיוֹם רֹאשׁ
הַשָּׁנָה, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁהֵם מוֹרִים זְכוֹת לְטוֹבָה, וְיֵשׁ
מֵהֶם חוּבָה לְרָעָה. וּבֹא רְאֵה, רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּתַן עֲצָה לְהַנְצִיל מִן הַדִּין.

שְׁלֹמֹדָנוּ, מֵה שִׁכְתוֹב (ויקרא כג) זְכוֹרֹן תְּרוּעָה, לֹא
מִצְּאָנוּ זְכִירָה לְתְּרוּעָה, אֲלֹא מֵה
שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתוּב (במדבר י') וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה
בְּאֶרְצְכֶם עַל הָעָר וְגו' וְהִרְעַתֶּם וְגו'. וְזָכַר
לְתְּרוּעָה זֹו, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִרְיעוּ לִפְנֵי
בְּתְרוּעָה זֹו, שֶׁהִיא זְכוֹרֹן אוֹתָהּ הַתְּרוּעָה, מִיד -
וְנוֹשְׁעֵתֶם מֵאִיְבֵיכֶם כְּאוֹתָהּ דְּגָמָא.

מֵאִיְבֵיכֶם, מִי הֵם? אֵלּוּ הֵם הַמּוֹרִים חוּבָתֶם
שֶׁל בְּנֵי אָדָם. שְׁלֹמֹדָנוּ, אָמַר רַבִּי

יִוְחָנָן, מִלְאָכִים יֵשׁ הַמּוֹרִים חוֹבְתָן שֶׁל בְּנֵי אָדָם,
וּמִלְאָכִים יֵשׁ הַמּוֹרִים זְכוּתָם. וְאַפְלוּ אֶחָד מִנִּי
אֶלֶף מוֹרָה זְכוּתוֹ, עוֹזְבִים אוֹתוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (איוב
לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מִלְאָךְ מִלֵּין אֶחָד מִנִּי אֶלֶף, וְכָתוּב
אַחֲרָיו (שם) וַיִּחַנְנוּ וַיֹּאמֶר פְּדֵעָהוּ מִרְדַּת שַׁחַת וְגו'.

וְכִי יֵשׁ מִלְאָךְ מִשְׁטִין זְכוּתוֹ שֶׁל אָדָם? אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, חֵס וְחִלְיָה שְׁמִלְאָךְ מִשְׁטִין זְכוּת,
אֵלָּא יֵשׁ מִלְאָכִים מִמְּנִים לַעֲיֵן וּלְהוֹרוֹת בְּחוֹבְתוֹ
שֶׁל אָדָם בְּכָל שְׁעָה שִׁיעֶבֶר, וְהֵם מוֹרִים אוֹתוֹ
דָּבָר שֶׁנֶּצְטוּוּ.

כִּיּוֹצֵא בַּדָּבָר, וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו
מִימֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ, מָה זֶה עָלָיו? עָלָיו
שֶׁל אַחֲאָב, שֶׁהָיוּ מַעֲיָנִים בְּדִינוֹ מִימֵינוּ
וּמִשְׁמָאלוֹ. וְכִי יֵשׁ יָמִין וְכוּ'? אֵלּוֹ מִימֵינִים
לְזְכוּת, וְאֵלּוֹ מִשְׁמָאִילִים לְכַף חוֹבָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִפְּנֵי מָה בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה
דִּין הַגּוֹף וְהַנֶּשְׁמָה? מִפְּנֵי שֶׁבּוֹ נוֹלֵד אָדָם
הָרָאשׁוֹן, וּבּוֹ בְּיוֹם נַעֲשֶׂה גּוֹף, וְנִזְרָקָה בּוֹ נֶשְׁמָה,
וּבּוֹ בְּיוֹם נִדּוֹן וְנִקְבָּע הַדִּין לְדוֹרוֹת.

וּבַחֹג נִדּוֹנִים עַל שֶׁהֵם מְבַזִּים בְּנִטְיִלַת יָדִים, וְעַל
שֶׁהֵם מְזַלְזָלִים בְּמִקְנָאוֹת וּבִטְהָרוֹת שֶׁהֵם
מֵיִם, וְעַל כֵּךְ נִדּוֹנִים עַל הַמֵּיִם, עַל עֲנִין הַמֵּיִם.

אמר רבי אחא, בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים כְּמוֹ כֵּן הָאָדָם נִדוֹן: בּוֹ בְּיוֹם שְׁמִהֲרָהּ הָעֲבָרָה, וּבְזִמְן שְׁעוֹשֶׂהוּ, וּבְיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְעוֹלָם הָבָא. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, בְּזִמְן שְׁעוֹשֶׂה הָעֲבֵרוֹת, וּבְזִמְן שְׁיִחְלָה. שֶׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, כִּיּוֹן שְׁיִחְלָה אָדָם, מַעֲלִים אוֹתוֹ לְדִין, וּבְזִמְן שְׁמֵת, כְּשִׁיּוּצָאָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וּבְעוֹלָם הָבָא.

אמר רבי יהודה, בְּטַחֲוֹן הַצְּדִיקִים וְשִׁמְחָתָם, כְּשִׁיּוּצָאִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכִשְׁרוֹן מַעֲשִׂים. וְכִשְׁבָּאִים לְעֵין בִּנְשָׁמָה, אֵין מוֹחִים בִּידָהּ. וּמָה אוֹמְרִים לָהּ? כָּלָךְ יָפָה רַעֲיָתִי. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, הַצְּדִיק אוֹמֵר אֶת זֶה עַל הַנִּשְׁמָה שְׁבוּ, כָּלָךְ יָפָה רַעֲיָתִי, מִנְּהִיגָתִי, שְׁלֹא הִרְעֵיתִי לָךְ בְּמַעֲשִׂים רָעִים, שְׁכַתּוֹב (שיר ד') וּמוֹם אֵין בָּךְ.

דבר אחר, (בראשית א') וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת. לָמָּה חָסַר ו'? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, תַּפְּלַת הַצְּדִיקִים שְׁיִצְאוּ מִהָעוֹלָם הַזֶּה כִּדִּי שְׁלֹא יִתְעַכֵּב שְׁכָרָם לְעוֹלָם הָבָא. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, מָה שְׁכַתּוֹב (יחזקאל א') דְּמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלָיו מִלְּמַעְלָה? זֶה מַעֲלָתָן שֶׁל צְדִיקִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה עַל כָּל הַמַּעֲלוֹת.

מה זה עליו? אמר רבי יצחק, הוא יעקב, שמעלתו למעלה. זהו שכתוב כמראה אדם. מה משמע? כתוב כאן עליו, וכתוב שם (בראשית לה) ויעל מעליו אלהים.

אמר רבי חייא בר יעקב, אין לך בכל לילה ולילה שאין הכרוז יוצא ואומר: עלו חסידים, באו וברכו ליוצרכם! זהו שכתוב (תהלים קמה) וחסידיך יברכוכה. כבוד מלכותך לאמרו וגבורתך ידברו. ולמה? להודיע לבני האדם גבורותיו וגו'.

שני רבותינו, פעם אחת היה הולך רבי יוסי בדרך, פגש בו רבי ירמיה (חייא) והלכו כאחד. פגעו בהר ההוא, והיה ההר מפחיד אותם. אמר רבי יוסי לרבי ירמיה (חייא): נאמר דברי תורה ונלך.

אמר רבי חייא: בודאי שאומרים חכמי המשנה, השמש שהיה ליעקב, עד כמה זה יהיה? אמר רבי יוסי: אמר לך דבר שהיה אבא אומר, שאותו השמש ואור הרב שהיה ליעקב, גנוז הוא לצדיקים לעתיד לבא, ולא זה הוא השמש שמשמש בו בני עשו, ונגזר שישתעבדו בני יעקב תחתיו.

באותה שעה הִיָּה יַעֲקֹב עָצוּב. אָמַר: רַבּוֹן
הַעוֹלָם, הָרִי הָאוֹרָה שְׁלִי נִתְּנָה לַעֲשׂוֹ.
יֵצֵאָה בֵּת קוֹל וְאִמְרָה: וְאַתָּה אֵל תִּירָא עַבְדִּי
יַעֲקֹב וְגו', וְהָאוֹרָה שְׁלֶךְ נִגְנְזָה לָךְ וּלְבִנְיָךְ. אָמַר:
הֲרֹאֵינָה לִּי!

באותה שעה הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
הַשֹּׁמֵשׁ שֶׁרָאָה אוֹתָהּ יַעֲקֹב, וְלֹא אָדָם
אַחֵר. זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית לב) וַיִּזְרַח ל'ו' הַשֹּׁמֵשׁ,
אוֹתוֹ הַשֹּׁמֵשׁ שֶׁהָיָה גָנוּז, כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּשֶׁנִּצָּח שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂו, לוֹ מִשְׁמַע
וְלֹא לְאַחֵר.

וְאַתָּה עַל גַּב שִׁיעַקֵב נִהְיָה לְרֹאוֹת שְׁנִצָּח אֶת שָׂרוּ
שֶׁל עֲשׂו, מֶה כָּתוּב בּוֹ? (שם) וְהוּא צִלַּע עַל
יָרְכוּ. אָמַר רַבִּי אַחָא, הָאוֹר הָאִיר, אֲבָל לְבֹו הָיָה
חֲשׁוֹף עַל יוֹצְאֵי יָרְכִיו שִׁישְׁתַּעֲבָדוּ תַּחַת עֲשׂו.
בַּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל תִּינוּק בָּהֶר
שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבּוֹכָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: גִּלְךָ
אֵלָיו, שֶׁהָרִי אֵינָנו מִפְּתָדִים, שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ, שְׁלֹא אֶחָד
מִתַּחֲזֶה וּמִזִּיק, לְשָׁנִים נִרְאָה וְלֹא מִזִּיק. הִלְכוּ
אֵלָיו, וְהִתִּינוּק הָיָה בּוֹכָה.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּנֵי רַבּוֹן הַעוֹלָם
אֲנַחְנוּ, שֶׁל אוֹתוֹ שְׁנִקְרָא שְׁמוֹ אֶחָד

עַל שְׁתֵּים, בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלֹשָׁה רְשׁוּמִים, בְּסוּד שֶׁל
אַרְבַּע. חֲקוּקִים עַל אֶחָד שָׁנִים, וְנִקְרָאִים עַל חֵיוֹת
הַקֶּדֶשׁ. מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי יוֹסִי כֶּךָ:
שְׁחוּשֵׁשִׁים שֶׁמָּא הוּא שָׂד, וְהֵם פּוֹחֲדִים מִשְׁמוֹ
שֶׁל רַבּוֹן הָעוֹלָם הַרְבֵּה.

בְּאַשֶׁר אוֹתוֹ הֵילֵד שָׁמַע אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, הֵשִׁיב
וְאָמַר: יְהוּדִי אָנִי, וּבֶן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חֲזִיָּא
הַגָּדוֹל אָנִי, וְאָבִי הָיָה מְלִמֵּד אוֹתִי פְּסוּקֵי שִׁיר
הַשִּׁירִים וּפְרָשַׁת בְּרָאשִׁית, וּמֵת אָבִי, וְגִנְבוּ אוֹתִי
הַגִּנְבִּים, וְכַעַת נִצַּלְתִּי מֵהֶם וּבְרַחֲמֵי לָהָר הַזֶּה.

בְּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר: אוֹי שֶׁבֶן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חֲזִיָּא
הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ כֶּךָ! לָקַח אוֹתוֹ בִּידּוֹ וְהִלְכוּ.
אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי: אָמַר בְּנִי, מָה הָיִיתָ לוֹמֵד עִם
אָבִיךָ? אָמַר: בְּפִרְשַׁת יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם
הָיִיתִי לוֹמֵד. אָמַר לוֹ: מָה הָיָה אָבִיךָ אוֹמֵר
בְּפִרְשָׁה הַזֹּאת?

פֶּתַח אוֹתוֹ תִּינוּק פִּיּוֹ וְאָמַר: (במדבר כא) בְּאֵר
חֲפְרוּהָ שָׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחְזָק
בְּמִשְׁעָנָתָם. לְמַדְנוּ, שֶׁלֹּשׁ מִתְּנוֹת טוֹבוֹת נִתְּן
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה רוּעִים
אַחִים - מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. בְּזִכּוֹת מֹשֶׁה הָיָה

הַמֶּן יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל, בְּזָכוֹת אֶהְרֵן הָיוּ עֲנִי כְבוֹד
הוֹלְכִים עִם יִשְׂרָאֵל, בְּזָכוֹת מְרִים הִיָּתָה הַבָּאָר
הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם.

מִתָּה מְרִים - פְּסָקָה הַבָּאָר. מִת אֶהְרֵן - נָטְלוּ
עֲנִי כְבוֹד. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם כ) וַיִּרְאוּ כָל
הָעֵדָה. אֵל תִּקְרִי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּירְאוּ. מִתָּה מְרִים
- פְּסָקָה הַבָּאָר, מִנֵּין לָנוּ? שְׁכָתוֹב (שם) וַיֵּשֶׁב
הָעָם בְּקִדְשׁ וַתָּמַת שָׁם מְרִים, וְכָתוֹב אַחֲרָיו וְלֹא
הָיָה מִים לָעֵדָה. וּבְזָכוֹת מִשֶּׁה חָזְרוּ שְׁלֹשָׁתָם.
וְהָיָה אָבִי אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁתָם חֲקוּקוֹת דְּמִיּוּתֵיהֶם
בְּרָקִיעַ, שֶׁתֵּאִיר זְכוּתָם עַל יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁכָתוֹב
(בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם
לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וּמִנֵּין לָנוּ שְׁשֹׁלֶשֶׁת חֲקוּקִים בְּרָקִיעַ? שֶׁהָיָה
שְׁנֵינוּ, בְּכָלֶם כָּתוֹב עַל פִּי ה', וּבְמְרִים לֹא
כָתוֹב עַל פִּי ה', שָׁאִין כֵּן דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אֶלָּא אָמַר
אָבִי, בְּכָלֶם כָּתוֹב שָׁם, וַתָּמַת שָׁם מְרִים, וַיָּמַת שָׁם
אַהֲרֹן, וַיָּמַת שָׁם מִשֶּׁה. כָּתוֹב כָּאֵן שָׁם, וְכָתוֹב שָׁם
שָׁם, (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה'. מֶה לְהֵלֶן עִם ה',
אַף כָּאֵן עִם ה'.

שְׁשֹׁנֵינוּ, לָמָּה מִת מִשֶּׁה בְּחוּצָה לָאָרֶץ?
לְהוֹרוֹת שְׁבִזְכוּתוֹ יִתְקַיְמוּ מִתִּי

מִדְּבַר. וְאָמַר אָבִי: אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֶפְנֶס לְאָרֶץ כְּדִי לְקַיֵּם אֶת
מִצְוֹתֶיךָ, שֶׁהָרִי כְּתוּב (ויקרא כג) כִּי תִבְאוּ אֶל
הָאָרֶץ, (שמות יב) וְהָיָה כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ. וְשֵׁם
הוא קִיּוֹם שֶׁל מִצְוֹתֶיךָ.

אָמַר לוֹ, מַה שֶׁהִזְהַרְתָּ, מְשָׁלִים אוֹתָךְ, וּמַה
שִׁיעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּאָרֶץ הַקֹּדֶשׁ, יְהִי חֵלְקֶךָ
עִמָּהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה נג) לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים
– אֵלֹהֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֶת עֲצוּמִים יַחֲלֹק
שָׁלָל – אֵלֹהֵי הָאֲבוֹת. וְלָמָּה? תַּחַת אֲשֶׁר הִעָרָה
לְמוֹת נַפְשׁוֹ.

שָׂאֵמַר רַבִּי חֲזִיָּא סָבָא, לֹא מִצְאֵתִי רוּעָה שְׁמִסֵּר
נַפְשׁוֹ עַל צֹאנוֹ כְּמֹשֶׁה, שָׂאֵמַר (שמות לב)
וְעָתָה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מַחְנִי נָא
מִסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ. מַה זֶּה מַחְנִי נָא? מִן הָעוֹלָם
הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, לְקַיֵּם תַּחַת אֲשֶׁר הִעָרָה
לְמוֹת נַפְשׁוֹ.

וְאֵת פִּשְׁעִים נִמְנָה (ישעיה נג) – שֶׁנִּקְבַּר עִם מִיתָ
מִדְּבַר, שֶׁהָיוּ רִשְׁעִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא, (שם) וְהוּא חַטָּא רַבִּים נָשָׂא – שֶׁלֹּא זֶז מִשֵּׁם
עַד שֶׁמָּחַל לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִפְשָׁעִים
יִפְגִּיעַ – שֶׁהִרְבֵּה תַּפְלָתוֹ עֲלֵיהֶם.

וַעֲלֵה כֵּן שְׁלֹשָׁתָם חֲקוּקִים לְמַעַלָּה. בָּא רַבִּי יוֹסִי
וּנְשָׁקוּ וְהִרְכִּיבוּ עַל כְּתָפוֹ שְׁלֹשָׁה מִלִּין,
וְקָרָא עָלָיו (שם נד, יג) וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה'.

סדר הלימוד ליום ז אב [יום 302 בשנה]

שָׁנָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, בָּא וּרְאָה, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לֹא עָשָׂה אֶת הַשָּׁמַשׁ אֱלֹא לְשִׁמּוֹשׁ בְּנֵי
אָדָם. בָּא וּרְאָה, בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים מְקוֹמוֹת
שֶׁל יֵשׁוּב הָאָרֶץ הוֹלֵךְ הַשָּׁמֶשׁ וְעוֹלָה וְיוֹרֵד,
וּמִדְרָגוֹת וּמַעֲלוֹת יְדוּעוֹת יֵשׁ לוֹ, וְהֵינּוּ שְׁכָתוֹב
(שם לח) הַנָּנִי מַשִּׁיב אֶת צֶל הַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יִרְדָּה
בְּמַעֲלוֹת אָחֳזוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֵיךְ הִיא עוֹלָה? אָמַר רַבִּי, כְּכֹר
לְמִדְּנוּ בַּמִּשְׁנָה מִבְּעָלֵי הַיְּשִׁיבָה, שֶׁהָעוֹלָם
הוּא עָגֹל כְּכַדּוֹר הַזֶּה, וּכְשִׁיוֹצֵא מִהַמְּזָרֵחַ, הוֹלֵךְ
בְּעֵגוֹל, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לַמָּטָה, וְאֵז נַעֲשֶׂה הָעֶרֶב,
וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הוֹלֵךְ וְיוֹרֵד בְּגִלְגָּלִים שֶׁל מִדְרָגוֹת
יְדוּעוֹת, וְיוֹרֵד וְסוֹבֵב אֶת כָּל הָאָרֶץ וְהַיְּשׁוּב.

וּכְשִׁיּוֹרֵד וּמִתְכַּסֶּה מֵאֲתָנוּ, מַעְרִיב לָנוּ, וּמֵאִיר
לְאוֹתָם הַדָּרִים תַּחְתֵּינוּ, לְפִי הַיְּשׁוּב
וְעִגְלָגְלוֹת הָאָרֶץ.

וְאִזּוֹ הוֹלֵךְ וַיּוֹרֵד, וּמִפְּרִיד בֵּין הַמַּיִם שֶׁתַּחַת הַמַּיִם
 שֶׁל הָאוּקְיָנוֹס וּבֵין הַמַּיִם שֶׁהוֹלְכִים לְמַעְלָה,
 וּמִפְּרִיד בְּאֲמֻצֵּעַ הַמַּיִם, לְעַכֵּב אֶת הַסִּילּוֹן שֶׁל
 הַמַּיִם שִׁיּוּצָא מִגִּיהֶנֶם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר לְהִזִּיק לְבְנֵי
 אָדָם, וְעַל כֵּן לֹא נִקְרָא הַשֶּׁמֶשׁ אֵלָּא לְשֵׁמֶשׁ אֶת
 בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁעַל כֵּן נִקְרָא הַשֶּׁמֶשׁ – שֶׁמֶשׁ,
 שֶׁמֶשֶׁמֶשׁ אֶת הַכֹּל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלְמָלָא
 שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שֹׁשׁוּחָה בָּיָם הָאוּקְיָנוֹס, הִיָּה שׁוֹרֵף
 וּמִבְעִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם.

יּוֹרֵד לְמַתַּחַת לָאָרֶץ שֶׁל הַיֵּשׁוּב, וּמִגִּיעַ לְאוֹתָהּ
 דִּרְגָּה שֶׁנִּקְרָאת קַרְבוּסָא בְּלִשׁוֹן יוֹן,
 וּמֵאוֹתָהּ הַדִּרְגָּה מֵתַחִיל לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְקוֹל
 גִּלְגָּלִיו נִשְׁמָע לְכָל הָרַקִּיעִים בְּמַסְעוֹתָיו לְלַכֵּת עִם
 שִׁירָתוֹ שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְלֹא הִיָּה אָדָם שֹׁשׁוּמֵעַ אוֹתוֹ
 פָּרַט לְמִשָּׁה, שֶׁהִיָּה הַנֶּאֱמָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וַיְהוֹשֻׁעַ
 שֶׁמֶשֶׁמֶשׁ אוֹתוֹ.

וּבְשֶׁהַצִּטְרוֹךְ אוֹתוֹ יְהוֹשֻׁעַ לַעֲרוֹךְ קָרֵב, וְהִיָּה
 שׁוֹמֵעַ קוֹל נְעִימַת וְנִהְיַמַת
 הַשֶּׁמֶשׁ, לֹא יָכַל לִסְבֹּל אוֹתוֹ, מֶה כָּתוּב? (יְהוֹשֻׁעַ י')
 וַיֹּאמֶר לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶשׁ בִּגְבָעוֹן דָּוִם. מֶה זֶה
 דָּוִם? דָּוִם מְלוֹמֵר שִׁירָה. דָּוִם מְקוֹל הַנְּעִימָה

וְהִנְהִימָה שְׁלֶךְ, שֶׁהָרִי הָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל
מַסְעוֹתָיו בְּמַסָּעוֹ.

אָמַר רַבִּי בָּא, שֵׁשׁ מֵאוֹת וָאַרְבָּעִים מַסָּעוֹת עָשָׂה
הַשָּׁמַשׁ, כְּחֶשְׁבוֹן שָׁמֶשׁ, בֵּין יוֹם וָלַיְלָה,
וְסוֹכֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּהֶקְפָּה, וְלִשְׁם מָה צָרִיךְ?
לְרַכֵּךְ וּלְחַמֵּם אֶת הָאָרֶץ, וּלְדַשֵּׁן עֲשָׂבִים וַיְבוּלִים,
וּלְהַצְמִיחַ פְּרוֹת וְאֵילָנוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּא וּרְאֵה, כְּאוֹתוֹ הַגֶּן
שֶׁלְמַעֲלָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמַטָּה. מָה לְמַעֲלָה יֵשׁ שָׁמַיִם, אָף לְמַטָּה יֵשׁ
שָׁמַיִם. וְלָמָּה נִקְרְאוּ שָׁמַיִם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
אֵשׁ וּמַיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן (אִיּוֹב כה) עָשָׂה שָׁלוֹם
בְּמִרוֹמָיו. לֹא כְּתוּב בְּמִלֵּאכָיו, אֱלֹא
בְּמִרוֹמָיו, עַל אוֹתָם הָאֵשׁ וְהַמַּיִם, וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם
בֵּינֵיהֶם. כִּמוֹ הַגֶּן הַזֶּה לְמַטָּה, אֵשׁ וּמַיִם.

וְחוֹזֵר הָרָקִיעַ מִתַּחַת, וּמַחֲמֵם הָאֲדָמָה מִחֲמִימוֹת
הָאֵשׁ וְהַשָּׁמֶשׁ, וּמוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ וּמְקַרֵּר הָאֲדָמָה, וּמְסִיעַ אֶת
הַחֲמִימוֹת שֶׁלְמַטָּה, וְזֶה וְזֶה מוֹלִידִים
וּמַצְמִיחִים אֶת הָאָרֶץ. וְאֵת כָּל־ם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְתוֹעֵלַת בְּנֵי הָאָדָם.

רבי אָבֵהוּ וְרַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי נָתַן הָיוּ הוֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי נָתַן, לֹא תִהְיֶתֶם עַל בְּעָלֵי
הַמְּשֻׁנָּה הַלָּלוּ, שְׁגֹזֶרֶת פִּיהֶם כְּגֹזֶרֶת מְלֹאכִים
קְדוּשִׁים? וְאֲנִי זִכְרָתִי מֵה שְׁאֲמְרוּ, שֶׁהָרִי הַשָּׁמַשׁ
נֶאֱצָל אוֹרוֹ מִזֵּיו הָאֶסְפֵּק־לִרְיָה שְׁלֹמֶעֱלָה, וְהָאוֹרָה
הַזֹּאת אֵינָה שָׁלוֹ. מִשְׁמַע שְׁכָתוֹב (בראשית א) יְהִי
מְאֹרֶת, הִיא לֹמֵר לֹמֵר יְהִי אוֹרוֹת, מֵה זֶה
מְאֹרֶת? אָמַר רַבִּי זִירָא, מִן אוֹרוֹת, מ' תּוֹסֶפֶת
לְשֹׁמֵשׁ, כְּלוֹמֵר מִן אוֹרוֹת, וְהַתְּבָה הִיא אוֹרוֹת.
אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, אֵל תִּתֶּמֶה עָלָיו, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה
נֶאֱצָלָה מִן הַחֲכָמָה שְׁלֹמֶעֱלָה, וְהַשָּׁמַיִם
נֶאֱצָלוּ מֵאוֹתוֹ הֶרְקִיעַ הָעֲלִיוֹן שֶׁעַל רֹאשׁ הַחַיּוֹת,
וְכִמּוֹ זֶה, כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל, כָּל מֵה שְׁלֹמֶעֱלָה וְלִמְטָה
נֶאֱצָלוּ זֶה מְזָה וְזֶה מְזָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
הַכֹּל, וּמִכֹּסֶּא כְבוֹדוֹ מִתְחִילִים לַהֲיוֹת נֶאֱצָלִים זֶה
מְזָה, וְכִסֵּא הַכְּבוֹד מִמֶּנּוּ, וְכֵלָם כָּאִין חֲשׁוּבִים
לְנִגְדּוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (דניאל ד) וְכָל דִּירֵי הָאָרֶץ כָּאֵלוֹ
לֹא חֲשׁוּבִים.

אָמַר רַבִּי אָבֵהוּ, שְׁלֹא יִהְיֶה לָךְ זֶה קָשָׁה, שֶׁהָרִי
הָרֹאשׁ שְׁלָנוּ לְהַבְדִּיל, מִתְחִיל בְּרֵאשׁוֹנָה
לְלַמֵּד אֶת הַתּוֹרָה לְתַרְגָּמָן, וְהַתְּרַגְּמָן לְסֻמוּכִים
לוֹ, וְהַסֻּמוּכִים לוֹ לְסֻמוּכִים לוֹ. נִמְצָא, שֶׁכָּאֲשֶׁר

מסתים השעור, שכלם תלויים מן הראש. וכמו
זה תמצא למעלה ולכל העולמות.

ואמר רבי אבהו, משה נאצל מהזיו העליון,
יהושע נאצל ממשה, הזקנים נאצלו
מיהושע, הנביאים נאצלו מן הזקנים, הנשיאים
וראשי העם נאצלו מן הנביאים, וכלם זה מזה.
בעוד שהיו הולכים פגשו את רבי אלעזר.
אמרו, הנה אחד מבעלי המשנה בא.
אמרו לו: ודאי שאמרתם שהשמש נאצל אורו
מזיו האספקלריה שלמעלה? אמר: כן הוא!

פתח ואמר (שיר ד) מעין גנים באר מים חיים
ונזלים מן לבנון. קוראה מעין, ואחר
כן באר, ואחר נזלים. בפסוק הזה יש
להתבונן, שהרי המעין נמשך מן הבאר,
והבאר מן הנזלים, והנזלים מן לבנון. לדעת
שכלם נאצלו זה מזה וזה מזה. כן הוא
השמש, האור אינו שלו, אלא נמשך חוט אחד
של זיו שמאיר לשמש.

שהרי שנינו במשנתנו, האור שברא הקדוש
ברוך הוא בתחלה, אדם היה רואה בו
וצופה מראש העולם ועד סופו. בא וראה, אור

הַשֶּׁמֶשׁ הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים אֲלָפִים וְשִׁבְעִים
וְחִמְשָׁה חֲלָקִים מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאֶסְפֶּקְלָרִיָּה
שֶׁל הָאוֹר הֵהוּא שְׁנַגְנֹז, וְאֶפְלוּ בָאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה
אֵין אִישׁ יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן בָּאוֹתוֹ הָאוֹר.

וְהָרִי אָמַרְנוּ, שְׂאִישׁ יִסְתַּכֵּל בּוֹ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם
וְעַד סוֹף הָעוֹלָם? אֲלָא כִּף גְּזַרְנוּ בְּמִשְׁנָה
שְׁלָנוּ, שְׁבָאוֹר הֵהוּא יָכוֹל הָאִישׁ לְדַעַת וְלִרְאוֹת
אֶת אוֹר הַחֲכָמָה, כָּל מֶה שֶׁהָיָה, וְכָל מֶה שֶׁיְהִיָּה,
מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְהֵהוּא נִגְנֹז
לְצַדִּיקִים לְעוֹלָם הַבָּא. מֶה זֶה לְעוֹלָם הַבָּא?
כְּשֶׁתֵּצֵא הַנֶּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וַיֵּלֶךְ
בּוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

בֵּא וּרְאֵה, כְּתוּב (שמות לד) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים
יוֹם וְאֲרֻבָּעִים לַיְלָה, לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא
שָׁתָה. מֶה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שְׁנֵהֲנָה מֵהַזִּיז הֵהוּא.
וְאִף עַל גַּב שְׂרִירַת מִשָּׁם, וְהָאוֹר הֵהוּא לֹא יֵרֵד
עִמּוֹ, לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָי מִשֶּׁה מִמֶּה
שֶׁהִסְתַּכֵּל בָּרֹאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיָה שֵׁם, וְנִשְׁאַרוּ פָּנָיו
מֵאִירִים כְּשֶׁמֶשׁ הַזֶּה.

סָמָה רַבִּי אֶלְעָזָר לְצַרְכּוֹ, וְהֵם הִלְכוּ אַחֲרָיו
לְלוֹתוֹת לְדַרְכּוֹ שֶׁלְשָׁה מִלִּין. אָמְרוּ לְרַבִּי

אַלְעָזַר, אֲשֶׁרִיכֶם בְּעָלֵי הַיְשִׁיבָה, שְׁאֲחַר גְּבוּ שֶׁל
מִשָּׁה הָיִיתֶם, כְּשֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה עַל יָדוֹ. הָלְכוּ רַבִּי
חֲזִיָּא וְרַבִּי נֶתָן, וְרַבִּי אֲבָהוּ לֹא רָצָה לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ,
וְהָלַךְ עִמּוֹ לְדֶרֶכּוֹ.

פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזַר אֶת פִּיּוֹ וְאָמַר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת. בָּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה שְׁמוֹנָה עָשָׂר רִקִּיעִים שְׁנוֹסְעִים
לְמַסְעֵיהֶם וְסוֹבְבִים אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְכָל אֶחָד
מִתְעַכֵּב אוֹתוֹ הַשְּׁעוֹר שֶׁנֶּתָן לוֹ מְאֹדוֹנוֹ,
וְכִשְׁמִשְׁלִים הָרִקִּיעַ הֵהוּא אֶת הַשְּׁעוֹר הֵהוּא,
מִתְחַדָּשִׁים בְּעוֹלָם דְּבָרִים טוֹבִים גְּדוֹלִים וְרַבִּים.

וְחוֹשְׁבִים בְּדַעְתָּם אוֹתָם טַפְשֵׁי הַלֵּב, שֶׁמִּסְבּוֹב
הָרִקִּיעַ הֵהוּא זֶה נַעֲשֶׂה, וְלֹא כֵךְ הוּא,
שֶׁהָיָה כָּל יוֹם וְיוֹם מִתְחַדָּשׁ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִבְּקָר עַד עָרֵב דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים גְּדוֹלִים וְחוֹזְקִים,
וְלִפְעָמִים שִׁמְשָׁלִים הָרִקִּיעַ הֵהוּא אֶת מִסְעוֹ,
וַיִּפְגַּשׁ בְּעוֹלָם אֶת גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, וְחוֹשְׁבִים
טַפְשֵׁי הַלֵּב שֶׁבְּגָלַל הָרִקִּיעַ הֵהוּא זֶה הָיָה, וְטוֹעִים
בְּלִבָּם בְּטַפְשׁוֹת.

וַנַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָרִקִּיעַ הָרַבִּיעִי
הֵהוּא, וְהִנִּיחַ בּוֹ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וּמִסּוֹבֵב

אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּעֵדָנִים וְזַמָּנִים לְתוֹעֵלַת שְׁל
הָעוֹלָם לְבְנֵי הָאָדָם. וְלִמְדָנוּ בַּמִּשְׁנָה שְׁלָנוּ, שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת וָאַרְבָּעִים חֲלוֹנוֹת הוֹלֵךְ הַשָּׁמֶשׁ, עוֹלָה
וְיורֵד בְּעֵדָנִים וְזַמָּנִים.

וְהוֹלֵךְ וּמִתְחִיל מִחֲלוֹן הַמִּזְרָח, מֵאוֹתוֹ הַחֲלוֹן
שֶׁנִּקְרָא נֶגֶה, וְהוֹלֵךְ בְּעֵגוֹל עַד שְׁמִינִיעַ
לְחֲלוֹן שֶׁנִּקְרָא קֶרְבוּסָא. אַז הוֹלֵךְ לְסוֹף הַצָּפוֹן
שֶׁשָּׁה חֲדָשִׁים, עַד שְׁמִינִיעַ לְחֲלוֹן שְׁזוּהַר, וְהוֹלֵךְ
שֶׁשָּׁה חֲדָשִׁים לְהַשְׁלִים שָׁנָה לְתוֹעֵלַת הַבְּרִיּוֹת,
לַעֲשׂוֹת זְרִיעָה וּקְצִירָה.

זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית ח) עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר
וְקָר וְחָם וְקִיץ וְחֹרֶף. וּבִהְשַׁלְּמָתוֹ לַצֹּד
הַדְּרוֹם, לְפִי יָשׁוּב הָאָרֶץ, קָצִיר וְחָם וְקִיץ.
וּבִהְשַׁלְּמָתוֹ לְסוֹף הַצָּפוֹן – זֶרַע, קָר וְחֹרֶף. וְהַכֹּל
לְפִי יָשׁוּב הָאָרֶץ, כְּמוֹ שְׁאֻמְרָנוּ. וּבִגְוֶן הַזֶּה מִמָּשׁ,
כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם בְּאוֹר הַרְקִיעַ הַזֶּה, אַז
כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּאוֹר הַרְקִיעַ שֶׁעַל
רֹאשׁ הַחַיּוֹת.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מֵאֲרֵת, לָמָּה חָסַר וַיִּי"ו? אָמַר
לוֹ, עַל מֵה שְׁאֻמְרָנוּ בְּרֹאשׁוֹנָה, שְׁאִין אוֹרוֹ
שָׁלֵם, שְׁאִין אוֹרוֹ רַק מֵה שֶׁמִּקְבֵּל כְּחוּט אֶחָד
אַחֵר הַכֹּתֵל מִן הָאוֹר הַהוּא שֶׁלְמַעְלָה.

וּבְגֵלָל זֶה לֹא נִקְרָא אֹר שְׁלָם, וְלֹא רָאוּי לְהִקְרָא
שְׁלָם אֲלָא אוֹתוֹ הָאֹר שֶׁנִּקְרָא וְהָאֹר
עִמּוֹ שׁוֹרָה. וְהָיָה שֶׁנִּגְנֹז לְצַדִּיקִים הוּא אֶחָד
מִשְׁשִׁים אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה חֲלָקִים מִן
הָאֹר שֶׁשׁוֹרָה עִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֹר
הַשֶּׁמֶשׁ הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים אֲלָפִים וְשִׁבְעִים
וַחֲמִשָּׁה חֲלָקִים מִן הָאֹר הִגְנוּז לְצַדִּיקִים לְעוֹלָם
הַבָּא. וְעַל כֵּן לֹא נִקְרָא אֹר שְׁלָם הָאֹר הַזֶּה שֶׁל
הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא רָאוּי לְהִקְרָא.

וְלִפְיִכֵּךְ אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא יִקְשֶׁה לָכֶם
שֶׁכְּתוּב מְאֹרֶת וְלֹא שְׁלָם, שְׁאֲנִי לֹא
עָשִׂיתִי אוֹתוֹ, אֲלָא לְמָה שֶׁכְּתוּב (בראשית א) לְהָאִיר
עַל הָאָרֶץ, לְשִׁמְשׁ אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ, וְדִי לָכֶם לְבָנֵי
הָאָרֶץ לְמֵאֹר הַזֶּה שִׁישְׁמֵשׁ אֶתְכֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמָה הָאֹר הַקָּטָן הַזֶּה לֹא
יְכוּלִים בְּנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, הָאֹר
הִגְנוּז לְצַדִּיקִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַבִּי
אֲבָהוּ, וְכָל שֶׁכֵּן הָאֹר שֶׁל הַמֵּאֹר שֶׁשׁוֹרָה לְפָנֵי
הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

בֵּא לְנִשְׁק אֶת יָדוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר, כָּעֵת
יִדְעָתִי שֶׁבִּאֲמַת הַמְּאֹרֶת הַזֶּה חָסֵר, וְרָאוּי לוֹ

לְהִיּוֹת חֶסֶד יוֹתֵר מִזֶּה. אָמַר, אוֹי לְעוֹלָם כְּשֶׁתֵּצֵא
מִמֶּנּוּ, שְׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה שְׁאַלְתִּי עַל זֶה, וְלֹא מָצֵאתִי
אֶת עֶקֶר הַדָּבָר, רַק עֲכָשׁוּ. אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שִׁיַּצְאָתָּ
בָּהּ, תִּהְיֶה סִמָּן שֶׁל בְּרָכָה לִי עַל שִׁפְגַּשְׁתִּי אוֹתָךְ.
יֵשֵׁב עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְלִמַּד כָּל סֵפֶק וְקִשְׁיָא
שֶׁהָיוּ לוֹ, וְלִמַּד אוֹתוֹ שְׁשִׁים טַעָמִים
בְּפֶרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית. הֵלֶךְ לְדַרְכּוֹ.

מוֹצֵא אֶת רַבִּי חֲזִיָּא. אָמַר לוֹ, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ רַבִּי
אָבֵהוּ, שְׁאֵטֶעַם מֵאוֹתָהּ הַמְּתִיקוֹת שֶׁל
הַדְּבָשׁ שֶׁמִּצִּית מִגְזֵזֶת קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים. אָמַר לוֹ,
חֲרִיּוֹת דָּקֵל שְׂאִין בָּהֶן פְּרוֹת וְסִבִּיאת הַדְּבָשׁ אֵין
מִתִּישְׁבִּים יַחַד. וְאַף עַל פִּי כֵן לִמַּד אוֹתוֹ.

בְּכָה רַבִּי חֲזִיָּא וְאָמַר, נִדְרָתִי עָלִי, שְׁעַד
שְׁאַלְמַד לִפְנֵי בַּעֲלֵי הַמְּשָׁנָה הָעֲלִיוֹנָה,
לֹא אֵשֵׁב כָּאֵן. יֵשֵׁב שָׁם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים.
כְּשֶׁבָא, קָרְאוּ לוֹ רַבִּי חֲזִיָּא הַגָּדוֹל. אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, הָאֹר הַגָּנוּז לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לָבֵא, אוֹתוֹ
שֶׁהוּא גָנוּז. זֶהוּ שְׁכָתוּב (תהלים צז) אוֹר זֶרַע לְצַדִּיק
וְלִישְׂרֵי לֵב שְׁמִיחָה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת (בראשית א). רַבִּי פְּנִיחָס
פָּתַח בַּפֶּסוּק הַזֶּה (שיר ג) צִיֵּינָה וְרֵאֵינָה

בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה בַּעֲטָרָה שְׁעֵטָרָה לוֹ אָמוּ.
אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, חֲזַרְנוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה וְלֹא מָצָאנוּ
עֲטָרָה שְׁעֵשְׂתָה בֵּת שְׁבַע לְשְׁלֵמָה. כָּעֵת יֵשׁ לוֹמַר,
זֶה שְׁאֵמַר רַבִּי יִצְחָק מֵה זֶה צְאִינָה וּרְאִינָה, הִיא
לוֹ לְכַתֵּב בָּאוּ וּרְאוּ, מֵה זֶה צְאִינָה?

אָלֵא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַפְּסוּק הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא עַל
אוֹתָם הַצְּדִיקִים שִׁיִּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה
וְנִקְבְּרוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
וְשִׁיִּצְאָה נְשִׁמָּתָם שָׁם. וַעֲתִידָה בֵּת קוֹל לְהַעֲרִיר
בְּכָל צִיּוֹן וְצִיּוֹן שֶׁל בְּתֵי הַקְּבֵרוֹת, וְאוֹמְרָת:
צְאִינָה וּרְאִינָה, צְאוּ מִתַּחַת רַקְבּוֹנוֹת הָעֶפֶר
וְהִתְעוֹרְרוּ מִשְׁנִתְכֶּם. בְּנוֹת צִיּוֹן – כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(מלכים ב' כג) מֵה הַצִּיּוֹן הֵלֹז.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, זִכָּאִים אַתֶּם הַצְּדִיקִים לְרִאוֹת
אֵת זִיו הַכְּבוֹד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ,
שֶׁהַשְּׁלוֹם כָּלוּ שָׁלוֹ, וּבְאִיזוֹ זְכוּת? בְּשִׁבִּיל
הָעֲטָרָה שְׁעֵטָרָה לוֹ אָמוּ, בְּשִׁבִּיל אוֹתוֹ הַכֶּתֶר
שֶׁהַכְּתִירוֹ אוֹתוֹ הַצְּדִיקִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה בְּעוֹלָם
הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אָמוּ, וּמֵהוּ? אָמוּ, וְאִיזְהוּ
אִם שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֵלּוּ הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם
אִמָּה הַיְּדוּעָה לוֹ.

ביום חתנתו – החתנה הזו ממי היא? אמר רבי פנחס, מהאם ההוא, חתנה של אותו האם שלו. מהו חתנתו? ביום שהכשרו לעשות את מצוות התורה, שהוא שמחת הצדיקים. ואימתי הכשרו? אמר רבי יצחק, משלש עשרה שנים ומעלה, שאותו היום חובה על הצדיקים לעשות שמחת הלב כיום שעולה לחפה, ומשום אותה הזכות עתיד הקדוש ברוך הוא לעורר אותם ולהעביר כרוז לפניהם בחדוה: צאינה וראינה בנות ציון.

אמר רבי יצחק, בא תשמע, יהי מארת ברקיע השמים. רבי יצחק אמר, כשהקדוש ברוך הוא מחיה את המתים ויעביר כרוז על כל ציון וציון, באותו הזמן תרד אותה הנשמה, כמו האור והמאור שיאיר באור של רקיע השמים על אותו הגוף שיתעורר מן הארץ. זהו שכתוב יהי מארת ברקיע השמים. ולמה? להאיר על הארץ, על אותו הגוף שיוצא מן הארץ.

רבי אבהו אמר, זוהי זהר הרוח השורה על הגוף להחיותו ולהאיר אפלו. זהו שכתוב יהי מארת ברקיע השמים, ולמה? להאיר על הארץ, על היוצא מן הארץ, כמו שאמרנו.

רבי יהודה בן פזי פגש את רב נחמן. אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיוֹת בָּהּ אֶת הַמֵּתִים מֵהֵי? אָמַר לוֹ, הִיא רוּחַ הָאֶסְפֶּקְלָרִיָּה שֶׁל מַעֲלָה, כְּאִשֶּׁר יִשְׁיגוּ בְּנֵי אָדָם הַדַּעוֹת הַנִּכְוֹנוֹת. וּמִנֵּין לָנוּ זֶה? מִמָּה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם וְחִייתֶם. לֹא נֹאמַר וְנָתַתִּי רוּחַ בָּכֶם, אֲלֹא רוּחִי, אוֹתוֹ הִנָּאֲצֵל מִהָאֶסְפֶּקְלָרִיָּה שְׁלִי, וְכָתוּב (שם) וְאֵת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם, וְאַחֵר כֵּךְ יִהְיֶה סִימָן יָדוּעַ בַּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַהֲיִו לְאֹתָת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ (בראשית א). **רבי אבהו פתח,** (תהלים ח) מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקֹדֵנוּ וְתַחֲסֹרֵהוּ מִעַט מֵאֱלֹהִים. **רבי תנחום אמר,** בַּשָּׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרֹא אֶת הָאָדָם, נִתְיַעַץ עִם הַמַּלְאָכִים אוֹתָם הַסּוֹכְבִּים אֶת כִּסְאוֹ, וְאָמַר לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמְרוּ לוֹ: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָה טִיבוֹ שֶׁל אָדָם זֶה, מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ?

דָּבָר אַחֵר נַעֲשֶׂה אָדָם, **רבי בוטא בשם רבי בון** אָמַר, חֲזַרְנוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה וְלֹא מָצִינוּ

שְׁנַתִּיעֵץ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם הַמְּלָאכִים לְעוֹלָם
עַל שׁוּם דְּבַר מִכָּל מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת.

וְעוֹד מְצִינוּ, שְׂאִין לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה שְׁמַשְׁיָגִים
לְדַעְתּוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּכְשֵׁה֜ם
רָצִים לְהַשִּׁיג, מִיד חוּזְרִים לְאַחֹר מִהַשְׁגָּתָם, כְּמוֹ
עוֹף הַנֶּקֶרָא קִנְבוּסָא דְקוֹנָאֲרִי הִזֵּה, שְׁפוּרָח וְחוּזֵר
לְמָקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹרָה. כֵּן הֵם, עַד שֶׁחוּזְרִים
וְאוֹמְרִים (יחזקאל ג) בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמָּקוֹמוֹ.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי בּוּטָא, מְצִינוּ שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בָּרָא הָאוֹר הָרָאשׁוֹן, וּבָרָא מִזֵּה
הָאוֹר שְׂאֵר הַמְּשַׁמְשִׁים שָׁלוֹ. אִם הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא
בַּתְּחִלָּה לֹא נִתְּיַעַץ עִמּוֹ, כְּשֶׁרָצָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ
שְׂאֵר צְבָאוֹתָיו, כָּל שָׁכֵן וְכָל שָׁכֵן (תהלים קמד) אָדָם
לְהַבִּיל דָּמָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הִנֵּחַ לְרַבִּי בּוּטָא, שְׁעַם בַּעֲלֵי
הַמְּשָׁנָה שָׁם אֶת מְדוּרָו. אָמַר רַבִּי בּוּטָא,
אֲנִי לֹא זָכִיתִי שְׂיִהְיֶה מְדוּרִי עִמָּהֶם, אֲבָל הַקִּשְׁיָא
הֵיטָה שְׁלֵהֶם.

וְתִרְוִין שְׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבִּי בּוּ, כְּמִלְךָ הִזֵּה שֶׁהִיָּה
שׁוֹלֵט עַל הַכָּל, וְרָצָה לְהִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ
שְׁכָלָם כְּלוּלִים בּוֹ וְהוּא הַכָּל, עָשָׂה עַצְמוֹ בְּלִשׁוֹן

רַבִּים. כִּף הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוֹאִיל וְרָצָה
 לְהִרְאוֹת שְׂכַל הָעוֹלָם שְׁלוֹ, כָּלֵל אֶת הַכֹּל בִּידּוֹ,
 וְאָמַר לְשׁוֹן רַבִּים לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא הַכֹּל. אָמַר רַבִּי
 יִצְחָק, אִם קוֹל מִמְּרוֹמִים שָׁמַעְתִּי מִזֶּה, אָמַר
 שֶׁהִיא יָפָה, שָׁאִין הַתְּרוּץ הַזֶּה מִתִּישָׁב בְּלִבִּי.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי בָּא לטְבִרְיָה לְטַהֵר אֶת כָּל
 שׁוּקֵי טְבִרְיָה, רָאוּ אוֹתוֹ רַבִּי פִנְחָס וְרַבִּי בָּא
 וְרַבִּי יִצְחָק. אָמְרוּ: עַד מָתִי נִשָּׁב בְּקִיּוֹם אֶחָד וְלֹא
 נוֹכַל לָלֶכֶת? אָמְרוּ: הִנֵּה מִבְּעֵלֵי הַמִּשְׁנָה כָּאן,
 נִשְׁאָל לְפָנָיו.

בָּא לְשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא נִשְׁמַע דְּבַר
 זֶה, הָרִי יִפְתַּח פִּיהֶם שֶׁל הַמֵּינִים בַּפִּסּוּק
 הַזֶּה. אָמַר לוֹ: יֹאמַר לָנוּ מֶר אֶת עֵקֶר הַפִּסּוּק
 הַזֶּה. אָמַר לוֹ: מַה הוּא? אָמַר לוֹ: זֶה נַעֲשֶׂה אָדָם
 בְּצִלְמֵנוּ כְּדַמוֹתֵנוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתוּב (ישעיה מ"ב) הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ
 וְהָעוֹרִים הִבִּיטוּ לִרְאוֹת. וְכִי לְעוֹרִים
 וְלַחֲרָשִׁים אָמְרָה הַתּוֹרָה אֶת זֶה? אֵלֹא עוֹרִים,
 שֶׁהֵם עוֹרִים בַּתּוֹרָה, שֶׁדֶּרֶךְ הַיֵּשֶׁר לְפָנֵיהֶם,
 וְהוֹלְכִים אַרְחוֹת עֵקֶלְקֻלוֹת כְּעוֹרִים, וְלֹא יוֹדְעִים
 אֶת עֵקֶר הַדְּבָר. הַפִּסּוּק הַזֶּה נִגְזַר בַּמִּשְׁנָה שְׁלָנוּ,
 וְכִף גְּזַרְנוּ.

בְּשִׁבְרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַמִּים
 הָיוּ הֶעָקָר שֶׁל הַכֹּל, וּמִמֵּי הַשְּׁתִּיל
 אֶת כָּל הָעוֹלָם. וַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹשָׁה
 אֲמָנִים שִׁיעֲשׂוּ אֶת אֲמָנוּתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵלוֹ
 הֵם: שָׁמַיִם, וָאָרֶץ, וּמִים. וְעַל יְדֵי אֵלוֹ נִבְרָא כָּל
 מַה שֶּׁבְּעוֹלָם הַזֶּה.

וְהַזְמִין אֶת שְׁלֹשֶׁת אֵלוֹ, אֶת כָּל אֶחָד מֵהֶם,
 לְהוֹצִיא בְּרִיּוֹת שְׁצָרֶיהָ לְעוֹלָם. הַזְמִין
 אֶת הַמִּים. אָמַר לָהֶם: אַתֶּם תּוֹצִיאוּ אֶת הָאָרֶץ
 מִתַּחְתִּיכֶם, וְאַתֶּה לָךְ תִּתְכַּנֵּס לְמָקוֹם אֶחָד. וְהַמִּים
 עָשׂוּ כֵן. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית א) יָקוּוּ הַמִּים.

קָרָא לָאָרֶץ. אָמַר לָהּ: אַתְּ תּוֹצִיאי מִמֶּנּוּ בְּרִיּוֹת,
 בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְכַדּוּמָה לָהֶם. מִיָּד עָשְׂתָה
 כֵּן. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ
 נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ.

קָרָא לַשָּׁמַיִם. אָמַר לָהֶם: אַתֶּם הַבְּדִילוּ בֵּין מִים
 לַמִּים. עָשׂוּ כֵן. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) וַיַּעַשׂ
 אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. קָרָא לָאָרֶץ. אָמַר לָהּ:
 הוֹצִיאי דְּשָׂאִים וְעֹשָׁבִים וַיְבֹרֵא וַעֲצֵי הַשָּׁדָה.
 מִיָּד מַה כָּתוּב בָּהּ? (שם) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֹשֶׁב
 מִזְרִיעַ זֶרַע.

קָרָא כְּמוֹ כֵּן לְשָׁמַיִם. אָמַר לָהֶם: יִהְיוּ בָכֶם
 אוֹרוֹת וּמֵאוֹרוֹת לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, זֶהוּ
 שְׁכָתוֹב (שם) יְהִי מֵאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם. קָרָא כְּמוֹ
 כֵּן לַמַּיִם. אָמַר לָהֶם: אַתֶּם תּוֹצִיאוּ רֶמֶשׂ שֶׁל דָּגִים
 וְעוֹפוֹת וְכִדּוּמָה לָהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) יִשְׂרְצוּ
 הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וְעַל יְדֵי שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה נַעֲשֶׂה
 כָּל מַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְמִינוֹ.

בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי, כָּלֵם הָיוּ מְזֻמָּנִים לְבָרָא
 כְּמוֹ שָׂאֵר הַיָּמִים. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא: שׁוּם אֶחָד מֵכֶם לֹא יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת
 הַבְּרִיָּה הַזֹּאת לְבִדָּה כְּמוֹ שָׂאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁהָיוּ
 עַד כָּאן, אֲלֹא כָּלֵכֶם תִּתְחַבְּרוּ יַחַד, וְאֲנִי עִמָּכֶם,
 וְנַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהָרִי אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹתוֹ
 לְבִדָּכֶם, אֲבָל הַגּוֹף יִהְיֶה שֶׁל שְׁלֹשֶׁתְכֶם,
 וְהַנְּשָׁמָה שְׁלִי.

וּלְפִיכֶּךָ קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר
 לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם, אֲנִי וְאַתֶּם. אֲנִי אֶת
 הַנְּשָׁמָה, וְאַתֶּם אֶת הַגּוֹף. וְכֵן הוּא, שֶׁהַגּוֹף הוּא
 מְשַׁלְשֶׁתְּכֶם, שֶׁהָיוּ אֲמָנִים בְּמַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית. וְאֶת
 הַנְּשָׁמָה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהִשְׁתַּתַּף
 עִמָּהֶם בָּהּ.

בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ, כְּלוֹמַר שְׂרָאוּי לָנוּ, בְּאוֹתוֹ
הַגּוֹף שֶׁנִּלְקַח מִכֶּם, לְדַעַת וּלְהַדְמוּת
לָכֶם כָּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנִּי, שֶׁהוּא הַנִּשְׁמָה,
שֶׁיִּפְרֹד מִמַּעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְתִהְיֶה תְּשׁוּקָתוֹ וּרְצוֹנוֹ
לְעֲלִיּוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים.

וְעוֹד בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ, שֶׁהַגּוֹף שֶׁנִּלְקַח מִכֶּם לֹא
יִהְיֶה בְּקִיּוֹם כְּמוֹתְכֶם. מֶה זֶה כְּמוֹתְכֶם?
כְּאוֹתָן הַבְּרִיּוֹת שֶׁהוֹצֵאתֶם, עַל שֶׁהוּא עֹפֵר כְּשֶׂאֶר
כָּל הַבְּרִיּוֹת. וְהַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה הִיא שְׂאֵנִי נִתְּתִי
בוֹ, שִׁיְהִיָּה לָהּ קִיּוֹם לְעוֹלָמִים, שְׂאִינָה גּוֹף,
וְתִדְמָה לְקִיּוֹם שְׁלִי.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, זֶהוּ בְּרוּר הַדְּבָר, מִשּׁוּם
שֶׁנִּמְצָא שֶׁבְּבְרָאשִׁית הָיוּ שְׁלֹשֶׁת אֱלֹו –
שָׁמַיִם וָאָרֶץ וַיִּמִּים.

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, יָפָה הוּא. אָבֵל
הָאָרֶץ לָקְחָה אֶת כָּח שְׁלֹשֶׁתָם לְבִדְדָה, עַד
שֶׁהָיוּ בָּהּ אַרְבָּעָה יְסוּדוֹת קִיּוֹמִים – מִן הַשָּׁמַיִם
שְׁנַיִם, וּמִן הַיָּמִים אֶחָד, וְהָאָחָד שְׁבָה. וְהִיא
הוֹצִיָּאָה אֶת הַגִּלְגָּל שֶׁל אָדָם, וְהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא
אֶת הַנִּשְׁמָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם ב') וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים
אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת

חיים. הרי שניהם - הארץ והקדוש ברוך הוא - שהשתתפו יחד לעשות אותו, ובגללו אמר נעשה אדם. שהקדוש ברוך הוא אמר לה עשי את הגוף, ואני את הנשמה. אמר רבי יצחק, הנה כל הספק הזה עבר מעמנו.

עוד אמר רבי אלעזר, כגון זה שתף הקדוש ברוך הוא את העולם בבריאת בני אדם, שהרי שנינו שלשה שתפים באדם, האיש ואשתו והקדוש ברוך הוא. אמר רבי יהושע, כגון זה השמים והארץ והקדוש ברוך הוא. אמר רבי שמעון, שמים כנגד איש, ארץ כנגד אשתו, ולעולם הקדוש ברוך הוא משתף עמם, ועל כן נאמר נעשה אדם, בלשון שתפות, ואין הקדוש ברוך הוא משתף עם שום בריה זולת עם אדם.

אמר רבי יוסי, ובשאר הבריות מי משתף עמם? אמר רבי שמעון, כח האדמה, שאמרו שהיא נפש חיה. אבל הקדוש ברוך הוא אין משתף אלא על האדם בלבד.

אמר רבי יהודה, אוי להם לרשעים שאינם רוצים להדבק בשתפות של הקדוש ברוך הוא, במה? אמר רבי יצחק, באותה

הַנְּשָׁמָה שֶׁהוּא נִתֵּן, אֲלֵא הוּלֵךְ וְדָבֵק בְּכַח
הַבְּהֵמוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים מט) וְאָדָם בִּיקָר בַּל
יִלִּין נִמְשָׁל בְּבֵהֵמוֹת נִדְמוּ. בַּל יִלִּין, שְׁלֹא רָצָה
לַעֲמֹד בְּאוֹתוֹ יָקָר וְתַפְאֶרֶת שֶׁל הַנְּשָׁמָה. אֲבָל
מָה חֲטָאוֹתוֹ שֶׁעָשָׂה? שֶׁנִּמְשָׁל בְּבֵהֵמוֹת, בְּאוֹתוֹ
הַכַּח שֶׁלָּהֶן הַנִּכְרֹת וְהַנְּדָמָה מִהֶרָה, וְלֹא תַעֲלֶה
לְמַעֲלָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, זֶה הוּלֵךְ, כְּמוֹ מָה
שֶׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן אִידִי, שֶׁאָמַר רַבִּי
יַעֲקֹב בֶּן אִידִי, מָה שְׁכָתוֹב (איוב כח) וְכָל יָקָר רָאִתָּה
עֵינוּ, אֵלּוּ נִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁהֵם יָקָר וְתַפְאֶרֶת
לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, בֹּא וּרְאֵה
מַעֲלָתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהִבְדִּילוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא מִכָּל שְׂאֵר הַנִּבְרָאִים, אֵיךְ? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ,
כָּל מָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָמַר לְפּוֹעֲלִים
הָאֵלֶּה שֶׁהֵם יַעֲשׂוּ לְבָדָם, וְלֹא נִתְיַחַד הוּא עִמָּהֶם.
אָמַר עַל בְּרִיּוֹת הָאָרֶץ תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְגו',
אָמַר לַמֵּים יִשְׁרְצוּ הַמֵּים, וְהוּא לֹא נִתְיַחַד עִמָּהֶם.
בְּשִׁבְרָא הָאָדָם, נִתְיַחַד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עִמָּהֶם בַּעֲשֻׁיתוֹ וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם.

וַנִּתֵּן בּוֹ קֶלְסֶתֶר פָּנִים, רְאִי"ה, רִי"ח, קוּמ"ה,
הֶלִיכ"ה, מְשׁו"ש, דְּבו"ר, עֲשִׂי"ה. הַמְשִׁילוֹ
בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים ח) תַּמְשִׁילֵהוּ
בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו כָּל שֶׁתָּה תַּחַת רַגְלָיו.

וּבְשֹׁזֶרֶק בּוֹ נִשְׁמָה, קָם עַל רַגְלָיו, וַנִּדְמָה
לְתַּחַתוֹנִים וְלַעֲלִיּוֹנִים. נִדְמָה גּוֹפּוֹ
לְאָרֶץ, וַנִּשְׁמָתוֹ לַעֲלִיּוֹנִים, בְּתֹאֵר, וְהָדָר,
וְכָבוֹד, בְּאִימָה, וּבִירָאָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם)
וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, רֹאשׁ הַפֶּסוּק הַזֶּה סִפֵּק בְּלִבִּי,
שְׁכָתוֹב (שם) וַתַּחֲסֶרְהוּ מָעוֹט מַאֲלָהִים.
אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא קְדוּשָׁה וְדוּמָה
לוֹ, אֲבָל מַה חֲסָרוֹן הוּא? עַל שֶׁהִיא גּוֹף וְנִלְקַח
מִן הָאָרֶץ.

וְאִם תֹּאמַר בְּדַעַת וּבְחֻכְמָה – אֵי אַפְשָׁר, שֶׁהָרִי
רְחוֹק הוּא הָאָדָם מִן הָעֲלִיּוֹנִים, שֶׁאָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, הַמִּלְאָכִים הַקְּרוּבִים
מְקַבְּלִים כַּח שֹׁפֵעַ אֶסְפֵּק לָרִיזָה שֶׁל מַעֲלָה תַּחֲלָה,
וּמֵהֶם יוֹרֵד לְאוֹתָם שְׂאִינָם קְרוּבִים, וּמֵהֶם יוֹרֵד
לְשָׁמַיִם וְכָל צָבָאָם, וּמֵהֶם אֵל הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כִּסֵּא הַכְּבוֹד מְקַבֵּל תַּחֲלָה, וּמִמֶּנּוּ
לְמִלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים, וּמֵהֶם לְאוֹתָם שְׂאִינָם

כָּל כֶּף עֲלִיּוֹנִים וּגְבוּהִים כְּמוֹתָם, וּמֵהֶם לַשָּׁמַיִם,
וּמֵהֶם אֶל הָאָדָם.

אָבִי בְּמָה נִדְמָה לוֹ הָאָדָם? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ,
בְּנִשְׁמָה, שֶׁהִיא קְדוּשָׁה, וְלֹא תִכְלָה
לְעוֹלָם, עַל שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ, מִכְחוֹ וּמִגְבוּרָתוֹ,
וְלֹא כְּמוֹ הַגּוֹף שֶׁנִּטְלָה מִן הָאָדָמָה, וַיִּכְלָה וַיָּשׁוּב
עֶפֶר כִּשְׁהִיָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַב, אָדָם וְזוּגוֹ עִמּוֹ נִבְרָאוּ
בְּיֶחֶד, זֶהוּ שִׁכְתוֹב (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה
בְּרֵאִם. וְנִטְלָה מִגְּבִיּוֹ, וַהֲכִינָה וַהֲבִיָּאָה אֶל הָאָדָם.
זֶהוּ שִׁכְתוֹב (שם ב) וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, חֲוָה הִרְאֵשׁוֹנָה הִיְתָה, וַלְקַחָהּ
מִמֶּנּוּ, וְהִיא נִזְקִי הַבְּרִיּוֹת. זֶהוּ שִׁכְתוֹב וַיִּקַּח
אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו. זוֹהִי הִרְאֵשׁוֹנָה שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנּוּ, עַל
שֶׁהִיא רוּחַ מְזֻקָּת. וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה, שֶׁהַקִּיָּם
אֶחָת בְּמִקּוּמָהּ.

רַבִּי אֲמַר, זוֹ הִיְתָה בָשָׂר, וְהָאֶחָת לֹא הִיְתָה
בָשָׂר. וּמָה הִיְתָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַזֵּהָמָה
שֶׁל הָאָרֶץ וּשְׁמֶרֶיָּהּ.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, כְּשֶׁבְרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
הָאָדָם, נָתַן זֶהָר פָּנָיו שְׁמַאִיר בְּכָל הָעוֹלָם.
כִּיּוֹן שִׁחְטָא, מָה כָּתוּב בּוֹ? (קהלת ח) וְעַז פָּנָיו יִשְׁנָא.

רבי אליעזר ורבי עקיבא היו הולכים בדרך.
 אמר לו רבי עקיבא, רבי, אמר לי, זה
 שכתוב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם, לָמָּה
 לא נֶאֱמַר וַיְהִי כֵן מִיָּד, כְּשֶׁאָר כָּל הַיָּמִים, כְּשֶׁהָיָה
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר דָּבָר, מִיָּד נֶאֱמַר וַיְהִי כֵן,
 וְכֵאן לֹא נֶאֱמַר, אֲלֹא לְאַחַר שֶׁאִמַּר נַעֲשֶׂה אָדָם,
 כְּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, הָיָה לוֹ לוֹמַר
 וַיְהִי כֵן!

אמר לוֹ רבי עקיבא, וְכִי זֹאת הָיְתָה מַעֲשֵׂה
 בְּרֵאשִׁית וְלֹא יוֹתֵר? וְהָרִי כְּתוּב (ש)
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְלֹא נֶאֱמַר
 וַיְהִי כֵן, אֲלֹא וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. וְכֵן (ש)
 יְהִי מֵאֲרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, הָיָה
 לוֹ לוֹמַר מִיָּד וַיְהִי כֵן, וְכְתוּב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת
 שְׁנֵי הַמְּאֹרֶת הַגְּדֹלִים?

אָמַר, אִמַּר לָךְ, כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם הַכֹּחַ
 הָאֲצוּל מִלְּמַעְלָה, נֶאֱמַר מִיָּד וַיְהִי כֵן.
 שֶׁהָאָרֶץ הוֹצִיָּאָה אוֹתָם בְּתִשְׁלוּם כָּל פְּעֻלָּתָם, וְלֹא
 הֶצְרָכָה לְהַמְתִּין לַכֹּחַ הָעֲלִיּוֹן לְהַשְׁלִים תִּשְׁלוּם
 אוֹתָהּ הַפְּעֻלָּה.

אָבִל בְּכָל דָּבָר וּדְבָר שֶׁהוֹצִיָּאָה הָאָרֶץ וְקִיּוּם
 תִּשְׁלוּם הַפְּעֻלָּה לֹא הָיְתָה בָּהּ, הֶצְרָכָה

לְהַמְתִּין עַד שְׂיבֹא הַכַּח מִלְמַעְלָה, וַיַּעֲשֶׂה הַקָּיֹום
וַשְׁלֵמוֹת הַפְּעֻלָּה.

וְכֵן בְּכֹאן בְּאָדָם, הָאָרֶץ הוֹצִיָאָה אוֹתוֹ הַדָּבָר
הַמְסַפִּיק לָהּ לַעֲשׂוֹת, וְעַמְדָּה עַד שְׂיִתֵּן
הַכַּח שֵׁשׁ בִּידוֹ לְתַת, וּלְפִיכָךְ לֹא נֶאֱמַר מִיָּד
וַיְהִי כֵן, עַד שֶׁבֹא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנָתַן בּוֹ
הַכַּח מִלְמַעְלָה, וַיַּעֲשֶׂה הַקָּיֹום.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׁלֹא עָשָׂה אֶת הָאָדָם אֶלָּא בִּשְׁשֵׁי?
אָמַר לוֹ, שְׁלֹא יִהְיֶה פֶתַח חוֹן פֶּה לְאָדָם לוֹמַר שֶׁהוּא
סֵיעַ בִּשְׁוֹם דָּבָר מִכָּל מָה שֶׁנִּבְרָא.

הֲלָכּוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, קָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְגַחֲנָן
רִאשׁוֹ, וְשָׁם יָדוֹ עַל פִּיו וּבָכָה. אָמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי, לָמָּה אַתָּה בּוֹכָה? אָמַר לוֹ, עַל
זֶה שֶׁשָּׂאֵלְתָּ. הַמְרָאָה שְׂרָאִיתִי, וְקָשָׁה לִי הַדָּבָר.

עֲקִיבָא, עֲקִיבָא, מִי יִזְכֶּה לְאֶרֶץ הַגָּלוּת הַזֹּאת
שֶׁנִּמְשַׁכֶּת? שֶׁהָרִי לֹא יַעֲמֵד אִישׁ
שֶׁעָתִיד לְהִגִּיעַ לְעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם עַד הַיּוֹם הַשְּׁשִׁי,
שֶׁהוּא בִּשְׁשׁ אֲלָף שָׁנִים, וְלֹא בְּהִשְׁלָמְתּוֹ, רַק
בְּכַח הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהָרִי שֶׁלְטוֹן הָאָדָם הֵהוּא אֵינוֹ
אֶלָּא בִּשְׁשֵׁי.

וּבִשְׂבִיעִי תִּשְׁאָר שְׁמָטָה בְּעוֹלָם, חָרוּב.
 וּבִשְׁמִינִי יִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּמוֹ
 מִקֶּדֶם, וַיְהִי מָה שְׁיִהְיָה. עַל זֶה (ישעיה ד) וַיְהִי
 הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וַהֲנוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֹאמַר לוֹ,
 וּבִשְׂבִילָם נֹאמַר (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם
 יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו.

סדר הלימוד ליום ח אב [יום 303 בשנה]

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגו' (בראשית ב), רָבָא בְּשֵׁם
 רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, בָּא הַכְּתוּב לְהוֹרוֹת, פִּי
 לְאַחַר שְׁסָפֵר כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם
 וְהָאָרֶץ, שֶׁלֹּא תֹאמַר בְּשֵׁשָׁה יָמִים נִבְרְאוּ כָּלֶם,
 בְּרִיָּה זֹו בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְרִיָּה זֹו בְּיוֹם פְּלוֹנִי, אֲלֹא
 כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁנִּתְּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, תִּדַּע
 לְךָ מִתִּי הֵיוּ, (שם) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ
 וְשָׁמַיִם. כְּלוּמַר, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מִמָּשׁ הֵיוּ בָּהֶם כָּל
 הַתּוֹלְדוֹת שֶׁנִּתְּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, שֶׁכְּתוּב
 בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

רַבִּי יִיסָא אָמַר, וַהֲרִי כְּתוּב (שם ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת
 אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם. אִם כֵּן, בְּאוֹתוֹ
 הַיּוֹם מִמָּשׁ הֵיוּ כָּל הַתּוֹלְדוֹת.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, כֶּף הוּא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם
נִתְּהוּוּ! שֶׁהָרָאָהוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כָּל תּוֹלְדוֹתָיו וְהַעֲבִירָם לְפָנָיו
הַנִּשְׁמוֹת בְּדַמְיוֹתֵיהֶם, וְהָיָה אוֹמֵר: זֶה פְּלוֹנִי
וְזֶה פְּלוֹנִי, זֶה חֲכָם הַדּוֹר וְזֶה דִּין הַדּוֹר, וְכֵן
כָּל הַדּוֹרוֹת וּמִנְהִיגֵיהֶן.

רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, מֶה כָּתוּב
לְמַעַלָּה מִן הָעֲנִיָּן? (שם ב) וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאָם. לְאַחַר שֶׁאָמַר (שם א, לא) וַיֵּרָא
אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, מֶהוּ
אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה? אֶת כָּל - לְרַבּוֹת עֲנִיָּן
הַמְּלָאכִים שֶׁהֵם טוֹב מְאֹד. וּבְכָל הַנִּבְרָאִים לֹא
נֶאֱמַר אֱלֹא כִּי טוֹב בְּלִבְדּוֹ, וּבִכְאֵן כִּי טוֹב מְאֹד,
מִלֵּמַד שֶׁהַמְּלָאכִים נִבְרָאוּ, וְנֶאֱמַר עָלֵיהֶם כִּי
טוֹב מְאֹד.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה עוֹד הוֹסִיף הַכָּתוּב וְאָמַר
וַיִּכְלוּ? אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, לְשׁוֹן כְּסוּף
הוּא, וְכָל צָבָאָם בְּכָלֵל, הֵם הַמְּלָאכִים הַנִּקְרָאִים
צָבָא הַשָּׁמַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם
עוֹמֵד עָלָיו. וְכִשְׁגָּמַר הַמְּלָאכָה, נִכְסְפָה וְכָלְתָה
לְכָל רוּאָיָה.

אמר רבי נחמן, ויכלו - כלו ממעשה, כלו
ממחשבה, ועשה הקדוש ברוך הוא
ליום השבת דגמת עולם הבא, שעתיד הקדוש
ברוך הוא לשבות בשביעי. מה זה בשביעי?
באלף השביעי.

ואמר רב נחמן, נפש יתרה נתוספת באדם ביום
השבת. אמר לו, רבי, מהי הנפש היתרה
הזו? אמר לו, רוח הקדש ששורה עליו ומכתירה
את האדם בכתר קדוש, ככתרי המלאכים. והוא
מאותו הרוח שעתיד לשרות על הצדיקים לעתיד
לבא, ועל כן חייב האדם לכבד את יום השבת,
על האורח הקדוש הזה ששורה עמו.

ואמר רבי נחמן, הרוח הזו איך נקראת?
נקראת מכבד, נקראת קדוש. זהו
שכתוב (ישעיה נח) ונקראת לשבת ענג, כמשמעו.
לקדוש ה' מכבד, היא תוספת הרוח הנקרא
קדוש ה', הנקרא מכבד.

אמר רבי יצחק, כשסימו המלאכות כלם, ברכם
הקדוש ברוך הוא והכינם בעולם, וצוה
לכל אחד ואחד שלא ישנה הכנתו מאותו הענין
שעשאהו, ושכל אחד ואחד יוציא תולדתו

הָרָאוּי לוֹ מִכָּאן וּלְעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית ב)
אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. מֵה זֶה לַעֲשׂוֹת?
לְהוֹלִיד וּלְהוֹצִיא כָּל דָּבָר כְּמוֹתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, זֶה גּוֹף הַשָּׂדִים, שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּם.

רַבִּי יוֹסִי בַר נַחֲמָן אָמַר, כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת, כָּל
הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שְׁכָתוֹ
וּשְׁקָטוֹ, כָּל אֶחָד לְפִי בְרִיתוֹ. שֶׁשְּׁנִינוּ, אוֹתָם
הָאֱמָנִים שֶׁהָיוּ מוֹצִיאִים תּוֹלְדוֹתָם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם,
שְׁכָתוֹ וְנָחוּ, וְרָאוּ כִּי כָּל שְׁלָמִים, וְכָל תּוֹלְדוֹתָם
עֲמָהֶם, בְּקִיּוֹם וּמַעֲשֵׂה.

זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
בְּהִבְרָאָם. אָמַר רַב נַחֲמָן, כְּאֵדָם הַמְּשַׁבַּח
וְאוֹמֵר, אֵלֹהִים הֵם הַדְּבָרִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָם. בְּהִבְרָאָם,
רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּה"א בְּרָאָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
בְּהִבְרָאָם, מִמַּשׁ בְּדִמּוּתָם בְּכַחוֹתָם וּבְשִׁלְמוֹתָם.

וְרַב נַחֲמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם, אֵלָּא
בְּאַבְרָהָם, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם
בוֹ. וְאַלְמָלֹא אַבְרָהָם שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ,
שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וּלְלֵילָה חֻקַּת
שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי.

וְאֵל תַּתְּמָה עַל זֶה, שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ, כְּתוּב (תהלים קד)
הָרִים הִגְבְּהִים לִיעֲלִים סֻלְעִים מַחֲסֶה
לְשַׁפְּנִים. אִם הָרִים הִגְבְּוּהִים נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם
לִיעֲלִים, וְהִסְלְעִים לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשַׁפְּנִים, אֵל
תַּתְּמָה לְהִיּוֹת הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִּיל אֲבִרָהּ,
שְׁקִים כָּל הַתּוֹרָה וְכָל מֵה שֶׁנִּצְטָוָה מִהֲקִדּוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, בְּה'
בְּרָאָם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות כג) כִּי שָׁמִי בְּקֶרְבוֹ.

עוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נִתְיַחַד
שְׁמוֹ שֶׁל הִקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל הַנִּבְרָאִים
זוּלָּתִי בְּאֵלָה, שְׁכָתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה'
אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם, כְּפִי שְׁאֲמַרְנוּ. וְלֹא נִזְכְּרוּ
חַיּוֹת וּבְהֵמּוֹת וְלֹא שׁוּם נִבְרָא מֵאוֹתָם שֶׁהֵם
נִפְסָדִים וְכָלִים, אֶלָּא עַל אוֹתָם שֶׁהֵם קִיָּמִים
לְעוֹלָם הַזִּכְרִי שְׁמוֹתָיו.

רַב הוֹנָא אָמַר, יוֹם שֶׁנִּכְסְפוּ לִפְנֵי הִקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּרִית שָׁמַיִם וָאֶרֶץ, וְרָאָה הַשַּׁבָּת שֶׁהִיא
מְנוּחָה וְקִדּוּשָׁה, הִכִּינוּ לְדוֹרוֹת.

וְלַמִּדְנָו, אֵין לָךְ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שְׂאִין הִקְדּוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ לְחַל עִם הַצְּדִיקִים בְּגֵן
עֵדֶן, וְנִזְוָנִים מֵאוֹתוֹ הַזִּיּוֹ שֶׁל הָאִסְפָּקְלָרְיָה

הַמְאִירָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שיר ד') עַד שְׁיִפּוֹחַ הַיּוֹם, זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת. אֵלֶּךְ לִי אֶת הַר הַמּוֹר וְאֶל גְּבַעַת הַלְבוּנָה, זֶה הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַב הוֹנָא, אֵל תַּתְמָה עַל זֶה, וּמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ קָדוֹשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּמִכְתִּירֵן בּוֹ – הַצְדִּיקִים שְׁיִשְׁנֻם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֵינוּ דִּין לְהַכְתִּיר לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּכֶתֶר?!¹

בא וַרְאֵה, אָמַר רַב הוֹנָא, אֲפֹלוּ הָרָשָׁעִים שְׂבִיָּהֶנָם מִכְתָּרִים הֵם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹקָטִים וְנוֹחִים. שְׁאָמַר רַב הוֹנָא, אֵין לָךְ רָשָׁע מִיִּשְׂרָאֵל שְׁאֵין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁמוּעִילִים לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא. וּמָתִי מוֹעִילִים לָהֶם? בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, לְהִיּוֹת כָּלָם מִכְתָּרִים בְּכֶתֶר שַׁבָּת.

אמר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הָרָשָׁעִים שְׁחָלְלוּ שַׁבָּת בְּפִרְהָסִיא יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה בְּכֶתֶר שַׁבָּת? אָמַר לוֹ, כֵּן, שְׁהָרִי שְׁנִינוּ (שמות טז) וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לֶחֶם מִשְׁנֶה, לְכָךְ גְּדוּנִים הָרָשָׁעִים בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי מִשְׁנֶה, לְהַרְוִיחַ לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

בי יוֹם הַשַּׁבָּת נִקְרָא שָׁלֵם, וְלֹא נִגְרַע. לְפִיכָךְ אֵינוּ נִגְרַע מִהַטּוֹב וְהַהֲנָאָה שְׁבוּ, בֵּין לַצְדִּיקִים בֵּין

לְרַשְׁעִים. וְלַהּוֹרוֹת שְׁלֹא לַחֲנָם אִמְרָה תוֹרָה (שמות לא) וְשִׁמְרָתָם אֶת הַשַּׁבָּת. וְהִזְהִירָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְלִמְדָנוּ, כָּל הַמִּקְיִים אֶת הַשַּׁבָּת כְּאִלוֹ מְקִיִּים אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יֵשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ, עַד שֶׁבֹא שַׁבָּת וְנִתְעַלָּה וַיֵּשֶׁב עַל כִּסְאוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי קֵדָם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם יֵשֵׁב הָיָה הוּא וַיְהִיָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם מִשְׁמִיעַ לָנוּ שֶׁעַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ מִמֶּשׁ הוּא – לֹא.

אָמַר כֶּף שְׁנִינוּ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שִׁיקָלֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּכִּיר אוֹתוֹ. כִּיּוֹן שֶׁבְּרָא עוֹלָמוֹ, בָּרָא הַמְּלָאכִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם, וּבְרָא אֶת הָאָדָם, וְכָלֵם מוֹכְנִים לְשִׁבְחָ לְיוֹצְרָם וּלְפָאָרוֹ. וְעַדִּין לֹא הָיָה פֶּאֶר וְשִׁבְחָ לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת וְשִׁקְטוּ כָלֵם, וּפִצְחוּ רְנָה וְשִׁבְחָה הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְאִזּוּ יֵשֵׁב עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ. כְּלוּמַר, אִזִּי הָיָה מִי שִׁיכִיר אֶת כְּבוֹדוֹ (בִּרְאָה) וַיִּשְׁבַּח לְכְבוֹדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לָךְ שִׁבְחָ וְקִלוּס לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שִׁבְחוּ שֶׁל שַׁבָּת

הַעֲלִינִים וְתַחְתּוֹנִים כֻּלָּם מִשְׁבָּחִים לוֹ כְּאַחַד,
וְאַפְלוּ יוֹמוֹ שֶׁל הַשְּׁבַת מִמַּשׁ מִשְׁבַּח לוֹ, זֶהוּ
שְׁפָתוֹב (תהלים לב) מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשְּׁבַת.

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים (בראשית ב). רַבִּי תַנְחוּם פָּתַח,
(ישעיה מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם
וְנוֹטִיָּהֶם וְגו', כְּשֶׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
עוֹלָמוֹ, בָּרָא אוֹתָם מֵאֵין, וְהוֹצִיָּאֵם אֶל הַפְּעַל
וַעֲשֵׂה מֵהֶם מַמְשׁוֹת. וּבְכָל מָקוֹם אֵתָּה מוֹצֵא
בוֹרֵא עַל דָּבָר שֶׁבָרָאוֹ מֵאֵין וְהוֹצִיאוֹ לַפְּעַל.

אָמַר רַב חֲסֵדָא, וְכִי הַשָּׁמַיִם מֵאֵי"ן נִבְרָאוּ,
וְהֵלֵא מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מַעֲלָה נִבְרָאוּ?
אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, כֵּךְ הוּא! אֵלָּא גּוֹף הַשָּׁמַיִם מֵאֵין
הָיָה, וְצוּרָתָם מְדַבֵּר מַמְשׁוֹת, וְכֵן הוּא הָאָדָם.

וְתַמְצִיא בְּשָׁמַיִם בְּרִיָּאָה, וְאַחֵר כֵּךְ עֲשִׂיָּה.
בְּרִיָּאָה - בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, כְּלוֹמַר מֵאֵין.
עֲשִׂיָּה - לַעֲשׂוֹת הַשָּׁמַיִם, מְדַבֵּר מַמְשׁוֹת, מֵהָאוֹר
שֶׁל מַעֲלָה. וְאָמַר רַבִּי תַנְחוּם, עֲשִׂיָּה הוּא תְקוּנָה
הַדְּבָר בְּגִדְל וּמַעֲלָה מִכְמוֹת שְׁהָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם.

אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי, הַפְּסוּק הַזֶּה לֹא בָּא אֵלָּא
לְהַדְרִישׁ, וַיִּיצֶר בְּשְׁנֵי יוֹדִין, וְכָל הַשָּׂאָר

אתה מוצא ביוד אחד. אלא כל מה שפרא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא ברא במעלה בכינה, אלא האדם לבדו, שנתן בו כח מן העליונים לדעת ולהכיר ולהבדיל בין הטוב ובין הרע, והוא מעטר בכבוד והדר, כמו שנאמר (תהלים ח) וְכבוד וְהדר תַּעֲטֶהוּ, והוא מושל על כל מעשה ידיו. זהו שכתוב (שם) תַּמְשִׁילֶהוּ בַּמַּעֲשֵׂי יָדָיו. ואחר כל השבח הזה, כשהוא זוכר שהוא עפר וישוב אל העפר, הכל נעשה הכל לפניו, ואומר וי. אמר רבי יוחנן, חלק התבה, וי יצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה, וישוב אל העפר כמות שהיה.

דבר אחר, ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה. אמר רבי שלום, יצרו בשני יצרים, ביצר טוב וביצר הרע, מה שאין כן בשאר הבריות, כדי לנסות בו את האדם ויהיה פתחון פה לצדיקים, ולא יהיה פתחון פה לרשעים.

אמר רבי אבא, מפני מה כתוב ה' ואחר כך אלהים? אלא השם שהוא שמו ממש, שם הקיום. נאמר על הנשמה, שהיא באדם, קיימת. אלהים, שהוא שם משתף, נאמר על הגוף, שיש בו שתפות.

אמר רבי אבהו, שם הקיום גזר וְשולט, כמו אותו המוץ הנדף והנדרס לרגלים ולא נלוה לאחרים. ומשום כך לא נגזר במעשה בראשית אלא אות אחת משמו, והוא כמי שאמר בה"א בראם.

וישנינו בספר החכמה הגדולה של שלמה, שמה של השמטה, משא שזופה קרעי המלך, הממשלה שהטיל בה בחותם קטן, לשלט תחתיו, שנאמר (שמות טו) מי כמוכה באלים ה'.

את האדם - לרבות כל הכחות שבו. עפר מן האדמה - אמר רבי אבהו, בא וראה, איך יכול איש להתקיים בעולם הזה, שהרי התורה מעידה עליו שהוא עפר?

ואמר רבי יצחק, עפר ולא חמר, שאלו היה מחמר, היה יותר בקיום, שהרי בנין שנבנה מחמר יש לו קיום, אבל עפר ממש לא יכול להתקיים. זהו שכתוב (בראשית ג) כי עפר אתה ואל עפר תשוב. לא נאמר כי חמר אתה. אמר רבי חנין, והרי כתוב (איוב ד, יט) אף שכני בתי חמר אשר בעפר יסודם.

אמר רבי אבהו, הפסוק הזה מסייע לנו, והוא נאמר על העולם הזה שאינו כן בקיום,

שְׁזֶה כְּתוּב בְּבְנֵי אָדָם, שְׁמִדוֹרָם בְּעוֹלָם הַזֶּה,
 שְׁבִנְיָנוּ בְּטִיט, וְהוֹאִיל וְאוֹתוֹ הַבְּנִין בְּטִיט הוּא
 וְרֵאוּי לְקִיּוּם, מָה רָאוּי לוֹ לִיסוּד? כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 (מלכים-א ה) אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יִקְרוּת לִיסֹד הַבַּיִת.
 אֲבָל אֵינוּ כֵּן הַבְּנִין הַחֲזָק, שֶׁהוּא בְּנִין שֶׁל טִיט
 וְהִיסוּד הוּא עֶפֶר, מִשּׁוּם כֵּן לֹא יִהְיֶה בְּקִיּוּם. זֶהוּ
 שְׁכָתוּב אֵף שְׁכָנֵי בְּתֵי חֹמֶר אֲשֶׁר בְּעֶפֶר יִסּוּדָם,
 שְׁאֵינוּ שֶׁל קִיּוּם.

וַיִּפָּח בְּאֶפְיוֹ נִשְׁמַת חַיִּים וְגו' (בראשית ב) – הַתּוֹרָה
 קוֹבֶלֶת עַל הָאָדָם: רְאוּ מֶה שֶׁעָשָׂה בֶּן אָדָם
 זֶה, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה
 לִיתֵת לוֹ חַיִּים לְעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא בְּחֶטְאוֹ חָזַר
 לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה שֶׁהוֹצִיָּאה
 הָאָרֶץ לְבְהֵמָה וּלְחַיָּה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שם א) תוֹצֵא
 הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּמִי הוּא מִינָהּ? בְּהֵמָה
 וְרִמָּשׁ וְחִיתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, בָּא וּרְאֵה, וַיַּעַשׂ הָאָדָם לְנֶפֶשׁ
חַיָּה לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ
חַיָּה, הוּא מַעֲצָמוֹ חָזַר לְאוֹתוֹ כַּח הַבְּהֵמָה
הַנִּגְזָר מִן הָאָדָמָה, וְעֹזֵב כַּח הַנִּשְׁמָה הַגְּזוּרָה
מִלְמַעְלָה וְנוֹתַנָּת חַיִּים לְבַעֲלֶיהָ.

אמר רבי תנחום, נחזר אנו למה ששתחלנו
בראשונה, (ישעיה מב) כה אמר האל ה'
בורא השמים ונוטיהם. ברא גוף שלהם מאין,
ואחר כך נטה אותם כאהל. זהו שכתוב (שם מ)
וימתחם כאהל לשבת. רק הונא אמר מכאן,
הנוטה כדק שמים.

רקע הארץ וצאצאיה (שם מב) - רבי יצחק אמר,
התפשט בה כל הצורות והכחות שבה.
נתן נשמה לעם עליה - לאחר שהיא עשתה
הגוף, אני נתתי הנשמה עליה. מה זה עליה? על
אותו מעשה הגוף שעשתה. רבי חייא אמר,
עליה - לאותם השולטים על כחותיה, להם
נתתי הנשמה.

ורוח להלכים בה (שם) - לאותם המשתתפים בה
בכחותיה, שאין להם אלא אותה נפש
חיה, הנקראה רוח הבהמה היורדת למטה לארץ.
ועל כן נאמר נתן נשמה לעם עליה, השולטים
עליה על כחותיה, להם נשמה קדושה הגזורה
מלמעלה. אבל להלכים בה, המשתתפים עמה
בכחותיה, אין להם אלא רוח הבהמה היורדת
למטה לארץ. זהו שכתוב ורוח להלכים בה.

פְּרָשָׁה ה. (בראשית ב, ח) וַיֵּטַע ה' אֱלֹהִים גֶּן עֵדֶן
מִקֶּדֶם. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִיָּא אָמְרוּ
שְׁנֵיהֶם, כְּתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֶגֶז יִרְדְּתִי לִרְאוֹת
בְּאֲבֵי הַנָּחַל, רָאָה כִּמָּה יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהִרְהֹר
וּלְדַקְדֹּק בָּלְבוֹ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, וּלְפַשְׁפֹּשׁ בְּמַעֲשָׁיו
וּלְדַקְדֹּק בְּכָל עֲנִיָּנָיו, וַיִּהְרֹהַר בָּלְבוֹ שְׁלֹא בְּרָאוּ
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנָתַן בּוֹ נִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה וּמַעֲלָה
עַל שְׁאָר בְּרִיּוֹתָיו, אֲלֹא לְהִרְהֹר בַּעֲבוּדָתוֹ וּלְהַדְבִּיק
בוֹ, וְלֹא יִלֹךְ אַחֲרֵי הַהֶבֶל.

שְׁאָמַר רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, כְּשֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, הֶעֱלָה אוֹתוֹ לְפָנָיו
בְּדַמּוּתוֹ, וְהוּא יָשַׁב וְהִתְרָה בוֹ, וְאָמַר לוֹ: אֲנִי
עוֹשֶׂה אוֹתָךְ בְּשִׁבְלִי, שְׁתִּהְיֶה אִתָּה שְׁלִיט וּמִלֵּךְ
עַל הַכָּל בְּשִׁבְלִי, אֲנִי לְמַעַלָּה וְאַתָּה לְמַטָּה.

וַעֲזוּד, אֲנִי נוֹתֵן בָּךְ נִשְׁמָה לְדַעַת הַשְּׁכָל וְחֻכְמָה,
מֵה שְׁאִין כֵּן לְשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת. תִּהְיֶה זֹהִיר
לְהִסְתַּכֵּל בְּכַבּוּדִי, תִּהְיֶה זֹהִיר לַעֲשׂוֹת מַצּוּוֹתַי,
וְחוּץ מִמֶּנִּי לֹא יִהְיֶה שְׁלִיט וְנִכְבָּד כְּמוֹתָךְ.

וּמִנִּין לָנוּ שֶׁהַזֹּהִיר אוֹתוֹ, וְהַזֹּהִיר אוֹתוֹ עַל כֵּךְ?
זֶהוּ שְׁכָתוּב (איוב כח) וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאֶת
ה' הִיא חֻכְמָה וְסוּר מִרַע בִּינָה. כְּלֹמַר, כְּשֶׁתַּחֲוִל

יִרְאָתִי עָלֶיךָ, אֲזוּ תִשְׁיֵג חֲכָמָה, שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִן הַכֹּל. כְּשֶׁרָאָה אָדָם שֶׁהוּא שְׁלִיט וְנִכְבָּד עַל הַכֹּל, שָׂכַח אֶת מִצְוֹת רַבּוֹנוֹ, וְלֹא עָשָׂה מַה שֶׁנִּצְטָוָה.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי, לֹא עָשָׂאוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, אֲלֹא לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכַבּוּד קוֹנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוּדִי בִּרְאֵיתוֹ. מֶהוּ לְכַבּוּדִי? לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְדַעַת אֶת כְּבוּדִי, וּלְחַשֵּׁב מִמַּעֲשָׂיו שִׁינָתֵן לוֹ חֵלֶק טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּית קוֹל יוֹצֵאת מִלְמַעְלָה, וְאֵימָתִי? בְּזִמְנָן שֶׁהַחֲמָה זוֹרַחַת, וְאוֹמֶרֶת: אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת, שְׂאִינָם רוֹאִים אֶת כְּבוּדִי, וְאֵינָם מְסַתְּכָלִים לְדַעַת וּלְחַקֵּר אֶת כְּבוּדִי. **שִׁשְׁנִינּוּ**, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁהִשְׁמַשׁ מָטָה אֶת כִּנְפָיו לְלַכֵּת בַּגְּבוּרַת הַגִּלְגָּלִים שָׁלוּ, מִכִּים בְּטִלְפִים שָׁלָהֶם בְּעָלִים שֶׁל הָאֵילָנוֹת שֶׁל גֵּן עֵדֶן. וְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים וְחֵיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְכֶסֶף כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל גֵּן עֵדֶן, וְהָאֵילָנוֹת, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְצְבָאוֹתָם, מְזַדְעָזְעִים וּמְשַׁבְּחִים לְאֲדוֹן הַכֹּל.

וּמְזַדְקָפִים וְרוֹאִים אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַמְּפָרֵשׁ, שִׁחְקִיקוֹת בִּשְׁמֵשׁ

במסעותיו, ונותנים תשבחות לרבון העולמים.
 ויוצא הקול ההוא, ואומרים לבריות שאין
 משגיחים בכבוד המלך העליון כמו שאר כל
 הבריות שהם משגיחים ונותנים תשבחות לשמו.
 ומשום כך, אמר רבי אלעזר, אסור לו לאדם
 לומר את תשבחות תפלתו אלא עם
 דמדומי החמה, שכתוב יראוך עם שמש.

ובן אמר רבי אלעזר, התפלה והתשבחת של
 הלילה, מששקעה החמה טרם נראתה
 הלבנה, שכתוב (תהלים עב) יראוך עם שמש, זוהי
 תפלת הבקר. ולפני ירח וגו', זוהי תפלת הלילה.
 רבי יהודה אמר מכאן, (מלאכי א) כי ממזרח
 שמש ועד מבואו גדול שמי. ובאיזה
 מקום? בגוים, באותם שכתוב בהם כי מי גוי
 גדול.

מה הטעם? ששנינו, אמר רבי יהושע בן לוי
 אמר רבי יוחנן, עשה הקדוש ברוך הוא
 מלאכי השרת למעלה לקלסו ולשבחו, ואומרים
 שירה ורנה לפניו בכל לילה ולילה, ועשה
 ישראל כנגדם למטה לקלסו ולשבחו, ולומר
 שיר ושבח לפניו בכל יום ויום.

וְלַמִּדְנֹו שֶׁל מְשֻׁמְרוֹת הוּא הַלֵּילָה, וּבְשֵׁלֶשׁ
הַמְשֻׁמְרוֹת הֵלְלוּ מִתְחַלְקוֹת שֶׁלֹּשׁ
כַּתוּת שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׂרָת לְשִׁבְחָ לְיוֹצֵרָם בְּכָל
מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה, וּכְנֻגָּדָם יֵשׁ שֶׁלֹּשׁ תְּפִלוֹת
בַּיּוֹם, כְּשֶׁמִּתְפַּנְּסִים יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְחָ לְיוֹצֵרָם בְּכָל
תְּפִלָּה וּתְפִלָּה.

בֹּא תִּשְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רַב, בְּבִקְרָא
כְּשֶׁהַחֲמָה זֹרַחַת, הוּא זְמַן הַתְּפִלָּה
וְהַבְקָשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וְלִמְעָלָה עַד
תִּשְׁעֵי שָׁעוֹת, זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. וּמִשְׁשָׁקְעָה
הַחֲמָה עַד שֶׁתֵּחֶשֶׁךְ – תְּפִלָּה אַחֲרוֹנָה. שָׁאֵמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַב,
מִשְׁשָׁקְעָה הַחֲמָה עַד שִׁירָאוֹ שְׁנֵי כֹוכְבִּים – זְמַן
תְּפִלָּה הָאַחֲרוֹנָה.

שִׁבְךְ שְׁנִינוּ, מִשִּׁירָאוֹ שְׁנֵי כֹוכְבִּים הוּא תְּחִלַּת
מְשֻׁמְרָה רְאשׁוֹנָה, שְׁבָאִים הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל
מְלָאכֵי הַשָּׂרָת, וּמִמֵּתִינִים לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל עַד אוֹתָהּ
שָׁעָה, וְאִזּוֹ מִתְחִילִין לוֹמַר שִׁירָה. וְנִנְעָלִים כָּל
הַשָּׁעִרִים מִתְּשַׁבְּחָתָם שֶׁל מִטָּה, וְאֵין שָׁעִרִים
נִפְתָּחִים אֵלָּא לְמְלָאכֵי הַשָּׂרָת הָאוֹמְרִים שִׁירָה.
וְהָאֵם אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי כִּךְ? וְהָרִי
שְׁנִינוּ, כָּל הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה בַּלֵּילָה,

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד
בַּיּוֹם, שְׁנֵאמַר (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסֶדּוֹ,
מִשׁוֹם שֶׁבִּלְיִלָה שִׁירָה עָמִי, וְכֵאן אָמַרְתָּם
שֶׁנִּנְעָלִים כָּל הַשָּׁעָרִים לְמָטָה?

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שָׁם, בְּמָה אוֹמְרִים? כְּשִׁסִּים
אֶת כָּל הַתְּשַׁבְּחוֹת בַּיּוֹם, וּמִחֲצוֹת הַלַּיְלָה
וְהִלָּא שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. מָה הַטַּעַם? מִשׁוֹם
שֶׁבִשְׁעָה הַהִיא יוֹצֵא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם
הָעוֹלָמוֹת שְׁכוּסֵף בָּהֶם, וְהוֹלֵךְ לְהַשְׁתַּעֲשֹׁעַ עִם
הַצַּדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן. וְהֵינּוּ מָה שְׁאָמַר דָּוִד (תהלים קיט)
חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ.

שֶׁלְּמִדְּנוּ, כְּשֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְנָס עִם
הַצַּדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן, כָּל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם
לְמַעַלָּה, עַל הַחַיּוֹת וּלְמָטָה מֵהֶם, כָּלֵם נִפְתָּחִים,
וְהוּא עֵת רָצוֹן לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

וְאוֹתָם הַכֹּתוֹת שֶׁל מֶלֶאכֵי הַשָּׁרֵת, וְכָל הַבְּשָׁמִים
שֶׁל גֵּן עֵדֶן, וְהַצַּדִּיקִים, כָּלֵם פּוֹצְחִים
רְנָה לִפְנֵי מִי שְׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם
קמ) אֵךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ. אֵימָתִי צַדִּיקִים יוֹדוּ
לְשִׁמְךָ? כְּשִׁיוֹשְׁבִים יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ, שֶׁהוּא
בִּשְׁעָה שִׁיוֹשְׁבִים לִפְנֵי בְּגֵן עֵדֶן.

וַכַּת שְׁלִישִׁית שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמֶרֶת שִׁירָה
 לְפָנָיו עַד שְׂיִבְקַע הַשַּׁחַר. וַיֵּשׁ חוֹבָה
 לְיִשְׂרָאֵל, בְּשַׁעַה שֶׁעוֹלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, לָקוּם
 וּלְהַתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת וְהַתְשַׁבְּחוֹת לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שְׁנוּשָׁאִים שִׁירָה אַחֵר
 מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצוּי לְמִטָּה
 עִמָּהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (משלי ח) וּמִשְׁחָרֵי יִמְצְאֲנִי.
 וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִפְסִיק מִשִּׁיתְחִיל,
 עַד שִׁיתְפִּלֵּל כְּשֶׁהַחֲמָה זוֹרַחַת.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַב, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 יוֹצֵא מֵאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת שְׁכוּסָף בָּהֶם וּבָא
 לְהַכְנִס עִם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן, הוּא מִמֵּתִין וְרוֹאֶה.
 אִם שׁוֹמֵעַ קוֹל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה – הַקּוֹל הַהוּא נוֹחַ
 לְפָנָיו מִכָּל הַשִּׁירוֹת וְהַתְשַׁבְּחוֹת שֶׁאוֹמְרִים
 מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעַלָּה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שיר השירים ו) אֶל
 גִּנַּת אֶגְזוֹז יִרְדְּתִי לְרֹאוֹת. מָה לְרֹאוֹת? אוֹתָם
 הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי גֵן עֵדֶן הוּא נִקְרָא גִּנַּת אֶגְזוֹז?
 אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּן, נִקְרָא גִּנַּת אֶגְזוֹז,
 כְּלוּמַר גִּנַּת עֵדֶן. מָה הָאֶגְזוֹז הוּא סְתוּם מִכָּל עֲבָרִיו
 וַיֵּשׁ עָלָיו כַּמָּה קְלָפוֹת, כִּךְ עֵדֶן שֶׁל מַעַלָּה הוּא
 סְתוּם מִכָּל עֲבָרָיו, וַיֵּשׁ עָלָיו כַּמָּה שְׁמִירוֹת, שֶׁלֹּא

שִׁלְטוֹ לְרֵאוֹת לֹא מִלְּאָף, וְלֹא שְׂרָף, וְלֹא חֲשִׁמַּל,
וְלֹא עֵין נְבִיא, וְלֹא חוּזָה, שְׁכָתוֹב (ישעיה סד) עֵין לֹא
רְאָתָה אֱלֹהִים זוֹלָתָף.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָנִי הֵייתִי לִפְנֵי רַבִּי בְרוּקָא,
וְהָיָה אוֹמֵר, כַּעַת אֲזַכֶּה לְמַעַלְת גִּנַּת אַגּוּז
עִם חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ מָה הוּא, עַד
שֶׁשְׁמַעְתִּי אֶת מָה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, קָרָא
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן גִּנַּת אַגּוּז. מָה הָאֲגוּז
קָלְפָה אַחֵר קָלְפָה וּפְרִיו מִבְּפָנִים, כִּךְ עֵדֶן עוֹלָם
אַחֵר עוֹלָם וְהוּא מִבְּפָנִים.

לָמַד רַבִּי שְׁמַעוֹן, הֲגֵן הַזֶּה מֵאֵין נְטוּעַ? הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא נָטַע אוֹתוֹ מִתַּחְתּוֹ שֶׁל עֵדֶן.
שָׂאֵם תֹּאמַר שֶׁזֶה כְּנָגֵד זֶה בְּשׂוּה – אִי אֶפְשָׁר,
אֲלֹא הֲגֵן בְּאֶרֶץ, וְעֵדֶן עָלִיו מְלַמְעָלָה. וּמֵאֵין
תִּמְצִיתוֹ שֶׁל הֲגֵן? מֵעֵדֶן הוּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, לְדַבְרִיךְ, מָה שְׁכָתוֹב (בראשית
ב) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָגֵן, הֵיכִי
לוֹ לומר וְנָהָר יוֹרֵד מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָגֵן,
שֶׁשְׁמַעְתִּי שֶׁמְלַמְעָלָה יוֹרֵד לְמַטָּה לְגַן. אֲלֹא, אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֵדֶן לְמַטָּה – וְעֵדֶן לְמַעְלָה. גֵּן
לְמַעְלָה – גֵּן לְמַטָּה. וּשְׁנֵיהֶם מְכֻוָּנִים זֶה כְּנָגֵד זֶה,
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטַע זֶה מִתַּחַת זֶה.

רבי הוא נטע אותו ממֶשׁ? כֵּן, שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, על שְׂאִין מְטַעוֹתָיו כְּשֶׁאָר מְטַעוֹת, וְהֵם מִבְּחָרִים מְשָׁאֵר מְטַעוֹת, הוּא הָיָה מְטַע ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (ישעיה סא) מְטַע ה' לְהִתְפָּאֵר, כְּלוּמַר לְשִׁבְחָה, וְזֶהוּ לְהִתְפָּאֵר. כְּלוּמַר, אֵין זֶה כִּי אִם מְטַע ה' וְלֹא מֵאַחֵר.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, עַל כָּל פָּנִים מְטַע ה' הוּא, שֶׁנֶּטַע שָׁם כָּל עֵץ נִחְמַד לְמִרְאָה. וְאֵיךְ נֶטַע? אֵלֹא כְּשֶׁהוֹצִיָּאָה הָאָרֶץ אֵילָנוֹתֶיהָ וּפְרוֹתֶיהָ, הוֹצִיָּאָה בְּתַחֲלָה בְּגֵן עֵדֶן, וְאַחֵר כֶּף בְּכָל הָעוֹלָם, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּחַר בְּמָקוֹם זֶה הוּא וְהִכִּינוּ לְהִיּוֹת שָׁם לְעוֹלָם. וְהוּא פּוֹקֵד אוֹתוֹ, וּמִשְׁקָה בְּטוֹבוֹ מֵאוֹתוֹ הַטּוֹב הַנִּשְׁפָּע מֵעֵדֶן שֶׁל מַעְלָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים קד) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרִזֵּי גֹ', אֵלּוּ אֵילָנוֹת שְׁבִגֵּן עֵדֶן.

שֶׁאָמַר רַבִּי חֲגִי לְרַבִּי יְהוּדָה, תֹּאמַר שֶׁגֵּן עֵדֶן הוּא בְּאָרֶץ. לָמָּה הוּא נִצְרָךְ? אָמַר לוֹ, לְהִנָּאֵת הַנִּשְׁמָה, שֶׁמִּקְבֵּל מֵאוֹתוֹ הָעֵדֶן שֶׁלֹּא מֵעֵלָה. שְׁאֵם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזֶּה לְכָל נִשְׁמָה - הִרִי שְׁנִינּוּ, לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לָהֶם רְשׁוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, יֵשׁ לָהֶם הִנָּאָה וּתְשׁוּקָה בְּאוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִטָּה מִמֶּה שֶׁמִּקְבֵּל מִלְּמַעְלָה.

אמר רבי יהודה, בכל ראש חדש וחדש מעלים אותם לישיבה העליונה שלמעלה. זהו שכתוב (ישעיה סו) **והיה מדי חדש בחדש ומדי שבת בשבתו וגו'.** ובגן העדן הזה שלמטה ישב אדם, ושם אותו הקדוש ברוך הוא להיות בו את מדורו. זהו שכתוב (בראשית ב) **וישם שם את האדם אשר יצר.**

רבי חייא יוסי היו הולכים בדרך. **אמר רבי יוסי לרבי חייא**, הרי שנינו בברייתא שלנו, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, בין למעלה בין למטה, כלם משתוקקים ושוקדים ללכת למינו. הגוף הולך אחר מינו לארץ, שנטל ממנה, ולנשמה אין תשוקה, אלא למקום שנלקחה משם. שכל מה שעשה, משתוקק אחר מינו. זהו שכתוב (תהלים פד) **נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', ולא לעולם הזה כמו הגוף.**

אמר לו רבי חייא, אמר לך דבר שהוא סוד ואין בני אדם יודעים. הרבין ראשו, ובכה וצחק. שתק רבי יוסי, אחר כך אמר לו רבי חייא, אשרי הם הצדיקים, אוי להם לרשעים! אשרי הם הצדיקים שנקראים חיים לעולם הבא. וכי משום שהנשמה קימת בקיומה הם קימים, והגוף נרקב

בְּאַרְץ, אֵף עַל גַּב שְׁהִיָּה שְׁלִים צְדִיק? וְהִרִי שְׁנִינוּ
שְׁתַּמִּיד הַנִּשְׁמָה עֹמֶדֶת בְּקִיּוּמָהּ?

אָלֵא כֶּךָ נִגְזַר, שְׁכַּאֲשֶׁר צְדִיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם
הַזֶּה, מִזְמִין לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹף
אֲחֵר כָּשֶׁר וְטוֹב, שְׁלֹא יִהְיֶה כְּמוֹ הַזֶּהָמָה
וְהַלְכָלוֹךְ שֶׁל הַגּוֹף הַזֶּה, וּמִכְנִיס בּוֹ אוֹתָהּ נִשְׁמָה
קְדוּשָׁה, וְהוּא מְשַׁרָּה אוֹתוֹ בְּקִיּוּמוֹ בְּאוֹתוֹ הַגּוֹף
בְּגֵן הָעֵדֶן הַזֶּה שְׁלִמְטָה, וְהֵהוּא יִהְיֶה לָהֶם
לְעוֹלָם הָאֲחֵר, הָעוֹלָם הַבָּא.

וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ יוֹצְאִים וְרוֹאִים אֶת
הַרְשָׁעִים שְׁטוּרִידִים אוֹתָם בְּגִיּוֹנָם, זֶהוּ
שְׁכָתוֹב (ישעיה סו) וַיֵּצְאוּ וַרְאוּ בַּפִּגְרִי הָאֲנָשִׁים
הַפֹּשְׁעִים בִּי. מֵאִיזָה מְקוֹם יֵצְאוּ? שָׁנָה רַבִּי בָּא,
מִגֵּן עֵדֶן שְׁלִמְטָה, וְלָמָּה? לְרֹאוֹת לְרֹשָׁעִים.
וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם לִישִׁיבַת הָרְקִיעַ
בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ. זֶהוּ
שְׁכָתוֹב (שם) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וּכְשָׁבָא
הַבֶּקֶר, מְחַדֵּשׁ לָהֶם אֶת נִשְׁמוֹתֵיהֶם. זֶהוּ
שְׁכָתוֹב (איכה ג) חֲדָשִׁים לַבִּקְרִים רַבָּה אֲמוֹנָתָךְ.
רַבִּי יֵצָחֵק אָמַר, אֲפִלּוּ לְכָל אָדָם גַּם כֵּן. בְּעוֹלָם

הַזֶּה הוּא נָם בְּשִׁנְתּוֹ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה הַנִּשְׁמָה
לְמַעַלָּה, וְנִמְצְאָת בְּכֶמֶה חַיּוֹבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא. וּבְאַמוּנָה הָרַבָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מַחְזִיר אוֹתָהּ לַגּוֹף, וּמַחְדִּישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בּוֹ, וְלָמָּה רַבָּה אֱמוּנָתְךָ? מִפְּנֵי
שֶׁרַבָּה אֱמוּנָתְךָ.

מִכָּאן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַמִּתְחַיֵּב בְּמִמּוֹן לַחֲבֵירוֹ,
וּחֲבֵירוֹ מוֹצִיא לוֹ מֵה שְׂיַחְזִיק בִּידּוֹ, אָסוּר
לוֹ לְהַחְזִיק בּוֹ עַד שֶׁיִּתְּנֶהוּ לוֹ חֲבֵירוֹ, וְאִפְּלוּ
שֶׁיִּתְּנֶהוּ לוֹ בֵּית הַדִּין. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שְׁמוֹת כב) אִם
חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רֵעֶךָ.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבִּי סִימּוֹן אָמַר, (בְּרֵאשִׁית ב) וַיִּשָּׂם
שֵׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר - בְּכָלֵל. אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן, (שם) וַיִּנָּחֶהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעִבְדָּהּ
וּלְשִׁמְרָהּ, וְכִי מָה הָעִבּוּדָה כָּאן? אֵלָּא עֲבוּדַת
הַנִּשְׁמָה, לְהַשְׁלִים לָהּ בְּתִשְׁלוּמֶיהָ מֵה שֶׁלֹּא
הִשְׁלִימָהּ בְּזֶה הָעוֹלָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן (יְהוֹשֻׁעַ) אָמַר, הַנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּגֵן עֵדֶן, וְנָתַן לוֹ תוֹרָתוֹ
לְעַבֵּד בָּהּ וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתֶיהָ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) וַעַץ
הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן, וְכָתוֹב (מְשִׁלִּי ג) עֵץ חַיִּים הִיא

למחזיקים בה. אמר הקדוש ברוך הוא, כשיהיה לו לאדם הנאה בגן זה, יעסק בה וישמר אותה. ומפני העדוניה והנאות שהיו לו לאדם שם, לא שמר תורתו, עד שגרשהו משם.

רבי אבא בשם רבי חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים - האחד הנותן חיים לאדם, והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרך הטוב והישר שיש לאדם, והדרך הרע שיתקלקל בה האדם. ולפיכך צוהו הקדוש ברוך הוא שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב ויחזיק ברע.

ועל כן נאמר (בראשית ב) מכל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים שהיה לו לאדם לאכל ממנו, והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטוה שלא לאכל ממנו. זהו שכתוב (שם) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.

מכאן, אמר רבי שמעון, גזרה נגזרה על האדם קדם למות, עד שגלקח מן האדמה. משמע שכתוב ביום אכלך ממנו, מלמד שאלמלא לא חטא, היו לו חיים ארבים. כיון שחטא, הוא הענש - שיקצר ימיו וימות באותו

היום. לאחר שעשה תשובה, נתן לו הקדוש ברוך הוא את יומו, שהוא אלף שנה.

וְזוֹ רְאִיָּה שֶׁהַגְּזֵרָה הִיָּתָה קֹדֶם לְמוֹת, שְׁאַלְמָלָא כֵּן, כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה הָיָה לוֹ לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה. אָלָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עָשָׂה תְּשׁוּבָה וּבִטֵּל הַגְּזֵרָה שֶׁנִּגְזְרָה עָלָיו – בְּיוֹם אַכְלָךְ מִמֶּנּוּ, וְהָאֵרִיךְ לוֹ יָמִים, שֶׁנָּתַן לוֹ יוֹמוֹ.

רַבִּי בְּרוּקָא אָמַר, הוּא נִצְטָוָה עַל הַשֵּׁם וְחָטָא בַּשֵּׁם. נִצְטָוָה עַל הַשֵּׁם – זֶהוּ הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, שְׁכָתוּב וְעַץ הַחַיִּים וְגו'. וְהוּא חָטָא בַּשֵּׁם – זֶה שֵׁם הַמְּשֻׁתָּף, שְׁכָתוּב וְעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע.

אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, וּמָה הַמְּקָרִיב קָרְבָּן לְשֵׁם זֶה, אֲמָרָה תוֹרָה (שמות כב, יט) זִבְחַ לְאַלֹהִים יִחָרֶם – הַמַּחְלִיף שְׁמוֹ הַמְּיֻחָד בְּשִׁבְלֹו, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְשִׁחָטָא בַּשֵּׁם, מִנֵּין לָנוּ? אָמַר רַבִּי בְּרוּקָא, שְׁכָתוּב (בראשית ג) "וַתִּקַּח" מִפְּרִי"ו "וַתֹּאכֶל", שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, דְּגַמַּת הַפְּרִי הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ. אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, לְפִיכָךְ כָּנָה כָּל הָעֹנֵין בְּאֵלוֹ אֵילָנֵי גֵן עֵדֶן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, רְאִינוּ שֶׁהִנֵּה שְׁלָשָׁה מִן הַחִבְרִים עַל כֵּן נִעְנְשׂוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,

זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי בְרוּקָא אֵין לְהִרְהֵר עוֹד בְּפִרְשָׁה זֹה,
שֶׁאֲנִי כִּמוֹ זֶה שֶׁמַּעֲתִי מֵאֲבִי, וְכַעַת נִזְכַּרְתִּי,
וּמִכַּאֲן צְרִיךְ דִּרְשָׁה.

וְהִנֵּחַ שׁ הִי"ה עָרוֹם מְכַל חֵית הַשָּׂדֶה (שם). שָׁנָה
רַבִּי יוֹסִי, זֶהוּ יֵצֵר הָרַע, שֶׁהוּא הִנֵּחַ שׁ
הַמְּסִית אֶת בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא נִחָשׁ? מָה
הִנֵּחַשׁ הוֹלֵךְ עֵקֶלְתוֹן וְאִינוּ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, כִּךְ
יֵצֵר הָרַע מִשְׁטֵין לְאָדָם בְּדֶרֶךְ רָע, וְלֹא בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל.
שָׁנָה רַבִּי יוֹסִי, מָה זֶה עָרוֹם מְכַל חֵית הַשָּׂדֶה?
עָרוֹם הוּא פִּקְחַ מֵאוֹתוֹ נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר
בְּגוֹף, וְהוּא הָיָה הַמְּסִית לְאָדָם, עַד שֶׁנִּגְרַשׁ
מִהֵנָּה גַּן עֵדֶן.

שְׁנֵינּוּ שָׁם, אָמַר ר"י בֶּן רַבִּי סִימּוֹן, הַשְּׁגַחְתִּי
בְּדַבָּר הַזֶּה שֶׁאָמַר רַבִּי בְרוּקָא, וְשֶׁאֲלַתִּי
אוֹתוֹ, וּמִצָּאתִי שֶׁעֵקֶר הַקִּבְלָה הָיָה בִּידּוֹ, וְכִךְ
נִגְזַר בְּסִפְרֵי הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַמִּשְׁנָה שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בֶּן עֶרְךָ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הִנֵּחַשׁ, כְּשֶׁהָשִׂיא לְאִשָּׁה, מָה
כָּתוּב? (שם) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב. מָה זֶה
כִּי טוֹב? אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּר שָׁלוֹם, הַסְכִּימָה
בְּדַעְתָּהּ כִּי טוֹב הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלה) כִּי טוֹב ה',

(שם קו) הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב. וְכִי תִאָּוָה הוּא לְעֵינֵינוּ –
שֶׁהִיא הַתִּאָּוָה שֶׁמִּתְאַוִּים עֲלֵינוּנִים וְתַחֲתוֹנִים
לְדַעַת וּלְהַשִּׁיג, מִיָּד – וְתִקַּח מִפְּרִיו וְתֹאכֶל.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הִתְחַלֵּף שְׁלֹטוֹן בַּעֲבוּדָה. אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) אַל תִּמָּר
בו, אַל תִּמְרִנִּי בו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְלֹא אִמְרָתִי
שָׂאִין לְהַרְהֵר עוֹד בַּפֶּרֶשֶׁה דִּי בָּזָה שְׁאֵמַר רַבִּי
בְּרוּקָא בְּרֹאשׁ הַפֶּרֶשֶׁה, וְלֹא הִצְטִירָךְ יוֹתֵר אֶלָּא
דְּרִשָּׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶה (בראשית ג) וַיִּתְּפֶרוּ
עָלֶיהָ תְּאֵנָה? מִתְרַגֵּם רַב נַחֲמָן בַּר אֲחָא וְחֵבְרוּ,
עֲלִילוֹת דְּבָרִים.

סדר הלימוד ליום ט אב [יום 304 בשנה]

וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים וְגו' (שם). אָמַר רַבִּי
פִּנְחָס, וּמָה הַמוֹשֵׁל הַגָּדוֹל צָרִיךְ רוּחַ
הַיּוֹם? שְׁנֵינִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָעֶרְפֶּל בְּבִהֲרֹת,
לָזֶה שְׁאֵמְרָנוּ, לָמָּה הוּא דוֹמָה הָאָדָם בְּעוֹלָם
הַזֶּה? לְצַפּוֹר שֶׁהוֹלֶכֶת, כְּשִׁיוֹצֵאת מִקֶּנֶה וְלֹא
מוֹצֵאת מִי שִׁיכְנִיס אוֹתָהּ – כִּךָּ הוּא הָאָדָם, כִּיּוֹן
שֶׁהִנְשָׁמָה יוֹצָאָה, שׁוֹב אֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמִבִּין אֶת הַגּוֹף,
פָּרַט לְאוֹתוֹ הַגּוֹף, מִהָאֹר הָרַב שֶׁהוֹדֵמָן לוֹ
לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ בְּגֵן עֵדֶן.

אמר רבי אבא, מתהלך?! מהלך היה לו לומר!
 מה זה מתהלך? אמר רבי בא, וכי
 חושבים בני אדם שהקדוש ברוך הוא היה? בא
 תשמע, שכתוב את קול, הוא שכתוב בו (שמות ט)
 והאלהים יעננו בקול, וכן (יחזקאל א) ויהי קול מעל
 לרקיע אשר על ראשם. אמר רב חסדא אמר רבי
 יוחנן, קול כתוב, מתהלך לרוח, זהו שכתוב (שם
 לז) ויהי קול כהנבאי והנה רעש.

אמר רבי יוחאי, והרי רבי יהודה חברנו אמר
שפאן צריך דרשה, ואתם אומרים מעשה
מרכבה?! אמר רבי אלכסנדר, יותר ממעשה
מרכבה הוא, שהרי סודות עליונים אנו ראינו
שהתגלו כאן.

שנו רבותינו, כשחלה רבי שמעון בן יוחאי,
נכנסו לפניו רבי פנחס ורבי חייא ורבי
אבהו. אמרו לו, מי שהוא עמוד העולם - ימות?
אמר להם, אין בית הדין שלמעלה מעינים בדיני,
שהרי אני ראיתי שאיני נתן למלאך ולדין
שלמעלה, שאיני כשאר בני אדם.

אלא הדין הזה שלי, הקדוש ברוך הוא דן אותו,
ולא בית דינו. והינו מה שאמר דוד

בְּבִקְשָׁתוֹ לְפָנָיו (תהלים מג) שְׁפֹטֵנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה
רִיבִי. וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עִבְדּוֹ, הוּא
לְבַדּוֹ, וְלֹא אֲחֵרִים.

שְׁהָרִי שְׁנִינוּ, כְּשֶׁהָאָדָם הוּא שׁוֹכֵב, בֵּית דִּין
שְׁלֹמֶעֱלָה מְסַתְּכָלִים בְּדִינוֹ. יֵשׁ מֵהֶם
שְׁנוּטִים לְכַף זְכוּת, שְׁמֵרָאִים זְכוּתוֹ שֶׁל אָדָם, וְיֵשׁ
מֵהֶם שְׁנוּטִים לְכַף חֻבָּה, שְׁמֵרָאִים חֻבָּה שֶׁל
אָדָם, וְלֹא יוֹצֵא הָאִישׁ מִן הַדִּין כִּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה.

אָבֵל מִי שֶׁדָּן אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן, שְׁשׁוּלֵט עַל
הַכֹּל, הוּא טוֹב, וְלֹא יָכוֹל אִישׁ לִהְיוֹת
בְּאוֹתוֹ דִּין, פָּרֵט לְטוֹב. מָה הַטַּעַם? שְׁהָרִי
שְׁנִינוּ, מִדַּת הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן נוֹטֶה לְזְכוּת תָּמִיד,
וְהוּא כָּלוּ צַד שֶׁל רַחֲמָנוּת, וּבִידּוֹ לַעֲזֹב הַחֲטָאִים
וְהָעוֹנוֹנוֹת. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם קל) כִּי עֲמָךְ הַסְּלִיחָה
וְגו', וְלֹא עִם אֲחֵר.

וּמִשּׁוּם כֵּן בִּקְשָׁתִי לְפָנָיו שֶׁהוּא יְדִין דִּינִי, וְאֲנִי
אֶכְנֵס לְשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר שְׁעָרִים לְעוֹלָם
הַבָּא, שֶׁלֹּא עָבְרוּ אוֹתָם רַק הָאֲבוֹת, וְלֹא יִהְיֶה מִי
שְׁיִמָּחָה בִּידִי, וְעוֹד – שֶׁלֹּא אֶתְבַּע מֵהֶם רְשׁוֹת.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּבַר, וְרָאוּ אֶת בֵּית חָלְיוֹ שֶׁלֹּא
הָיָה שָׁם. תָּמָהּ, וְלֹא יָכֹל אֶחָד מֵהֶם לְדַבֵּר

בפיו מהיראה הגדולה שהיתה עליהם. בעודם
שהיו יושבים, עלו להם ריחות של בשמים
רבים, וכל אחד ואחד מהם התחזק כחו, עד
שראו את רבי שמעון, והיה מדבר דברים, ולא
היו רואים אחרים חוץ ממנו.

אחר זמן אמר להם רבי שמעון, הראיתם דבר?
אמר לו רבי פנחס, לא, אלא כלנו תמהים
על שלא ראינו אותך בבית חליף זמן רב,
וכשראינו אותך, עלו אליך ריחות של הבשמים
של גן עדן, ושמענו קולך מדבר, ולא ידענו מי
מדבר עמך.

אמר להם, ולא שמעתם דבר אחר פרט לשלי?
אמרו, לא. אמר להם, אינכם ראויים
לראות את סבר פניו של עתיק הימים.

אמר להם, אמר לכם דבר, תמה אני על רבי
פנחס שלא ראה, שאני ראיתי אותו כעת
בעולם ההוא למטה מרבי אלעזר בני.

וכעת שלחו בשבילי מלמעלה והראו לי את
מקום הצדיקים לעולם הבא, ולא
התיישר בלבי מקומי, רק עם אחיה השילוני.
ובחרתי מקומי, ובאתי, ובאו עמי שלש מאות

נִשְׁמוֹת שֶׁל צְדִיקִים, וּלְמַעַלָּה מֵהֶם אָדָם
הָרָאוּשׁוֹן, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצְלִי, וְהוּא הָיָה מְדַבֵּר
עִמִּי, וּבִקֵּשׁ שְׁלֹא יִתְגַּלֶּה חֲטָאוֹ לְכָל הָעוֹלָם, רַק
הֵהוּא שְׂאֵמָרָה הַתּוֹרָה עָלָיו, וְהִתְכַּסֶּה בְּעֵץ הֵהוּא
שֶׁל גֵּן עֵדֶן.

וְאָמַרְתִּי לוֹ אָנִי, שֶׁהָיָה הַחֲבֵרִים גָּלוּ. אָמַר,
אוֹתוֹ שֶׁגָּלוּ הַחֲבֵרִים בִּינֵיהֶם – טוֹב
וְיִפֶּה, אֲבָל לִשְׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם – לֹא. מָה הַטַּעַם?
שֶׁחֵס הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְלֹא רָצָה
לְפָרֶסֶם חֲטָאוֹ, אֲלֹא רַק בְּאוֹתוֹ עֵץ שְׂאֵמַר
שֶׁאֵכֹל מִמֶּנּוּ.

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גָּלָה לִי בְּרוּחַ הַקְדָּשׁ,
וּלְחֲבֵרִים, שֶׁהֵם יִדְבְּרוּ בִּינֵיהֶם, וְלֹא
לְקַטְנִים שֶׁבַּחֲבֵרִים וּלְאוֹתָם שְׂיִבְאוּ לְעוֹלָם.
שֶׁהִדְבֵּר הֵהוּא שְׁלֹא יוֹדְעִים כָּל הָאֲנָשִׁים
וְטוֹעִים בּוֹ, לֹא מִשּׁוֹם הַחֲטָא שֶׁחֲטָא, אֲלֹא
מִשּׁוֹם כְּבוֹד הַשֵּׁם הָעֲלִיוֹן, שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵין
זֵהִירִים בּוֹ, וְכָתוּב זֶה שָׁמַי לְעֵלָם, וְיִבְאוּ לְשֵׁאל
מָה שְׁלֹא צְרִיכִים לָהֶם.

וְהִינֵנוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ט) פֶּן יִהְרָסוּ אֶל ה' לְרֹאוֹת
וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב. מִהוּ וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב? כִּךְ

גִּזְרָנוּ, הַחֲבֵר הָיָה שְׁמוּרָה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְכָל, הוא נוֹפֵל וְנִתְפָּס בְּאוֹתוֹ חֲטָא יוֹתֵר מֵהֶם, שְׁכָתוֹב וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב. הָרַב נוֹפֵל וְנִתְפָּס בְּאוֹתוֹ הָעוֹן.

קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנוֹ. אָמַר לוֹ, אָבָא, מָה אֲנִי שֵׁם? אָמַר לוֹ, אֲשֶׁרִי חֶלְקָךְ, בְּנִי. זְמַן רַב שְׁלֹא תִקְבֵּר אֶצְלִי, אֲבָל בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֶת מְקוֹמִי וְאֶת שְׁלֹךְ בַּחֲרָתִי. אֲשֶׁרִי־הֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם עֲתִידִים לִשְׁבַּח אֶת רַבּוֹן הָעוֹלָם כְּאוֹתָם מְלֹאכִים הַמְשַׁמְשִׁים לְפָנָיו. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (תהלים קמ) אֶךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב הוּנָא אָמַר, כִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם וְנִגְזְרוּ עָלָיו אוֹתָן הַגִּזְרוֹת, גִּרְשָׁהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן הַהֲנָאוֹת וְהַעֲדוּנִים שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעֵדָן, וּמִנָּה שׁוֹמְרִים לְשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן. וּמִי הֵם? הֵם הַכְּרוּבִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית ג) וַיִּשְׁכֵּן מִקְדָּם לְגֵן עֵדֶן אֶת הַכְּרוּבִים וְאֶת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמַּתְהַפֶּכֶת, כִּדִּי לְשַׁמֵּר אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ וְהַפֶּתַח.

שָׂאז נִגְזַר שְׁלֹא יִהְיֶה רְשׁוּת לְכָל אָדָם מִכָּאן וְאֵילָךְ לְהַכְנִס שֵׁם, זוּלָתִי הַנִּשְׁמוֹת הַצְּרוּפוֹת עַל יְדֵי הַכְּרוּבִים תְּחִלָּה. אִם רוֹאִים שֶׁהָיָה רְאוּיָה לְכַנֵּס – תְּכַנֵּס, וְאִם לֹא – דוֹחִים

אותה לחוץ, ותשרף באותו הלהב או תקבל ענשה.

וְלַמְדָּנוּ, כנגדם היו במקדש, כשנכנס הכהן לפני ולפנים. שלמדנו, אמר רבי אבא אמר רבי יוסי בשם רב הונא, לפני ולפנים הוא דגמתו של גן עדן. וכשנכנס הכהן לשם, נכנס בנשמה, ולא בגוף. באימה, ביראה, ברתת, בזיע, בנקיות, בטהרה. והכרוכים עומדים שם שומרים, כדגמת אותם הכרוכים העומדים בשערי גן עדן.

זָכָה הכהן - נכנס שם בשלום ויוצא בשלום. לא זָכָה - מבין שני הכרוכים יוצא להב, וישרף וימות בפנים. אמר רבי יהודה, אשרי הזוֹכָה לעבר מהם בשלום. אמר רבי פרחיה, אין לך בעולם דבר שאין בו מעלה כדגמתו.

הַנְּחָשׁ שהערים לחיה, הוא דבר נופל על הלשון. אמר רב יוסף, היאך? אמר לו, כתרגומו, נחש חוץ הוא. חוץ - זכר, והיא חיה - נקבה. דבר נופל על הלשון. כדגמתו (במדבר כא) נחש נחשת, דבר נופל על הלשון.

אמר רבי יוסי, והרי כתוב (בראשית ג) ויקרא האדם שם אשתו חיה כי היא היתה אם כל חי.

אמר לו רבי פרחיה, קרא לה על שם העתיד, הִיא
לו לקרא אותה חיה, על שם שמחיה את
ולדותיה, ונקראה על שם העתיד - חוה, שעתיד
חויה להסיט את חוה.

הוא ישופך ראש (שם). אמר רבי יהודה, כן דרכו
של נחש - אין הקשה שלו מאדם אלא
בראש, ואין הנשיכה מהנחש אלא בעקב. אמר
רבי יצחק בר רבי יוסי, למי שאמר שיצר הרע
היה, מה נאמר בפסוק הזה?

אמר לו רבי יוסי, מלמד שאין הריגה לנחש
אלא בראש, ומי הוא הראש? זה ראש
הנשיכה. ואין הנחש הזה הורג לאדם אלא
בעקב, כשעושה מעשה עברות ודש בהם בעקב,
זהו שכתוב (תהלים מט, ו) עון עקבי יסובני.

אמר רבי יצחק מכאן, (ישעיה ה, יח) הוי מושכי
העון בחבלי השוא וכעבות העגלה
חטאה - כלומר, עושה עברות ודש בהם בעקב,
שחושב שאינם כלום, כמו חבלי השוא, שאורג
העכביש. ולאחר כן הם כעבות העגלה חטאה,
חזקים וקשים, עד שנאספים כלם והורגים
לאדם. וכן הוא אומר ואתה תשופנו עקב, באות
עון העקב הורג יצר הרע לאדם.

אמר רבי יצחק, בא וראה, כמו שנתקלקלו - כן נדונו. הנחש בתחלה, אחריו האשה, ואחריו האדם. הינו שכתוב (בראשית ג) ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך.

אמר רבי יעקב בר אידי, אם אדם חטא - אדמה מה חטאה? אלא, אמר רבי יעקב בר אידי, כשנברא האדם, השמים והארץ היו עדים. מלמד שהקדוש ברוך הוא עשה אותם עדים על מה שיעשה האדם, שלא יאמר מי רואני, ואותם העדים מפרסמים חטאיו. זהו שכתוב (איוב כ) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו.

ולמדנו, באותו היום שעבר אדם, השמים החשיכו אורם, והארץ לא ידעה מה לעשות, עד שבא הקדוש ברוך הוא וקלל אותה עד שהתעכבה בעדותה, שלא תוסיף תת כחה לזרע ולקצר כבראשונה, ועמדה בקלותיה, עד שבא אברהם אבינו ונתבסם העולם.

רב נחמן אמר, עד שבא נח, שכתוב (בראשית ה, כט) זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו. ולפיכך נקראה על שמו, שכתוב (שם ט) איש האדמה, על שיצאה מקללתה בשבילו.

אמר רב נחמן בר יצחק, אדם הראשון, כיון שנטרד מגן עדן, חשב שימות מיד, והיה בוכה ומתחנן, ושב בתשובה, עד שקבלו הקדוש ברוך הוא בתשובה והאריך ימיו וקיים בו דברו, שכתוב ביום אכלך ממנו, ונתן לו יומו, שהוא אלף שנה, להורות לכל העולם שהקדוש ברוך הוא חנון ורחום הוא ומקבל בתשובה לשבים, ואינו חפץ מהם זולתי שיחיו, שכתוב (יחזקאל יח, לא) ולמה תמותו בית ישראל, (שם לב) והשיבו וחיו.

אמר רבי יצחק, אשריהם הבנים שהאב אומר להם כך! וי להם לבנים שאינם שומעים ממנו! אמר רב יהודה אמר רב, לא ראינו רחמנות כרחמנותו של הקדוש ברוך הוא. בכל מקום אתה מוצא, כשחטאו ישראל ושבו למולו, פשט ידו וקבלם, ומחל להם מיד. זהו שכתוב (מיכה ז) מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע.

פרשה ח. (בראשית ד) והאדם ידע את חוה אשתו. אמר רבי יהושע בן לוי, יש לנו להרהר בפרשה הזו, וכל שכן בפסוק הזה, שאמרה חוה (שם) קניתי איש את ה'.

אמר רבי יצחק, אני ידעתי אותו כפשטותו, שהרי שנינו, אמר רב יהודה אמר רב,

זֶה מִי שְׁנוּלָד לוֹ בֶּן, כְּשֶׁמֶתְחִיל לְדַבֵּר, חוֹבָה
עָלָיו לְלַמְדוֹ פְּסוּקֵי תוֹרָה, שֶׁהֵם יֵרָאֶה מִלְפָּנַי
ה', שְׁכַּשְׁיגְדֵל, יִזְכֹּר אֶת אוֹתָם הַכְּתוּבִים
לְיִרְאָה מִרְבוּנוֹ.

רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר
לוֹ, מָה הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת וְהַפְּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר
וַתֵּלֶד אֶת קִיץ, וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה' ? אָמַר
לוֹ, עֲקִיבָא, אָמַר לָךְ. הַיּוֹם שָׂרְבִי בְרוּקָא וּשְׂאֵר
הַחֲבֵרִים גָּלוּ אֶת אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁעָשָׂה אָדָם, לֹא
הָיָה צָרִיךְ לְאוֹתָם שְׁלֹא יוֹדְעִים עֲמֻקּוֹת
וְנִסְתָּרוֹת, וְהַיּוֹם הַהוּא שֶׁהִתְגַּלָּה, נִשְׁמַע הַכֹּל מִן
הַפְּסוּק הַזֶּה.

אָדָם נִצְטָוָה עַל הַשֵּׁם וַחֲטָא בַּשֵּׁם. נִצְטָוָה עַל
הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, שְׁכָתוּב (שם ב)
וַעֲן הַחַיִּים וּגו'. וַחֲטָא בַּשֵּׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְּשֻׁתָּף,
שְׁכָתוּב וַעֲן הַדַּעַת טוֹב וָרַע.

וַחֲוָה הָיְתָה תַּחֲלָה בְּעֵבְרָה עַל זֶה, שְׁכָתוּב (שם ג)
וַתִּקַּח מִפְּרִיו. וְלֹאֲחֵר שֶׁחֲטָאוּ וַיִּדְעוּ עוֹנֵם
עַל מָה שֶׁעָבְרוּ, הִתְמַרְמְרוּ עַל מָה שֶׁחֲטָאוּ, וְהָיָה
בְּיוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה הָיְתָה תַּחֲלָה לְעֵבְרָה לְעֵבֶר
עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּיּוֹן שְׁנוּלָד לָהּ בֶּן, הִרְגִּישָׁה

בְּדִבְרֵי, וְאָמְרָה קִנִּיתִי אִישׁ אֶת ה', שֶׁהוּא הַשֵּׁם
הַמִּיחָד, וְעַל כֵּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשֻׁתָּף.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַטַּעַם הַזֶּה חֲזוֹר עַל מָה
שֶׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, (שמות כב) זִכַּח לָאֱלֹהִים
יִחְרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲנָה לְהוֹדוֹת עַל
אוֹתוֹ הָעוֹן שֶׁעֲבָרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ
לִתַּת כְּבוֹד לְאַחֵר זּוֹלָתוֹ, אֲבָל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם
מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחֵר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַיָּפֶה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שְׁחֹזֵר
הָעֲנִין עַל מָה שֶׁאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ. וְכֵן חֲנָה
אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אֲחֵר. וְכֵן חֲנָה אָמְרָה
וּנְתַתִּיו לָהּ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, וְלֹא לְשֵׁם אֲחֵר. וְעַל זֶה
אָמְרָה תוֹרָה (שם לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר, כִּי
ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימָתִי יִטְּלוּ הַחֲבָרִים
בְּסוּדוֹת הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ? אָמַר רַבִּי
אֶלְכָּסָנְדְּרָאִי, שְׁנִינוּ, מוֹסְרִים סִתְרֵי תוֹרָה לַחֲבָרִים
הָרְאוּיִים לָכֵן, כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ וְהַחֲבָרִים שְׂכֵמוֹנוֹ.
וְתוֹסֵף לְלַדֵּת אֶת אָחִיו אֶת הַבָּל (בראשית ד, ב). אָמַר
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מָה נִשְׁמַע לָךְ
בְּזֶה? אָמַר לוֹ, עַל כֵּךְ אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ,
סֵתֶם פִּיךָ, וּפָתַח עֵינֶיךָ וְאַזְנֶיךָ, וְהִקְשַׁב.

שְׂרָמָז הוא רומז על אותו שם זעיר שְׁנֶאֱצַל מן
השם הקדוש, שְׂאֲנִי וְאַתָּה יוֹדְעִים. בַּשֵּׁם
הַזֶּה חוֹטְאִים בְּנֵי אָדָם רַבִּים, וְהוּא רָמָז הָאֱמוּנָה
לְמִי שֶׁמִּתְבוֹנֵן בַּחֲכָמָה.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הָרָמָז שֶׁנֶּהְרַג
הֶבֶל מוֹרָה עַל הָאֱמוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד
הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שִׁפְתוֹב (ישעיה ב) וְנִשְׁגָּב ה'
לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אוֹי לְעוֹלָם כְּשֶׁתִּצָּא
מִמֶּנּוּ, כָּעֵת אֲנִי מִסְתַּכֵּל בַּחֲכָמָה רַבָּה. אָמַר לוֹ,
הָרִי אֲמַרְתִּי לָךְ סֵתָם פִּיךָ, שֶׁהָרִי רָאִיתִי שְׂדֵי לִי
וּלְךָ בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲזַר קִין לִהְיוֹת עוֹבֵד אָדָמָה
וְהֶבֶל רוּעָה צֶאֱנָן. זֶה הֵבִיא קֶרֶבֶן, וְזֶה
הֵבִיא קֶרֶבֶן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִין בָּא בְּגִסּוֹת
הָרוּחַ, וְהֶבֶל בְּנִמְיכוֹת הָרוּחַ, שִׁפְתוֹב וּבְחִי
אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. מֶה כָּתוּב? (בראשית ד) וַיֵּשַׁע ה'
אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִין וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא
שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָנָיו? עַל שֶׁלֹּא
נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְלַמִּדְנֹו, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדֵיין
כָּל הַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ,

לְמָה חָרָה לָךְ? הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאת רַבִּי (בראשית ד, ז) - כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גֶן עֵדֶן שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ - חֲטָאת רַבִּי. הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מִזְמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עֲנָשָׁךְ. וְאַלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ - כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, וְהַחֲטָאת הַהוּא יִכְסֹף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבֵרוֹת. אֵתָה תִּמְשָׁל בּוֹ - שֶׁלֹּא יוּכַל לִקְטֹרֵג עִמָּךְ.

לְמַדְנֵנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁשָּׂאל אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַדְּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, הָרֵם עֵינֶיךָ לְמַעַלָּה, וְאַתָּה שֵׁב אֶצְלִי, שֶׁהָרִי הַכֹּל מְפָרֵשׁ בָּמָה שְׂאֵמֶרְתִּי. הָרִים עֵינָיו, אַחֵר כֶּךָ הִרְכִּין רָאשׁוֹ. אָמַר, הָרִי עָשִׂיתִי כְּמַעֲשֶׂה הַנֶּחֱשׁ וְלֹא יָדַעְתִּי. קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלַחֵשׁ לוֹ. בָּא רַבִּי עֲקִיבָא, וְנָשַׁק יָדוֹ וּבָכָה, וְאָמַר, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שְׂאֵמֶרְתָּ בְּרָאשׁוֹנָה - מִגְּבִיָּהִים אֶת הַגְּבוּהִים, וּמִוִּרְיָדִים אֶת הַתַּחְתּוֹנִים, שְׂאִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יָכוֹל עִם שְׂתָפִים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, חוּהָ אִמְרָה שֶׁקִּנְתָּה אִישׁ אֶת ה', שֶׁהוּא ה' הַמִּיחָד, וְהוּא קָלָקַל מַעֲשֵׂיו וְלֹא רָצָה לַעֲמֹד בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. זֶהוּ

שְׁכָתוֹב (שם) וַיֵּצֵא קִיץ מִלְפָּנַי ה', יֵצֵא מֵאוֹתוֹ
הַכָּלָל שְׁאִמְרָה אָמוּ.

וּבְשִׁבְיָל כֶּךָ מַה כָּתוּב? וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, שְׁהִיָּה
נָד בְּאֶרֶץ. וְהוּא כָמוֹ כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה,
כְּשֶׁהוּדָה עַל חֲטָאתוֹ וְקָבַל עָלָיו עֲנָשׁוֹ. שְׁשֻׁנִּינוּ,
כָּל הַמִּתְוֹדָה חֲטָאתָיו וּמִתְבַּיֵּשׁ מֵהֵן, מוֹחֲלִין לוֹ
מִיָּד עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (משלי כח) וּמוֹדָה
וְעֵזֵב יָרָחִם.

רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר מִכָּאן, (ויקרא ה) וְהִתְוֹדָה אֲשֶׁר
חָטָא, וְנָאֶמַר (שם) וְנִסְלַח לוֹ. רַבִּי יִיסָא אָמַר,
אֵין דְּבַר בְּעוֹלָם עוֹמֵד בְּפָנַי הַתְּשׁוּבָה. קִיץ נִגְזַר
עָלָיו נַע וְנָד תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ, וְכִשְׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, פָּקַע
הַחֲצִי, שְׁכָתוֹב (בראשית ד) וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, אָבַל נַע
לֹא נֶאֱמַר.

שְׁנֵי רַבּוֹתֵינוּ, עַל הַכָּל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל,
וְאֵינוּ מוֹחֵל עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ. וְהָאֵם אֵינוּ
מוֹחֵל, וְהָרִי מִנְּשָׂה מְלַךְ יְהוּדָה הַמִּיר כְּבוֹדוֹ שֶׁל
מְקוֹם בְּהֶבְלִים? שׁוֹנָה מִנְּשָׂה, שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹ יָדַע
שֶׁהֶבֶל הוּא, וְלֹא שֵׁם אוֹתוֹ עָקַר בְּלָבוֹ – דְּבַרִּי רַבִּי
יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר, אֵין לָךְ דְּבַר בְּעוֹלָם
שְׁעוֹמֵד בְּפָנַי הַתְּשׁוּבָה כָּלָל.

אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (שם) **ואחות תובל** קין נעמה? אלא, אמר רבי יצחק, צדקת היתה ונעימה במעשיה. רבי אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הברזל כמו אחיה תובל קין, ממשמע שכתוב הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תובל קין נעמה. הוא הוציא אִמנות זו, ואחותו עמו. זהו שכתוב ואחות תובל קין נעמה, שהיתה בקיאה כמותו. וא"ו של ואחות מוסיף על הענין של מעלה.

רבי בא אמר, אִמם של שדים היתה, והולידה אותם. שהרי אמו של אשמדאי, מלך השדים, שמה נעמה. רבי יצחק בשם רבי יוחנן אמר, על שם יפיה נקראת כך, וממנה יצאו אותן שכתוב (שם ו, ב) **כי טבת הנה**, במראה ובליפי.

אמר רבי יוסי, למה נאמר בשם (שם ה, ג) **ויולד** בדמותו כצלמו, ובקין ובהבל לא נאמר? אמר לו רבי חייא, קין ובהבל לא היו, אלא להראות רמז עליון וסוד נכבד, ולא באו ליִשב את העולם מהם, אבל שם לא בא לעולם אלא שישתלשל העולם ממנו, ומשום כך אמר בדמותו כצלמו.

שְׁנִינּוּ, חֲנוּךְ בֶּן יִרְדְּ צַדִּיק הָיָה, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ
לְהַרְשִׁיעַ, וּלְקַחוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קֹדֶם
זְמַנוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמוֹ, וְשִׁיתֵן לוֹ שָׂכָר טוֹב
לְעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, אָנוּ שְׁנִינּוּ (שם כא) כִּי שָׁמַע
אֱלֹהִים אֶת קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם. יֵשׁ
אוֹמְרִים בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם, שֶׁהָיָה צַדִּיק בְּאוֹתָהּ
שָׁעָה, וּלְפִיכָךְ שָׁמַע הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת קוֹלוֹ.
וְאָנוּ לֹא גִזְרָנוּ כֵּךְ בַּמִּשְׁנָה, שֶׁהָרִי אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה גִרַשׁ
יִשְׁמַעֲאֵל מִבֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמָה רָאָתָה שָׂרָה
שֶׁאֲמָרָה (בראשית כא) גִּרַשׁ אֶת הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֵת
בְּנָהּ? אֵלָּא כָּאֵן כְּתוּב (שם) וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגֵר
הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק. אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, אֵין מִצְחָק אֵלָּא בַּעֲבוּדָה זָרָה. כְּתוּב כָּאֵן
מִצְחָק, וְכְתוּב שָׁם (שמות לב) וַיִּקְמוּ לְצִחָק. מָה
לְהֵלֵן עֲבוּדָה זָרָה – אָף כָּאֵן עֲבוּדָה זָרָה. וּבְאוֹתָהּ
הַשָּׁעָה הָיָה רָשָׁע, אִם כֵּן, בְּמָה נִבְאָר (שם) בְּאֶשֶׁר
הוּא שָׁם?

אַלֵּא מֵאוֹתוֹ שֶׁפִּסְקֵנוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, אֵין בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה דְּנִים אֵת

הָאָדָם עַד שִׁיחֶיהָ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, וּבֵית דִּין שֶׁל
מָטָה - מְשַׁלֵּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וּמַעֲלָה. וַיִּשְׁמַעֲאֵל
בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה לֹא הָיָה בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, וּלְפִיכָךְ
לֹא דָנוּהוּ, שֶׁהָרִי הָיָה רָאוּי לְעֹנֶשׁ, אֲלֵא שִׁימּוּ הֵם
שְׁלֹא חִיבוּהוּ וְהֵינּוּ מֶה שֶׁכָּתוּב בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם,
בְּיָמִים שֶׁהוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל, וְהָרִי רָאִינוּ עָלֶם שְׂאִינוּ בֶּן
עֶשְׂרִים, וְהוּא טוֹב וְקוֹרָא וְשׁוֹנָה וּמַת. מִי
סָלַק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר בַּחֲטָאֵי אָבִיו -
לֹא, שֶׁהֵנָּה הוּא מִי"ג וּמַעֲלָה. וְאִם תֹּאמַר בַּחֲטָאֵיו
- הָרִי אִינוּ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָשַׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוּמָה? לְמַלְךְ
שֶׁהָיָה לוֹ פָּרֶדֶס, וַיּוֹם אֶחָד נִכְנָס לְטִיל
בְּאוֹתוֹ פָּרֶדֶס, וַרְאָה שׁוֹשְׁנִים קְטַנִּים צוֹמְחִים
בְּתוֹכוֹ, וְהָיָה עוֹלָה רִיחָם לְפָנָיו שְׂאִין כְּמוֹתָם
בְּעוֹלָם. אָמַר הַמֶּלֶךְ, אִם עָכְשׁוּ כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים כֹּךְ,
כְּשִׁיגְדְּלוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

לְאַחֵר יָמִים נִכְנָס בְּאוֹתוֹ פָּרֶדֶס, וְהָיָה חוֹשֵׁב
שִׁימְצָא אוֹתָם הַשׁוֹשְׁנִים שֶׁנִּתְּנוּ רִיחַ
בְּתַחֲלָה, כְּשֶׁהָיוּ קְטַנִּים וּמַעֲלִים רִיחַ, גְּדוּלִים
וְטוֹבִים עָתָה וַיִּהְיֶה מֵהֶם. כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁגִּיחַ בָּהֶם,

רָאָה שָׁהֶם יִבְשִׁים בְּלֹא רִיחַ, וְכָעַס. אָמַר, אֱלוֹ
בְּתַחֲלָה, כְּשֶׁהָיוּ לַחִים וְטוֹבִים וּמַעֲלִים רִיחַ,
לְקַטְתִּים, הָיִיתִי נִהְנֶה בָּהֶם. עֲכָשׁוּ בָמָּה אֶהְנֶה?
הָרִי יִבְשִׁים הֵם.

לַשָּׁנָה הָאַחֶרֶת נִכְנַס הַמֶּלֶךְ לַפְּרִדָּס, וְרָאָה
שׁוֹשְׁנִים קְטָנִים נוֹתְנִים רִיחַ. אָמַר
הַמֶּלֶךְ, לְקַטּוּ אוֹתָן עֲכָשׁוּ, וְאֶהְנֶה בָּהֶן קֶדֶם
שְׂיִיבָשׁוּ, כָּמוֹ שֶׁעָשׂוּ קֶדֶם לָכֵן.

כַּךְ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רוֹאֶה בְּנֵי אָדָם קְטָנִים
וְנוֹתְנִים רִיחַ, וְהַכֹּל גָּלוּי לִפְנֵיו, וְרוֹאֶה
שְׁעֵתִידִים לְהִרְשִׁיעַ וְיִהְיוּ חֹשׁוֹבִים כְּקֹשׁ יִבֵּשׁ,
וּמִקְדִּים לָהֶם חֶסֶד, כְּדֵי לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּגֵן עֵדֶן,
וְעֲכָשׁוּ כְּשֶׁהֵם טוֹבִים, מְסַלְקֵם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה
לְתֵן לָהֶם שָׂכָר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שְׁכַתוֹב
(שִׁיר ו') אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים,
הַמְּנַהִיג עוֹלָמוֹ כְּעֶנְיִן שׁוֹשְׁנִים.

אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, אֲנִי מְסִיעַ לָזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, שֶׁהָרִי רָאִינוּ כָּמוֹ זֶה שֶׁעָשָׂה
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִרְבְּעָם בֶּן נִבְט, שֶׁכְּשֶׁהָיָה
עָלָם הָיָה צָדִיק וְטוֹב, שֶׁשָּׁנִינוּ, מֶה שְׁכַתוֹב
וּשְׁנִיָּהם לְבָדָם בַּשָּׂדֶה, מְלַמֵּד שֶׁשְׁקוּלִים הֵם
בְּצִדְקוֹתָם וּבִזְכוּתָם מְכַל יִשְׂרָאֵל.

אמר רבי ברכיה, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא לפמליא של מעלה: ריחו של ירבעם עולה לפני, ואני רוצה לסלקו מן העולם עכשו, כשיש בו ריח. אמרו לפניו: רבנו של עולם, אתה דין אמת, אם עכשו הוא כן – כל שכן כשיגדל. אמר להם הקדוש ברוך הוא: גלוי וידוע לפני שיעשה הרע בעיני. אמרו לפניו: רבנו של עולם, אם לפניך גלוי – לנו ולפני כל העולם מי גלוי?! הניחו הקדוש ברוך הוא.

מה כתוב? ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב. חטא והחטיא. באותה שעה אמר להם הקדוש ברוך הוא: לא אמרתי לכם שאני רוצה לסלקו מן העולם קדם זה?! חבל שעשיתי כן. **בא** אביה בנו, והיה עושה טוב כשהיה קטן. ומה טוב היה עושה? אמר רבי יוסי אמר רבי חנינא: עולי הרגל היו עולים על ידו שלא מדעת אביו. ראה הקדוש ברוך הוא שהוא טוב, וסלקו מהעולם קדם ימיו, כדי לעשות חסד עמו ולהנחילו לעולם הבא קדם שיבאיש ריחו, וזהו החסד שעשה הקדוש ברוך הוא עם בריותיו.

כך חנוך, בעוד שהיה צדיק והדור כלו חייבים רשעים, ראה הקדוש ברוך הוא, שאם